SELMA LAGERLÖF

Povestea lui Gösta Berling

Editura pentru
Literatură
Universală

clu

Clasicii

Literaturii Universale

Selma Lagerlöf
GÖSTA BERLINGS SAGA
Albert Bonniers Förlag
Stockholm 1960

Selma Lagerlöf

POVESTEA LUI GÖSTA BERLING

Traducere
din limba suedeză de
NICOLAE FILIPOVICI

București — 1968

Editura pentru Literatură
Universală

Coperta colecției
de
Vasile Socoline

— Selma Lagerlöf
Desen din ediția germană
— Berlin W 50 — Schreitersche Verlagsbuchhandlung

PREFAŢĂ

În anul 1907, ziarul „Dagens Nyheter" din Stockholm a întreprins o anchetă printre cititori pentru a desemna pe „cei mai de seamă suedezi din timpul domniei regelui Oscar al II-lea". În răstimpul la care se referea ancheta, poporul suedez număra destule personalităţi în stare să facă oarecum dificil răspunsul cititorilor. Era, printre alţii, prozatorul şi dramaturgul August Strindberg, a cărui operă depăşise graniţele ţării sale ; era, apoi, savantul Alfred Nobel, descoperitorul dinamitei şi fondatorul prestigiosului premiu internaţional care-i poartă numele ; şi, în sfîrşit, exploratorul arctic Nils Adolf Erik Nordenskjöld, norocosul deschizător al aşa-numitei căi Nord-Est. Totuşi, nici unul dintre aceşti celebri suedezi n-a întrunit întîietatea preferinţelor celor care au răspuns la anchetă. O altă personalitate cîştigase, într-un grad mai înalt, preţuirea şi admiraţia suedezilor. Era Selma Lagerlöf...

Pentru mulţi dintre cititorii de pretutindeni ai Selmei Lagerlöf, opera acesteia înseamnă într-un fel Suedia întreagă, ţara vechilor *saga* şi legende scandinave, nordul lacurilor clare, cu tăcerea aspră şi enigmatică tulburată de ecoul forjelor rudimentare — astăzi mari uzine metalurgice. Legătura simpatetică cu această scriitoare este cu atît mai sensibilă, cu cît s-a dovedit oarecum consecventă : Selma Lagerlöf face parte din categoria acelor scriitori, puţini la număr, care se adresează cu evidentă şi egală fascinaţie vîrstelor antipodice — copilăria şi maturitatea. Pe retina anilor copilăriei noastre a rămas de neşters *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia,* iar maturitatea a găsit, cu aceeaşi surpriză, opera de mare densitate umană *Povestea lui Gösta Berling.* Dar în acest efort al actului scriitoricesc, Selma Lagerlöf a rămas de fapt ea însăşi povestitoarea „cu ochi de geniu şi copil", cum spune atît de potrivit poetul Bo Bergman. Orice carte a sa, poate doar cu excepţia sumbrei

povestiri *Banii domnului Arne* (care poate fi socotită o încercare de evaziune din propriu-i mod artistic), indică trăsăturile uimitoarei sale personalităţi artistice : lirism fluent şi pur, sinceritate şi candoare tinzînd să dizolve convenţia basmului într-o imagine unică, o lume aparte în care credem deopotrivă cu cel ce a plăsmuit-o, umanism generos şi optimism niciodată convertibil, întemeiat pe înţelegerea — în fond gravă şi raţională — a naturii omeneşti şi a vieţii. Poezia degajată de opera ei nu este numai a stilului, ci a ceea ce André Maurois numeşte : „ritmurile ascunse ale vieţii".

Aceea ce avea să devină aproape un erou naţional al poporului suedez s-a născut la 20 noiembrie 1858, în ţinutul Värmland, la Morbacka, domeniul părinţilor ei. La vîrsta de trei ani, o paralizie a picioarelor o va lăsa infirmă pe viaţă. Refuzîndu-i jocul şi zburdălnicia copilăriei, îi va oferi în schimb mirajul basmului şi al vechilor legende värmlandiene. Compensaţia aceasta — ca să spunem aşa — este oarecum una de consistenţă, dacă ne gîndim că Selma Lagerlöf datoreşte vocaţia de scriitoare tocmai extraordinarei ei înţelegeri pentru folclor şi pentru trecut. Unul dintre iniţiatorii Selmei în această lume mirifică a fost chiar tatăl ei, ofiţer în retragere în regimentul ţinutului. Ex-locotenentul Lagerlöf era lipsit de aptitudini gospodăreşti, iubea literatura, cunoştea nenumărate *saga* şi întîmplări vechi, avînd chiar, se pare, înclinaţie spre improvizaţii. Selma Lagerlöf a păstrat totdeauna o vie afecţiune pentru tatăl ei, a cărui fire melancolică şi boemă, dispusă elanului romanesc, va transmite unele trăsături tulburătorului Gösta Berling.

În anul 1885, Selma Lagerlöf absolvă, la Stockholm, cursurile şcolii superioare normale şi, în acelaşi an, este numită institutoare la şcoala primară de fete din oraşul Landskrona. Pînă la acea dată publicase doar versuri ocazionale, care i-au adus o anumită notorietate locală. Tînăra institutoare nu găsise însă adevărata cale. În mintea ei trăia, cu un relief neobişnuit, „un vîrtej de poveşti, un nor informe de aventuri care plutea de colo pînă colo ca un roi de albine rătăcite într-o zi de vară şi nu ştiau unde să găsească pe cineva în stare să le adune într-un stup". În *Povestea unei poveşti*, din care am desprins aceste cuvinte, Selma Lagerlöf, vorbind despre sine la persoana a treia, notează cu sensibilitate momentul cristalizării drumului ei în creaţia artistică : „Într-o după-amiază, ea mergea pe strada

Malmaskillnad, cu un pachet de cărți subsuoară. Asistase cu puțin înainte la o lecție de istorie literară. Probabil că fusese vorba de Bellman sau de Runeberg, căci tot timpul se gîndea la acești scriitori și la personajele lor. Își spunea că ostașii veseli ai lui Runeberg și chefliii zvăpăiați ai lui Bellman erau cu adevărat subiecte demne de pana unui scriitor. Deodată îi trecu prin minte un gînd : lumea în care ai trăit tu acolo, în provincia Värmland, nu este cu nimic mai prejos de aceea a lui Fredman sau a lui Stal. Dacă te-ai gîndi s-o descrii, ai avea un material nu mai puțin rodnic, din care poți face multe. Aceasta a fost prima ei viziune pe tărîmul povestirii."

În acea epocă — deceniul al nouălea al veacului trecut — literatura suedeză era dominată de opera cu accente naturaliste a lui August Strindberg. De asemenea, influența naturalismului francez și a școlii sale se resimțea puternic în Suedia ; operele literare mai reprezentative ale acelei epoci aparțineau unui realism sumbru, descurajant, cu o viziune pesimistă asupra vieții, viziune care devenise aproape o modă. Ca toți scriitorii de atunci, Selma Lagerlöf a suferit și ea, la început, influența oarecum uniformizantă a lui Strindberg, compunînd o primă viziune a *Poveștii lui Gösta Berling* într-o „proză calmă și realistă". Încercare, evident, caducă ; ceea ce avea de spus Selma Lagerlöf, lumea ei lăuntrică, marea sa capacitate imaginativă nu se adapta limbajului obiectiv și rece, aproape fotografic al literaturii vremii. „Nu avea destulă pătrundere, notează despre sine scriitoarea. Un altul și-ar fi dat seama numaidecît că imposibilul era imposibil." În adevăr, preferințele, structura și gustul Selmei Lagerlöf erau cu totul altele. Tînăra scriitoare cunoscuse de timpuriu scriitori ca Dickens, Andersen, Daudet, Ibsen, Björnson, Turgheniev și Tolstoi. Încă din școala normală citise cu pasiune pe Carlyle, a cărui influență asupra operei ei este poate cea mai evidentă. Epica densă a acestor scriitori, preferința lor pentru destine puternice, umanizate, efervescența lor etică vor forma parametrii viziunii sale scriitoricești.

În 1885 moare tatăl ei, iar după trei ani domeniul Morbacka este vîndut, datorită greutăților materiale destul de numeroase prin care trece familia Lagerlöf. Selma Lagerlöf nu se poate împăca de loc cu pierderea casei părintești și vacanțele le va petrece la vila surorii sale Jonara Ahlgren, la Braryd, nu departe de Morbacka.

În vara anului 1890, cu prilejul unui concurs organizat de ziarul „Idun", Selma Lagerlöf trimite primele cinci capitole din *Povestea lui Gösta Berling*. Recunoscîndu-i calitatea excepțională și originalitatea aproape derutantă (criticul suedez Oscar Levertin numește această operă „o anomalie în istoria literaturii") juriul concursului i-a decernat premiul întîi. Cînd a apărut, în 1891, cartea nu s-a bucurat însă de o primire entuziastă. N-au lipsit din partea unor critici aprecieri malițioase, deși au răsunat și unele glasuri binevoitoare, dar la un diapazon scăzut față de valoarea reală a acestei opere. O carte mare, cu totul nouă, surprinzătoare, aștepta glasul autorizat care s-o impună lumii în adevărata ei semnificație și lumină. În ianuarie 1893, marele critic danez Georg Brandes a publicat în ziarul „Politiken" din Copenhaga o recenzie elogioasă și edificatoare asupra *Poveștii lui Gösta Berling*, care tocmai apăruse în limba daneză. Dintr-o dată, cartea deveni celebră în Danemarca și cuceri apoi destul de repede îndreptățita recunoaștere în Suedia, astfel că volumul de nuvele *Lanțuri nevăzute*, cea de a doua carte a Selmei Lagerlöf, a cunoscut chiar de la apariție un succes răsunător.

După o călătorie în Italia, întreprinsă în anii 1895—1896, în tovărășia scriitoarei Sophie Elkan, de care o va lega o caldă afecțiune pînă la moartea acesteia, Selma Lagerlöf se mută în orașul Falun, împreună cu mama ei. Începe acum pentru scriitoare o epocă fecundă. După volumul de nuvele *Regine din Kungahälla*, inspirate din vechi legende islandeze dar cu acea pulsație umană specifică artei scriitoarei, urmează nuvela *Povestea unui conac*. În anul 1901 apare prima parte a romanului *Ierusalim* intitulată *În Decarlia*, iar în anul următor partea a doua, sub titlul *În țara sfîntă*.

Acest roman — afirmă criticul și publicistul suedez Karl Otto Zamore — este „o epopee a țărănimii, cea mai frumoasă care a fost scrisă în graiul suedez". Pătrunși de o mare efervescență etică, de un înalt simț al dreptății, țăranii Selmei Lagerlöf — familia Ingmarilor — despre care e vorba în roman, au „aceeași măreție rectilinie ca și țăranii din vechile legende islandeze". Dacă reacțiile sufletești ale Ingmarilor și ale altor personaje din operă cunosc accente totdeauna profund umane, imboldurile etice care îi animă pornesc dintr-o esență creștină. Destinul bun sau rău al oamenilor, nefericirile naturii omenești sînt subordonate fidelității sau infidelității față de „căile Domnului",

scriitoarea ocolind, cu evidență, determinantul obiectiv social-istoric. Sentimentul religios al Selmei Lagerlöf refuză însă unghiul îngust, fanatismul, intoleranța; evident, de pe pozițiile unui liberalism creștin, eliberat de rigorile dogmei. Gertrud, eroina din *În țara sfîntă*, victima uneia dintre numeroasele secte care se infiltraseră în nordul rural al Suediei o dată cu societățile capitaliste acaparatoare, va părăsi dezamăgită Ierusalimul după ce va întîlni, în locul lui Isus cel așteptat, un banal și insolit derviș. O lume pînă la urmă ea însăși, cu durerile, patimile și împliniriile ei firești, tinde, în mod obiectiv, să spulbere norul ideației fanatice, să-i întoarcă pe „rătăciți" la rosturile simple ale vieții. Chiar slujitorii bisericii sînt văzuți în latura lor omenească și descriși în linii adeseori realiste și incisive. Pastorul din Broby *(Povestea lui Gösta Berling)* amintește, în felul lui, un Harpagon, un Gobseck sau un Hagi-Tudose: „Nu aprindea niciodată focul în odaia lui. Ședea pe o laviță nevopsită, umbla îmbrăcat în zdrențe, se hrănea cu pîine uscată și turba de mînie cînd vedea un cerșetor la ușa lui. Își lăsa calul să moară de foame în grajd, iar fînul îl vindea... Dacă vedea un ban la cineva, nu avea astîmpăr pînă ce nu-l simțea în buzunarul lui. Vai de cel care nu-i achita datoria în ziua de plată."

Cu o rară subtilitate sînt înfățișate apoi, în trilogia scrisă la bătrînețe — *Inelul lui Löwensköld, Charlotte Löwensköld* și *Anna Svärd* — avariile umane pricinuite de pietism, evoluția spre dezumanizare a preotului Ekenstedt. Chiar într-o carte cu un conținut strict religios ca *Legendele lui Isus* e vădită o anume tendință de laicizare care a contrariat clerul oficial. Isus nu are înfățișarea tipic evanghelică, ci pe aceea a unui personaj de legendă ca atîtea altele din opera Selmei Lagerlöf.

Selma Lagerlöf este o scriitoare care s-a bucurat de longevitate; a murit în anul 1940, în vîrstă de 82 de ani. Ultimele trei decenii le-a petrecut la Morbacka, în izolarea senină și evocatoare a căminului părintesc, pe care-l răscumpărase. Un nimb de poezie și legendă a învăluit oarecum retragerea aceasta care, de fapt, nu era aceea a turnului de fildeș. De sub pana scriitoarei ieșea carte după carte, tot atîtea acte de adeziune umană, de sensibilitate acută pentru om, pentru trecutul și viața țării sale. Încă din 1906, înainte de retragerea la Morbacka, dăduse viață capodoperei *Călătoria lui Nils Holgersson prin Suedia*, care ca răspîndire mondială avea să întreacă toate

scrierile ei. Destinată a fi o carte de citire pentru uz şcolar, opera aceasta a rămas una dintre cele mai valoroase cărţi pentru copii din literatura universală. Autoarea ei întrunea, într-adevăr, calităţile potrivite: un inegalabil dar al povestirii, cunoaşterea subtilă a psihologiei copilului şi stăpînirea unui nesecat material folcloric. La capătul călătoriei lui Nils pe spinarea gînsacului, micul cititor realizează nu numai o imagine deplină a Suediei, dar şi un contact viu cu minunatele ei legende. Poate că imaginea aceasta nu mai corespunde întru totul înfăţişării de azi a Suediei industriale, poate că unele inadvertenţe legate de viaţa faunei să apară astăzi mai izbitoare; caldul ei mesaj educativ, tulburătoarea ei fascinaţie rămîn însă aceleaşi, mijlocind încă multor generaţii de copii cea dintîi întîlnire cu ţara din nord.

Aceea care a scris atît de cald despre om şi a cărei operă poartă oarecum sensul caritătii depline, a condamnat fără nici un echivoc ororile războiului în romanul *Afurisit*, apărut în 1918. Structural, Selma Lagerlöf refuză suferinţa ca o condiţie inerentă vieţii. Este, de aceea, firească prezenţa ei în rîndurile mişcării feministe, zbuciumul moral şi chemările pacifiste din perioada primului război mondial, deşi Suedia nu fusese tîrîtă în acel cataclism. „Un lucru îngrozitor de demodat şi nedemn de ţările civilizate" avea să spună ea despre război, într-o scrisoare către traducătoarea sa daneză, Elisabet Grundtvig.

Întîia carte a Selmei Lagerlöf păstrează — aşa cum arată criticul Gunnar Castrén — „acea putere magică, irezistibilă şi caracteristică, pe care o au uneori creaţiile din tinereţe ale unor scriitori, niciodată cele de mai tîrziu: puterea magică legată de descoperirea, în ei înşişi, a forţei lor creatoare". Într-adevăr, mai mult decît oricare altă operă a Selmei Lagerlöf, *Povestea lui Gösta Berling* radiază, oarecum exploziv, personalitatea scriitoarei. Parcurgi pagină de pagină şi te laşi în voia acestei proze curgătoare, în care largi respiraţii de poem alternează cu tonul general de legendă, cu ritmul alert de baladă, cu intervenţii directe ale autoarei, clamînd liric pe marginea destinului furtunos al eroilor, sau emiţînd sentinţe morale de o rară acurateţe; fantasticul, asociat atît de ingenuu firescului vieţii şi întîmplărilor, poate să surprindă în prima clipă, dar înţelegi curînd că munţii trebuie să vorbească între ei, că praful drumului de ţară are şi el ceva de spus, că vechile caleşti şi caii îmbătrîniţi ai cavalerilor din Ekeby pot invoca, la rîndul lor,

un trecut cîndva eroic. În acest context de poezie și de fabulos, destinele și pasiunile omenești capătă un relief aparte, scriitoarea vorbind astfel mai potențat, mai personal despre om și viață. Istoria literară suedeză a întreprins numeroase investigații, uneori cu rezultate precise, pentru a identifica sursele de inspirație, întîmplările, legendele și oamenii trăitori cîndva, din a căror amintire s-a țesut imaginea eroilor cărții. Dincolo de interesul oarecum implicit al unor atari cercetări, se poate ușor distinge un element mai adînc care le-a chemat: este convingerea că modul artistic atît de afectiv al scriitoarei trădează, pe lîngă o dispoziție de temperament, filiații directe intime cu realitatea, îndelung filtrate în sufletul său. S-au identificat, de pildă, pentru Gösta Berling, mai multe tipuri reale, ale căror biografii și portrete spirituale amintesc destinul acestui erou. Un personaj atît de polivalent uman ca maioreasa Margareta Samzelius, întrunește trăsături ale unor femei pe care autoarea le-a cunoscut cîndva. Asemenea modele s-au găsit aproape pentru toți „cavalerii" Selmei Lagerlöf, care surprind printr-un concret al individualizării, mergînd uneori pînă la ticuri. Apare, așadar, neîntemeiată neliniștea mărturisită de scriitoare în finalul cărții, în legătură cu destinul acestei opere care ar putea fi socotită prea imaginativă: „albinele fanteziei" Selmei Lagerlöf n-au voie să rătăcească pentru a găsi „stupul realității", fiindcă, de fapt, ele s-au născut chiar în el. *Povestea lui Gösta Berling* este o epopee a Värmlandului natal, una dintre acele strălucite cărți în care eposul unui popor capătă nu numai deplina conștiință de sine, dar și certificatul universalității.

Povestea lui Gösta Berling, denumită oarecum impropriu roman, este de fapt o suită de narațiuni-basm, țesute în jurul „cavalerilor" vagabonzi, din rîndurile cărora se detașează amplu figura tînărului preot caterisit Gösta Berling. Imaginea oarecum stranie și fantastică a acestor „cavaleri" găsește totuși un corespondent, evident mai prozaic, în viața socială a Suediei. Pînă tîrziu, în veacul trecut, ținutul Värmlandului era cutreierat, de la un conac la altul, de la o familie înstărită la alta, de diverși boiernași scăpătați, militari ieșiți la pensie, funcționari rămași fără slujbă, ori studenți care nu și-au dat niciodată examenele. În schimbul unei ospitalități temporare, oferite adeseori din milă, prestau diverse servicii, sau cîntau pentru gazde în nopțile lungi de iarnă. „Trăgeau la scară, spune despre ei Selma

Lagerlöf, în trăsuri hodorogite, la care înhămau niște mîrțoage bătrîne. Rămîneau apoi ca oaspeți săptămîni întregi, iar serile, după ce prindeau curaj golind cîteva pahare cu grog, începeau să povestească despre vremea în care dansau desculți, ca să le pară picioarele mai mici, sau își frizau părul cu drotul și își căneau mustățile."

Poate că asemenea exemplare umane — în fond, niște inadaptabili — să fi avut în realitate și o anume notă romantică, oarecum consolatoare, în trista lor boemie. Conturul lor, în cartea Selmei Lagerlöf, crește fastidios, incluzînd plurale și în bună măsură convenite virtuți spirituale, un anumit rafinament amintind întîrziat Renașterea, dar și însemnul tragic al ratării. Blîndul Löwenberg este un mare muzician, dar virtuozitatea sa se manifestă doar în ideație la măsuța pe care desenase clapele pianului și nu în fața unui plan adevărat; în această ordine a visului, Kevenhüller este inventatorul avionului și a automobilului; micul și dolofanul Julius este orator, pictor, cîntăreț și povestitor, iar unchiul Eberhard, singurul care nu ia parte la viața comună de petreceri, scrie „marea lui operă în știința tuturor științelor". În această lume a lor, intim solidară și suficientă ei înșăși, dar tot atît de depărtată vieții, nu obiectivitatea contează, adevărul despre ei toți, ci visul prelungit despre sine, acceptat ca adevăr de toți ceilalți. De aceea, încercarea de evaziune din această lume este totdeauna temerară, sortită eșecului sau cu întoarcere grabnică, deși în fiecare an unul dintre cei treisprezece „cavaleri", conform unei convenții fantastice, va trebui să moară. Vărul Liljecrona se va întoarce cîteodată la casa, soția și copiii săi, dar nu va rămîne mult timp lîngă ei, fiind totdeauna rechemat de „patria visului", acea „diversitate ispititoare a vieții" către care năzuiesc toți acești cavaleri. În fiecare an, cavalerii își vor lua rămas bun, în felul lor epicurian, de la patronul Julius și-i vor pregăti trăsura și merindea de drum, dar de fiecare dată el va face calea întoarsă.

Retragerea aceasta în vis și plăcere, spre care Selma Lagerlöf își conduce cavalerii, nu fără o satisfacție poetică împărtășită, cunoaște însă implicit și reversul grav, oarecum tragic. Povestea fiecărui cavaler, adeseori distinctă, fără legătură cu acțiunea cărții, însumează o nefericire, o deziluzie, un elan frînt, actul dramatic care l-a smuls din viața adevărată și l-a dat lumii visului. Blîndul Löwenberg și-a pierdut, cu mulți ani în urmă, iubita în valurile lacului; „Vărul Kristofer" e adus la Ekeby

din ordin regal, într-un fel de exil, iar Gösta Berling a fost răpit morții de către Margareta Samzelius.

La conacul Ekeby, unde trăiesc acești cavaleri „veseli, nepăsători și veșnic tineri", sub ocrotirea energicei maioreze Margareta Samzelius, în seara de Crăciun, în toiul petrecerii, își face apariția Sintram, proprietar de forjă, sub înfățișarea fantastică a „necuratului". El propune cavalerilor un legământ potrivit căruia, dacă timp de un an nu vor săvîrși „nici o faptă cavalerească, înțeleaptă, folositoare sau lașă" vor deveni proprietari pe întreaga avere a maioresei; în caz contrar, el, Sintram, se va face stăpîn pe sufletele lor. Cavalerii, care datorau mai curînd recunoștință Margaretei Samzelius, își amintesc deodată numai ultragiile suferite din partea impetuoasei femei. Tîrgul se încheie și peste puțin timp maioreasa este izgonită de la conac de către asprul ei soț, maiorul Samzelius, pentru că în urmă cu zece ani îl înșelase cu fostul proprietar al forjei, care de altfel îi făcuse moștenitorii averii sale. Continuîndu-și viața de plăceri și veselie, cavalerii neglijează cu totul forja și conacul, atît de bine administrate de mîna de fier a maioresei. Existența lor izolată, egoistă, are acum efecte sociale acute. Mizeria își face loc în întreg ținutul printre țăranii domeniului, agravată de o secetă cumplită. Acel an de zile, cît durează patronatul cavalerilor de Ekeby, a fost „un an de veselie, de mizerie, de fericire și de durere", mărturisește în final Gösta Berling. Intenția scriitoarei — relevă comentatorii ei — a fost să arate „cum trece vijelia Domnului peste provincia Värmland". Desigur, multe elemente ale cărții confirmă această intenție, ea fiind în acord cu viziunea creștină a scriitoarei. Ni se pare însă că tîlcul intim și organic al *Poveștii lui Gösta Berling* constă în insatisfacția etică a vieții înțeleasă ca o plăcere neîntreruptă, în discreditarea, nelipsită de melancolie, dar fermă a cavalerilor. Gustul romantic pentru aventură și tulburătoare povești de dragoste, izolarea rafinată și hedonismul cavalerilor crepusculari, dar care se voiau „veșnic tineri", au făcut loc înțelegerii grave a vieții, cu rosturile ei simple și eterne, în care munca, solidaritatea umană și dragostea pentru popor formează jaloane esențiale. În cele din urmă, cavalerii înșiși vor pune în mișcare ciocanul forjei, al cărui zgomot va ajunge la urechile maioresei muribunde, reîntoarse la conac. „Acest zgomot — comentează scriitoarea fapta romanticilor pensionari de la Ekeby — nu este

farsa nebunească a unor cavaleri beţivi; e imnul de biruinţă a muncii..."

Aceea care a datorat atît de mult vechilor legende despre cavalerii rătăcitori nu pregetă acum să-i privească etic, să-i dezbare de nimbul lor înşelător, să-i încadreze în sensurile mari ale vieţii şi chiar ale istoriei. Dar dacă Gösta Berling, singurul dintre ei şi cel mai tînăr, va găsi resurse pentru o fericire calmă, în consens cu datele vieţii alături de soţia sa, scrupuloasa contesă Elisabet, destinul celorlalţi cavaleri e învăluit într-o poezie subtil tragică. Părăsind conacul Ekeby, ei rămîn ceea ce de fapt erau, nişte perimaţi ai vieţii, bieţi oameni bătrîni care „nu puteau să mai aibă parte de zile fericite". În finalul cărţii, autoarea îşi ia rămas bun de la ei cu tristeţea despărţirii de sine însăşi, de copilăria ei. „E ultima noapte albă pe care am petrecut-o în mijlocul vostru. N-o să mai aud rîsetele voastre sonore, nici cîntecele voastre. Mă despart acum de voi şi de toată lumea veselă de pe ţărmurile lacului Sör."

Vorbind odată ea însăşi, scriitoarea şi-a declarat pasiunea în interesul totdeauna consecvent „pentru viaţa omenească în toată măreţia şi şubrezenia ei". Cele două ipostaze ale umanului sînt într-adevăr prezente în opera ei. Personajul său cel mai îndrăgit, fascinantul Gösta Berling însumează, în fiinţa sa, cele două trăsături ale firii omeneşti. Pe acest personaj, tot atît de reprezentativ ca şi Till Eulenspiegel sau Colas Breugnon, scriitoarea îl arată a fi „cel mai tare şi cel mai slab dintre toţi oamenii". Acest ratat de mare noblеţe al cărui chip „chiar în decădere şi neîngrijire, strălucea de frumuseţe", poartă în sine resorturile adînci ale slăbiciunii omeneşti, dar şi elevaţia superioară, de mare puritate morală. Chefliu şi zvăpăiat, melancolic şi vesel, patetic în revărsările remuşcării, eroic şi deplin în dăruiri — Gösta Berling acumulează acea vitalitate sensibilă pe care unii comentatori, se pare, o asociază temperamentului suedez. Un anumit inexorabil *fatum* romantic însoţeşte eroul de-a lungul romanului şi cu greu te aştepţi ca acel care se dăruieşte cu atîta ardoare şi produce tot atîta rău, să mai poată fi izbăvit. Şi totuşi, Gösta Berling va fi izbăvit, fiindcă acea zînă bună care e Selma Lagerlöf crede în viaţă şi în om, în natura lui perfectibilă. Chiar demitizarea cavalerilor e însoţită de un act de reabilitare a lor, actul eficienţei sociale. Credinţa scriitoarei în viaţă şi în om se transmite organic personajelor. Acestea se autocali-

fică totdeauna etic, își așază în față „misiuni de îndeplinit" — cum spune criticul Gunnar Castrén — pe care, ajutate de optimismul uneori miraculos al scriitoarei, le aduc la îndeplinire aproape totdeauna. Ele găsesc acea forță de regenerare morală, de continuă emulsie umană, reflectînd convingerea scriitoarei că fericirea omenească este „un bun de care au nevoie toți copiii pămîntului" și că este posibilă.

La fel ca Gösta Berling, și alți eroi vor avea împliniri etice, după ce vor plăti tribut suferinței. Este cazul frumoasei Marianne Sinclaire și al nobilei Anna Stjärnhök. Episoadele pline de poezie și finețe despre aceste eroine sînt de un adevăr și concentrație umană maxime. Îndeosebi drama Mariannei Sinclaire, cu atîtea răsturnări și evoluții ale sufletului feminin, cu încadrarea în viața familiei Sinclaire — și aceasta contorsionată și veridică — închide în sine materia și tensiunea unui adevărat roman realist. Este explicabil faptul că *Povestea lui Gösta Berling* a inspirat nu mai puțin de unsprezece scenarii de film. Orizontul uman al Selmei Lagerlöf cunoaște extensiunea și este oarecum irepetabil; cu fiecare povestire se deschid alte perspective, alte zone, alte cute sufletești; pasiunea pentru fabulos a scriitoarei e însoțită indiscutabil de o subtilă cunoaștere a oamenilor, de cumpănire fină, în laboratorul ei discret, a mișcării sufletești a eroilor. Totuși, aceste splendide legende de dragoste degajă pînă la urmă o lumină întristătoare; poate fiindcă e prea multă suferință și pasiune în ele și vîlvătăile prea mari lasă teren arid. E tragică la sfîrșit încremenirea sufletească a Mariannei Sinclaire, frumoasa care și-a pierdut frumusețea; și e oarecum prea sever sacrificiul Annei Stjärnhök, așa cum se întrevede el în mesajul trimis lui Gösta Berling, prin soția eroului: „Lumea vorbește despre mine că voi fi a doua maioreasă. Nu mă gîndesc la dragoste, ci numai la muncă."

Este evident justificată apropierea care s-a făcut între Gösta Berling și alte tipuri celebre din literatura europeană, cum sînt Peer Gynt, eroul lui Ibsen și bizarul erou dostoievskian, prințul Mîșkin din *Idiotul*. Toți sînt niște declasați, oameni cu un tonus uman și etic excedentar — într-o lume măcinată de convenții și contradicții destructive și în care erau de fapt „mai înțelepți decît înțelepții".

Georg Brandes a emis părerea că lumea din *Povestea lui Gösta Berling*, deși se atestă de către scriitoare a fi aceea a anu-

lui 1820, „nu se potriveşte acelei epoci, ci mai degrabă epocii anului 1720. Multe trăsături o fac asemănătoare anului 1620, într-atît amintesc ele (poveştile, *n.n.)* epoca Renaşterii." Această impresie de atemporalitate este, într-adevăr, evidentă. Viziunea romantcă a scriitoarei, extensiunea mare şi difuză a fantasticului împrumută cărţii tonul îndepărtat al unei vechi *saga*, estompînd socialul şi raporturile reale dintre oameni. În concepţia scriitoarei, lumea fabuloasă a cavalerilor este legată de „vremurile bune de altă dată". Chiar dacă Selma Legerlöf, care nu şi-a manifestat aderenţe pentru vreo direcţie politică, înregistrează unele efecte nocive ale lumii capitaliste, reprezentanţii acesteia sînt priviţi dintr-un unghi etic abstract, şi nu din acela al apartenenţei sociale. Sintram, de pildă, un personaj plenar negativ, se justifică prin tenebroasa filiaţie cu „necuratul", fiind cu totul abscons şi secundar faptul că este proprietar de uzine. Etica scriitoarei — de extracţie liberal-creştină, deşi cu sensibilă înţelegere pentru oamenii din popor, pentru toţi năpăstuiţii vieţii — tinde spre „armonizarea socială", spre „unire" şi înţelegere în sînul aceleeaşi orînduiri capitaliste care a stricat de fapt şi „vremurile bune de altă dată".

Povestea lui Gösta Berling, această capodoperă a literaturii suedeze, a consacrat numele Selmei Lagerlöf printre valorile permanente ale literaturii universale. Modesta institutoare — care în 1909 a obţinut Premiul Nobel, iar în 1914 a fost aleasă membră a Academiei Suedeze — a adus cu această operă trăsăturile specifice ale vieţii şi caracterului poporului suedez în conştiinţa lumii. Ea a creat în literatura contemporană o reacţie neoromantică, nu lipsită de efecte etice pozitive, extrase tocmai din marea pregnanţă naţională a operei sale. *Povestea lui Gösta Berling*, ca şi celelalte cărţi ale Selmei Lagerlöf ilustrează cu evidenţă faptul că sondarea folclorului unui popor oferă creaţiei literare accente şi ipostaze inedite ale sufletului uman, în stare să confere operei respective universalitate şi durată. Umanismul scriitoarei, de esenţă romantică, puternic colorat afectiv, aduce o notă distinctă viziunii asupra omului în literatura europeană.

Selma Lagerlöf „rămîne cea mai mare povestitoare pe care a avut-o Suedia — arată un critic suedez cu prilejul morţii scriitoarei — pe picior de egalitate cu tot ce este mai de seamă în literatura universală. Povestea fetiţei şchioape de la Morbacka,

a aceleia care a crescut ca să fie încununată de glorie în împărăția literelor, parcă e scoasă chiar dintr-una din cărțile sale. Zilele i-au fost îndelungate și pe toate le-a întrebuințat cu folos, chiar cînd ședea ca o domniță cu părul alb în căminul copilăriei, deasupra căruia păsările fanteziei n-au încetat o clipă să zboare."

C. JALBĂ

Rostirea cîtorva nume proprii

Björksjö	(Börkşö)
Ekeby	(Ekebü)
Björne	(Börne)
Bro	(Bru)
Broby	(Brubü)
Nygård	(Nügord)
Gösta	(Iösta)
Sjö	(Şö)
Dohna	(Dona)
Sinclaire	(Sincler)
Fors	(Furs)
Uggla	(Ögla)
Stjärnhök	(Şernhök)
Liljecrona	(Liliecruna)
Jan	(Ian)
Scharling	(Şarling)
Solsken	(Sulşen)
Hedeby	(Hedebü)
Svartsjö	(Svartşö)
Västrabro	(Vestrabru)
Helgesäter	(Helieseter)

I • PASTORUL

Pastorul se urcase, în sfîrşit, în amvon.

Credincioşii îşi ridicară privirile spre el. Bine că venise la biserică! Duminica asta n-aveau să rămînă iar fără slujbă, cum rămăseseră în cea anterioară şi în multe altele înainte.

Pastorul era tînăr, înalt, zvelt şi de o rară frumuseţe. Dacă ar fi purtat coif, platoşă şi spadă, sculptorul care i-ar fi cioplit chipul în marmură ar fi evocat figura celui mai falnic atenian. Avea ochi adînci ca de poet. Cu bărbia sa rotundă şi energică, parcă era un comandant de oaste. Întreaga lui înfăţişare, atrăgătoare, distinsă şi expresivă, era aprinsă de flacăra geniului şi a spiritualităţii.

Lumea din biserică se uita la el cu uimire. Era obişnuită să-l vadă bălăbănindu-se pe picioare cînd ieşea din cîrciumă în tovărăşia unor prieteni cheflii ca alde Beerencreutz, maiorul cu mustaţa groasă şi albă, şi robustul căpitan Kristian Bergh.

Din pricina beţiei nu venise la slujbă cîteva săptămîni în şir. Enoriaşii fuseseră nevoiţi să facă jalbă împotriva lui, întîi la prim-pastor, iar pe urmă la episcopie şi la consistoriu.

Episcopul venise acum la el în vizită pastorală, cu care prilej urma să facă şi cuvenita anchetă. Luase loc în strana vlădicilor, cu crucea de aur pe piept, înconjurat de catiheţi din Karlstad şi de preoţi din parohiile vecine.

Nu începea nici o îndoială că purtarea pastorului depăşise limita îngăduinţei. Pe vremea aceea, pe la anul o mie opt sute douăzeci, lumea era tolerantă în materie de băutură, însă omul acesta îşi neglijase slujba

din pricina beţiei şi de data asta era ameninţat să şi-o piardă.

Acum, pastorul stătea în amvon şi aştepta să se cînte partea finală a psalmului care precede predica. Era încredinţat că toată suflarea din biserică e împotriva lui, atît oamenii mai de seamă, cît şi ţăranii sau tinerii corişti. Şi epitropii sfîntului lăcaş îi erau duşmani. La fel şi organistul. Toţi îl urau, de la copiii aduşi de mînă la biserică pînă la paznicul ei, un fost ostaş, om chipeş şi zdravăn, care luptase pe vremuri la Lipsca [1].

Pastorul ar fi voit să îngenuncheze în faţa lor şi să le ceară îndurare. În clipa următoare simţi însă clocotind în el un fel de mînie. Îşi aminti cum fusese cu un an înainte, cînd se urcase prima oară în acel amvon. Era pe-atunci un om fără cusur, iar acum se uita în jos la prelatul cu cruce de aur la gît, care venise să-l judece.

Pe cînd citea introducerea, simţea că valuri de sînge îi năpădeau obrajii. Era din pricina mîniei.

Se îmbătase, ce-i drept, dar nimeni nu putea să-i facă o vină din asta. Văzuse oare cineva casa parohială în care era osîndit să locuiască ? Pădurea întunecoasă de brazi îi înăbuşea ferestrele. Umezeala se prelingea din tavanul negru pe pereţii plini de mucegai. Nu-l ajuta oare rachiul să-şi păstreze curajul, cînd ploaia şi zăpada viscolită răzbeau prin geamurile sparte, iar pămîntul sterp şi nearat ca lumea nu-i oferea destulă hrană ca să-şi astîmpere foamea ?

Îşi zicea în sinea lui că în definitiv era păstorul pe care enoriaşii săi îl meritau. Toţi aveau, la drept vorbind, darul beţiei. De ce trebuia să se înfrîneze numai el ? Dacă un văduv îşi îngropa soţia, se îmbăta la comînd şi la praznic. Dacă un părinte îşi boteza copilul, se îmbăta la cumetrie. Lumea care pleca de la biserică se abătea pe la cîrciumă şi ajungea acasă mai totdeauna afumată.

[1] *Bătălia de la Lipsca* (1813), unde trupele coalizate ale Prusiei, Austriei, Rusiei şi Suedici au înfrînt armatele lui Napoleon.

Prinsese gust de rachiu în drumurile pe care era dator să le facă, străbătînd distanţe lungi pe lacuri îngheţate şi bătute de viforniţe, răsturnat alteori, pe vreme de vijelie şi de ploaie torenţială, dintr-o luntre şubredă, coborînd iarna din sanie ca să facă pîrtie pentru cal prin nămeţi uriaşi, sau împotmolindu-se pe drumurile mlăştinoase ale pădurilor.

Zilele anului se scurgeau mohorîte şi apăsătoare. Omul, fie ţăran, fie moşier, era tot timpul cu gîndul la pămînt. Dar cînd se lăsa seara, rachiul îi descătuşa mintea. Venea atunci inspiraţia. Inimile se încălzeau, viaţa se însenina, cîntecele răsunau şi trandafirii răspîndeau miresme.

Cîrciuma de la han era atunci pentru pastor ca o grădină de flori din ţările însorite de la miazăzi. Deasupra lui erau struguri şi măsline, iar în frunzişul întunecos sclipeau chipuri sculptate în marmură. Pe sub palmieri şi platani se plimbau poeţi şi înţelepţi.

Pastorul din amvon ştia prea bine că viaţa nu putea fi trăită în acel fund de ţară fără mîngîierea rachiului. Lumea care îl asculta acum ştia bine asta şi, totuşi, venise să-l judece. Avea de gînd să-l dezbrace de haina preoţească pentru că venise beat în lăcaşul dumnezeului ei. O! Ca şi cum rachiul n-ar fi fost de fapt singurul dumnezeu al acelei lumi!

După citirea introducerii, pastorul se aplecă să spună Tatăl nostru. În biserică se lăsă o tăcere adîncă. Deodată, însă, el cuprinse cu amîndouă mîinile cordonul cu care îi era încinsă haina. I se năzărise că toţi credincioşii din biserică, în frunte cu episcopul, se strecuraseră pe scara care ducea la amvon, ca să-i smulgă haina preoţească. Stătea în genunchi şi nu întorcea capul, dar îi simţea tăbărînd asupra lui şi-i vedea foarte desluşit, pe episcop, pe pastori şi primpastori, pe epitropi, pe clopotar şi pe toţi enoriaşii într-un şir lung, luptîndu-se să-i smulgă haina. Iar o dată smulsă haina, şi-i imagina pe toţi acei oameni care se îmbulzeau spre el prăvălindu-se pe aceeaşi scară unul peste altul. Ba încă avea impresia că se prăvăleau şi cei care rămaseseră jos şi care, fără să fi tras de haină, se mărginiseră să-i atingă pulpana.

Vedea lămurit toată acea frămîntare şi, fără voia lui, începu să zîmbească, dar în acelaşi timp simţi pe obraji o sudoare rece. Halucinaţia era groaznică. Se vedea proscris şi caterisit din cauza beţiei. Nimic pe lume nu putea fi mai jalnic. Avea să ajungă cerşetor pe drumuri, să adoarmă beat pe marginea şanţurilor, învelit în zdrenţe, în tovărăşia tuturor vagabonzilor!

Terminase rugăciunea şi urma să-şi ţină predica. Îi veni atunci o idee care-i opri cuvintele pe buze. Se gîndea că pentru ultima oară îi era dat să se afle în amvon, spre a-l slăvi pe Dumnezeu.

Ultima oară! Simţi un fior. Uită de rachiu şi de episcop. Se gîndea acum la un singur lucru: să se folosească de prilej şi să-l slăvească pe Cel de Sus.

I se păru că podeaua bisericii, cu credincioşi cu tot, se cufunda şi că acoperişul templului se dădea la o parte ca să poată ajunge cu privirea pînă la cer. Era singur în amvon, iar sufletul i se înălţa pînă la cerul deschis deasupră-i. Cu glas puternic şi răsunător, aduse slavă şi osanale lui Dumnezeu.

Era omul inspiraţiei. Nu se mai uita acum la slovele scrise. Gîndurile năvăleau asupra lui ca un stol de porumbei. I se părea că cel care vorbea nu era el, dar îşi dădea seama că nimic nu putea fi mai presus pe lume şi că nimeni nu putea ajunge la asemenea culmi de strălucire şi de măreţie, la culmile la care ajunsese el în acele clipe, preamărind numele lui Dumnezeu.

Pastorul a vorbit tot timpul cît l-a încălzit văpaia inspiraţiei. După stingerea acelei văpăi, acoperişul bisericii a venit la loc, iar podeaua s-a ridicat înapoi din adîncuri. Atunci s-a închinat şi i-a venit să plîngă. Era conştient că viaţa îi dăruise cea mai frumoasă clipă şi că acea clipă trecuse.

După slujba religioasă a urmat ancheta şi judecata. Episcopul i-a întrebat pe enoriaşi dacă aveau vreo plîngere împotriva pastorului lor. Acesta nu mai era mînios şi sfidător ca înainte de predică. Ruşinat şi cu ochii în pămînt, se gîndea cu amărăciune la toate poveştile care aveau să se spună pe seama beţiei lui. Nu se auzi însă nici o astfel de poveste. Toţi cei

adunaţi în jurul mesei mari de judecată tăceau. Pastorul se uită la ei. Întîi la clopotar. Dar clopotarul nu sufla un cuvînt. Apoi la epitropi, la ţărani şi la fabricanţi. Nimeni nu scotea o vorbă. Toţi tăceau cu gura încleştată şi cu ochii plecaţi asupra mesei.

„Fiecare aşteaptă să spună mai întîi altul ceva", îşi zise pastorul.

Unul dintre epitropi tuşi, curmînd tăcerea.

— Eu, unul, socot că pastorul nostru e un om minunat, zise el.

— Preasfinţia-ta l-a auzit cît de frumos predică, interveni clopotarul.

Episcopul vorbi ceva despre desele absenţe de la slujbă ale pastorului.

— Doar om e şi el ! Se poate îmbolnăvi, ca oricare, îşi dădură ţăranii părerea.

Episcopul făcu o aluzie la nemulţumirea lor cu privire la felul de viaţă al pastorului. Ţăranii răspunseră că era încă destul de tînăr, aşa că nu exista nici o primejdie. Dacă va predica şi pe viitor aşa cum predicase în ziua aceea, ei nu-l vor schimba nici măcar cu preasfinţia-sa.

Nefiind nici un acuzator, judecata nu mai avea rost.

Pastorul simţea crescîndu-i inima în piept. Nu mai era înfierbîntat, căci nu mai vedea duşmani în jurul său. Cîştigase dragostea enoriaşilor în clipa în care pierduse nădejdea că va mai fi păstorul lor sufletesc.

După anchetă a avut loc în casa parohială un ospăţ la care au luat parte, pe lîngă episcop, toţi pastorii, prim-pastorii şi enoriaşii mai de seamă.

Pastorul nefiind căsătorit, o vecină se oferise să facă pe gazda. Rînduise totul cum se pricepuse mai bine şi pastorul făcu ochii mari, căci locuinţa lui nu prea era arătoasă. Masa cea lungă fusese aşezată afară sub brazi şi era minunată cu faţa albă aşternută pe ea, cu farfurii albe şi albastre de porţelan, cu pahare strălucitoare şi cu şerveţele curate. Deasupra uşii îşi împreunau coamele doi mesteceni. Pe podeaua antreului era împrăştiată cetină, iar de bîrna tavanului atîrna o cunună de flori. Florile din celelalte încăperi înlătu-

raseră mirosul de mucegai, iar geamurile verzi ale ferestrelor străluceau vesele la lumina soarelui.

Era nespus de bucuros. Îşi făgăduia să nu mai bea niciodată.

Toţi mesenii arătau voie bună, atît cei care iertaseră cu mărinimie, cît şi feţele bisericeşti mai de seamă, toţi bucuroşi că au scăpat de o mare ruşine. Închinînd cel dintîi paharul, episcopul povesti că plecase la drum cu sufletul amărît, deoarece îi ajunseseră la urechi multe zvonuri rele. Venise să găsească pe Saul şi cînd colo Saul se şi transformase în Pavel [1], într-un om care promitea să-i întreacă pe toţi cu vrednicia lui. Cuviosul prelat vorbi apoi despre darurile bogate cu care fusese înzestrat fratele lor mai tînăr întru Domnul, aducîndu-i multe laude. Nu-i aducea laude pentru ca acest frate să se fălească, ci pentru ca el să-şi încordeze toate puterile şi să fie cu mare băgare de seamă la faptele sale, precum trebuie să fie oricine poartă pe umeri o sarcină atît de grea şi de nobilă.

De îmbătat, nu s-a îmbătat pastorul la acel ospăţ; îşi dădea seama că-l ameţise fericirea neaşteptată care dăduse peste el. Cerul aprinsese deasupra lui flacăra inspiraţiei, iar credincioşii îi dăruiseră dragostea lor. Sîngele clocotea încă fierbinte în vinele sale, cînd se lăsă seara şi oaspeţii începură să plece. A stat pe urmă de veghe în camera lui pînă noaptea tîrziu, lăsînd aerul proaspăt de afară să intre pe fereastra deschisă, spre a-i potoli acea febră de fericire, acel neastîmpăr care nu-i îngăduia să doarmă.

Deodată auzi un glas:

— Nu te-ai culcat, părinte?

Prin curtea înverzită înainta spre fereastră un bărbat. Uitîndu-se bine, pastorul îl recunoscu pe căpitanul Kristian Bergh, unul dintre credincioşii săi tovarăşi de chefuri. Căpitanul rămăsese un boem care nu avea nici casă, nici masă. Ca vigoare şi statură părea însă

[1] Aluzie la legenda evanghelică după care evreul Saul, la început persecutor al creştinilor, se botează şi deveni — sub numele de Pavel — un înfocat propovăduitor al creştinismului.

un uriaş. Înalt cît muntele Gurlita, dădea în gropi de prost ce era.

— Vezi bine că nu, căpitane Kristian, răspunse pastorul. Cum aş putea să-nchid ochii într-o noapte ca asta ?

Să vedeţi acum ce i-a spus căpitanul ! Uriaşul avusese presimţirile lui şi-şi dăduse seama că pastorului îi va fi teamă să mai bea. Pe de altă parte, era sigur că prietenul său nu va mai avea linişte la gîndul că teologii din Karlstad îi vor călca iar parohia şi-l vor răspopi dacă nu se va lăsa de darul beţiei.

Căpitanul Kristian s-a pus însă pe treabă şi a făcut în aşa fel ca, atît acelor teologi cît şi episcopului, să le treacă pofta de a se mai abate pe acolo. Pastorul şi prietenii săi puteau deci să bea şi să chefuiască în voie la casa parohială, fără să le mai pese de nimeni.

Căpitanul Kristian povesti apoi ce anume ispravă făcuse.

După ce episcopul şi cei doi teologi catiheţi din Karlstad se urcaseră în cupeul lor şi portierele acestuia fuseseră bine închise, el se suise pe capră şi mînase caii într-o goană nebunească, noaptea pe lună, cale de cîţiva kilometri. Cu acel prilej, căpitanul Bergh le făcuse pe cinstitele feţe bisericeşti să-şi dea seama cît de şubredă e viaţa în trupul de lut al unei fiinţe omeneşti. Pusese caii pe goană numai pentru că acele cinstite feţe nu îngăduiau unui om de treabă să bea şi el cît îl rabdă inima.

Şi nu pe drum a mînat caii, ca să-i ferească pe călători de hurducături, ci prin hîrtoape şi pe mirişti. După ce a coborît nişte povîrnişuri de dealuri în galop ameţitor, a băgat cupeul în lac, unde era cît pe ce să se împotmolească, iar pe urmă a pornit iar la deal pînă ce caii au început să şchiopăteze, cu picioarele înţepenite.

Episcopul şi cei doi teologi stăteau tot timpul după perdelele de piele, albi la faţă ca varul, şi mormăiau rugăciuni. Niciodată în viaţa lor n-or fi făcut o călătorie mai primejdioasă decît aceea. Cînd au ajuns, cu chiu, cu vai, la hanul din Rissäter, parcă erau nişte arătări.

De trăit, mai trăiau încă, dar tremurau din toate mădularele.

— Ce-nseamnă asta ? l-a întrebat episcopul pe căpitanul Kristian, deschizînd portiera cupeului.

— Înseamnă că preasfinţia-ta trebuie să te gîndeşti bine cînd mai vrei să te duci în inspecţie la Gösta Berling, a răspuns căpitanul Kristian, care rumegase îndelung cuvintele astea, ca să nu se încurce în vorbă.

— Atunci du-te la Gösta Berling, a zis episcopul, şi spune-i că n-am să mai trec niciodată pe la el. Şi nici altui episcop n-o să-i calce piciorul în parohia lui.

Asta a fost isprava pe care căpitanul Bergh a povestit-o pastorului la fereastra deschisă, în puterea acelei nopţi de vară. Şi într-adevăr el mînase caii pînă la hanul din Rissäter, iar pe urmă coborîse la pastor să-i spună ce făcuse.

— Acuma poţi fi liniştit, părinte şi dragul meu prieten, a zis el.

O, căpitane Kristian ! Or fi fost ei albi la faţă ca varul drumeţii tăi din cupeul cu perdele de piele, cu care i-ai dus în goana cea de pomină, dar pastorul de la fereastră era şi mai palid în acea luminoasă noapte de vară. O, căpitane Kristian !

Pastorul ridicase mîna să tragă un pumn zdravăn pe chipul grosolan şi idiot al uriaşului, dar se stăpîni la vreme. Închizînd fereastra cu un strigăt, se opri în mijlocul odăii şi-şi ridică pumnul încleştat.

Cel deasupra căruia arsese flacăra inspiraţiei şi care îl slăvise pe Dumnezeu, se gîndea acum că acelaşi Dumnezeu îi căşunase un mare rău.

Ce-o să creadă episcopul ? Că el îl îndemnase pe căpitanul Bergh să facă tot ce făcuse. Că el, pastorul, fusese un făţarnic şi minţise toată ziua. De bună seamă că va porni altă anchetă împotriva lui şi-l va caterisi.

A doua zi dimineaţa, Gösta Berling nu se mai afla în casa parohială. Renunţase la ideea de a rămîne mai departe acolo, pentru a se apăra la nevoie. Dumnezeu îi jucase o festă şi nu voia să-l ajute. Ştia bine că va fi caterisit. Aşa hotărîse Cel de Sus şi deci nu mai avea altceva de făcut decît să-şi ia lumea în cap.

Lucrurile astea s-au petrecut cam pe după anul o mie opt sute douăzeci, într-o parohie izolată din părţile apusene ale provinciei Värmland.

A fost cea dintîi nenorocire care l-a lovit pe Gösta Berling, dar nu şi cea din urmă.

Mînjii care nu rabdă pintenii sau cravaşa socot că viaţa e grea. Ori de cîte ori îi încearcă o durere, pornesc în goană sălbatică spre prăpăstii adînci. Îndată ce drumul e anevoios, scutură povara de pe ei şi o iau razna într-o cursă nebună.

II • CERŞETORUL

Era o zi geroasă de decembrie. Un cerşetor zdrenţăros urca dealul de la Broby. Încălţămintea lui era atît de ruptă încît zăpada rece îi intra prin ea pînă la piele.

Löv este un lac lung şi îngust din provincia Värmland, gîtuit de strîmtori în cîteva locuri. La miazănoapte se întinde spre aşa-zisa „pădure finlandeză"; iar la miazăzi, pînă aproape de lacul Väner. Pe ţărmurile lui se află mai multe comune, cea mai cuprinsă şi mai bogată din ele fiind comuna Bro. Aceasta din urmă se întinde pe amîndouă malurile lacului, la apus şi la răsărit. În partea apuseană se găsesc cele mai mari ferme şi moşii, între care Ekeby şi Björne, renumite prin bogăţia şi frumuseţea lor, cum şi localitatea Broby, cu han, judecătorie, subprefectură, casă parohială şi maidan de bîlci.

Broby e situat pe o pantă abruptă. Cerşetorul trecuse pe la hanul de la poalele dealului şi urca spre casa parohială din vîrful lui.

Înaintea lui urca dealul o fetiţă trăgînd după ea o tîrlie încărcată cu un sac de făină. Cerşetorul o ajunse din urmă şi intră în vorbă cu dînsa.

— Căluţul e mic şi povara grea, zise el.

Fata se întoarse şi se uită la cerşetor. Era o copilă de vreo doisprezece anişori, cu ochii ageri şi iscoditori şi cu gura strînsă.

— Fie calul mic şi povara oricît de grea, numai să ajungă cît mai departe! răspunse fata.

— Ce-i pe tîrlie e hrana ta?

— Fireşte că-i a mea. Mică, aşa cum mă vezi, eu singură îmi fac rost de-ale mîncării.

Cerşetorul puse mîna pe tîrlie s-o împingă la deal. Fata se întoarse din nou să se uite la el.

— Să nu aştepţi bacşiş pentru treaba asta, îi zise fetiţa.

Cerşetorul începu să rîdă.

— Nu cumva eşti fata pastorului din Broby?

— Chiar a lui. Tată mai sărac au mulţi copii. Da' nimeni n-are tată mai rău ca al meu. E trist, dar adevărat, deşi poate fi ruşinos pentru un copil să spună vorbe de-astea despre tatăl lui.

— Taică-tău e zgîrcit şi rău, de bună seamă.

— Zgîrcit, da, şi rău; însă fata lui, dacă o avea zile, o să fie şi mai rea. Aşa zice lumea.

— Poate că are dreptate. Spune-mi, însă, te rog: cum ai făcut rost de sacul ăsta cu făină?

— Păi să-ţi spun! Am luat grăunţe azi-dimineaţă din hambarul lui taică-meu şi m-am dus cu ele la moară.

— Şi dacă te vede cînd ajungi acasă cu făina?

— N-avea grijă! Tata e plecat prin sat cu slujbe pe la casele oamenilor.

— Vine cineva la deal în urma noastră. Aud scîrţîind tălpicile unei sănii. N-o fi el cumva?

Fata trase cu urechea şi începu a scînci.

— E chiar tata, se tîngui fata. Să ştii că mă omoară în bătaie! Zău, mă omoară!

— În clipe de-astea o povaţă bună e de mare preţ; iar sfatul dat cuiva la vreme e mai scump decît orice comoară, zise cerşetorul.

— Ascultă, bade, răspunse copila. Ajută-mă, te rog. Pune mîna pe funie şi trage tîrlia. Tata o să creadă că-i a dumitale.

— Şi ce fac pe urmă cu ea ? întrebă omul, punîndu-şi funia pe umăr.

— Pînă una, alta, du-o unde-i nimeri ; dar către seară adu-mi-o sus, la casa parohială. Să ştii că te aştept. Vii cu tîrlia şi cu sacul. Ne-am înţeles ?

— Am să caut să fac aşa cum zici.

— Să nu cumva să nu vii, că-i nenorocire ! strigă fata, luînd-o la fugă să ajungă acasă înaintea tatălui.

Cerşetorul întoarse tîrlia mai mult în silă şi porni cu ea la vale spre han.

Sărmanul pribeag îşi făurise un vis cînd plecase la drum prin zăpadă mai mult desculţ. Se gîndise la pădurile cele mari de la nord de lacul Löv, la „pădurile finlandeze".

Aici, în comuna Bro, unde ajunsese prin strîmtoarea care leagă partea de sus a lacului cu cea de jos, în aceste ţinuturi vestite prin bogăţia şi veselia lor, unde conacele şi fabricile se ţin lanţ, orice cale era pentru el prea anevoioasă, orice loc prea îngust, orice culcuş prea vîrtos. Ar fi tînjit mult şi bine aici după liniştea adîncă şi veşnică a pădurilor.

Acolo nu auzea decît duduituri de batoze, ca şi cum secerişul n-ar fi luat niciodată sfîrşit. Din pădurile necuprinse porneau mereu transporturi de lemne şi de cărbuni. Camioane nenumărate, încărcate cu minereu, se înşirau pe drumuri, săpînd făgaşe adînci, ca atîtea altele înaintea lor. Vedea alunecînd printre ferme sănii pline de drumeţi şi i se părea că cei care mergeau în ele erau fiinţe vesele, că pe tălpile acelor sănii zburdă dragostea şi frumuseţea. O ! Cu cîtă ardoare tînjea sărmanul pribeag după liniştea eternă a pădurilor !

Colo, departe, unde copacii se înalţă drepţi ca luminările, pe pămîntul neted unde zăpada se odihneşte în straturi groase pe cetinile neclintite, unde vîntul nu mai are putere şi se joacă domol pe coamele brazilor, acolo voia el să ajungă, străbătînd mereu acele meleaguri pînă ce, într-o zi, sleit de vlagă, s-ar fi prăbuşit la pămînt sub copacii cei mari, mort de foame şi de frig.

Tînjea după hăul cel adînc şi vuitor de dincolo de lac, unde puterile morţii l-ar fi biruit, unde foamea,

frigul, oboseala şi rachiul ar fi izbutit în cele din urmă să nimicească trupul acesta sărman, în stare să rabde orice.

Ajunsese devale la han, cu gîndul să aştepte acolo pînă pe înserat. Intrînd în cîrciumă, se trînti pe o laviţă de lîngă uşă să viseze pădurile nesfîrşite. Hangiţa se îndură de el şi-i dădu un păhărel de rachiu. În urma rugăminţii lui stăruitoare, îi mai dădu unul. Mai mult n-a vrut totuşi să-i dea, iar asta l-a adus pe cerşetor la disperare. Ar fi dorit să mai soarbă din acea băutură tare şi dulce. Ţinea să-şi mai simtă inima înfierbîntată şi mintea încinsă de ameţeală. O, dulce rachiu! Pe valurile lui strălucea soarele, cîntau păsărelele, plutea mireasma şi frumuseţea verii. Înainte de a dispărea în bezna nopţii, voia să-l mai desfete o dată soarele şi fericirea.

Făcu ce făcu şi căpătă iar rachiu, întîi în schimbul făinii, pe urmă în schimbul sacului şi al tîrliei. Beat turtă, se culcă pe o laviţă din cîrciumă şi dormi o bună parte a după-amiezii.

Cînd s-a trezit, şi-a dat seama că nu-i mai rămînea de făcut decît un singur lucru. După ce trupul nenorocit pusese stăpînire pe sufletul său, după ce înstrăinase pe băutură avutul pe care i-l încredinţase un copil, ar fi fost o ruşine să-şi mai prelungească viaţa în lumea asta. Datoria lui, prin urmare, era s-o mîntuiască de povara unei josnicii atît de grozave. Trebuia să-şi izbăvească sufletul, dîndu-l în seama lui Dumnezeu.

Stînd aşa pe laviţa cîrciumii, se osîndi singur: „Gösta Berling! Eşti un preot caterisit şi acuzat că ai dat pe băutură hrana unui copil flămînd. Te osîndesc la moarte. Ce fel de moarte? În troienii de zăpadă!"

Îşi luă şapca şi ieşi glonţ afară. Nu era nici treaz de-a binelea, nici prea buimac. Plîngea de mila lui, îşi plîngea sufletul terfelit, căruia trebuia să-i redea libertatea.

Nu se abătu din calea dreaptă, însă nu ajunse prea departe. Pe marginea drumului zări un troian mare. Se trînti pe el, ca să moară. Închise ochii şi căută să adoarmă.

Cît o fi stat aşa nimeni nu poate şti, dar mai era un strop de viaţă în el în clipa în care fata pastorului din Broby veni în fuga mare cu un felinar aprins în mînă şi-l găsi în nămetele de la marginea drumului. Îl aşteptase ceasuri la şir, iar în cele din urmă porniseo la vale în căutarea lui.

Recunoscîndu-l imediat, începu să-l zgîlţîie şi să strige din răsputeri ca să-l trezească din amorţeală. Voia să afle ce făcuse cu făina. Voia să-l readucă la viaţă măcar o clipă, cît ar fi fost nevoie ca să-i spună unde era tîrlia şi sacul ei cu făină. Tatăl ar fi omorît-o în bătăi dacă ar fi aflat că tîrlia dispăruse. Muşcîndu-l pe cerşetor de un deget şi ciupindu-l de obraz, ţipa mereu în culmea deznădejdii.

Auzi atunci pe cineva venind pe drum înspre ei.

— Cine naiba zbiară acolo ? întrebă un glas răguşit.

— Vreau să ştiu ce-a făcut omul ăsta cu tîrlia şi cu sacul meu de făină, scînci fata, înghiontind cu pumnii încleştaţi pieptul cerşetorului.

— Aşa te porţi cu un om degerat ? Sus cu tine, scorpie mică !

Drumeaţa era o femeie înaltă şi bine făcută. Se dădu jos din sanie şi se duse la troian. Se aplecă, îl luă în braţe pe cerşetor, îl ridică de jos şi-l duse la sanie, aşezîndu-l în ea.

— Hai cu mine la han, pisică sălbatică, se răsti femeia la fiica pastorului. Vedem noi acolo ce-i cu tine !

După un ceas, cerşetorul se afla pe un scaun de lîngă uşă, în cea mai bună încăpere de la han, iar dinaintea lui stătea în picioare femeia cea trupeşă care-l salvase de la moarte.

Văzînd-o aşa cum arăta acum, cu mîinile înnegrite şi o pipă de lut în gură, îmbrăcată pentru drumul spre casă de la cărbunăria ei din pădure, cu un cojocel şi o fustă vărgată de stofă de lînă ţesută în casă, cu cizmuliţe în picioare şi un cuţit băgat în teacă la piept, cu părul cărunt, cu chipul îmbătrînit şi frumos, aşa cum îi fusese descrisă de nenumărate ori, Gösta

Berling îşi dădu seama că femeia din faţa lui era vestita maioreasă de la Ekeby.

Era femeia cea mai puternică din provincia Värmland. Proprietară a şapte forje, se obişnuise să poruncească şi să impună ascultare, pe cîtă vreme el, Gösta Berling, era un amărît de osîndit la moarte, gol puşcă, pentru care orice drum se dovedea anevoios şi orice loc prea strîmt. Trupul îi tremura de groază în faţa privirilor ei.

Femeia stătea liniştită şi se uita la stîrpitura din faţa ei, cu mîinile roşii şi umflate, cu chipul istovit, dar cu un cap minunat, care, chiar în pierzanie şi decădere, încă mai avea strălucirea unei frumuseţi sălbatice.

— Eşti Gösta Berling, pastorul cel zăpăcit. Nu-i aşa ? întrebă ea.

Cerşetorul înlemnise.

— Eu sînt maioreasa de la Ekeby, dacă vrei să ştii.

Îl trecu un fior. Împreunîndu-şi mîinile, ridică ochii spre ea, ca şi cum ar fi voit s-o roage ceva. Ce-avea de gînd cu el ? Să-l oblige să trăiască ? Puterea ei îl îngrozea. Şi doar fusese cît pe ce să ajungă la liniştea pădurilor fără sfîrşit !

Maioreasa începu lupta, spunîndu-i că fata pastorului din Broby îşi recăpătase tîrlia şi sacul cu făină şi că, pentru el, ca şi pentru mulţi alţi nenorociţi fără căpătîi, avea un adăpost în aripa cavalerilor de la conacul din Ekeby. Îi oferi o viaţă de distracţii şi de plăceri, însă el, drept răspuns, îi spuse că e hotărît să moară.

Femeia bătu atunci cu pumnul în masă şi-i vorbi fără ocolişuri.

— Cu alte cuvinte, vrei să mori ? Să mori şi mai multe nu ! Da ? Hm ! Dacă ar fi adevărat că trăieşti, nu m-ar prinde mirarea. Cu trupul tău plăpînd, cu mădularele tale vlăguite, cu ochii tăi spălăciţi, a mai rămas oare ceva din tine, ca să poţi muri ? Ca să fii mort, crezi că-i de ajuns să zaci ţeapăn sub un capac de sicriu ? Mă uit la tine în clipa asta, Gösta Berling, şi văd bine că eşti mort. În loc de cap, ai o scăfîrlie de cadavru. În orbitele ochilor tăi parcă văd colcăind

viermii. Nu simţi că gura ţi-e plină de ţărînă ? N-auzi cum îţi trosnesc oasele la cea mai mică mişcare ?

Te-ai înecat în rachiu, Gösta Berling, şi-ai murit. Nu se mai clatină în tine decît oasele sfărîmate, cărora nu le dai voie să trăiască. Vorba vine, să trăiască ! E ca şi cum ai pizmui strigoii care se hîrjonesc pe morminte la lumina stelelor.

De vreme ce ai îndrăgit moartea, de ce-ţi mai este ruşine că ai fost răspopit ? Mai multă cinste ţi-ar face să te foloseşti de darurile cu care ai fost înzestrat, ca să faci ceva bun pe lumea asta. De ce nu vrei să vii la mine chiar acum ? Toate s-ar îndrepta în viaţa ta. Aştepţi să mori şi să fii aşezat pe năsălie, ca să pari un cadavru frumos ?

Pe cînd maioreasa perora astfel, cerşetorul stătea liniştit, aproape zîmbitor. Se bucura în sinea lui că nu-l pîndeşte nici o primejdie. Îl aşteptau doar pădurile nesfîrşite şi acea femeie nu putea să-i abată sufletul de la ele.

Maioreasa tăcu şi începu să se plimbe de colo pînă colo prin odaie. Se duse apoi lîngă vatră, îşi puse picioarele pe marginea ei şi îşi sprijini coatele pe genunchi.

— Ei, drăcie ! exclamă ea zîmbind. Tot ce-am spus e mai adevărat decît pare să fie. Nu eşti de părere şi tu, Gösta Berling, că cele mai multe fiinţe din lume sînt moarte sau pe jumătate moarte ? Nu mai departe, eu. Crezi că trăiesc ? O, nu ! O, nu ! Uită-te bine la mine, te rog. Sînt maioreasa de la Ekeby şi femeia cea mai influentă din provincia asta. Un semn cu degetul să fac şi zboară guvernatorul. Dacă îl fac cu două degete, zboară episcopul ; iar dacă îl fac cu trei, tot consistoriul, toţi consilierii şi toţi proprietarii de forje din provincia Värmland se duc să joace tontoroiul în piaţa din Karlstad... Pe legea mea, tinere ! Cu toate astea, eu îţi spun că nu-s de fapt decît un cadavru îmbrăcat în ţoale. Numai bunul Dumnezeu ştie cît de puţină viaţă e în mine.

Cerşetorul asculta cu multă luare-aminte, rezemat de speteaza scaunului. Bătrîna maioreasă se legăna lîngă

focul din vatră. Vorbea cu Gösta Berling, dar nu se uita la el.

— Nu crezi, zise ea mai departe, că, dacă aş fi vie şi te-aş vedea în halul în care eşti, cu gîndul la sinucidere, n-aş pregeta o clipă să ţi-l scot din cap? Ţi-aş izbăvi sufletul cu lacrimi şi cu rugăciuni. Eu sînt însă moartă acum. Vei fi auzit poate că am fost cîndva frumoasa Margareta Celsing. Povestea e veche, dar încă mi se pot roşi ochii, la vîrsta mea, vărsînd lacrimi pentru ea. De ce Margareta Celsing să fie moartă, iar Margareta Samzelius, maioreasa de la Ekeby, să trăiască? De ce oare, Gösta Berling? Ştii cum era Margareta Celsing? Zveltă şi gingaşă, sfioasă şi nevinovată. Era o fiinţă la moartea căreia şi îngerii ar fi plîns. Habar n-avea ce este răul. Nimeni n-o întristase. Era bună cu toată lumea. Şi frumoasă, Gösta Berling. Nespus de frumoasă! Într-o bună zi s-a ivit în calea ei un bărbat de mai mare dragul. Îl chema Altringer. Dumnezeu ştie cu ce rosturi venise acolo la munte, pe coclaurii din valea rîului Elv, unde părinţii ei aveau o forjă. Margareta Celsing l-a văzut şi s-a îndrăgostit de el. Era un tînăr frumos şi minunat.

Fiind sărac, s-a înţeles cu fata să se aştepte unul pe altul timp de cinci ani, ca în poveşti.

După trei ani a apărut un nou peţitor. Era un om urît, însă părinţii fetei îl credeau bogat. Cu sila, cu bătaia, cu vorbe grele, au făcut ce-au făcut şi au măritat fata cu el. Ziua nunţii a fost pentru Margareta Celsing ziua morţii. Margareta Celsing nu mai exista. Îi luase locul maioreasa Samzelius, care nu mai era nici bună, nici sfioasă. dar credea în tot ce este rău şi nu lua în seamă binele. Ştii ce s-a întîmplat pe urmă. Am locuit cu maiorul la Sjö, aici, nu departe de lacul Löv. Dar maiorul nu era bogat, cum credea lumea. Am dus-o de multe ori greu de tot. După aceea s-a întors Altringer de pe unde umblase. Era bogat acum. A cumpărat moşia Ekeby, vecină cu Sjö. Pe urmă a cumpărat încă trei forje pe malul lacului. Ce om harnic, activ şi minunat! Ne-a ajutat mult în sărăcia noastră. Ne plimbam în caleştile lui. Ne trimitea regulat merinde şi vinuri. Ce să mai spun? Mi-a

umplut viaţa de bucurii şi de mulţumire. Maiorul a plecat la război, dar nouă puţin ne păsa. Azi mă duceam eu la Ekeby, mîine venea Altringer la mine, la Sjö. De jur împrejurul lacului Löv a fost o nebunie de petreceri. De la o vreme însă, gura lumii a început să bîrfească pe socoteala mea şi a lui Altringer. Dacă ar fi trăit Margareta Celsing, asta ar fi durut-o grozav. Eu, însă, nu m-am sinchisit. Nu-mi dădeam seama că nu mai simţeam nimic din cauză că murisem. Zvonurile despre noi au ajuns în cele din urmă la urechile părinţilor mei, la minele de cărbuni de pe valea rîului Elv. Bătrîna s-a făcut foc şi a plecat imediat la drum să stea de vorbă cu mine.

Într-o zi, în lipsa maiorului, pe cînd stăteam la masă cu Altringer şi cu alte persoane, m-am pomenit fără veste cu ea. Am văzut-o intrînd în casă, dar crede-mă, zău, Gösta Berling : n-am simţit cîtuşi de puţin că era mama mea. Am întîmpinat-o ca pe o străină oarecare şi am poftit-o la masă, făcîndu-i loc chiar alături de mine.

Voia să stăm de vorbă, ca şi cum aş fi fost fiica ei, dar i-am spus că se înşela, că eu nu mai aveam părinţi. Pentru mine muriseră încă din ziua cînd îmi puseseră cununiile pe cap.

Bătrîna a înţeles. Avea şaptezeci de ani şi făcuse pînă la mine, cu trăsura, un drum lung de nouăzeci de mile. S-a aşezat deci frumuşel la masă şi a ospătat în voie. Era o femeie foarte zdravănă, de altfel.

Mi-a spus cît de trist era că-mi pierdusem părinţii chiar în ziua nunţii.

„Mult mai trist a fost, i-am răspuns eu, că părinţii mei n-au murit cu o zi mai devreme, căci atunci nunta n-ar mai fi avut loc."

„Cu alte cuvinte, nu eşti mulţumită de căsătoria ta ?" m-a întrebat dînsa atunci.

„Ba da, am zis eu. Sînt mulţumită acum şi voi fi totdeauna bucuroasă să intru în voia scumpilor mei părinţi."

M-a întrebat pe urmă dacă fusese voia părinţilor mei să mă fac de ruşine, să-i compromit şi să-mi înşel bărbatul, neuitînd să adauge că, de vreme ce ajunsesem

de rîsul lumii, făceam puţină cinste celor a căror copilă eram.

„Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi", i-am răspuns eu. De altfel, acea femeie străină trebuia să-şi dea seama că nu puteam îngădui cuiva să-şi bată joc de fiica părinţilor mei.

Am mîncat numai noi amîndouă. Ceilalţi stăteau liniştiţi. Nici unul dintre ei nu avea curajul să pună mîna pe cuţit sau pe furculiţă.

Bătrîna s-a odihnit în casa mea o zi şi o noapte, după care a plecat de unde venise. Cît am fost însă împreună, n-am simţit nici o clipă că era mama mea. Despre mama ştiam doar atît : că murise.

La plecare, cînd caleaşca trăsese la scară, eram lîngă ea. Ştii ce mi-a spus atunci, Gösta Berling ?

„Am stat la tine o zi şi o noapte şi nici măcar o singură dată nu mi-ai zis mamă. Am umblat pe drumuri pustii timp de trei zile, străbătînd nouăzeci de mile ca să ajung aici. De ruşinea ta mă cutremur toată, parcă m-ar fi bătut cineva cu nuiele. Renegată şi gonită să dea Dumnezeu să fii cum am fost eu ! Să ajungi pe drumuri şi să dormi în culcuş de paie ! Groapa de cărbuni să-ţi fie soba de încălzit ! Ruşinea şi ocara să-ţi fie răsplata ! Să dea toată lumea în tine cum dau eu !"

Zicînd vorbele astea, mi-a şi tras o palmă peste obraz.

Eu, totuşi, am condus-o pînă la scară şi am aşezat-o în trăsură.

„Cu ce drept m-ai blestemat şi m-ai lovit ? am întrebat-o eu. Asta nu permit nimănui."

Şi, nici una, nici două, i-am întors atunci palma pe care mi-o trăsese.

Trăsura a plecat imediat, Gösta Berling, şi eu mi-am dat seama în acele clipe că Margareta Celsing murise. Fusese bună şi nevinovată. Nu ştia ce este răul. Dacă ar fi trăit, nu şi-ar fi lovit mama.

Cerşetorul de la uşă o ascultase tot timpul şi cuvintele maioresei înăbuşiseră freamătul ispititor al pădurilor nesfîrşite. Femeia aceea robustă se făcea părtaşă

cu el la păcat şi se înfrăţea cu el în decădere, ca să-i dea curaj să trăiască, să-i facă dovada că şi alte fiinţe din lume erau amărîte şi vinovate. Ridicîndu-se de pe scaun, Gösta Berling se duse spre maioreasă.

— Ei, ce zici, Gösta Berling ? Acum vrei să trăieşti ? întrebă ea cu lacrimi în ochi. De ce să mori ? Ai fi putut ajunge un pastor bun. Gösta Berling pe care l-ai înecat în rachiu n-ar fi avut însă niciodată candoarea nevinovată a Margaretei Celsing, pe care eu am sugrumat-o cu ură. Vrei să trăieşti ?

Gösta căzu în genunchi în faţa maioresei.

— Iertaţi-mă ! zise el. Nu pot trăi.

— Ascultă-mă, te rog. Sînt femeie bătrînă, călită în dureri, a continuat maioreasa. Uită-te la mine. M-am umilit în faţa unui cerşetor pe care l-am găsit aproape degerat în zăpadă, la o margine de drum. Aşa merit. Dacă te omori, cel puţin nu vei avea prilejul să vorbeşti cu alţii despre nebunia mea.

— Doamnă maioreasă, nu sînt un sinucigaş, ci un condamnat la moarte. De ce-mi îngreuiaţi lupta ? Nu pot trăi. Trupul mi-a pus stăpînire pe suflet, aşa că sînt dator să-l slobozesc, să-i dau drumul să se înalţe la cer.

— Şi crezi oare că vei ajunge la cer ?

— Adio, doamnă maioreasă, şi vă mulţumesc !

— Adio, Gösta Berling !

Cerşetorul se ridică în picioare şi se îndreptă spre uşă cu ochii în pămînt şi cu paşi greoi. Femeia aceea stătea în calea ce-l putea duce spre pădurile nesfîrşite.

Ajungînd aproape de uşă, se uită înapoi. O văzu pe maioreasă stînd liniştită, cu privirea spre el. Nu văzuse în viaţa lui o astfel de schimbare la faţă şi îşi pironi ochii asupra ei. De unde pînă adineauri fusese mînioasă şi ameninţătoare, acum era cu desăvîrşire calmă. În ochi îi strălucea o dragoste duioasă şi compătimitoare. Ceva înlăuntrul lui, în simţirea lui sălbăticită, se frîngea înaintea acelei priviri. Rezemîndu-şi fruntea de stîlpul uşii, se apucă de cap cu amîndouă mîinile şi izbucni într-un plîns mişcător.

Maioreasa îşi azvîrli pipa pe vatră şi veni lîngă cerşetor cu gesturi duioase ca ale unei mame.

— Aşa, copile dragă !

Îl aşeză apoi alături de ea pe laviţa de lîngă uşă. Gösta Berling plîngea acum cu capul pe genunchii ei.

— Mai vrei să mori ?

Cerşetorul încercă să se smucească, dar ea îl opri cu toată puterea.

— Acum fă ce vrei. Eu îţi spun însă un lucru : dacă ţii să trăieşti, voi lua-o la mine pe fata pastorului din Broby şi-i voi da o creştere aleasă, ca să-i poată mulţumi lui Dumnezeu că i-ai furat făina. Ei, ce zici ?

Gösta îşi ridică ochii şi se uită ţintă în ai maioresei :

— E serios tot ce-aţi spus ?

— Fireşte că da, Gösta Berling.

Cerşetorul îşi frînse atunci mîinile de spaimă. Vedea în faţa lui ochii iscoditori, buzele strînse şi mînuţele slabe ale copilei. Acea fiinţă plăpîndă avea să capete aşadar îngrijire şi ocrotire. Semnele umilinţei aveau să fie şterse de pe trupşorul ei, iar sufletul avea să-i fie izbăvit de tot ce e rău. Pentru Gösta Berling se închidea acum calea spre pădurile nesfîrşite.

— Nu voi muri atîta vreme cît copila va fi în îngrijirea doamnei maiorese. Eram sigur că mă veţi sili să trăiesc. Mi-am dat seama numaidecît că sînteţi mai tare decît mine.

— Gösta Berling ! îi răspunse maioreasa pe un ton solemn. M-am luptat pentru tine ca pentru mine însămi. I-am spus lui Dumnezeu : „Dacă mai trăieşte în mine ceva din Margareta Celsing, scoate-o la iveală şi ai grijă ca omul acesta să nu-şi caute singur moartea !" Dumnezeu s-a îndurat. Ai văzut-o pe Margareta Celsing şi te-ai răzgîndit. Tot El mi-a şoptit că, de dragul sărmanei copile, vei renunţa la gîndul de a muri. Păsările sălbatice zboară fără teamă, însă Dumnezeu din cer vede plasa întinsă să le prindă.

— Mare şi minunat e Dumnezeu ! zise atunci Gösta Berling. M-a amăgit şi m-a respins, dar nu mă lasă să mor. Facă-se voia Lui !

Din acea zi, Gösta Berling a fost unul dintre cavalerii conacului din Ekeby. Numai de două ori a încercat să plece de acolo, ca să-şi cîştige existenţa prin munca

lui. O dată atunci cînd maioreasa i-a dăruit o mică fermă în apropiere de Ekeby. S-a mutat acolo cu gîndul de a munci. Gîndul lui s-a împlinit cîtva timp, dar singurătatea şi monotonia l-au plictisit în cele din urmă şi l-au silit să se înapoieze la conac. A doua oară s-a întîmplat cînd a fost preceptor al contelui Henrik Dohna, la Borg. Acolo s-a îndrăgostit de Ebba Dohna, sora contelui. Fata a murit însă chiar în clipa cînd Gösta Berling nădăjduia s-o cucerească, după care el s-a hotărît să nu mai fie altceva decît cavaler la conacul din Ekeby. Ajunsese la convingerea că unui preot caterisit îi erau închise orice căi de îndreptare.

Capitolul I • Peisajul

Voi descrie acum lacul cel lung, împreună cu şesul bogat şi cu munţii albaştri ce-l împresoară, locuri care au fost teatrul vieţii de petreceri a lui Gösta Berling şi a cavalerilor de la Ekeby.

Izvoarele lacului se află hăt-departe spre miază-noapte, după care el străbate un ţinut fermecător, mărginit de păduri şi de munţi şi alimentat tot anul de apele pîraielor şi ale rîurilor ce se varsă în el. Albia îi e aşternută cu nisip alb şi mărunt, iar undele lui oglindesc o mulţime de ostroave şi promontorii. Nimfele şi ondinele se zbenguiesc în voie prin ele. Lacul sporeşte văzînd cu ochii chiar de la izvoare şi se face tot mai frumos. Sus, la nord, e vesel şi atrăgător. E o plăcere să-l vezi într-o dimineaţă de vară, după ce se împrăştie negura care îl învăluie. Vălul se dă treptat la o parte, iar lacul capătă o frumuseţe feerică, încît abia îl recunoşti. Pe urmă negura dispare deodată cu totul, lăsînd lacul să strălucească în culori trandafirii pe lumina dimineţii.

Nemulţumit însă cu acest joc zglobiu, el se îngustează într-un anumit loc şi străbate nişte dealuri nisipoase în căutarea unui spaţiu nou, pe care îl şi găseşte. Mai mare apoi şi mai puternic, umple adîncuri fără fund şi împodobeşte un ţinut binecuvîntat de hărnicia omului. Apa lacului e acum de culoare mai închisă, iar ţărmul mai puţin uniform. Vînturile bat aici cu mai multă putere, făcînd ca lacul să aibă o înfăţişare mai aspră. Ce splendoare măreaţă ! Împînzite de vase şi de plute, a căror circulaţie nu încetează decît după Crăciun, apele lui se înfurie de multe ori, spumegînd de

mînie şi răsturnînd bărcile cu pînze. Alteori sînt însă liniştite şi visătoare, oglindind paşnic tăria cerului.

Lacul vrea totuşi să-şi croiască drum mai departe, deşi munţii îl sugrumă cu cît coboară la vale şi locul lui e tot mai îngust. Se strîmtează astfel din nou şi curge iarăşi între maluri nisipoase, după care se lărgeşte pentru a treia oară, fără să mai aibă aceeaşi frumuseţe şi demnitate.

Ţărmurile se lasă în jos şi devin uniforme, vînturile bat mai domol şi lacul se pregăteşte pentru odihna de iarnă. E tot frumos, dar nu mai are elanul tinereţii şi vlaga bărbăţiei, ajungînd a fi un lac ca toate celelalte. Cu două braţe îşi dibuie calea spre lacul Văner ; iar după ce o află, se precipită cu slăbiciunea bătrîneţii pe nişte rîpe prăpăstioase, spre a se bucura în sfîrşit de odihnă după vuietul acestei ultime isprăvi.

Şesul are aceeaşi lungime ca şi lacul. Îşi face drum anevoie printre munţi, începînd chiar din partea de la nord, de unde prinde a se lărgi, înaintînd pe urmă pînă unde lacul îşi opreşte cursul aproape de ţărmul vecinului Văner de la sud. Şesul ar dori, fireşte, să ţină pasul cu lacul de-a lungul acestuia, însă munţii îl zăticnesc mereu.

Alcătuind ziduri masive de granit, munţii aceştia sînt păduroşi, plini de văgăuni, greu de străbătut, bogaţi în muşchi şi licheni. Înainte vreme adăposteau sodom de vînat. Pe culmile lor se întîlnesc adeseori bălţi şi iazuri cu apă neagră. Ici şi colo se văd terenuri carbonifere, runcuri şi locuri desţelenite, dovadă că şi la munte se pot face arături. Munţii stau însă de cele mai multe ori liniştiţi şi nepăsători, mulţumindu-se a lăsa jocul de umbre şi de lumini să se desfăşoare nestingherit pe povîrnişurile lor. Şesul, pe de altă parte, care e molcom, bogat şi îndemnător la muncă, duce cu aceşti munţi un război necurmat, de altfel nu prea înverşunat.

„Mă bucur că mă împresuraţi cu zidurile voastre, le spune şesul munţilor, căci îmi daţi astfel mai multă siguranţă."

Munţii, totuşi, nu ţin seama de aceste vorbe. Ei proiectează spre lac şiruri lungi de dealuri şi de tăp-

şane pleşuve. Pe fiecare promontoriu înalţă foişoare impozante şi rareori se despart de lac, astfel că şesul numai pe alocuri îşi poate urma calea pe nisipul moale al ţărmului. De plîns, se mai plînge el cînd şi cînd, dar în zadar.

„Să-ţi pară bine că sîntem noi aici ! îi răspund munţii. Gîndeşte-te la vremea din preajma Crăciunului, cînd lacul e copleşit zile întregi de negura rece. Prezenţa noastră aici îţi este de mare folos."

Şesul se tînguie, totuşi, că nu are destul spaţiu şi e lipsit de perspectivă.

„Nu fi nerod, îi dau curaj munţii. Habar n-ai ce aprig bate vîntul pe ţărmul lacului. Îţi trebuie o spinare de granit şi un cojoc de brad, ca să-l poţi înfrunta. De altfel, să fii mulţumit că te poţi uita la noi."

La drept vorbind, asta şi face şesul : priveşte munţii, contemplînd jocurile lor minunate de umbre şi de lumini. Îi vede cum se cufundă la amiază într-o lumină albăstrie, pentru ca dimineaţa şi seara să se înalţe maiestoşi, luînd culoarea cerului senin. Uneori lumina îi izbeşte atît de puternic, încît devin verzi sau capătă o culoare albastră-închisă, fiecare pin, fiecare potecă şi văgăună putînd fi văzută desluşit la o depărtare de cîteva mile.

Se întîmplă uneori ca muntele să se dea în lături, îngăduind şesului să se apropie de lac şi să-l privească. Dacă însă lacul e mînios, cînd spumegă şi scuipă ca o pisica sălbatică, sau dacă îl vede învăluit de fumul negru care se ridică din el cînd se scaldă ondinele, atunci şesul recunoaşte că muntele are dreptate şi se retrage iarăşi în temniţa lui îngustă.

Oamenii au cultivat din vremuri străvechi acest şes minunat. Oriunde se varsă un rîu cu căderi spumegînde de apă pe povîrnişurile ţărmului, s-au clădit forje şi mori. Pe locurile luminoase şi deschise, unde şesul se apropie de ţărm, s-au zidit biserici şi case parohiale, dar pe marginile văilor, la jumătatea coastelor, unde pămîntul e pietros şi nu poate fi semănat, se află gospodării ţărăneşti, locuinţe de ofiţeri, cum şi cîte un conac ici şi colo.

Trebuie să se ţină seama de un lucru : pe la anul o mie opt sute douăzeci, pămîntul din partea locului nu era cultivat nici pe departe în măsura în care e acum. Existau pe atunci multe păduri, lacuri şi bălţi, pe locul cărora se află azi ogoare. Nici populaţia nu era prea numeroasă. Cîtă era, trăia din cărăuşie sau din muncă, fie la ateliere, fie pe meleaguri străine. Locuitorii de la şes din acea vreme se îmbrăcau cu haine ţesute în casă, mîncau pîine din făină de ovăz şi se mulţumeau cu un cîştig zilnic de cîţiva gologani. Mulţi erau nevoiaşi. Îi înviora totuşi adeseori cîte un ospăţ vesel, după cum îi înviora totdeauna dibăcia şi hărnicia lor înnăscută.

Aceste trei lucruri însă, lacul cel lung, şesul bogat şi munţii albaştri, alcătuiau ca şi astăzi unul dintre cele mai frumoase peisaje ; iar populaţia ţinutului e şi astăzi robustă, plină de curaj şi bine înzestrată. Ea a făcut progrese mari pe tărîmul economic şi cultural.

Le urez tot binele celor care trăiesc pe malurile acestui lac şi lîngă munţii albaştri din preajmă. În cartea de faţă voi povesti cîteva din amintirile lor.

Capitolul II • **Noaptea de Crăciun**

Sintram ! Aşa îl cheamă pe răutăciosul proprietar al forjei de la Fors, pe omul cu trup respingător de maimuţă, cu braţe lungi, pleşuv, cu chip urît şi rînjitor, a cărui singură plăcere e să facă rău semenilor săi. Sintram îi zice omului care ia în serviciul său numai potlogari şi bătăuşi sau femei gîlcevitoare şi mincinoase, care face cîinii să turbeze înfigîndu-le cuie în boturi şi se simte fericit numai între oameni răi şi animale primejdioase.

Cea mai mare mulţumire a acestui Sintram e atunci cînd are înfăţişarea Satanei, cu coarne, coadă, copite şi păr pe tot trupul, făcîndu-şi apariţia fără veste din unghere întunecoase, din cuptoare sau din magazii de lemne, ca să bage în sperieţi copiii fricoşi şi femeile

superstiţioase. Sintram îl cheamă pe cel care se bucură cînd transformă în ură o veche prietenie şi-ţi otrăveşte sufletul cu minciuni. Sintram îl cheamă, şi a venit o dată la Ekeby.

Băgaţi în forjă sania cea mare de cărat lemne, opriţi-vă cu ea la mijlocul podelei şi aşezaţi deasupra ei pe bîrne un fund de căruţă ! Vom avea astfel o masă. Iată că e gata. Ura ! Trăiască masa noastră !

Aduceţi acum scaune şi tot ce lipseşte, ca să avem pe ce şedea. Aduceţi scăunele cizmăreşti cu trei picioare şi lăzi goale. Aduceţi jilţuri vechi şi zdrenţuite, fără spătare. Aduceţi tîrlia cea fără tălpige şi cupeul cel vechi, să avem şi o tribună.

Băgaţi numai de seamă ! Cupeului i-a căzut o roată şi tot trupul. Nu i-a rămas decît capra vizitiului, cu perna ruptă. Pielea i s-a înroşit şi pe ea cresc buruieni. Înaltă ca o casă e droaga. Împingeţi-o cu grijă, dacă vreţi să n-o daţi peste cap.

Ura ! Ura ! E noaptea de Crăciun la forja din Ekeby.

Maiorul şi maioreasa dorm în clipa asta în patul lor cel mare cu perdele de mătase. Or fi crezînd poate că dorm şi cavalerii. Dorm şi slugile, ghiftuite cu terci şi cu bere amară de Crăciun. Cavalerii de la conac nu dorm însă. Cum ar fi cu putinţă să doarmă ?

Nu se văd lucrători desculţi care să întoarcă lingouri de fontă, nici băieţi cu mîinile şi feţele negre care să împingă cărucioarele cu cărbuni. Ciocanul cel mare stă atîrnat de tavan ca un braţ cu pumnul încleştat, nicovala se odihneşte, cuptoarele nu-şi deschid gurile roşii ca să înghită cărbunii, iar foalele nu pufăie. E noaptea de Crăciun. Şi forja doarme.

Uite-o cum doarme, cînd cavalerii stau de veghe ! Cleştii cei lungi stau în picioare pe podea, cu lumînările de seu în gheare. Din cazanul strălucitor de aramă se înalţă pînă la tavanul întunecos flacăra albastră a coniacului fierbinte. Felinarul de corn al lui Beerencreutz e atîrnat de ciocan. Punciul galben străluceşte în vas ca un soare luminos. E acum şi o masă. Sînt şi scaune. Cavalerii sărbătoresc în forjă noaptea de Crăciun. Cu veselie şi tămbălău, cu muzică şi cîntece.

Gălăgia petrecerii lor în puterea nopții nu trezește însă pe nimeni. Larma din forjă se înecă în vuietul puternic al căderii de apă de afară.

Cheful e în toi. Ce-ar zice maioreasa, dacă și-ar vedea în clipa asta cavalerii ?

Ce-ar putea să zică ? S-ar așeza frumos în mijlocul lor și ar ciocni un pahar cu ei. E o femeie și jumătate doar. Ar lua parte cu plăcere la o petrecere și ar asculta cu dragă inimă un cîntec de veselie. E femeia cea mai bogată din provincia Värmland, cutezătoare ca un bărbat și mîndră ca o regină. Îi plac cîntecele. Îi place vioara și cornul de vînătoare. Îi place de asemenea vinul și jocul de cărți, cum și să vadă masa înconjurată de oaspeți veseli. Îi place să fie cămara plină, să vadă lumea dansînd și petrecînd în casa ei, să știe că aripa de oaspeți a conacului e plină de cavaleri.

Priviți-i cum stau unul lîngă altul în jurul vasului cu punci ! Sînt doisprezece la număr. Nu-s libelule, nici filfizoni, ci oameni a căror faimă e veșnică în Värmland. Sînt bărbați plini de curaj și în toată puterea. Nu-s pergamente uscate, nici cărpănoși care nu-și dezleagă punga, ci oameni săraci și nepăsători, cavaleri din creștet pînă-n tălpi. Nu-s copii răsfățați, nici boieri care huzuresc pe moșia lor, ci oameni umblați și veseli, cavaleri care au la activul lor sute de aventuri.

Astăzi, aripa cavalerilor e goală. E goală de multă vreme. Ekeby nu mai este azilul predilect al cavalerilor pribegi. Ofițerii scoși la pensie și nobilii scăpătați nu mai colindă prin Värmland în trăsuricile lor cu un singur cal. Să-i înviem însă în aceste pagini pe cei morți, pe acei oameni veseli, nepăsători și veșnic tineri !

Toți acești cavaleri cu faimă știu să cînte din unul sau mai multe instrumente. Toți sînt plini de calități și de zicale, de glume și de cîntece, ca furnicarul de furnici, însă fiecare își are însușirea lui aparte, o virtute cavalerească de mare preț, care îl deosebește de ceilalți.

Dintre cei strînși roată în jurul vasului cu punci vi-l prezint mai întîi pe Beerencreutz, maiorul cu mustața albă și mare, cîntărețul poetului Bellman, împreună cu bunul său prieten și camarad de oștire din vremea războiului, maiorul Anders Fuchs, mare vînător de urși.

Al treilea la rînd e micul Ruster, toboşarul, care a fost multă vreme ordonanţa maiorului, dar şi-a dobîndit rangul de cavaler datorită îndemînării cu care prepară punciul şi glasului său de bas. Îl voi pomeni apoi pe fostul sublocotenent de marină Rutger von Örneclou, cu guler, jabou şi perucă, fardat ca o cochetă. E unul dintre cei mai de seamă cavaleri, ca şi robustul căpitan Kristian Bergh, un erou superb odinioară, dar azi uşor de păcălit, ca uriaşul din poveste. În tovărăşia acestor doi din urmă era văzut adeseori micul şi dolofanul proprietar Julius, un om ager, vesel şi bine înzestrat, orator, pictor, cîntăreţ şi povestitor. Cîtă plăcere îi făcea să-l ia în zeflemea pe sublocotenentul măcinat de podagră şi pe nătîngul cel uriaş!

Se mai afla acolo vestitul neamţ Kevenhüller, inventatorul automobilului şi al avionului, al cărui nume răsună şi azi în freamătul codrilor. Cavaler din naştere şi la înfăţişare, cu mustaţa mare, răsucită, cu barba plină şi ţuguiată, cu nasul coroiat, cu ochi mici şi migdalaţi într-o reţea de cute încrucişate. Era de asemenea marele războinic, vărul Kristofer, care nu ieşea din aripa cavalerilor decît dacă pleca la vînătoare de urşi sau trăgea nădejde să aibă o aventură cu mare răsunet. Alături de el se afla unchiul Eberhard, filozoful. Acesta nu venise la Ekeby nici de plăcere, nici pentru a se distra, ci numai în scopul de a-şi desăvîrşi, la adăpost de grija zilei de mîine, marea lui operă în ştiinţa tuturor ştiinţelor.

Îl voi pomeni apoi pe cel mai bun din toată ceata, pe blîndul Löwenborg, un om prea bun pentru lumea asta şi care nu-i prea înţelegea rosturile, cum şi pe marele muzician Liljecrona. Acesta îşi avea căminul său, de care îi era dor mereu, însă se vedea nevoit să stea la Ekeby, căci sufletul său era setos de bogăţie şi de variaţie, ca să poată suporta viaţa.

Toţi aceşti unsprezece cavaleri lăsaseră tinereţea mult în urma lor, iar unii dintre ei ajunseseră la o vîrstă destul de înaintată. Cu ei mai era însă unul care abia împlinise treizeci de ani şi care îşi păstrase neştirbită toată puterea trupului şi a sufletului. Acesta era Gösta Berling, cavalerul cavalerilor, el singur mai bun orator

şi cîntăreţ, mai mare muzician, vînător, băutor şi jucător decît toţi ceilalţi la un loc. Întrunea toate virtuţile cavalereşti. Ce om făcuse maioreasa din el!

Iată-l că se urcă la tribună! Întunericul din tavan se lasă asupra lui în festoane grele. Chipul său luminos străluceşte prin întuneric ca acela al zeilor tineri, al tinerilor făclieri care au făcut rînduială în haos. E zvelt, chipeş, dornic de aventuri.

Vorbeşte însă foarte serios.

— Cavalerilor! Fraţilor! Se apropie miezul nopţii. Serbarea noastră a început de mult şi e timpul să ciocnim paharele în sănătatea celui de-al treisprezecelea de de la masa noastră.

— Frăţioare Gösta! exclamă proprietarul Julius. Care al treisprezecelea? Aici la masă sîntem numai doisprezece.

— La Ekeby moare în fiecare an un om, continuă Gösta cu un glas tot mai întunecat. Moare unul dintre cavaleri, unul dintre cei veseli, fără griji şi veşnic tineri. Asta nu-i rău. Cavalerii nu trebuie să îmbătrînească. Dacă mîinile noastre tremură şi nu mai pot ridica paharul, dacă ochii noştri se sting şi nu mai pot deosebi cărţile cu care jucăm, ce rost mai poate avea viaţa pentru noi şi ce mai însemnăm noi pentru viaţă? Unul trebuie să moară din cei treisprezece cavaleri care serbează noaptea de Crăciun în forja de la Ekeby, dar în fiecare an vine altul să împlinească numărul la loc. Un om încercat în meşteşugul veseliei, priceput la vioară şi la jocul de cărţi, trebuie să vină să ne întregească ceata. Fluturii bătrîni ştiu să moară în plina strălucire a soarelui de vară. Să închinăm paharul în sănătatea celui de-al treisprezecelea!

— Dar sîntem numai doisprezece, Gösta! obiectează cavalerii fără să atingă paharele.

Gösta Berling, căruia ceilalţi îi ziceau poet, deşi nu scria niciodată versuri, continuă netulburat:

— Cavalerilor şi fraţilor! Uitat-aţi oare cine sînteţi? Voi sînteţi cei care ţin sus steagul veseliei în provincia Värmland. Voi faceţi să zbîrnîie arcuşurile. Voi sînteţi dansatori neobosiţi. Voi faceţi să răsune cîntecul şi muzica în tot ţinutul. Pe voi nu vă ispiteşte

aurul, nici nu vă trage inima la muncă. Dacă n-aţi exista voi, dansul, vara, trandafirii, jocul de cărţi şi cîntecul ar muri, iar în toată provincia noastră binecuvîntată n-ar mai rămîne decît fierul şi proprietarii de forje. Veselia va dăinui cît veţi fi voi în viaţă. De şase ani serbez noaptea de Crăciun la forja din Ekeby şi nimeni n-a refuzat pînă azi să bea în sănătatea celui de-al treisprezecelea cavaler.

— Dragă Gösta! exclamară ceilalţi. Dacă sîntem numai doisprezece, cum să bem în sănătatea celui de-al treisprezecelea?

Chipul lui Gösta se întunecă de tristeţe.

— Numai doisprezece sîntem? zice el. Cum aşa? Vom dispărea pînă la unul de pe faţa pămîntului? La anul vom fi oare numai unsprezece, iar peste doi ani numai zece? Numele nostru va rămîne o simplă amintire şi ceata noastră va fi nimicită? Eu îl convoc pe cel de-al treisprezecelea, căci m-am ridicat să beau în sănătatea lui. Îl chem din adîncurile mării, din măruntaiele pămîntului, din cer, din fundul iadului să vină şi să întregească ceata cavalerilor.

Pe coş se aude un trosnet. Gura furnalului se deschide şi iată că al treisprezecelea s-a şi ivit.

E păros, cu coadă şi copite, cu coarne şi ţăcălie. La vederea lui, cavalerii sar în sus şi izbucnesc într-un strigăt.

Gösta Berling exclamă însă cu o bucurie nestăpînită:

— A sosit cel de-al treisprezecelea! Să închinăm paharele în sănătatea lui!

În chipul acesta a venit vechiul duşman al omenirii la cutezătorii care tulburau liniştea acelei nopţi sfinte. Astfel a venit prietenul vrăjitoarelor care se duc la sabat, cel care semnează cu sînge pe hîrtie neagră contractele de cumpărare de suflete, cel care a dansat şapte zile cu contesa de la Ivarsnäs şi n-a putut să fie izgonit nici de şapte preoţi.

La vederea lui, gîndurile foştilor aventurieri încep să clocotească. Toţi se întreabă de dragul cui a venit acolo în acea noapte.

Cîţiva erau cît pe ce s-o rupă la fugă de spaimă, dar şi-au dat seama numaidecît că Scaraoschi nu venise să-i

ducă în împărăţia lui întunecoasă, ci fusese ispitit de zornăitul cupelor şi de cîntecele lor. Voia să ia parte la veselia oamenilor în noaptea sfîntă a Crăciunului, lepădîndu-şi în timpul ei sceptrul domniei.

O, cavalerilor ! Care dintre voi îşi mai aduce aminte că noaptea asta e noaptea de Crăciun ? În clipa asta copiii se tem să nu doarmă prea adînc, ca să se poată trezi la vreme şi să se ducă la utrenia solemnă. În curînd se vor aprinde lumînările la biserica din Bro, iar colo departe, în căsuţa de lîngă pădure, flăcăul şi-a pregătit de cu seară o făclie de răşină, ca să poată lumina calea mîndrei lui dragi, cînd va însoţi-o la biserică. În toate casele gospodinele au aşezat sfeşnice cu lumînări la ferestre, ca să le aprindă cînd va trece lumea la biserică prin faţa lor. Dascălul repetă în somn psalmii de Crăciun, iar bătrînul prim-pastor îşi drege glasul, ca să poată cînta la liturghie : „Fie slăvit numele Domnului ! Pace pe pămînt şi între oameni bunăînvoire !"

O, cavalerilor ! Mai bine v-ar fi stat să rămîneţi în culcuşurile voastre în noaptea asta a păcii, decît să petreceţi în tovărăşia duhului celui rău !

Cavalerii, însă, îi urează bun-sosit, la fel cu Gösta, şi îi pun în mînă un pahar cu coniac aprins. Îi oferă apoi locul de cinste la masă şi-l privesc cu dragă inimă, ca şi cum chipul lui urîcios de satir ar avea gingăşia iubitelor din tinereţe.

Beerencreutz îl pofteşte la horă. Proprietarul Julius îi cîntă cele mai frumoase arii, iar Örneclou vorbeşte cu el despre femeile graţioase, despre fiinţele care dau farmec vieţii.

Încornoratul se distrează, rezemîndu-se cu poză princiară de capra vechiului cupeu, în timp ce mîna înarmată cu gheare duce paharul plin la gura-i rînjitoare.

Gösta Berling îi ţine, firește, un logos :

— Serenisime ! zice el. De multă vreme te aşteptam aici, la Ekeby, căci în alt rai anevoie poţi intra. După cum ştii, de bună seamă, noi trăim aici fără să coasem şi fără să toarcem. Toate le avem mură-n gură. Berea

şi rachiul curg gîrlă. Trai ca la noi nu există nicăieri, serenisime.

Noi, cavalerii, v-am aşteptat şi pentru că ne lipsea unul la număr. Sîntem mai buni decît părem a fi, fiindcă alcătuim vechea ceată din poveste, cu doisprezece oameni, care străbate vremea din veac în veac. Doisprezece eram cînd cîrmuiam lumea pe culmea învăluită de nori a Olimpului şi tot doisprezece cînd sălăşluiam ca păsări pe coroana verde de la Igdrasil. Unde mergea povestea, mergeam şi noi. N-am stat noi oare în jurul mesei rotunde a regelui Arthur ? N-am fost noi cu doisprezece paladini din oastea lui Carol cel Mare ? Unul dintre noi a fost Thor [1] ; altul, Jupiter. Aceiaşi sîntem şi astăzi. Printre zdrenţe se poate vedea strălucirea divină ; iar printre piei de măgari, coamele de lei. Vremurile au fost vitrege cu noi ; însă aici unde ne aflăm, forja e Olimpul, iar aripa cavalerilor este Walhalla [2].

Ne-a lipsit însă unul la număr, serenisime. După cum se ştie, în ceata celor doisprezece oameni din poveste trebuia să se afle totdeauna un Loke [3], un Prometeu. Acesta ne lipsea.

Fii binevenit în rîndurile noastre, serenisime !

— Ce vorbe frumoase ! se minunează necuratul. Grozav îmi pare de rău că nu vă pot răspunde ! Am multe treburi pe capul meu, dragi prieteni. Trebuie să plec numaidecît. Altfel, cu plăcere aş rămîne oricît în mijlocul vostru. Vă mulţumesc pentru seara asta, limbuţilor. La revedere !

Cavalerii îl întreabă atunci unde are de gînd să plece, iar el le răspunde că nobila maioreasă, stăpîna de la Ekeby, îl aşteaptă pentru prelungirea învoielii.

Cavalerii rămîn uluiţi.

Maioreasa de la Ekeby e o femeie aprigă şi vrednică. Poate ridica pe umerii ei laţi un butoi plin cu rachiu de secară. Însoţeşte tot drumul pînă la Ekeby un

[1] În mitologia scandinavă, zeul trăsnetelor.
[2] În mitologia germană, locul de întîlnire a eroilor morţi în războaie.
[3] Zeul focului.

transport de minereu din ţinutul Bergslag. Doarme ca un cărăuş pe podeaua hambarului cu capul pe un sac cu grăunţe. Iarna stă de veghe la groapa de mangal, iar vara conduce pluta pe lacul Löv. Straşnică femeie! Înjură ca un surugiu şi domneşte ca o regină în cele şapte forje ale ei, în gospodăriile învecinate, în comuna ei şi în cele dimprejur şi chiar în toată frumoasa provincie Värmland. Pentru cavalerii fără cămin a fost însă ca o mamă. Iată de ce aceştia şi-au astupat urechile, cînd au aflat că întreţine legături cu diavolul.

Foarte miraţi, îl întreabă deci ce fel de învoială a încheiat maioreasa cu el. Diavolul îi lămureşte că dăruise maioresei cele şapte forje în schimbul făgăduielii că-i va trimite în fiecare an cîte un suflet.

Atunci cavalerii s-au cutremurat de groază. Ştiau acest lucru, dar abia acum îi prindeau tîlcul.

În fiecare an moare la Ekeby unul din aripa cavalerilor, unul dintre cei veseli, fără griji şi veşnic tineri. Nimeni nu se plîngea. Cavalerii doar nu trebuie să trăiască pînă la adînci bătrîneţe. Dacă mîna le tremură şi nu mai pot ridica paharele, dacă privirea lor stinsă nu mai poate deosebi o carte de joc de alta, ce rost mai poate avea pentru ei viaţa şi ce rost mai au ei în viaţă? Fluturii trebuie să moară cît timp străluceşte soarele.

Acum însă cavalerii ştiu despre ce este vorba.

Blestemată fie acea femeie! Iată de ce îi ghiftuia cu mîncăruri alese, cu bere şi cu rachiu. Pentru ca în fiecare an să cadă cîte unul dintre ei în ghearele necuratului, la beţie sau la joc de cărţi.

Blestemată fie acea femeie şi vrăjitoare! Veniseră acolo la Ekeby oameni falnici şi în putere, spre a fi daţi pieirii. Căci maioreasa îi nenorocea. Creierii lor erau nişte bureţi, plămînii uscaţi ca cenuşa, iar minţile întunecate ca bezna cînd cădeau pe patul de moarte, ca să plece fără nădejde, fără suflet şi fără virtute acolo de unde nimeni nu se mai întoarce.

Blestemată femeie! La fel muriseră şi alţii mai buni decît ei. Aşa aveau să moară şi ei.

Cavalerii nu mai pot răbda însă povara groazei.

— Demon afurisit! exclamă ei. Cu vrăjitoarea n-o să mai faci niciodată o învoială scrisă cu sînge. Va muri. Vînjosul căpitan Kristian Bergh şi-a aşezat pe umeri barosul cel mai greu din forjă şi-l va înfige pînă la mîner în ţeasta acelei ticăloase, ca să-i treacă pofta de a mai jertfi vieţi omeneşti.

— Iar pe tine, încornoratule, te vom aşeza pe nicovală şi vom lăsa să cadă peste trupul tău ciocanul cel mare. Te vom ţine sub ciocan strîns cu cleştii, ca să te învăţăm minte să nu mai porneşti la vînătoare după suflete de cavaleri.

Diavolul este laş, precum se ştie de cînd lumea, aşa că ameninţarea nu prea îi vine la socoteală. Îi spune lui Kristian Bergh să se dea înapoi şi începe tocmeala cu cavalerii.

— Iată ce spun eu, cavalerilor: puneţi stăpînire imediat pe cele şapte forje, iar pe maioreasă daţi-o pe mîna mea.

— Crezi că noi sîntem tot aşa de mîrşavi ca ea? strigă proprietarul Julius. N-avea grijă că luăm noi moşia Ekeby cu toate forjele ei, dar pe maioreasă ia-ţi-o singur.

— Gösta ce zice? întreabă blîndul Löwenborg. Să-şi spună şi el cuvîntul. Într-o pricină aşa de însemnată trebuie să auzim şi părerea lui.

— Propunerea care ni s-a făcut e nebunie curată, zice Gösta Berling. De ce să ne lăsăm prostiţi, fraţilor? Ce-avem noi cu maioreasa? Orice s-ar întîmpla cu sufletele noastre, eu nu mă pot învoi să fim nişte ticăloşi ingraţi, să ne purtăm ca nişte trădători nemernici. Am mîncat prea mulţi ani pîinea maioresei, ca s-o înşel acum.

— Te priveşte, Gösta, ce ai de gînd să faci. Noi însă vrem să rămînem stăpîni la Ekeby.

— Aţi căpiat, fraţilor? V-aţi băut minţile? Credeţi că tot ce-aţi auzit e adevărat? Credeţi că individul din faţa voastră e necuratul? Nu băgaţi de seamă că e vorba de minciuna unui şarlatan?

— Ha, ha, ha! rîde încornoratul. Prietenul vostru habar n-are că e pe ducă. A trăit şapte ani la Ekeby şi tot nu-şi dă seama ce primejdie îl pîndeşte.

— Ruşine să-ţi fie ! N-am fost şi eu unul dintre cei care te-au băgat colo, în furnal ?

— Ce-are a face ? ! Asta nu înseamnă că nu-s şi eu un diavol ca oricare altul. Tu ai, poate, dreptate, Gösta Berling. Ai dus-o bine la conacul maioresei şi azi eşti un tînăr chipeş.

— Ei îi datorez salvarea mea. Nu ştiu, zău, ce ajungeam fără ajutorul acestei femei.

— Vorbă să fie ! A avut ea un gînd, cînd te-a adus aici. Cu darurile pe care le ai, tu poţi atrage pe oricine în cursă. Într-un rînd, totuşi, ai căutat să scapi de maioreasă. I-ai cerut un petic de pămînt ca să-l lucrezi şi să-ţi cîştigi singur pîinea. Ea trecea în fiecare zi prin faţa căsuţei tale, însoţită totdeauna de fete frumoase. Una dintre ele a fost şi Marianne Sinclaire. Ai zvîrlit atunci sapa, ai lepădat cojocul şi te-ai întors la Ekeby.

— Pe-acolo îi era drumul, nerodule.

— I-o fi fost. Pe urmă ai plecat la Borg ca preceptor al lui Henrik Dohna. Era cît pe ce să ajungi ginerele contesei Marta. Cine crezi că i-a dat de veste tinerei Ebba Dohna că eşti un pastor caterisit, făcînd-o să te respingă ? Maioreasa, Gösta Berling ! Ea însăşi, căci voia să te tragă înapoi la Ekeby.

— Vorbe de clacă ! zice Gösta. N-a trecut mult pe urmă şi Ebba Dohna a murit.

Diavolul se apropie atunci de Gösta Berling şi-i spune în şoapte :

— E drept că a murit, dar s-a sinucis de dragul tău, lucru pe care nimeni pînă azi nu ţi l-a spus.

— Nu eşti un diavol rău, răspunde Gösta.

— Toate astea au fost opera maioresei, dacă vrei să ştii. Scopul ei era să te aducă înapoi la conac în aripa cavalerilor.

Gösta izbucni în hohote de rîs.

— Nu eşti un demon rău, zice el apoi pe un ton sălbatic. De ce să nu încheiem o învoială cu tine ? N-ai decît să ne faci rost de cele şapte forje.

— În sfîrşit ! Ţi-a venit gîndul cel bun să nu mai dai cu piciorul noroculuí.

Cavalerii scoaseră un suspin de uşurare. Ajunseseră să nu facă nimic fără învoirea lui Gösta Berling. Dacă acesta n-ar fi încuviinţat, nici n-ar mai fi fost vorba de încheierea unui contract. Nu era totuşi o treabă uşoară pentru nişte cavaleri săraci lipiţi pămîntului să gospodărească şapte forje.

— Ia seama, se adresează Gösta diavolului, că noi acceptăm cele şapte forje pentru salvarea sufletelor noastre, iar nu de dragul stăpînirii lor. Nu ne este voia să cîştigăm bani şi să cîntărim fierul. Nu dorim să fim pergamente uscate şi pungi legate cu zece băieri, ci să fim şi să rămînem cavaleri.

— Vorbeşte într-adevăr glasul înţelepciunii, mormăi necuratul.

— Dacă vrei, prin urmare, să ne dai cele şapte forje pe timp de un an, noi le vom lua în primire. Cu o condiţie însă: dacă pînă la împlinirea anului nu ne vom purta ca nişte adevăraţi cavaleri, săvîrşind fapte chibzuite sau folositoare, vei avea dreptul să ne iei pe toţi doisprezece şi să dai forjele cui vei găsi de cuviinţă.

Diavolul îşi freacă mîinile de bucurie.

— Dacă ne vom purta însă ca nişte adevăraţi cavaleri, continuă Gösta, nu vei mai avea dreptul să închei nici un contract pentru Ekeby şi nu vei primi nici o răsplată anul ăsta. Nici de la noi, nici de la maioreasă.

— Cam grele condiţii îmi pui, zice necuratul. O, dragă Gösta! Eu nu vreau decît un suflet, un biet sufleţel. Îl vreau pe-al maioresei. De ce cauţi s-o cruţi?

— Nu fac negoţ cu astfel de marfă, răspunde Gösta. Dacă vrei însă un suflet, n-ai decît să-l iei pe-al bătrînului Sintram de la Fors. El e dispus să ţi-l dea. Mă fac chezaş.

— Ei, poftim! exclamă încornoratul, fără să clipească. Ori cavalerii, ori Sintram. Bun an!

Şi astfel s-a scris învoiala cu sînge de la degetul cel mic al lui Gösta Berling, pe hîrtia neagră a diavolului şi cu pana lui de gîscă.

După semnare, însă, cavalerii sînt în culmea bucuriei. Timp de un an de zile vor avea parte de toate bunătăţile din lume, iar pe urmă or vedea ei ce va mai fi.

Dînd scaunele la o parte, se prind unul de altul în jurul cazanului cu punci din mijlocul forjei şi încing o horă sălbatică. În mijlocul cercului ţopăie necuratul pînă ce cade lat lîngă cazan. Îl apleacă şi bea din el.

Beerencreutz se trînteşte lîngă diavol. La fel face şi Gösta Berling, urmat apoi de ceilalţi. Toţi cavalerii se aşază pe urmă în jurul cazanului, care trece din gură în gură. În cele din urmă, e răsturnat dintr-o împinsătură, iar băutura din el se varsă peste cei de jos.

Diavolul se făcuse nevăzut în clipa în care cavalerii s-au rîdicat de pe podea, însă pe frunţile lor sclipeau ca nişte cununi făgăduielile frumoase auzite din gura lui.

Capitolul III • Ospăţul de Crăciun

În ziua de Crăciun, maioreasa Samzelius oferă un prînz de gală la conacul din Ekeby. Tronează ca gazdă la o masă cu tacîmuri pentru cincizeci de oaspeţi. În jurul ei e fast şi strălucire. Nu mai poartă acum cojocelul şi fusta vărgată de lînă. Nici nu are pipă în gură. Pe trup îi foşneşte o rochie de mătase. De braţe îi sînt atîrnate podoabe grele de aur, iar la gîtul alb sclipeşte un colier de mărgăritare.

Unde sînt însă cavalerii ? Unde sînt cei care au băut în sănătatea noilor stăpîni de la Ekeby din cazanul lucios de aramă, aşezat la mijlocul podelei din forjă ? Cavalerii stau la altă masă, într-un ungher de lîngă sobă. Azi nu e loc pentru ei la masa cea mare. Mîncarea li se aduce mai tîrziu, iar vinul li se toarnă cu zgîrcenie în pahare. Privirile femeilor frumoase nu sînt îndreptate spre ei şi nimeni nu face haz de glumele lui Gösta Berling.

Cavalerii sînt însă ca niște mînji îmblînziți, ca niște fiare sătule. Astă-noapte n-au dormit decît un ceas, iar pe urmă s-au dus la biserică, luminați de făclii și de stele. Au văzut lumînările aprinse și au ascultat, cu chipuri zîmbitoare ca de copii, psalmii de Crăciun. Au uitat de petrecerea din forjă, ca de un vis urît.

Mare și puternică e maioreasa de la Ekeby! Cine-ar cuteza să ridice brațul, ca s-o lovească, ori să depună mărturie împotriva ei? De bună seamă că nu sărmanii cavaleri care i-au mîncat pîinea atîția ani de zile și s-au odihnit sub acoperișul ei. Maioreasa îi așază unde vrea și le închide ușa după bunul ei plac. Cavalerii nu se pot sustrage autorității acestei femei. Dumnezeu să-i aibă în paza Lui! Departe de Ekeby ei nu pot trăi.

La masa cea mare e chef și veselie. Acolo strălucesc ochii frumoși ai Mariannei Sinclaire și răsună rîsetele voioase ale contesei Dohna. La masa cavalerilor e însă tristețe. Nu s-ar cuveni oare ca acești oameni, care s-ar arunca și în foc pentru maioreasă, să șadă la aceeași masă cu ceilalți oaspeți? Ce rost are înjosirea lor la măsuța din ungherul de lîngă sobă? Nu merită să stea alături cu lumea de soi?

Maioreasa șade mîndră la locul ei, între contele de la Borg și protoiereul din Bro. Cavalerii stau cu ochii plecați, ca niște copii ai nimănui. Din cînd în cînd și-aduc aminte de întîmplările din cursul nopții.

Glumele și minciunile vesele ajung la măsuța lor din colț ca niște mesageri sfioși. Mînia și făgăduielile din noaptea trecută pun stăpînire pe inimi. Proprietarul Julius îl convinge repede pe robustul căpitan Kristian Bergh că dropiile fripte care sînt servite la masa cea mare nu vor ajunge pentru toți oaspeții, dar asta nu bucură pe nimeni.

— Nu vor ajunge, zice el. Știu bine cîte au cumpărat. Dar stăpînilor nu le pasă de asta, căci pentru noi, amărîții de la masa din colț, au poruncit slugilor să frigă niște ciori.

Maiorul Beerencreutz schițează un zîmbet ușor pe sub mustață, dar Gösta Berling se gîndește parcă tot timpul să ia pe cineva la bătaie.

— Pentru cavaleri nu-i oare bună orice mîncare ? întreabă el.

In cele din urmă se aduce la masa din colţ o sinie plină cu dropii delicioase. Căpitanul Bergh spumegă însă de ciudă. Doar o viaţă întreagă îi fusese scîrbă de ciori, de aceste păsări urîte şi croncănitoare.

Atît de mult le ura, încît toamna se îmbrăca femeieşte, legat la cap cu o basma, şi se făcea de rîs numai ca să le poată împuşca de aproape, cînd ciuguleau grăunţe pe ogoare.

Primăvara le fugărea pe cîmp, unde se strîngeau la hîrjoană, ca să le facă de petrecanie. Vara le scormonea cuiburile şi scotea din ele puii golaşi care ţipau, ori spărgea ouăle pe jumătate clocite.

Şi acum, deodată, numai ce se repede la sinia cu dropii !

— Crezi că nu ştiu ce-s astea ? se răsteşte el la bucătar. Nu-i nevoie să croncănească în nasul meu, ca să le pot recunoaşte. Piei din faţa mea ! Îi dai ciori lui Kristian Bergh ? Hai, şterge-o !

Ia apoi dropiile din sinie şi dă cu ele de-a azvîrlita în perete, una cîte una.

— Du-te la naiba ! strigă el de se cutremură sala. Îi dai ciori lui Kristian Bergh ? Ticălosule !

Aşa cum izbea de stînci puii nevinovaţi de cioară, trînteşte acum de perete o dropie după alta.

Grăsimea îl împroaşcă, iar păsările strivite cad jos pe duşumea.

Cavalerii jubilează, dar aud îndată glasul mînios al maioresei.

— Daţi-l afară ! strigă ea la slugi.

Dar slugile nu se încumetă să se atingă de voinicul căpitan Kristian Bergh.

— Afară cu el !

Căpitanul aude porunca. Înspăimîntător în furia lui, se întoarce spre maioreasă, ca ursul de la victima trîntită la pămînt, cînd apare un nou agresor, şi înaintează către masa în formă de potcoavă. Paşii lui greoi cutremură duşumeaua. Se opreşte în faţa maioresei, de care îl desparte numai masa.

— Daţi-l afară ! strigă ea din nou,

Căpitanul e însă ca turbat. Fruntea lui încruntată şi pumnul strîns inspiră groază. E înalt şi puternic ca un uriaş. Oaspeţii şi slugile nu cutează să se apropie de el. Ieşit din minţi, cum e din cauza mîniei înverşunate, îi înspăimîntă pe toţi.

Stă în faţa maioresei şi o ameninţă cu pumnul.

— Am dat cu ciorile de perete. Zi că n-am avut dreptate!

— Ieşi afară, căpitane!

— Să-ţi fie ruşine, hîrcă bătrînă! Îi dai ciori fripte la masă lui Kristian Bergh? Meriţi să te arunc în fundul iadului...

— Mii de draci! Nu mă insulta, căpitane! Eu poruncesc aici!

— Nu mi-e frică de tine, cloanţă! Crezi că nu ştiu cum ai ajuns stăpîna celor şapte forje?

— Taci odată!

— Altringer le-a dăruit cu limbă de moarte soţului tău. Le-a dăruit pentru că ai fost ibovnica lui.

— Încă o dată îţi poruncesc să taci!

— Pentru că ai fost o soţie atît de credincioasă, Margareto Samzelius. Maiorul a primit forjele, făcîndu-se că nu ştie nimic, şi te-a lăsat pe tine să le administrezi. Toată afacerea asta a fost opera Satanei, dar acum s-a isprăvit cu tine.

Maioreasa se aşază la loc pe scaun şi tremură, galbenă la faţă ca ceara. Confirmă cu glas domol, spre uimirea tuturor.

— Da, s-a isprăvit acum cu mine, căpitane Bergh, şi asta-i opera ta.

Impresionat de tonul ei, căpitanul Bergh simte că-l trece un fior. Faţa i se crispează şi-l podideşte plînsul.

— Sînt beat! strigă el. Nu-mi dau seama ce spun. N-am spus nimic. Timp de patruzeci de ani ţi-am fost cîine credincios şi rob, Margareto Celsing. Te-am slujit toată viaţa. Nu te bîrfesc. Cum aş putea s-o bîrfesc pe frumoasa Margareta Celsing? Sînt zăvodul care stă de pază la uşa ta şi robul care-ţi duce în spinare poverile. Dă cu piciorul în mine! Loveşte-mă! Vezi bine că tac şi rabd. Mi-ai fost dragă vreme de patruzeci de ani. Cum aş putea spune ceva rău despre tine?

Căpitanul Kristian cade apoi în genunchi şi-şi cere iertare. Se tîrăşte aşa pînă în partea cealaltă a mesei, unde se află maioreasa; iar cînd ajunge lîngă ea, se apleacă şi-i sărută poalele rochiei, stropind duşumeaua cu lacrimile ce-i curg şiroaie pe obraji.

Nu departe de maioreasă stă însă un bărbat scund şi bine legat. E păros, cu ochii mici şi prelungi, cu bărbia ieşită în afară. Parcă e un urs. Scump la vorbă, tace şi face. Nu-i pasă de nimeni. E maiorul Samzelius.

Auzind cuvintele de acuzare ale căpitanului Kristian, se ridică de la masă o dată cu maioreasa şi cu toţi cei cincizeci de oaspeţi. Presimţind ce va urma, femeile încep să plîngă, iar bărbaţii stau înlemniţi, în timp ce căpitanul Kristian e tot în genunchi la picioarele maioresei, sărutîndu-i poalele rochiei şi udînd duşumeaua cu lacrimi.

Mîinile lătăreţe şi păroase ale maiorului se încleştează încet. Braţul i se ridică.

Femeia vorbeşte cea dintîi. În glasul ei e un ton surd, neobişnuit. Izbucneşte:

— M-ai furat! Ai venit ca un tîlhar şi m-ai răpit. Părinţii m-au silit cu bătăi, cu foame şi cu vorbe grele să mă mărit cu tine. Cu un soţ ca tine m-am purtat aşa cum meritai.

Pumnul lat al maiorului se încleştează strîns. Maioreasa se dă cîţiva paşi înapoi şi spune mai departe:

— Ţiparii vii se încolăcesc cînd sînt spintecaţi cu cuţitul. Femeile măritate cu sila îşi caută amanţi. Vrei să mă loveşti pentru lucruri petrecute cu douăzeci de ani în urmă? De ce nu m-ai lovit atunci? Adu-ţi aminte că Altringer locuia la Ekeby, iar noi la Sjö. Şi mai adu-ţi aminte cît de mult ne-a ajutat el în sărăcia noastră. Ne plimbam în caleştile lui şi beam vinul trimis de el. Ţi-am ascuns noi ceva? Slugile lui nu erau şi ale tale? Nu-ţi umplea el mereu buzunarele cu aur? N-ai primit bucuros cele şapte forje pe care ţi le-a dăruit? Ai tăcut şi le-ai acceptat. Atunci trebuia să mă loveşti, Bernt Samzelius, nu acum!

Maiorul se întoarce cu faţa spre oaspeţi şi citeşte în ochii lor că îi dau dreptate femeii, cum toţi au avut

credința că soțul a primit avuții și daruri în schimbul tăcerii.

— N-am știut nimic, izbucnește el, izbind cu piciorul în dușumea.

— Bine! Înseamnă că acum ai aflat adevărul, intervine maioreasa cu glas strident. Tot mă temeam să nu închizi ochii fără să-l afli! Bine că l-ai aflat acum, ca să pot vorbi liber cu tine, omul care mi-ai fost stăpîn și tiran! Află acum că am fost a lui, a celui de la care m-ai răpit. Să afle acest lucru și toți bîrfitorii mei!

În glas îi jubilează și în ochi îi strălucește dragostea de odinioară. În față îl are pe soțul ei, cu pumnul încleștat și ridicat s-o lovească. Pe cele cincizeci de chipuri pe care le vede dinainte, maioreasa citește groază și dispreț. Își dă seama că e ultima clipă a puterii ei. Nu-i în stare să-și stăpînească, totuși, bucuria că poate vorbi în voie despre cea mai scumpă amintire a întregii sale vieți.

— El, da, a fost un om! Un om minunat! Cine-ai fost tu, să te bagi între noi și să ne desparți? Om de seama lui n-am pomenit în lumea asta. Mi-a dăruit avere și fericire. Binecuvîntată fie-i amintirea!

Maiorul își lăsă brațul în jos fără s-o lovească. Își făcuse el planul cum s-o pedepsească.

— Ieși afară! strigă deodată. Pleacă din casa mea!

Maioreasa stă liniștită.

Palizi la față, cavalerii se uită unul la altul. Se împlinea așadar prezicerea Satanei. De bună seamă, învoiala nu a fost prelungită. Dacă e adevărat tot ce le-au auzit urechile acum, la fel de adevărat e că maioreasa a trimis la moarte atîția cavaleri timp de douăzeci de ani și că aceeași soartă i-ar fi așteptat și pe ei. O, vrăjitoarea!

— Ieși afară! stăruie maiorul. Cerșește-ți pîinea ca o pribeagă, pe drumuri! N-o să te mai bucuri de banii lui și nici n-o să mai găsești sălaș pe moșiile ibovniculuí. Dacă mai calci pragul casei mele, să știi că te ucid!

— Mă izgonești din casa mea?

— Nu-i casa ta. Stăpîn la Ekeby sînt eu.

Pe maioreasă o cuprinde sfiala. Se duce pînă la uşă, urmată de aproape de maior.

— Tu, care ai fost nenorocirea vieţii mele, vei avea puterea să-mi faci şi răul ăsta ?

— Ieşi ! Ieşi afară !

Sprijinindu-se de stîlpul uşii, maioreasa îşi împreunează mîinile şi-şi acoperă faţă cu ele. Se gîndeşte la mama ei şi începe să murmure :

„Renegată şi gonită să dea Dumnezeu să fii, cum am fost eu ! Să ajungi pe drumuri şi să dormi în culcuş de paie !"

Blestemul se împlineşte, aşadar.

Bunul şi bătrînul prim-pastor de la Bro, ca şi judecătorul de la Munkerud, se apropie de maior şi caută să-l liniştească. Îl povăţuiesc să nu ia în seamă poveştile vechi, să lase lucrurile aşa cum sînt, să uite şi să ierte.

Maiorul dă la o parte mîinile împăciuitoare de pe umerii săi. Nu-i chip să se apropie cineva de el, după cum puţin mai înainte nu se putuse nimeni apropia de căpitanul Kristian Bergh.

— Nu-s poveşti vechi ! strigă el. N-am ştiut nimic pînă astăzi. De aceea nici n-am putut s-o pedepsesc pe adulteră.

La auzul acestor vorbe, maioreasa îşi ridică ochii şi prinde iarăşi curaj.

— Mai curînd vei pleca tu decît eu. Să nu crezi că mă tem de tine, zice ea, depărtîndu-se din faţa uşii.

Maiorul nu răspunde, dar îi pîndeşte toate mişcările, gata s-o lovească, dacă nu se poate descotorosi altfel de ea.

— Ajutaţi-mă, oameni buni, strigă maioreasa, ajutaţi-mă să-l leg şi să-l dau afară, pînă şi-o veni în fire. Gîndiţi-vă cine sînt eu şi cine este el. Gîndiţi-vă cum stau lucrurile. În timp ce eu conduc toată moşia Ekeby, el din zori şi pînă-n seară doar trîndăveşte şi ucide urşii în bîrlogul lor. Ajutaţi-mă, oameni buni şi vecini ! Dacă plec eu, se va înstăpîni aici o mizerie de nedescris. Ţăranii îşi cîştigă existenţa tăindu-mi pădurile şi cărîndu-mi fontă. Cărbunarii trăiesc aducîndu-mi cărbunii ; iar plutaşii, transportîndu-mi lemnele pe lac. Eu

le dau pîine şi de lucru tuturor. Fierarii, meseriaşii şi tîmplarii trăiesc în slujba mea. Credeţi voi că maiorul va fi în stare să conducă treburile moşiei ? Ţineţi minte vorba mea : dacă mă izgoniţi, multă lume va rămîne muritoare de foame.

Acum se ridică din nou o sumedenie de mîini s-o ajute pe maioreasă, iar altele cuprind iarăşi umerii maiorului, să-l înduplece.

— Nu ! zice el. Daţi-vă în lături ! Cine vrea s-o apere pe adulteră ? Eu atîta vă spun : dacă nu pleacă de bunăvoie, o iau pe sus şi mă duc de-o arunc în vizuina urşilor mei.

Mîinile ridicate se lasă în jos.

Ajunsă la aman, maioreasa se adresează acum cavalerilor :

— Veţi îngădui şi voi, cavalerilor, să fiu izgonită din căminul meu ? Lăsatu-v-am eu vreodată să degeraţi iarna în zăpadă ? V-am refuzat vreodată berea şi rachiul ? V-am cerut eu muncă şi răsplată în schimbul hranei pe care v-am dat-o şi al hainelor cu care v-am îmbrăcat ? Nu v-aţi jucat în preajma mea ca nişte copii lîngă mama lor ? N-aţi dansat cît v-a plăcut, în casa mea ? N-a fost hazul şi voia bună pîinea voastră cea de toate zilele ? Nu suferiţi ca acest om, care a fost nenorocirea vieţii mele, să mă scoată afară din casa mea. Nu îngăduiţi, cavaleri, să ajung cerşetoare pe drumuri !

Auzindu-i rugile, Gösta Berling se apropie de o tînără frumoasă şi brunetă care stătuse la masa cea mare.

— Tu, Anna, ai stat multă vreme la Borg acum cinci ani, îi zise el. Spune-mi, te rog, dacă maioreasa a fost în adevăr aceea care i-a spus Ebbei Dohna că sînt pastor caterisit.

— Ajut-o pe maioreasă, Gösta, se mărgineşte să-i răspundă tînăra.

— Dar află că vreau să ştiu mai întîi dacă ea m-a făcut ucigaş.

— Ce-ţi trece prin gînd, Gösta ? Ajut-o !

— Va să zică, nu vrei să-mi răspunzi. Prin urmare Sintram nu m-a mîntuit.

Gösta Berling se întoarce la cavaleri fără să ridice măcar un deget în apărarea maioresei.

O! Ce bine ar fi fost dacă ea nu i-ar fi aşezat la altă masă, în ungherul de lîngă sobă! În mintea cavalerilor se trezesc gîndurile de astă-noapte, iar pe chipurile lor se aprinde o mînie la fel de înverşunată ca aceea de care e stăpînit maiorul Samzelius.

Cavalerii ascultă liniştiţi şi neîndurători rugile maioresei.

Tot ce observă ei acum cu ochii nu întăresc oare vedeniile din cursul nopţii?

— E foarte limpede că nu şi-a prelungit învoiala, şopteşte un cavaler.

— Iadul să te-nghită, vrăjitoare! strigă altul.

— Noi s-ar fi cuvenit să te mătrăşim!

— Nătărăilor! strigă la confraţii săi bătrînul şi slăbănogul unchi Eberhard. Nu vă daţi seama că aici e mîna lui Sintram?

— Ba ne dăm seama, răspunde proprietarul Julius, dar asta n-are importanţă. Nu-i oricum adevărat? Nu îndeplineşte oare Sintram misiunea pe care i-a încredinţat-o diavolul? Nu s-au înţeles între ei?

— Du-te şi ajut-o tu, Eberhard, îi spun ceilalţi cavaleri în bătaie de joc. Tu nu crezi în iad. Du-te tu şi ajut-o!

Gösta Berling stă însă liniştit. Tace. Nu se mişcă de loc.

Hotărît lucru! Din partea cavalerilor care ameninţă, bombănesc şi se ceartă între ei, maioreasa nu poate nădăjdui nici un ajutor.

Se apropie iar de uşă şi-şi acoperă faţa cu mîinile.

— Renegată să fii şi gonită, cum am fost şi eu! strigă ea, plină de amărăciune. Să ajungi pe drumuri şi să dormi în culcuş de paie!

Pune apoi o mînă pe clanţa uşii, iar pe cealaltă o ridică în sus.

— Băgaţi de seamă, voi care mă lăsaţi să mă prăbuşesc! Băgaţi de seamă că se apropie şi ceasul vostru cel de pe urmă. Şi voi veţi fi izgoniţi, iar locurile voastre vor rămîne pustii. Nu ştiu ce veţi face cînd n-o să vă mai bucuraţi de sprijinul meu. Ia seama, Melchior

Sinclaire, ia seama la mîna-ţi grea pe care soţia ta adesea o simte. Tu, părinte de la Broby, pregăteşte-te pentru judecata de apoi. Căpităneaso Uggla, sărăcia îţi pîndeşte căminul. Iar voi, tinere frumoase, Elisabeta Dohna, Marianne Sinclaire şi Anna Stjärnhök, să nu credeţi că sînt singura femeie nevoită să plec din casa mea. Şi voi, cavalerilor, fiţi cu ochii-n patru ! Peste provincia asta se va abate curînd o vijelie năprasnică. Veţi fi măturaţi de pe faţa pămîntului şi zilele voastre se vor sfîrşi. Nu mă plîng pe mine, ci pe voi vă plîng, căci vijelia va trece pe deasupra capetelor voastre şi nimeni nu va putea rămîne în picioare după ce mă voi prăbuşi eu. Iar inima mea îi jeleşte pe toţi cei nevoiaşi. Cine le va mai da de lucru cînd eu nu voi mai fi ?

Maioreasa deschide acum uşa, dar căpitanul Bergh îşi ridică repede capul şi spune :

— Cît voi mai sta la picioarele tale, Margareto Celsing ? Nu-mi dai voie să mă ridic şi să mă bat pentru tine ?

Maioreasa se luptă cu ea însăşi, dar îşi dă seama că, dacă îl iartă pe căpitanul Kristian, el se va ridica şi se va lupta cu maiorul ; iar cel care a iubit-o cu credinţă timp de patruzeci de ani va fi un ucigaş.

— Să te iert ? Nu eşti oare vinovat de toată nenorocirea mea, căpitane Kristian Bergh ? Du-te la cavaleri şi bucură-te de isprava pe care ai făcut-o.

Apoi maioreasa a plecat. A plecat liniştită. lăsînd groaza în urmă. A căzut, dar a rămas mare în cumplita-i umilinţă. Nu s-a lăsat stăpînită de durere, fiind şi la vîrsta ei mîndră de dragostea ce i-a încîntat tinereţea. Nu s-a tînguit şi n-a plîns ca să înduioşeze pe cineva cînd a părăsit tot ce avusese pînă atunci, şi nici nu i-a fost teamă să plece în pribegie cu traista şi toiagul de cerşetoare. Îi căina doar pe ţăranii cei nevoiaşi, pe oamenii veseli şi fără griji de pe ţărmul lacului Löv, pe sărmanii cavaleri, pe toţi cei pe care-i ocrotise şi-i ospătase.

Părăsită de toată lumea, a avut totuşi tăria sufletească să-l respingă şi pe cel din urmă prieten, ca să nu facă din el un ucigaş.

O femeie extraordinară, de o mare energie. Mai rar alta ca ea!

A doua zi maiorul Samzelius a plecat de la Ekeby, strămutîndu-se la Sjö, proprietatea lui, nu departe de forja cea mare.

Testamentul lui Altringer, în virtutea căruia maiorul devenea stăpînul forjelor, glăsuia lămurit că nici una dintre ele nu putea fi vîndută sau înstrăinată şi că, după moartea maiorului, vor rămîne de drept ale soţiei sau ale moştenitorilor ei.

Neputînd să dispună astfel în voie de o moştenire pe care o detesta, le-a dat cavalerilor mînă liberă s-o administreze ei. Era încredinţat că pe această cale va pricinui cea mai mare pagubă, atît forjei de la Ekeby, cît şi celorlalte şase.

Acum nimeni nu se mai îndoia că răutăciosul Sintram executase porunca Satanei şi tot ce le făgăduise el cavalerilor se îndeplinise întocmai, aşa încît aceştia erau siguri că învoiala avea să fie şi ea împlinită punct cu punct şi se hotărîră ca timp de un an să nu săvîrşească nici o faptă chibzuită sau folositoare. Erau de asemenea convinşi pe deplin că maioreasa nu fusese decît o vrăjitoare odioasă, al cărei scop era distrugerea lor.

Bătrînul filozof Eberhard îşi bătea joc de credinţa lor. Cine lua însă în seamă un om atît de îndărătnic în lipsa lui de credinţă, încît, dacă s-ar fi aflat în văpaia iadului şi i-ar fi văzut pe toţi diavolii rugîndu-se la el, ar fi susţinut sus şi tare că ei nu există, deoarece nu pot exista? Unchiul Eberhard era doar, în felul său, un mare filozof.

Gösta Berling n-a spus nimănui ce anume credea el. Lucru sigur e însă credinţa lui că-i datora recunoştinţă maioresei pentru că-l făcuse cavaler la Ekeby. Prefera să moară decît să-l chinuiască mustrarea de cuget că era vinovat de sinuciderea Ebbei Dohna. Nu ridicase mîna să se răzbune pe maioreasă, dar nici ca să-i vină în ajutor. Nu era în stare s-o apere. Cavalerii ajunseseră însă la putere. Erau acum sărbătorile Crăciunului, cu

distracţiile şi petrecerile lui. Cavalerii jubilau în voie. Orice păs ar fi avut Gösta Berling pe suflet, nici chipul, nici buzele nu i-l trădau.

Capitolul IV • Gösta Berling, poetul

Venise Crăciunul, şi la Borg urma să aibă loc un bal. Acolo trăia pe atunci tînărul conte Dohna, însurat de curînd. Soţia lui era o femeie frumoasă şi vrednică, iar căminul era vesel.

Tînăra pereche trimisese o invitaţie şi la Ekeby. Dar dintre toţi cei care se aflau acolo, singul Gösta Berling, căruia camarazii săi îi ziceau *poetul*, se hotărîse să ia parte la acea petrecere.

Borg şi Ekeby sînt două localităţi aşezate de o parte şi de alta a lungului lac Löv. Borg face parte din comuna Svartsjö ; iar Ekeby, din comuna Bro. Cînd lacul nu e navigabil, drumul de la Ekeby la Borg e de cîteva leghe.

Deşi om sărac, Gösta Berling fusese echipat de către proprietarii de la Ekeby ca un fecior de crai trimis în solie să-şi reprezinte cu cinste ţara.

Fracul cu nasturi sclipitori era nou. La piept purta un jabou scrobit ; iar în picioare, pantofi de lac. I se dăduse o blană de biber, iar pe cap, pe părul bălai şi buclat, îşi pusese o căciulă de samur. În sanie i se aşternuse o blană de urs cu ghearele de argint. Fusese înhămat la ea murguleţul Don Juan, mîndria grajdului de la conac.

Gösta fluieră să-l cheme pe Tancred, cîinele său alb şi credincios, iar după aceea puse mîna pe hăţurile împletite. Era radios cu echipamentul său bogat şi strălucitor, ca şi cum nu i-ar fi fost de ajuns frumuseţea fizică şi nimbul de geniu care-l încununa.

A pornit la drum dis-de-dimineaţă. Era într-o zi de duminică. Trecînd prin faţa bisericii din Bro, îi ajunseră la urechi psalmii de Crăciun. A luat-o apoi pe

pustiul drum de pădure care duce la Berga, cu gîndul să poposească acolo pe la prînz. Casa căpitanului, acoperită cu brazde de iarbă, nu era un cuib de oameni înstăriţi. Foamea o încerca de multe ori. Gösta a fost întîmpinat totuşi cu vorbe bune şi cîntece vesele, aşa cum erau primiţi toţi oaspeţii care trăgeau acolo.

Bătrîna domnişoară Ulrika Dillner, care îndeplinea slujba de jupînească, îi ieşi înainte la scară cu o plecăciune. Buclele care îi atîrnau pe faţa smeadă, plină de zbîrcituri, parcă îi rîdeau de bucurie. După ce-l conduse pe musafir în salon, începu să vorbească despre toţi ai casei, povestindu-i lui Gösta Berling fel de fel de întîmplări din viaţa lor.

Îl lămuri că stăpînii o duceau prost din cauza timpurilor grele. În ziua aceea nu aveau nici hrean pentru rasol la prînz, aşa că Ferdinand şi domnişoarele o înhămaseră pe Disa şi plecaseră cu sania devale la Munkerud să ceară cu împrumut cîteva rădăcini. Căpitanul plecase iarăşi la pădure după vînat. Cine ştie cu ce slăbătură de iepure avea să se întoarcă! Şi ca să fie gătit acel iepure, untura pe care ar fi înghiţit-o ar fi costat desigur bani mai mulţi decît făcea el. Căpitanul aproviziona, chipurile, casa în felul acesta. De-ar fi venit înapoi măcar cu un iepure! Nu era exclus să aducă din pădure şi o dihanie de vulpe, cea mai ticăloasă jivină de pe faţa pămîntului. Moartă ori vie, nu făcea nici o ceapă degerată.

Cît despre căpităneasă, nici măcar nu se sculase din pat pînă la vremea aceea. Stătea culcată, cum avea obiceiul în fiecare zi, şi citea romane. Nu era, îngeraşul, femeie născută să muncească.

De muncă era bună numai o bătrînă căruntă ca Ulrika Dillner. Toată ziulica alerga şi trebăluia, ca să vină de hac sărăciei. Şi asta nu era un lucru atît de uşor. O iarnă întreagă în casa stăpînilor ei nu se pomenise altă mîncare decît şuncă de urs. Simbrie nu avea şi nici nu trăgea nădejde să capete cîndva. Era mulţumită să nu rămînă pe drumuri în ziua cînd n-ar mai fi fost în stare să muncească. Stăpînii o ţineau ca să aibă un suflet pe lîngă ei. După ce avea să moară, ar fi dus-o

poate cu cinste la groapă, dacă ar fi făcut rost de bani să-i cumpere un sicriu.

— Cine ştie ce vremuri ne mai aşteaptă ! izbucni bătrîna, ştergîndu-se la ochi, căci era gata oricînd să lăcrimeze. Sîntem datori vînduţi la răutatea aia de Sintram. E în stare să ne ia şi cenuşa din vatră. E drept că domnişorul Ferdinand s-a logodit cu bogătaşa Anna Stjärnhök, dar parc-o văd că într-o bună zi se plictiseşte de el ! Parc-o văd, păcatele mele ! Ce ne facem noi pe urmă cu trei vaci în curte şi cu nouă cai de hrănit ? Ce ne facem cu duduiţele noastre, fete vesele care se ţin numai de baluri ? Ce ne facem cu nişte ogoare sterpe pe care nu se prinde nimic ? Ce ne facem cu domnişorul Ferdinand, băiat tare drăguţ, care nu prea dă semne să ajungă un om ca lumea ? Nu ştiu, zău, ce se va alege de casa asta, unde fiecare face ce-l taie capul, însă de muncit nu munceşte nimeni !

Şi aşa, dintr-o vorbă în alta, se făcu amiază şi ai casei începură să se adune. Ferdinand, dragul mamei, şi surorile lui vesele se întoarseră de la drum cu nişte hrean de împrumut. Căpitanul, răcorit într-o copcă din baltă, veni şi el de la vînătoare. Deschizînd larg fereastra, ca să intre aer proaspăt în casă, strînse cu putere mîna lui Gösta. Îşi făcu apariţia şi căpităneasa, îmbrăcată cu o rochie de mătase cu dantele la mîneci. Gösta îi sărută mîna.

Toţi îl întîmpinară pe tînărul musafir cu glume şi bucurie, întrebîndu-l voioşi :

— Ce mai e nou pe la Ekeby ? Cum o duceţi acolo, în ţara făgăduinţei ?

— La noi curge lapte şi miere, răspunse Gösta. Golim munţii de fier şi ne umplem pivniţele cu vinuri. Ogoarele noastre sînt pline de aur, cu care poleim mizeria vieţii, iar pădurile le tăiem, ca să facem cu lemnul din ele popicării şi pavilioane de grădini.

Începînd a suspina şi a zîmbi, căpităneasa zise doar atît :

— Se vede că eşti poet !

— Am multe păcate pe cuget, a răspuns Gösta. Versuri însă n-am scris niciodată în viaţa mea.

— Şi totuşi eşti poet, Gösta. Meriţi să ţi se zică aşa. N-ai scris poezii, ca atîţia alţii, dar le-ai trăit.

Blîndă şi duioasă ca o mamă, căpităneasa vorbi apoi despre viaţa lui împrăştiată.

— Vreau să am zile să văd că ai ajuns şi tu un om.

Lui Gösta îi plăcea să fie stimulat de acea femeie, care era pentru el o prietenă devotată şi a cărei inimă clocotea de pasiune pentru fapte măreţe.

După ce au ospătat veseli cu rasol, hrean, varză şi minciunele stropite cu bere de Crăciun, Gösta a făcut gazdele să rîdă şi să plîngă, povestindu-le tot felul de lucruri despre maior, despre maioreasă şi despre pastorul din Broby.

Deodată se auziră zurgălăi în curte. Nu trecu mult şi intră în casă răutăciosul Sintram.

Era nespus de radios, din creştetul pleşuv pînă în tălpi. Gesticula şi se strîmba. Se vedea cît de colo că aducea veşti proaste.

— Ştiţi una ? Azi s-au făcut în biserica din Svartsjö primele strigări de căsătorie pentru Anna Stjärnhök şi bogătaşul Dahlberg. Fata a uitat probabil că-i logodită cu Ferdinand.

Nimeni nu ştia asta. Toţi rămaseră uimiţi şi mîhniţi. Se gîndeau acum că sărmana lor casă va fi jefuită pentru despăgubirea acelui creditor hain. Îşi vedeau vînduţi căluţii dragi. Îşi vedeau scoasă pe uşă afară mobila veche moştenită de la părinţii căpitănesei. Puteau să-şi ia rămas bun de la viaţa veselă cu baluri, petreceri şi plimbări. Pe masa lor avea să fie iarăşi şuncă de urs. Copiii trebuiau să plece în lume şi să ajungă slugi la străini.

Căpităneasa îşi dezmierdă feciorul, făcîndu-l să simtă mîngîierea unei dragoste de mamă care nu se dezminţea niciodată.

În mijlocul lor se afla însă Gösta Berling, în capul căruia umblau tot felul de planuri.

— Staţi ! zise el. Nu vă faceţi inimă rea. Toată isprava asta e a doamnei pastor din Svartsjö. A pus stăpînire pe Anna, de cînd stă la ea, în casa parohială. A convins-o să renunţe la Ferdinand şi să se mărite

ou bătrînul Dahlberg. Totuşi, cununie nu şi-au pus încă pe cap, şi nici nu vor pune-o. Eu plec acuma la Borg, unde mă voi întîlni cu Anna. Voi sta de vorbă cu ea şi fac eu ce fac s-o scot de sub influenţa doamnei pastor şi s-o îndepărtez de peţitorul ei. La noapte o aduc aici. Pe urmă Dahlberg poate să-şi ia nădejdea de la ea.

Zis şi făcut. Gösta a plecat singur la Borg, fără să ia cu el nici una dintre fetele cele vesele ale gazdelor, dar însoţit de urările de bine ale tuturor ai casei. Cît despre Sintram, acesta, încîntat că Dahlberg va rămîne mofluz, se hotărî să rămînă la Berga pînă ce avea să se întoarcă Gösta însoţit de logodnica cea infidelă. Ca să-şi arate marea bunăvoinţă, puse pe umerii călătorului şalul verde pe care i-l dăruise jupîneasa Ulrika.

Căpităneasa veni însă la scară cu trei cărticele în mînă, legate în piele roşie.

— Ia-le cu tine, îi zise ea lui Gösta, care se şi aşezase în sanie. Să le păstrezi bine, în cazul cînd nu vei izbuti. Cărţile astea sînt romanul *Corina* al doamnei de Staël. Nu vreau să fie vîndute la mezat.

— Fii sigură că voi izbuti.

— O, dragă Gösta! exclamă căpităneasa, dezmierdîndu-i cu mîinile capul descoperit. Eşti omul cel mai tare, dar şi cel mai slab de pe lume. Ţine minte că soarta unor oameni sărmani e în mîinile tale.

Gösta Berling porni iarăşi la drum în sania trasă de Don Juan însoţit de Tancred şi cu bucuria aventurii în suflet. Simţea că e un tînăr cuceritor, învăluit de aureola geniului.

Se duse întins la casa parohială din Svartsjö. Intră înăuntru şi ceru voie s-o conducă la bal pe Anna Stjärnhök. Obţinu învoirea, şi frumoasa fată nestatornică se afla acum în sanie lîngă el. Cine n-ar fi plecat la drum cu un murg ca Don Juan?

Tinerii rămaseră tăcuţi la început, dar pe urmă prinseră curaj şi intrară în vorbă.

— Ai auzit, Gösta, ce-a citit pastorul azi în biserică?

— A spus că eşti fata cea mai frumoasă de la lacul Löv pînă la rîul Klar. Nu-i aşa?

— Nu fi prostuţ, Gösta. Asta o ştie toată lumea. Pastorul a citit strigările de căsătorie pentru mine şi bătrînul Dahlberg.

— Dacă ştiam, zău că nu te luam cu mine !

Mîndra moştenitoare îi răspunse :

— Plecam eu şi fără Gösta Berling !

— Păcat de tine, Anna, zise Gösta după ce se gîndi puţin, că ai rămas fără părinţi ! Cu firea pe care o ai, nimeni nu se poate bizui pe tine.

— Ba e păcat că nu mi-ai spus înainte vorbele astea ! Aş fi plecat atunci cu altul la drum.

— Doamna pastor s-a gîndit ca şi mine că ai nevoie de un om care să-ţi ţină loc de tată. Altfel nu te sfătuia să te măriţi cu un hodorog.

— Lucrul ăsta nu doamna pastor l-a hotărît.

— Ba nu, zău ! Tu singură ţi-ai ales ca mire un băiat atît de frumos ?

— Nu mă ia pentru avere.

— O, nu ! Bătrînii umblă numai după ochi albaştri şi obraji trandafirii. Şi ce bine le şade !

— Nu ţi-e ruşine, Gösta, să vorbeşti aşa cu mine ?

— Ia seama că n-o să te mai joci cu băieţi tineri. Ia-ţi rămas bun de la dans şi de la joacă. De-acuma locul tău e în colţul canapelei. Sau ai poate de gînd să joci panţarola cu bătrînul Dahlberg ?

Tăcură apoi amîndoi pînă ce începură să urce dealul de la Borg.

— Îţi mulţumesc că m-ai adus cu sania. Multă vreme o să mai treacă pînă să mă duci iar undeva.

— Îţi mulţumesc pentru promisiunea pe care mi-o faci. Cunosc mulţi inşi care s-au căit că te-au dus la un bal.

Frumoasa şi îndărătnica Anna intră în sala de dans în toane nu prea bune şi cercetă cu privirea lumea adunată acolo. În primul rînd îl văzu pe mărunţelul şi pleşuvul Dahlberg, alături de zveltul Gösta Berling cel cu bucle aurii. Cu cîtă plăcere i-ar fi scos afară pe amîndoi !

Noul ei logodnic veni s-o invite la dans. Ea însă îl întîmpină cu uimire şi răceală.

— Vrei să dansezi ? Dans îţi trebuie ?

Fetele veniră s-o felicite.

— Nu vă grăbiţi, fetelor ! Să nu credeţi cumva că m-am îndrăgostit de bătrînul Dahlberg. El însă e bogat, iar eu de asemenea sînt bogată, aşa că numai bine ne potrivim.

Doamnele mai în vîrstă se duseră la ea să-i strîngă mîna şi-i vorbiră despre fericirea supremă a vieţii.

— Felicitaţi-o pe doamna pastor, le răspunse Anna. E mult mai bucuroasă decît mine.

În schimb, Gösta Berling, cavalerul cel vesel, era întîmpinat cu plăcere pentru zîmbetul său vioi şi pentru cuvintele frumoase, care cerneau praf de aur pe pînza cenuşie a vieţii. Anna nu-l văzuse niciodată aşa cum arăta în seara aceea. Nu mai era un proscris şi un farsor pribeag, ci un rege între oameni, un rege născut, nu făcut.

El şi ceilalţi tineri urziră o conjuraţie împotriva Annei Stjärnhök, ca să-i arate ce greşeală mare făcea dăruindu-şi unui bătrîn frumuseţea şi bogăţia. Urma la rînd al zecelea dans şi nimeni n-o invitase. Fata era mînioasă foc.

La al unsprezecelea dans se prezentă un individ, un biet ins neluat în seamă, cu care nimeni nu voia să danseze, şi o invită.

— E prea tîrziu, îi răspunse ea.

Urmară apoi jocuri cu gajuri. Nişte blondine o împresurară şi o condamnară să-l sărute pe cel care-i era mai drag. Cu zîmbetul pe faţă aşteptau s-o vadă pe trufaşa frumoasă sărutîndu-l pe bătrînul Dahlberg.

Anna se ridică însă, impunătoare în mînia ei, şi zise :

— De ce să nu dau mai degrabă o palmă celui care nu mi-e drag de loc ?

În clipa următoare obrazul lui Gösta se roşi de o palmă pe care Anna i-o trase cu toată puterea. El se stăpîni însă, o luă de mînă, o strînse o clipă, şi-i şopti :

— Peste o jumătate de oră te aştept în salonaşul cel roşu de la parter.

Ochii lui albaştri o învăluiră cu unde magice. Anna simţi că era datoare să i se supună.

În salonaş îl întîmpină cu mîndrie şi vorbe grele:

— Ce te priveşte pe tine, Gösta, cu cine mă mărit?

Gösta nu era dispus să-i vorbească fetei cu duhul blîndeţei, dar nici nu găsi de cuviinţă să pomenească numele lui Ferdinand.

— Nu mi s-a părut prea grea pedeapsa pe care ai primit-o, aşteptînd zece dansuri fără să te invite nimeni. Tu însă vrei să-ţi calci jurămîntul nepedepsită. Dacă mi-ar fi dat mie să te judec, te-aş pedepsi mult mai rău.

— Cu ce ţi-am greşit oare ţie şi cu ce v-am greşit vouă, tuturor, de nu mă lăsaţi în pace? Mă prigoniţi din cauza averii mele. Ei bine, voi arunca-o în lacul Löv, şi cine o avea chef, n-are decît s-o pescuiască.

Îşi acoperi faţa cu mîinile şi începu să plîngă de ciudă.

Inima poetului se înduioşă. Îi fu ruşine de asprimea lui. Apoi îi zise pe un ton dezmierdător:

— Iartă-mă, copilă dragă! Iartă-l pe sărmanul Gösta Berling! Ştii bine că nimănui nu-i pasă de tot ce spune sau face un pîrlit ca mine. Nimeni nu plînge de durerea lui şi mai degrabă plînge de pişcătura unui ţînţar. A fost o nebunie din partea mea, dar am vrut s-o împiedic pe fata noastră cea mai frumoasă şi mai bogată să se mărite cu un bătrîn. Şi iată că te-am amărît.

Se aşeză apoi pe canapea lîngă Anna şi o cuprinse încet de talie, ca s-o sprijine cu duioşie.

Ea nu se feri. Îl cuprinse la rîndul ei cu braţele pe după gît şi începu să plîngă, cu capul ei frumos rezemat de umărul lui.

O, poete! Cel mai tare şi cel mai slab dintre toţi oamenii! Nu pe grumazul tău ar trebui să stea aceste braţe albe.

— Dacă aş fi ştiut ce ştiu acum, şopti ea, niciodată nu m-aş fi gîndit la bătrînul acela. Te-am cercetat bine în seara asta. Nimeni nu-i ca tine.

Gösta cuteză să-i răspundă cu buzele palide.

— E Ferdinand.

Anna îl reduse la tăcere cu o sărutare.

— El nu e nimic. Nimeni nu te întrece. Ţie îţi voi rămîne credincioasă.

— Sînt Gösta Berling, zise el cu tristeţe. Cu mine nu te poţi căsători.

— Pe tine te iubesc. Tu eşti omul cel mai de seamă. N-ai nevoie să faci nimic şi nu trebuie să fii cineva. Eşti născut rege.

Sîngele poetului începu a clocoti. Anna era frumoasă şi fermecătoare în dragostea ei. O strînse cu putere în braţe.

— Dacă vrei să fii a mea, nu mai poţi rămîne în casa parohială. Hai cu mine la noapte, la Ekeby ! Acolo voi putea să te apăr pînă la nuntă.

Călătoria din acea noapte a fost o nebunie. Ascultînd de porunca dragostei, Don Juan îi ducea pe cei doi tineri ca pe aripi de vînt. Scîrţiitul tălpicelor saniei parcă era tînguirea celor înşelaţi. Ce le păsa lor însă ? Anna îl ţinea de gît pe Gösta, iar el se apleca şi-i şoptea la ureche :

— Nu există fericire mai dulce decît cea furată.

Faţă de dragostea lor, ce însemnătate mai aveau strigările de căsătorie ? Ce le păsa lor de mînia altora ? Gösta Berling credea în destin. Destinul era stăpîn pe ei. Nimeni nu i se putea împotrivi.

Dacă stelele ar fi fost lumînări aprinse la nunta Annei, dacă zurgălăii lui Don Juan ar fi fost clopote de biserică ce chemau lumea la cununia ei cu bătrînul Dahlberg, tot ar fi trebuit să fugă cu Gösta Berling ! Mare e puterea destinului !

Trecuseră fără nici o primejdie de casa parohială şi de Munkerud. Mai aveau de mers două sferturi de leghe pînă la Berga şi pe urmă alte două pînă la Ekeby. Drumul trecea acum pe la marginea pădurii. În dreapta lor era muntele întunecat, iar la stînga se deschidea o vale lungă şi albă.

Tancred veni atunci din urmă în goană mare. Alerga de mînca pămîntul. Urlînd de groază, sări în sanie şi se ghemui la picioarele Annei.

Don Juan se smuci şi porni în galop.

— Lupii ! strigă Gösta Berling.

Văzură atunci o linie lungă şi sură trecînd pe lîngă o împrejmuire. Erau cel puţin vreo doisprezece lupi.

Annei nu-i era frică. Ziua fusese bogată în aventuri, iar noaptea făgăduia să fie la fel. Era o plăcere să alergi pe zăpada scîrţîitoare, înfruntînd şi fiarele sălbatice şi pe oameni.

Gösta începu să înjure, se aplecă şi-i dădu lui Don Juan o puternică lovitură de biciuşcă.

— Ţi-e frică ? îl întrebă ea.

— Au de gînd să ne iasă înainte colo, la răspîntie.

Don Juan alerga la întrecere cu dihăniile, iar Tancred urla de groază. Ajunseră la răspîntie o dată cu lupii, iar Gösta îl îndepărtă pe cel din faţă cu biciul.

— Ah, Don Juane, murgul meu drag ! Ce uşor ai scăpa tu de doisprezece lupi, dacă n-ar trebui să tragi după tine nişte fiinţe omeneşti !

Legară apoi de spătarul saniei şalul cel verde. Lupii se speriară de el şi rămaseră cîtva timp la distanţă. Pe urmă îşi biruiră, totuşi, teama şi unul dintre ei se năpusti asupra saniei, gîfîind cu botul deschis şi cu limba scoasă. Gösta azvîrli atunci în gura lupului pe *Corina* doamnei de Staël.

Răsuflară apoi o clipă în voie, în timp ce fiarele îşi sfîşiau prada. Lupii se repeziră apoi să muşte şalul cel verde şi cei doi tineri le simţiră răsuflarea gîfîitoare. Ştiau că pînă la Berga nu vor da peste nici o casă de om, dar groaza de a-i vedea pe cei pe care-i înşelase i se părea lui Gösta mai rea decît moartea. Îşi mai dădea seama în acelaşi timp că bietul cal va obosi în cele din urmă şi se întreba : ce vor face atunci ?

Deodată zăriră conacul de la Berga la marginea pădurii. La ferestre erau aprinse lumînări. Gösta ştia de ce ardeau.

Temîndu-se de apropierea oamenilor, lupii o luară la fugă, iar Gösta trecu pe lîngă Berga fără a opri. Nu ajunse totuşi decît la locul unde drumul se adînceşte iar în pădure. Văzu atunci înaintea lui alt şir de lighioane. Lupii îl aşteptau.

— Să cotim spre casa parohială şi să spunem că am făcut o plimbare la lumina stelelor. Altă scăpare n-avem.

Cotiră, dar în clipa următoare sania fu împresurată de lupi. Văzură trupurile cenușii, dinții lucioși din gurile larg deschise, jăraticul care le scînteia în ochi. Urlau de foame și de sete de sînge. Colții fiarelor stăteau gata să se înfigă în carne moale de om. Lupii se năpusteau asupra lui Don Juan și se agățau cu putere de hamuri. Anna se gîndea și se întreba dacă lighioanele îi vor mînca de tot sau va mai rămîne ceva din ei, pentru ca oamenii să găsească a doua zi cîteva mădulare ciopîrțite pe zăpada răscolită și însîngerată.

— E vorba acum de viața noastră, zise ea, aplecîndu-se și apucîndu-l de ceafă pe Tancred.

— Vezi-ți de treabă, zise Gösta. Lupii nu umblă noaptea după cîini.

Gösta mînă apoi calul spre conacul de la Berga. Lupii se ținură însă după el pînă la scară. Trebuia să se apere de ei cu biciul.

— Anna, îi spuse, oprindu-se în fața scării, Dumnezeu s-a împotrivit voinței noastre. Ține-te bine, dacă ești femeia care cred că ești. Ține-te bine!

Cei din casă auziră zurgălăii și ieșiră afară.

— A adus-o! strigară ei. A adus-o! Trăiască Gösta Berling!

Noii sosiți fură îmbrățișați cu toată căldura.

Prea multe întrebări nu li s-au pus. Era în puterea nopții. Zguduiți de călătoria lor plină de atîtea primejdii, drumeții aveau nevoie de odihnă. Era destul că sosise Anna.

Toate se aflau la locul lor. Jertfe căzuseră numai romanul *Corina* și șalul cel verde, darul prețios al jupînesei Ulrika.

În timp ce toți ai casei dormeau, Gösta se sculă, se îmbrăcă și ieși afară tiptil. Fără a fi observat de cineva, îl scoase pe Don Juan din grajd și-l înhămă la sanie cu gîndul să pornească mai departe la drum. În acea clipă ieși din casă Anna Stjärnhök.

— Te-am auzit ieșind și atunci m-am sculat și eu. Sînt gata să te urmez.

Gösta se apropie de ea și o luă de mînă.

— Tot nu vrei să înţelegi, draga mea ? Nu se poate. Dumnezeu se împotriveşte. Fii cuminte şi înţelege-mă. Ieri la prînz am fost aici şi-am văzut ce jale era în casă din cauza trădării tale. Am plecat atunci la Borg să te aduc înapoi lui Ferdinand. Toată viaţa am fost un ticălos şi ticălos am rămas. L-am înşelat pe Ferdinand şi-am vrut să fii a mea. Este aici o bătrînă care crede că voi ajunge şi eu om. Şi pe ea am înşelat-o. O altă sărmană bătrînă rabdă aici frigul şi foamea, dorind să moară lîngă nişte suflete milostive, iar eu eram cît pe ce să-l las pe nemernicul de Sintram s-o arunce pe drumuri. Tu eşti frumoasă, iar păcatul e dulce. Gösta Berling e uşor de ispitit. O, sărmanul de mine ! Ştiu cît de mult ţin cei de-aici la căminul lor şi pînă adineauri am fost gata să-i las jefuiţi de acest cămin. Am uitat totul de dragul tău. Atît de scumpă mi-a fost iubirea ta ! Acum însă, Anna, după ce-am văzut cît de mult se bucură că eşti iar lîngă ei, nu te mai vreau. Nu te mai vreau, draga mea. Tu eşti fiinţa care puteai să faci din mine un om, însă nu mi-a fost dat să te am. Cel de sus se joacă, fiinţă scumpă, cu voinţa noastră. E timpul să ne supunem hotărîrii Lui. Consimte, cu începere de azi, să duci povara pe umeri. Toţi cei dinăuntru se bizuie pe tine. Rămîi la ei, să le fii sprijin şi ajutor. Dacă mă iubeşti şi dacă vrei să-mi alini durerea, făgăduieşte-mi că aşa vei face. Sufletul tău e mare şi am toată nădejdea că va şti să se învingă.

Anna primi cu însufleţire porunca resemnării.

— Voi face cum spui tu. Mă voi jertfi.

— Fără să le urăşti pe aceste sărmane fiinţe ?

Fata zîmbi cu melancolie.

— Cît timp te voi iubi pe tine, le voi iubi şi pe ele.

— Abia acum văd ce femeie eşti. Îmi vine atît de greu să mă despart de tine !

— Du-te cu Dumnezeu, Gösta. Dragostea mea nu te va ispiti spre păcat.

Anna se întoarse să intre în casă. El o urmă.

— O să mă uiţi curînd ?

— Du-te acum, Gösta. Sîntem nişte fiinţe omeneşti şi nimic mai mult.

Gösta se trînti în sanie, dar Anna veni înapoi.

— Nu te mai gîndeşti la lupi ?

— Ba chiar la ei mă gîndesc. Dar lupii şi-au îndeplinit menirea. Cu mine nu mai au ce face în noaptea asta.

Întinse apoi iarăşi braţele spre ea. Don Juan era însă nerăbdător şi o luă din loc. Gösta nici nu puse mîna pe hăţuri. Întors cu spatele spre cal, se uită înapoi. Se rezemă apoi de marginea saniei şi începu să plîngă cu deznădejde.

— Am avut fericirea lîngă mine şi i-am dat cu piciorul. Eu singur am alungat-o. De ce n-am luat-o pe Anna cu mine ?

O, Gösta Berling ! Tu eşti omul cel mai tare, dar şi cel mai slab din lume !

Capitolul V • **Cachucha** [1]

Tu, cal de luptă ! Tu, cal de luptă ! Bătrîne, care stai acum priponit pe cîmp ! Îţi mai aduci aminte de tinereţea ta ? Ţi-aduci aminte, viteazule, cum zburai ca pe aripi de vînt ? Coama îţi fîlfîia ca o văpaie. Pe pieptul tău negru sclipeau picături de sînge amestecate cu spumă albă. Te avîntai cu valtrapuri de aur, iar pămîntul duduia sub copitele tale. Nu mai puteai de bucurie. O ! Cît de frumos erai !

Sus, în aripa cavalerilor, a început să se întunece. Afară amurgeşte. În camera cea mare am să văd sipeţelele roşii ale cavalerilor, aşezate unul lîngă altul de-a lungul pereţilor. Hainele lor de sărbătoare sînt atîrnate de cîrlige într-un ungher. Lumina flăcării din cămin se joacă pe zidurile văruite şi pe pologurile cu pătrăţele galbene care le ascund paturile. Aripa cavalerilor nu este o locuinţă princiară, nici serai cu divanuri şi perne moi.

[1] *Cachucha* (pron. caciúcia), dans spaniol din Andaluzia.

În ea îl auzim însă pe Liljecrona cîntînd din vioară. Cîntă, în amurg, *cachucha*. Cîntă mereu, cîntă de zor.

Rupeţi-i strunele ! Frîngeţi-i arcuşul ! De ce-o fi cîntînd dansul acesta blestemat ? De ce l-o fi cîntînd ? Nu vede că Örneclou, sublocotenentul de odinioară, e ţintuit la pat de podagră şi abia se mai poate mişca ? O ! Smulgeţi-i vioara, dacă nu vrea să se oprească, şi azvîrliţi-o de perete !

Nouă ne cînţi *cachucha*, meştere ? Vrei s-o jucăm aici, pe scîndurile şubrede ale podelei, între nişte ziduri soioase şi înnegrite de fum, cu tavanul scund ? Atunci e vai de tine !

Cachucha e oare pentru noi, cavalerii ? Afară urlă viscolul. Vrei să înveţi fulgii de zăpadă să joace în cadenţă ? Cînţi pentru zburdalnicii copii ai viforului ?

Arată-ne femeile care tremură în ritmul zvîcnelilor sîngelui fierbinte. Arată-ne agerele mînuţe pline de funingine, care au zvîrlit cratiţa, ca să plesnească din geamparale. Arată-ne picioruşe goale sub fuste suflecate, curţi pavate cu lespezi de marmură, ţigani lăsaţi pe vine cu cimpoaie şi dairele, arcade maure, ochi negri şi luna plină pe cer. Dacă nu ne poţi arăta astfel de lucruri, lasă vioara din mînă.

Cavalerii îşi usucă la foc hainele ude. Cum ar putea ei dansa cu cizmele lor înalte, cu tocuri ferecate şi cu talpa groasă de un deget ? Toată ziua au umblat prin nămeţi să ajungă la bîrlogul ursului. Crezi, oare, meştere, că pot juca în haine ude de dimie, avînd ca partener pe mitosul moş Martin ?

Arată-ne cerul senin de seară cu stele sclipitoare, trandafiri roşii în părul unei brunete, graţii plutitoare în adierea serii, artă plastică, nemeşteşugită în mişcări, dragostea care se ridică din pămînt, plouă din cer şi pluteşte în văzduh. Dacă nu ne poţi arăta astfel de lucruri, de ce ne sileşti să le ducem dorul ?

Om fără milă, cînţi din trîmbiţă să îndemni la luptă un armăsar priponit ? Rutger vom Örneclou zace în pat, chinuit de podagră. Cruţă-l, meştere, de chinul amintirilor dragi ! A purtat şi el cîndva *sombrero*, plasă de păr bălţată, vestă de catifea şi cingătoare cu pumnal. Cruţă-l, meştere, pe bătrînul Örneclou !

Liljecrona îi zice însă mereu din vioară şi cîntă *cachucha,* iar sărmanul Örneclou se zbuciumă ca îndrăgostitul care vede rîndunica zburînd spre căsuţa îndepărtată a iubitei, ca cerbul hărţuit de gonaci în apropierea izvorului răcoritor.

Se adresează apoi fostului ofiţer, îndepărtîndu-şi o clipă vioara de bărbie :

— Ţi-aduci aminte de Rosalie von Berger ?

Örneclou îi răspunde cu'o înjurătură.

— Era uşoară ca o flacără de lumînare. Strălucea şi dansa ca diamantul în vîrful arcuşului. Ţi-aduci aminte cînd juca la teatrul din Karlstad ? Doar am văzut-o, în tinereţea noastră.

Cum să nu-şi aducă aminte fostul ofiţer ? Era micuţă şi nebunatică. Ţîşnea foc din ea. Ştia să danseze *cachucha.* I-a învăţat pe toţi tinerii din Karlstad s-o joace şi să plesnească din geamparale. La balul dat de guvernator dansase cu domnişoara von Berger un *pas de deux,* costumat ca spaniol. Dansase cum se dansează sub smochini şi platani, ca un spaniol autentic.

Nimeni în toată provincia Värmland nu dansa *cachucha* aşa cum dansa el. Nimeni nu o dansa mai bine, stîrnind admiraţia tuturor.

Ce mai cavaler pierduse provincia, cînd podagra îi înţepenise picioarele, umplîndu-i încheieturile de tumori ! Ce cavaler zvelt, chipeş şi falnic era.! Frumosul Örneclou ! Aşa-i spuneau fetele care se dădeau în vînt să danseze cu el.

Liljecrona cîntă mai departe *cachucha* şi-l duce pe fostul ofiţer cu gîndul la vremurile de odinioară.

Se vede împreună cu Rosalie von Berger. Cu cîteva clipe mai înainte fuseseră singuri în cabina ei. Ea era spaniolă ; el, spaniol. A sărutat-o, însă cu multă băgare de seamă, căci ei îi era teamă de mustaţa lui neagră. Acum dansează amîndoi. Aşa cum se dansează sub smochini şi platani. Rosalie se fereşte, dar el o soarbe din ochi. El e cutezător, dar ea e mîndră. El se simte ofensat, dar ea este împăciuitoare. Cînd cade în cele din urmă în genunchi şi întinde braţele s-o cuprindă, în toată sala de bal se aude un suspin de uşurare.

Fusese un spaniol, un spaniol adevărat.

În clipa cînd se cîntase partea din arie pe care o executa acum Liljecrona, dansatorul se aplecase, întinsese braţele şi se avîntase în vîrful picioarelor. Cîtă graţie! Putea fi sculptat în marmură.

Fără să-şi dea seama cum, Örneclou se ridică din pat, se apleacă, îşi înalţă braţele, plesneşte din degete şi încearcă să-şi ia vînt pe podea ca pe vremea cînd purta pantofi de lac atît de strîmţi, încît era nevoit să-şi taie tălpile de la ciorapi.

— Bravo, Örneclou! Bravo, Liljecrona! Cîntă şi dă-i viaţă!

Picioarele îl trădează însă. Nu se poate ridica în vîrful lor. Izbuteşte doar să calce de cîteva ori. Pe urmă cade iar în pat.

Frumosule *señor*, ai îmbătrînit.

A îmbătrînit desigur şi *señorita*.

Numai sub platanii din Grenada e dansată *cachucha* de către ţiganii cei veşnic tineri. Veşnic tineri, ca trandafirii care înfloresc în fiece primăvară.

E vremea acum să se rupă strunele viorii.

Tu însă, Liljecrona, cîntă mai departe *cachucha*. Cînt-o mereu!

Învaţă-ne pe cei din aripa cavalerilor că, deşi trupurile ne sînt greoaie şi mădularele înţepenite, în simţire sîntem mereu aceiaşi, mereu spaniolii de odinioară.

Cal de luptă! Cal de luptă!

Spune că ţi-e drag sunetul trîmbiţei care te face să te avînţi în galop, chiar dacă picioarele îţi sîngerează în lanţurile ce te împiedică să te urneşti din loc!

Capitolul VI • **Balul de la Ekeby**

O, femei de odinioară!

A vorbi despre voi e ca şi cum s-ar vorbi despre împărăţia cerurilor. Eraţi numai frumuseţe, numai lumină. Veşnic tinere şi frumoase, blînde ca ochii unei

mame cînd se uită la copilul ei. Vă îmbrăţişaţi soţii, mlădioase ca nişte pui de veveriţă. Glasul nu vă tremura de mînie, fruntea nu vi se încrunta, mîna voastră gingaşă nu era niciodată aspră sau tare. Eraţi nişte sfinte care împodobeaţi templul căminului cu chipurile voastre. Primeaţi prinos de tămîie şi de rugăciuni. Prin voi dragostea săvîrşea minuni, iar poezia vă încununa frunţile cu nimbul gloriei.

O, femei de odinioară ! Voi povesti acum despre dragostea pe care a dăruit-o lui Gösta Berling încă una dintre voi.

Două săptămîni după balul de la Borg, a avut loc o serbare la Ekeby.

Dar ce serbare ! Numai pomenind-o, bătrînii şi bătrînele întinereau, zîmbeau şi se bucurau.

La Ekeby erau atunci stăpîni numai cavalerii. Maioreasa cutreiera provincia cu traista şi toiagul de cerşetoare, iar maiorul se mutase la Sjö. El însă n-a putut lua parte la serbare, fiindcă la Sjö bîntuia atunci vărsatul şi maiorul nu voia să ducă molima mai departe.

Cît se petrecuse acolo în cele douăsprezece ceasuri fermecătoare, de la destuparea primei sticle de vin la ospăţul de la amiază pînă la cele din urmă acorduri ale muzicii, tîrziu după miezul nopţii ! Acele ceasuri minunate, fascinate de vinurile cele mai alese, de mîncărurile cele mai gustoase, de muzica cea mai armonioasă, de cele mai frumoase piese de teatru şi tablouri vii, se cufundaseră în prăpastia timpului. Se cufundaseră ameţite de vîrtejul celor mai înfocate dansuri. Unde se mai pomeniseră parchete atît de lucioase, cavaleri atît de curtenitori, femei atît de frumoase ?

O, femei de odinioară ! Cîtă splendoare ştiaţi să daţi unei serbări ! Cine se apropia de voi era încins de foc, de spirit şi de tinereţe. Făcea să cheltuiască omul o avere întreagă pe lumînările menite să dea strălucire frumuseţii voastre şi pe vinul care avea să vă înveselească inima. Merita să-şi tocească omul tălpile dansînd cu voi, şi să amorţească braţul lăutarului care va cînta din vioară.

O, femei de odinioară ! Cheia porţilor raiului se află cu adevărat în mîinile voastre.

Saloanele de la Ekeby mişună de ceata voastră fermecătoare. Iat-o pe tînăra contesă Dohna sclipind de voioşie şi plăcere după fiecare dans, la vîrsta ei fragedă de douăzeci de ani. Iată-le pe fetele frumoase ale judelui din Munkerud şi pe domnişoarele cele vesele de la Berga. Iat-o pe Anna Stjärnhök, de o mie de ori mai frumoasă decît înainte, în dulcea melancolie de care a fost cuprinsă după noaptea cînd a urmărit-o haita de lupi. Iată-le şi pe atîtea altele, care n-au fost încă uitate, dar vor fi date în curînd uitării. Iat-o şi pe frumoasa Marianne Sinclaire.

Femeia celebră care strălucise la curtea regală şi în castelele atîtor conţi, regina frumuseţii care colindase toată ţara, fiind omagiată pretutindeni, şi care aprindea scînteia dragostei oriunde se ivea, binevoise să vină la serbarea cavalerilor.

Cinstea provinciei Värmland, purtată de o sumedenie de nume mîndre, era în mare strălucire atunci. Cu multe lucruri se puteau făli copiii veseli ai frumoasei provincii. Cînd vorbeau însă de tot ce aveau mai minunat, nu se putea să n-o pomenească pe Marianne Sinclaire.

Legenda triumfurilor ei umpluse ţara.

Se vorbea despre atîtea coroane de conţi care-i fuseseră închinate, despre atîtea avuţii depuse la picioarele ei, despre atîtea spade de viteji şi cununi de poeţi a căror strălucire căutaseră s-o ispitească.

Nu era numai frumoasă. Era şi învăţată, fiind înzestrată cu o minte strălucită. Cei mai de seamă oameni din vremea aceea erau încîntaţi să stea de vorbă cu ea. De scris nu scria, dar multe dintre ideile cu care îşi inspirase prietenii poeţi trăiau în cîntece şi versuri.

Nu prea stătea în Värmland, în ţara urşilor. Îşi trăia viaţa mai mult în călătorii. Tatăl ei, bogătaşul Melchior Sinclaire, locuia cu soţia la Björne, lăsînd-o pe Marianne să se ducă la prietenii ei de vază din oraşele mari sau la conacele lor de la ţară. Îi făcea o plăcere deosebită să spună altora cîţi bani risipea ea, şi ambii părinţi trăiau fericiţi în strălucirea vieţii fastuoase a Mariannei. Viaţa ei era alcătuită din distracţii şi omagii. Aerul

din jurul ei era dragostea, asta fiindu-i lumina, făclia şi pîinea zilnică.

Iubise şi ea de multe, de foarte multe ori, însă căldura dragostei nu fusese niciodată atît de puternică, încît să făurească lanţuri care leagă pe viaţă.

— Sînt în aşteptarea viteazului cuceritor, spunea ea de obicei, cînd venea vorba despre dragoste. Pînă acum cuceritorul nu s-a suit pe parapete, nici n-a sărit şanţuri adînci. A venit cu blîndeţe, fără priviri sălbatice şi gesturi de nebunie. Îl aştept pe cuceritorul puternic care să pună stăpînire pe inima mea. Ar trebui să-i port o dragoste atît de mare, încît să-mi fie teamă de el. Acum nu simt decît dragostea care ascultă de raţiune.

Prezenţa Mariannei Sinclaire aprindea discuţia şi dădea viaţă vinului. Sufletul ei înflăcărat făcea să vibreze arcuşurile, iar dansul se încingea cu şi mai multă ardoare pe parchetul pe care îl atingea cu picioruşele ei. Strălucea în tablouri vii, înviora comedia, iar buzele ei fermecătoare...

Să nu credeţi însă că asta îi era voinţa. O, nu! Vina era totdeauna a balconului, a lunii de pe cer, a vălului de dantelă, a costumului de cavaler, a cîntecului. Bieţii tineri erau inocenţi.

Lucrurile ce căşunaseră atîta nenorocire fuseseră totuşi făcute cu cele mai bune intenţii. Proprietarul Julius, om priceput la toate, aranjase un tablou viu care să-i dea Mariannei o strălucire cît mai orbitoare.

În teatrul ce fusese înjghebat în salonul cel mare de la Ekeby se aflau cei o sută de oaspeţi care contemplau pe scenă luna galbenă a Spaniei plutind pe un cer întunecat de noapte. Un Don Juan se strecură tiptil pe o uliţă din Sevilla şi se opri sub un balcon îmbrăcat cu iederă. Era travestit în călugăr. La un braţ i se vedea încă ieşind în afară o manşetă brodată, iar sub pulpana rasei vîrful lucios al unei spade.

Travestitul începu să cînte:

„Eu gura de fecioară n-o rîvnesc,
n-apropii buza de potirul ei
cu-ambrozie de foc.

Obrazul gingaş şi nepămîntesc
aprinde în privirea mea scîntei,
iar ochii ei ce-i caută pe-ai mei
nu mă-ncălzesc de loc.

De după gratii, strălucind frumos,
señora, să n-apari! Mi-e frică
de-apropierea ta.
Port rasă, şi mătănii, şi-s pios;
Madonei doar mă-nchin, ea mă ridică;
doar apa din ulcior, la o adică,
mîhnit, o pot gusta." [1]

După ce tăcu, ieşi în balcon Marianne, îmbrăcată cu o rochie de catifea şi cu văl de dantelă pe cap. Sprijinindu-se de zăbrele, începu să cînte încet şi ironic:

„Atunci, preacuvioase, de ce-mi vii
sub geam, la miez de noapte? Te rogi oare
pentru sufletul meu?"

Apoi, deodată, cu vioiciune:

„Vai, de nu te-ar zări vreun om pe-aci!
Ţi se cam vede spada, mi se pare.
Şi-n cîntecu-ţi, smerit nevoie-mare,
suni pintenii mereu."

După aceste cuvinte, călugărul îşi lepădă hainele cu care era travestit, iar sub balcon apăru Gösta Berling în costum cavaleresc de mătase brodată cu fir.

Nesocotind avertismentul frumoasei, se căţără pe stîlpii bălconului, sări peste balustradă şi, urmînd instrucţiunile primite de la proprietarul Julius, căzu în genunchi la picioarele frumoasei Marianne.

Ea îi zîmbi graţios, îi întinse mîna să o sărute şi cortina căzu pe cînd cei doi tineri se priveau încinşi de dragoste.

Gösta Berling stătea în faţa Mariannei, duios ca un poet şi cutezător ca un comandant de oaste, cu ochi

[1] Versurile din acest volum sînt traduse de H. Grămescu.

adînci care sclipeau de şiretenie şi de spirit, cerşeau şi impuneau. Era mlădios şi puternic, înfocat şi seducător.

Cortina se ridica şi se lăsa mereu, cei doi tineri rămînînd în aceeaşi poziţie. Ochii lui Gösta erau aţintiţi spre Marianne, impunători şi plini de rugă.

Apoi aplauzele încetară. Cortina căzuse şi nimeni nu-i mai vedea.

Frumoasa Marianne se aplecă atunci şi-l sărută pe Gösta Berling. Nu ştia de ce, dar simţea că trebuia s-o facă. El o cuprinse cu braţele şi o ţinu strîns la piept. Marianne îl mai sărută de cîteva ori.

De vină nu erau însă bieţii tineri, ci balconul, luna de pe cer, vălul de dantelă, costumul de cavaler, cîntecul şi aplauzele. Voinţa lor nu jucase nici un rol. Nici Marianne nu nesocotise de dragul lui Gösta Berling coroanele de conţi şi avuţiile care-i fuseseră oferite ; nici Gösta n-o uitase pe Anna Stjärnhök. În privinţa asta nu încăpea vreo umbră de îndoială. Ei nu aveau nici o vină. Nici unul dintre ei nu voise să se întîmple ceea ce se întîmplase.

Însărcinat în acea zi cu manevrarea cortinei era blîndul Lövenborg, cavalerul cu lacrimi în ochi şi zîmbet pe buze. Furat de amintirea multor necazuri, îşi dădea prea puţin seama de tot ce se petrece în lumea asta şi habar n-avea de rosturile ei.

Văzînd că Gösta şi Marianne stăteau acum în altă poziţie, şi-a închipuit că făceau parte din tablou şi a ridicat iar cortina. Tinerii din balcon nici n-ar fi observat, dacă aplauzele n-ar fi izbucnit din nou.

Marianne tresări şi vru să fugă, dar Gösta o opri, şoptindu-i :

— Stai liniştită. Lumea crede că e altă figură din tablou.

O trecu un fior şi simţi cum focul sărutărilor i se stinge pe buze.

— Nu-ţi fie teamă, îi şopti el. Buzele frumoase au tot dreptul să fie sărutate.

Fună nevoiţi să stea pe loc tot timpul cît cortina se ridica şi se lăsa şi, de cîte ori cele o sută de perechi

de ochi îi contemplau, tot atîtea mîini făceau să răsune în sală aplauze puternice.

Căci e o priveliște frumoasă să vezi doi tineri minunați reprezentînd fericirea dragostei. Nimeni nu putea să creadă că acele sărutări erau altceva decît un joc de teatru și nimeni nu-și dădea seama că *señora* tresărea de pudoare, iar cavalerul de zbucium. Nimeni nu credea că spectacolul e altceva decît tabloul care trebuia prezentat.

În cele din urmă Marianne și Gösta rămaseră în dosul scenei.

Ea își duse mîna la frunte și zise:

— Nu mă înțeleg.

— Ce rușine, domnișoară Marianne! făcu el, strîmbîndu-se și gesticulînd afectat. Ce rușine să-l săruți pe Gösta Berling!

Marianne începu să rîdă.

— Toată lumea știe că Gösta Berling e irezistibil. Greșeala mea nu-i mai mare decît a altora.

Se învoiră să-și țină amîndoi cumpătul, pentru a nu da nimănui ceva de bănuit.

— Pot fi sigură, domnule Gösta, că adevărul nu va fi dat niciodată în vileag? întrebă ea cînd urmau să se întoarcă în mijlocul spectatorilor.

— Poți fi sigură, domnișoară Marianne. Cavalerii știu să tacă. Asta ți-o pot garanta.

Marianne strînse pleoapele. Un zîmbet caracteristic i se strecură pe buze.

— Dacă adevărul ar ieși totuși la iveală, ce-ar crede lumea despre mine, domnule Gösta?

— Nu va crede nimic. Va ști că asta nu înseamnă nimic. Va zice că așa era rolul și că noi l-am jucat mai departe.

Cu pleoapele tot strînse și cu același zîmbet ușor, Marianne mai puse o întrebare:

— Dar domnul Gösta? El ce crede?

— Cred că-i sînt drag domnișoarei Marianne, glumi el.

— Să nu crezi asta, zîmbi Marianne. S-ar cuveni să te ucid cu acest pumnal spaniol, ca să știi că n-ai dreptate.

— Sărutările unei femei sînt scumpe, zise Gösta. Cel sărutat de domnişoara Marianne trebuie să plătească oare cu viaţa ?

Din ochii Mariannei ţîşni atunci o privire fulgerătoare.

— Aş vrea să te văd mort, Gösta Berling ! Mort, da !

Aceste cuvinte aprinseră în sîngele poetului o veche dorinţă.

— Ah, zise el. La rîndul meu, aş vrea ca aceste cuvinte să fie nu simple cuvinte, ci săgeţi azvîrlite dintr-un tufiş întunecos. Aş vrea să fie pumnale sau otravă care să aibă puterea de a distruge acest trup păcătos, spre mîntuirea sufletului meu !

Marianne se linişti şi zîmbi iarăşi :

— Copilării ! zise ea, luîndu-l de braţ şi conducîndu-l în sală.

Îşi păstraseră costumele. Apariţia lor afară din scenă le atrase un alt ropot de aplauze. Toată lumea îi lăuda. Nimeni nu bănuia nimic.

Balul începu iar, însă Gösta fugi din sala de dans.

Privirea Mariannei îi sfîşia inima, ca şi cum i-ar fi sfîrtecat-o cu un cuţit. Prinsese pe deplin înţelesul vorbelor ei.

Era o ruşine să-l iubească cineva. Pentru orice fiinţă era o ruşine să fie iubit de el. O ruşine mai rea decît moartea.

Nu trebuia să mai danseze. Nu voia să mai vadă pe nici una dintre acele femei frumoase.

Ştia bine asta. Ochii aceia frumoşi, obrajii aceia îmbujoraţi nu erau pentru el. Picioarele sprintene ale acestor femei nu dansau pentru el, nici rîsetele lor nu răsunau de dragul lui. Puteau să danseze cu el, se puteau aprinde pentru el, dar nici una dintre ele n-ar fi vrut cu adevărat să fie a lui.

Poetul se duse în fumoar, unde erau adunaţi bătrînii, şi se aşează la o masă de joc. Nimeri chiar la masa unde se afla influentul proprietar de la Björne. Acesta juca baccara şi banc şi strînsese în faţa lui un maldăr de bani.

Miza se mărea într-una, iar Gösta se angajă serios în joc. Bancnotele verzi se grămădeau mereu, iar teancul

din faţa puternicului Melchior Sinclaire sporea văzînd cu ochii.

Monedele metalice şi bancnotele se adunau însă şi în faţa lui Gösta, care rămase în curînd singurul pontator împotriva bogătaşului din Björne. Nu trecu mult şi tot teancul de bani din faţa lui Melchior se mută la Gösta Berling.

— Dragă Gösta ! exclamă rîzînd proprietarul de forjă, după ce se curăţă. Ce-i de făcut acum ? Am rămas lefter şi cu bani de împrumut nu joc niciodată. M-am legat cu jurămînt şi în faţa mamei să nu mă împrumut la jocuri de noroc.

Rost de bani îşi făcu totuşi. După ce-şi pierdu ceasornicul şi blana de biber, Sintram îl opri în clipa cînd voia să joace calul şi sania.

— Joacă barem pe ceva, ca să poţi cîştiga. Pe ceva care să spargă ghinionul, îl sfătui răutăciosul proprietar de forjă de la Fors.

— Pe ce naiba vrei să mai joc ?

— Ei, na ! joacă pe sîngele tău, pe fiica ta.

— N-aţi risca nimic, interveni Gösta. Un astfel de cîştig pe mine, unul, nu mă poate pricopsi.

Melchior Sinclaire nu-şi putu stăpîni rîsul. Nu-i plăcea să audă numele Mariannei pomenit la masa de joc. Situaţia era însă acum de aşa natură, că n-avea de ce să se supere. O putea risca pe Marianne, dacă s-ar fi întîmplat s-o cîştige Gösta Berling.

— Asta înseamnă, declară el, că, dacă obţii consimţămîntul ei, dragă Gösta, îmi pot da binecuvîntarea la căsătoria voastră pe cartea asta.

Gösta puse la bătaie tot cîştigul şi jocul reîncepu. Cîştigătorul a fost el, iar Sinclaire se ridică de la masă, spunînd că nu putea să lupte cu ghinionul.

Vremea înainta şi miezul nopţii trecuse. Obrajii femeilor frumoase începură a păli, buclele se desfăceau, iar volanele se mototoleau. Doamnele mai în vîrstă se ridicară de pe sofale, sub cuvînt că serbarea durase douăsprezece ore şi era acum vremea de plecat acasă.

Serbarea urma să ia sfîrşit, însă chiar atunci Liljecrona puse mîna pe vioară să cînte ultima polcă. Trăsu-

rile erau trase la scară. Bătrînele îşi puseră blănurile şi glugile, iar bătrînii se înfăşurară cu şalurile şi-şi încheiară botforii.

Tinerii nu se îndurau totuşi să plece de la joc. Dansară, îmbrăcaţi de drum, aşa cum erau, polca şi mazurca. Dansau într-un vîrtej ameţitor. Nu scăpa bine o dansatoare de partenerul ei, că altul o şi prindea din zbor.

Pînă şi îngînduratul Gösta Berling se prinse în vîrtej. Voia să danseze ca să-şi uite necazul şi umilinţa, să-i clocotească iar sîngele în vine, să fie vesel, la fel cu ceilalţi. Dansă cu atîta foc, încît pereţii se învîrteau în jurul lui şi-l apucară toate ameţelile.

Cine era femeia cu care se prinsese în joc, smulgînd-o din rîndul celorlalte ? Sprintenă şi mlădioasă, parcă aprinsese între ei doi o văpaie ! O ! Era chiar Marianne.

Pe cînd ei dansau, Sintram se şi urcase în sania din curte ; lîngă sanie sta Melchior Sinclaire.

Marele proprietar pierduse răbdarea, aşteptîndu-şi fata. Începu să bată cu botforii în zăpadă şi să dea din mîini, căci era un ger cumplit.

— Nu cumva ai pierdut-o pe Marianne la cărţi şi a cîştigat-o Gösta ? Spune, Sinclaire, zise Sintram.

— Cum ai zis ?

Sintram potrivi hăţurile şi ridică biciul, răspunzîndu-i :

— Sărutările alea nu făceau parte din tablou.

Melchior ridică braţul să-l lovească, dar Sintram o şi luase din loc. Dînd bice cailor, porni în goană mare, fără să se mai uite în urmă, ştiind bine că Melchior Sinclaire avea mînă grea şi era iute din fire.

Proprietarul forjei de la Björne se întoarse în sala de dans şi o văzu pe fie-sa dansînd cu Gösta. Ultima polcă părea o nebunie. Unele perechi erau palide, altele aprinse la faţă, iar praful se urcase în sală ca fumul. În sfeşnice ardeau cele din urmă mucuri de lumînări de ceară, iar în mijlocul acelei vînzoleli fantastice Gösta şi Marianne zburau cu o vioiciune neobosită, fără nici o ştirbire a frumuseţii lor, fericiţi că erau învolburaţi în acea frămîntare sublimă.

Melchior Sinclaire se uită la ei o clipă, dar pe urmă plecă, lăsînd-o pe Marianne să danseze mai departe.

Trînti uşa, tropăi cu toată puterea pe scară şi, fără a mai sta la gînduri, se urcă în sania unde-l aştepta soţia şi porni spre casă.

Cînd dansul luă sfîrşit şi Marianne întrebă de părinţii ei, află că erau plecaţi.

Încredinţată că nu mai erau acolo, nu-şi trăda însă uimirea. Se îmbrăcă în tăcere şi ieşi în curte. Doamnele care se aflau în vestiar credeau că se duce acasă cu sania ei. Dar ea porni pe jos, cu pantofiorii ei de mătase, nespunîndu-şi nimănui păsul. O luă pe marginea drumului, şi nimeni nu o recunoscu. Nimeni nu ar fi crezut că acea drumeaţă întîrziată, silită să se înfunde în nămeţi de săniile care lunecau pe zăpadă cu toată iuţeala, era frumoasa Marianne.

După ce se simţi în siguranţă, începu să alerge. Alerga cît o ţineau puterile. Pe urmă mergea o bucată la pas şi iar alerga. Era cuprinsă de o nelinişte chinuitoare.

De la Ekeby pînă la Björne să tot fie un sfert de leghe, aşa că Marianne ajunse curînd acasă, dar se căi de greşeala pe care o făcuse. Uşile erau închise în toate părţile ; iar luminile stinse. Se mira că părinţii ei nu sosiseră încă.

Bătu cu putere de cîteva ori în uşa cea mare de la intrare şi zgîlţîi clanţa, făcînd să duduie toată casa. Nimeni nu veni să-i deschidă. Cînd puse însă mîinile goale pe fierul rece, pielea degerată i se dezlipi de pe degete.

Bogatul proprietar Melchior Sinclaire plecase înainte acasă spre a închide uşile de la Björne singurului său copil.

Era ameţit de băutură şi turbat de mînie. Îşi ura fiica, pentru că-l iubea pe Gösta Berling. Încuiase servitorii în bucătărie, iar pe soţie în dormitor. Ameninţase cu înjurături grele că-l va ucide pe cel care va încerca să-i dea Mariannei drumul în casă. Toţi ştiau că nu era omul care să nu se ţină de cuvînt.

Nimeni nu-l văzuse încă atît de furios. Niciodată nu dăduse peste el un necaz atît de mare. Dacă ar fi apărut Marianne în faţa lui, poate că ar fi ucis-o.

Îi dăduse podoabe de aur, rochii de mătase şi o educaţie aleasă, făcîndu-i toate înlesnirile să înveţe carte

multă. Marianne fusese mîndria şi onoarea lui. Se mîndrise cu ea, ca şi cum ar fi purtat pe cap o coroană. O! Regina lui, zeiţa lui, sărbătorita lui, mîndra şi frumoasa Marianne! Îi refuzase oare ceva? Nu se considera un om prea simplu ca să fie tatăl ei? O, Marianne! O, Marianne!

Cum putea să n-o urască, de vreme ce se îndrăgostise de Gösta Berling şi-l sărutase? Cum avea să n-o izgonească şi să nu-i închidă uşa, după ce se dezonorase în maiestatea ei, iubind un astfel de om? N-avea decît să rămînă la Ekeby, să-şi caute adăpost pe la vecini, să doarmă în troienii de zăpadă! Puţin îi păsa. Frumoasa Marianne se bălăcise în noroi. Strălucirea îi pierise. Era o fiinţă pierdută.

Stă în pat şi o aude pe fie-sa bătînd la uşa de la vestibul. Asta nu-l mişcă însă de loc. El doarme, iar afară e nesăbuita care vrea să se mărite cu un pastor caterisit. Căminul său nu-i pentru ea. Dacă ar iubi-o mai puţin, dacă ar fi mai puţin mîndru de ea, ar lăsa-o poate să intre în casă.

Binecuvîntarea nu putea să i-o refuze. Doar o pierduse la joc. Să-i deschidă însă uşa, asta nu putea s-o facă pentru nimic în lume. O, Marianne!

Frumoasa fată era tot afară la uşă. Zgîlţîia mereu clanţa în mînia ei neputincioasă, cădea în genunchi, îşi frîngea mîinile rănite şi cerea îndurare.

Nimeni n-o auzea însă. Nimeni nu-i răspundea. Nimeni nu deschidea uşa.

Era o scenă jalnică. Mă cuprinde groaza povestind-o. Marianne venea de la un bal unde fusese regină. Atunci fusese mîndră, bogată şi fericită, iar acuma se vedea aruncată în fundul unei prăpăstii. Izgonită din casa părintească şi lăsată în voia gerului. Nici batjocorită, nici bătută, nici blestemată, ci izgonită pur şi simplu, cu o nepăsare rece şi neîndurătoare.

Mă gîndesc la noaptea geroasă, cu stele pe cer, care o învăluia, la noaptea cea lungă cu cîmpuri pustii şi troienită, cu păduri cufundate în tăcere adîncă. Totul dormea, totul era amorţit. În tot albul acela adormit nu se afla decît un singur punct viu. Toată durerea,

toată neliniştea şi toată groaza din lume erau concentrate asupra acelui singur punct.

O, Doamne! Cît de înfiorător e să suferi stingher într-o lume somnolentă şi îngheţată.

Pentru prima oară în viaţă, Marianne se vedea în faţa neîndurării şi a cruzimii. Mama ei nu se gîndea să se scoale din pat şi s-o salveze. Bătrînele slugi credincioase care-i îndrumaseră primii paşi nu o auzeau şi nu se urneau să-i vină în ajutor. Ce crimă săvîrşise oare, ca să fie pedepsită astfel? Unde aiurea decît la acea uşă putea să găsească mila? Chiar dacă ar fi ucis pe cineva, tot acolo ar fi bătut, nădăjduind că va fi iertată de cei dinăuntru. Dacă ar fi decăzut în ultimul grad, ar fi venit în zdrenţe la acea uşă, păstrînd deplină încrederea că va fi întîmpinată cu dragoste. Uşa aceea era intrarea în căminul ei. Dincolo de ea nu putea să găsească decît dragoste.

Nu o pusese tatăl ei îndeajuns la încercare? I se va deschide oare uşa peste cîteva clipe?

— Tată! Tată! strigă ea. Dă-mi voie să intru în casă. Îngheţ. Tremur de frig. Aici, afară, e o grozăvie. Mamă! Măicuţă scumpă! Tu, care te-ai trudit aşa de mult să mă ajuţi! Tu, care ai vegheat atîtea nopţi la căpătîiul meu! De ce dormi în clipa asta? Trezeşte-te, mamă, încă o singură dată în noaptea asta şi niciodată nu te voi mai supăra!

După aceste rugi, păstră tăcere adîncă, trăgînd cu urechea să audă răspuns. Nimeni însă n-o auzi, nimeni nu-i dădu ascultare, nimeni nu-i răspunse.

Îşi frînse atunci mîinile, dar nici o lacrimă nu-i apăru între gene.

Casa lungă şi întunecoasă, cu uşile închise şi ferestrele neluminate, stătea ca o fantomă împietrită în puterea nopţii. Oare ce avea să facă tînăra fără cămin? Se vedea stigmatizată şi dezonorată pentru totdeauna. Însuşi părintele ei îi înfigea în piept stigmatul roşu.

— Tată! strigă ea încă o dată. Ce se va alege de mine? Ce va crede lumea despre mine?

Plîngea şi se zbuciuma. Trupul îi înţepenise de frig.

Cum o putuse lovi atîta jale pe ea, care pînă mai adineauri era atît de fericită? Cît de uşor poate ajunge

cineva în cea mai neagră mizerie ! Ce nădejde mai putem avea în viaţă ? E cineva sigur pe nava pe care pluteşte ? Durerea clocoteşte în jurul nostru ca o mare văluroasă. Talazurile se izbesc de coastele navei şi dau iureş s-o scufunde. O ! Nici un teren nu e solid şi nici o navă nu e sigură. cît vedem cu ochii înaintea noastră. Totul e un cer necunoscut deasupra unui ocean de durere.

Tăcere însă ! În sfîrşit ! Se aud nişte paşi uşori în vestibul.

— Tu eşti, mamă ? întrebă Marianne.

— Da, copila mea.

— Pot intra ?

— Tatăl tău nu-ţi dă voie să intri.

— Am alergat prin nămeţi, numai cu pantofiorii mei uşori, de la Ekeby pînă aici. De-un ceas stau în prag, bat la uşă şi strig. Deger de tot. De ce-aţi plecat fără mine ?

— Copila mea dragă, de ce l-ai sărutat pe Gösta Berling ?

— Spune-i tatii că, dacă l-am sărutat, nu-l iubesc. A fost doar un joc. Crede poate că vreau să mă mărit cu el ?

— Du-te la arendaş, Marianne, şi roagă-l să te găzduiască noaptea asta. Tatăl tău e beat. Nimeni nu se poate înţelege cu el. M-a ţinut sechestrată sus. Am aşteptat să aţipească şi m-am strecurat pînă aici. Dacă intri în casă, te omoară în bătăi.

— De ce m-aş duce la străini, mamă, cînd am un cămin ? Şi tu ai o inimă tot ca a tatii ? Cum te rabdă sufletul să mă laşi afară ? Dacă nu-mi dai drumul, mă duc să mă culc în zăpadă.

Mama Mariannei pusese mîna pe cheie să deschidă uşa, dar în acelaşi timp se auziră paşi greoi pe scară şi un glas răguşit o chemă înapoi.

Marianne asculta. Mama se depărtă în grabă. Glasul cel răguşit începu s-o certe, iar pe urmă...

Marianne auzi ceva îngrozitor. În tăcerea mormîntală a casei se putea auzi cel mai uşor zgomot.

Auzi pocnetul unei lovituri. Nu putea desluşi dacă era lovitură de baston sau de palmă. Apoi un zgomot uşor şi iarăşi o lovitură.

Omul acela îngrozitor o bătea pe mama ei ! Atletul Melchior Sinclaire își bătea soția !

Îngrozită de spaimă, Marianne se trînti pe pragul ușii, zvîrcolindu-se de durere. O podidi plînsul și lacrimile îi înghețară pe pragul casei părintești.

Pentru Dumnezeu ! De ce nu se deschide ușa, ca să-și plece ea spinarea, spre a fi lovită ? O ! Cum putea omul acela s-o lovească pe mama ei, care nu voia să-și vadă copila moartă în nămeți a doua zi, și dorea s-o mîngîie ?

Marianne se ridică însă cu mînie rece. Mai bătu o dată la ușă cu mîna-i însîngerată și strigă :

— Ascultă vorbele mele, tu, care-o bați pe mama ! O să te căiești, Melchior Sinclaire !

Frumoasa fată se duse apoi să se odihnească pe zăpadă. Aruncă blana de pe ea și rămase doar în rochia neagră de catifea, ușor vizibilă pe zăpada albă. Stătea și se gîndea ce va zice tatăl ei, a doua zi dimineața, cînd va pleca la treburi și o va găsi acolo. Un singur lucru dorea : ca el însuși s-o găsească.

O, moarte, prietenă palidă ! E tot așa de adevărat pe cît e de mîngîietor, că niciodată nu voi putea evita întîlnirea cu tine ? Vei veni și la mine, la cea mai leneșă muncitoare de pe pămînt, îmi vei scoate din picioare încălțămintea ruptă, îmi vei lua din mînă făcălețul și căpisterea și mă vei dezbrăca de hainele de lucru. Cu blîndețe mă vei întinde pe un pat așternut cu dantelă, împodobindu-mă cu mătase și haine drapate. Picioarele mele nu vor mai avea nevoie de încălțăminte, iar mîinile îmi vor fi îmbrăcate cu mănuși albe ca zăpada, pe care nici o treabă nu le va murdări. Sortită de tine desfătărilor odihnei, voi dormi somnul cel veșnic. O, mîntuitoareo ! Sînt cea mai leneșă muncitoare de pe pămînt și visez cu fiori de voluptate clipa în care voi fi primită în împărăția ta.

Palidă prietenă, cu mine îți poți arăta puterea în deplină libertate, dar un lucru îți spun : cu femeile de altădată lupta ta era mult mai grea. Puterea vieții era mare în trupurile lor zvelte și nici un fel de frig nu le putea îngheța sîngele fierbinte.

O aşezaseşi, moarte, pe frumoasa Marianne în patul tău şi stăteai lîngă ea ca o doică bătrînă care veghează lîngă leagăn să adoarmă copilul. Tu, dădacă bătrînă şi credincioasă, care ştii ce-i este drag unui copil, nu te-ai supăra oare dacă nişte zburdalnici şi gălăgioşi tovarăşi de joacă ar veni să-l trezească din somn pe copilul adormit căruia-i porţi de grijă ? Cît te vei fi mîniat — tu, moarte — cînd cavalerii au ridicat-o din pat pe frumoasa Marianne şi unul din ei a strîns-o la piept, stropindu-i chipul cu lacrimi fierbinţi !

La Ekeby se stinseseră toate luminile, iar oaspeţii plecaseră. Cavalerii stăteau singuri sus, în apartamentul lor, în jurul celui din urmă clondir cu vin, golit pe jumătate.

Gösta Berling îşi ciocni atunci paharul de marginea clondirului, ca să ţină o cuvîntare despre voi, femeile de odinioară. Cine vorbeşte despre voi, zicea el, vorbeşte despre împărăţia cerurilor. Eraţi numai frumuseţe, numai lumină. Veşnic tinere şi frumoase, blînde ca ochii unei mame cînd se uită la copilul ei. Vă îmbrăţişaţi soţii, mlădioase ca nişte pui de veveriţă. Glasul nu vă tremura de mînie, fruntea nu vi se încrunta, mîna voastră gingaşă nu era niciodată aspră sau bătătorită. Eraţi nişte sfinte, care împodobeaţi templul căminului cu chipurile voastre. Primeaţi prinos de tămîie şi rugăciuni. Prin voi dragostea săvîrşea minuni, iar poezia vă încununa frunţile cu nimbul gloriei.

Cavalerii zburdau, ameţiţi de vin şi de cuvîntarea lui Gösta. Sîngele le clocotea în vine. Unchiaşul Eberhard şi leneşul văr Kristofer împărtăşeau deopotrivă veselia celorlalţi. În toiul însufleţirii, cavalerii ieşiră afară să înhame caii la săniuţe şi, sfidînd gerul nopţii, porniră în grabă să omagieze încă o dată fiinţele care nicicînd nu puteau să fie îndeajuns omagiate, să cînte cîte o serenadă fiecăreia dintre femeile cu obrajii trandafirii şi cu ochi albaştri, a căror frumuseţe strălucise puţin mai înainte în saloanele de la Ekeby.

O, femei de odinioară ! De ce nu aţi fi fost bucuroase să fiţi trezite din lumea viselor de serenada celor mai credincioşi cavaleri ai voştri ? Bucuria voastră avea să

fie la fel cu aceea a unui suflet desprins de trupul pămîntesc, pe care-l trezeşte muzica desfătătoare a cerurilor.

Cavalerii nu făcură însă drum prea lung, căci, ajungînd la Björne, o găsiră pe frumoasa Marianne zăcînd pe nămeţi chiar dinaintea casei părinteşti. Se revoltară văzînd-o în acel hal. Li se părea că se aflau înaintea unui sfînt adorat, scos afară din templu, ciuntit şi jefuit.

Cu pumnii încleştaţi, Gösta ameninţa casa cufundată în întuneric. Strigă :

— Suflete păgîne, mai rele decît grindina şi crivăţul, distrugătoare ale raiului ceresc !

Beerencreutz îşi aprinse felinarul să lumineze chipul învineţit. Cavalerii văzură atunci mîinile rănite ale Mariannei şi lacrimile care-i înghețaseră pe gene. Începură să plîngă ca nişte femei, căci Marianne era, nu numai o icoană, dar şi o femeie frumoasă.

Gösta Berling căzu în genunchi lîngă ea.

— Uitaţi-vă unde zace mireasa mea, zise el. Acum cîteva ceasuri mi-a dat sărutarea de logodnă, iar tatăl ei mi-a făgăduit binecuvîntarea. Zace şi mă aşteaptă să vin, ca să împărţim culcuşul cel alb.

Gösta ridică de jos trupul fără viaţă.

— Haidem cu ea acasă la Ekeby ! zise el. Acum e a mea. Am găsit-o în nămeţi şi nimeni nu mi-o poate lua. Nu-i mai trezim pe cei din casă. Ce-ar putea face ea dincolo de uşa la care a bătut însîngerîndu-şi mîna ?

Ceilalţi îi respectară dorinţa. Gösta o aşeză pe Marianne în prima sanie, iar el luă loc alături. Beerencreutz se urcă în urma lor şi puse mîna pe hăţuri.

— Gösta, porunci el, ia zăpadă şi freac-o !

Frigul îi înţepenise trupul, dar inima ei zbuciumată tot mai bătea. Nici măcar nu-şi pierduse cunoştinţa. Îşi dădea seama că o găsiseră cavalerii, dar nu se putea mişca. În timp ce Gösta îi freca mădularele cu zăpadă, plîngînd şi sărutînd-o cu duioşie, ea stătea ţeapănă în sanie, dorind din tot sufletul să ridice măcar o mînă, ca să poată răspunde dezmierdărilor.

Îşi aducea aminte de toate. Şedea ţeapănă şi nemişcată, dar gîndurile îi erau mai limpezi ca oricînd. Îl

iubea pe Gösta Berling ? Da, îl iubea. Fusese doar un capriciu răsărit pentru o singură noapte ? Nu. Era dragoste veche, de cîţiva ani.

Se compara cu el şi cu ceilalţi tineri din Värmland. Copilăriseră toţi laolaltă. Împărtăşiseră aceleaşi bucurii. Trăiseră însă numai viaţa exterioară, fără să-şi fi sondat niciodată sufletele. Ea însă era aşa cum era, fiindcă umblase mult prin lume. Nu se legase niciodată de ceva. Dacă iubea, după cum iubea încă, asta i se părea o jumătate din fiinţa ei, pe care o privea cu un zîmbet ironic. Rîvnise o pasiune în stare s-o extazieze şi acea pasiune cutremurătoare venise.

Cînd îl sărutase pe Gösta Berling în balcon, uitase pentru prima oară de ea însăşi.

Pasiunea o cucerise. Marianne auzea cum îi bate inima. Avea să-şi recapete oare în curînd puterile ? Simţea o bucurie sălbatică la gîndul că fusese izgonită din căminul ei. Va fi acum, fără să pregete, a lui Gösta.

Cît de neroadă fusese cînd îşi înfrînase dragostea atîţia ani de zile ! O ! Ce dulce e dragostea ! Dar va scăpa oare de puterea înghe ţului ? Pînă atunci avusese o inimă rece, şi arsese numai în afară. Acum, dimpotrivă, inima îi ardea într-un corp îngheţat.

Gösta se simţi cuprins de două braţe slabe, iar Marianne îi mărturisi că acea îmbrăţişare strînsă era răbufnirea unei pasiuni îndelung stăpînite.

Scena îl făcu pe Beerencreutz să dea frîu liber calului. Îşi ridică ochii spre cer şi contemplă cu nesaţ cloşca-cu-pui.

Capitolul VII • **Hodoroage**

Dragi prieteni ! Dacă citiţi cumva noaptea aceste rînduri, scrise de mine în clipe tîrzii de tăcere adîncă, veţi scoate poate un suspin de uşurare gîndind că bunii cavaleri de la Ekeby — după ce s-au întors cu Ma-

rianne şi au culcat-o într-un pat comod al celei mai bune încăperi de lîngă salonul cel mare — au avut parte de un somn liniştit.

S-au culcat, firește, şi au adormit. Nu le-a fost însă dat să se bucure pînă la vremea amiezii de somnul acela tihnit de care ne-am bucura poate noi, dragi cititori, dacă am sta de veghe pînă aproape de ziuă şi ne-am culca pe urmă frînți de oboseală.

Nu trebuie să uitaţi că pe vremea aceea maioreasa pribegea pe drumuri cu traista şi toiagul ei de cerşetoare, şi nu cruţa odihna semenilor ei cînd îşi punea în gînd să facă o ispravă mai de seamă. Cu-atît mai puţin avea s-o cruţe în acea noapte în care luase hotărîrea să-i izgonească pe cavaleri de la Ekeby.

Trecuse vremea cînd maioreasa strălucea acolo cu toată măreţia, presărînd pămîntul cu veselie cum presară Dumnezeu cerul cu stele. În timp ce umbla pribeagă de colo pînă colo, puterea şi fala marelui domeniu erau în seama cavalerilor, care-i purtau de grijă cum poartă vîntul de grijă cenuşii şi soarele de primăvară troienelor de zăpadă.

Cavalerii se plimbau uneori cîte şase sau opt într-o sanie lungă, trasă de cai cu hamuri, zurgălăi şi hăţuri împletite. Dacă se întîmpla s-o întîlnească pe maioreasa cea pribeagă, nu se făceau că n-o vedeau, ci o amenințau gălăgioşi cu pumnii încleştaţi. Se năpusteau cu sania asupra ei şi o sileau să se înfunde în nămeţii de pe marginea drumului, iar Fuchs, vînătorul de urşi, avea obiceiul să scuipe de trei ori ca să-l înlăture pe ducă-se-pe-pustii din calea lor.

Nu le era milă de maioreasă cîtuşi de puţin. Se uitau la dînsa ca la o ciumată. Dacă ar fi dat o nenorocire mare peste ea, nu le-ar fi părut mai rău decît îi pare celui care trage un glonte în simbăta mare şi nimereşte o vrăjitoare în drumul ei spre sabat.

Cavalerii simţeau o adevărată fericire s-o prigonească. Oamenii sînt de multe ori cruzi şi se chinuiesc unii pe alţii cînd se tem de soarta sufletelor lor.

Noaptea tîrziu, cînd cavalerii se tîrau de la masa la care chefuiau pînă la ferestre ca să vadă dacă vre-

mea era liniştită şi cerul înstelat, zăreau de multe ori o umbră neagră furişîndu-se prin curte. Îşi dădeau atunci repede seama că venea maioreasa să-şi revadă căminul drag. Aripa cavalerilor se cutremura atunci de rîsetele batjocoritoare ale păcătoşilor de altădată, rîsete care ajungeau jos spre maioreasă pe ferestrele deschise.

Nesimţirea şi trufia pusese în adevăr stăpînire pe inimile acelor sărmani aventurieri. Sintram le insuflase sentimentul urii. Dacă maioreasa ar fi rămas la Ekeby, viaţa lor n-ar fi fost în primejdie mai mare. Fugarii scapă mai greu de moarte decît cei care luptă.

Maioreasa nu-i ura chiar atît de mult pe cavaleri. Dacă puterea ar fi fost în mîinile ei, i-ar fi pedepsit cu nuieluşa ca pe nişte copii răi. Pe urmă însă i-ar fi ocrotit din nou şi i-ar fi tratat cu toată bunăvoinţa.

O neliniştea acum gîndul că gospodăria ei dragă se afla în stăpînirea cavalerilor, care aveau grijă de ea cum are lupul de oi şi cocorii de semănăturile de primăvară.

Necazuri ca ale ei au mai tras şi alte fiinţe. Maioreasa nu era singura care-şi văzuse căminul distrus şi averea ei cea bine chivernisită ducîndu-se pe copcă. Pe cîţi nu-i doare inima cînd revăd casa în care au copilărit ! Cîţi nu se socot nişte răufăcători cînd văd copacii copleşiţi de muşchi şi aleile cu nisip năpădite de bălării ! Cîţi n-ar voi să cadă în genunchi pe holdele care se făleau odinioară cu belşugul lor de bucate, ca să le roage să nu arunce asupra lor vina ruşinii pe care au păţit-o ! Cîţi nu-şi iau ochii de la bieţii cai îmbătrîniţi, lăsîndu-i pe alţii să se uite la ei ! Cîţi au curajul să aştepte la poartă cireada care se întoarce de la păşune ? ! Nimic pe lume nu inspiră mai multă groază ca un cămin părăsit.

Eu vă rog pe toţi cei care aveţi de îngrijit ogoare, livezi, parcuri, cum şi mîndrele grădini cu flori aducătoare de bucurii, să le îngrijiţi bine. Să le îngrijiţi cu dragoste şi sîrguinţă. Nu-i bine ca natura să se plîngă de oameni.

Cînd mă gîndesc cît de mult a pătimit frumosul Ekeby sub oblăduirea cavalerilor, cîtă părere de bine aş avea dacă planul maioresei şi-ar fi atins ţinta şi dacă Ekeby ar fi fost luat din mîna lor !

Nu că ea ar fi urmărit să ajungă iarăşi stăpînă acolo! Singurul ei scop era să-şi poată mîntui căminul de acei descreieraţi, de acele lăcuste, de acele păsări de pradă pe urma cărora nu mai creştea nici un fir de iarbă.

Umblînd cu cerşitul şi trăind din pomana celor milostivi, se gîndea mereu la mama ei. Obsedată de acest gînd, nu trăgea nădejde de nici o scăpare atîta vreme cît bătrîna n-ar fi dezlegat-o de blestemul ei. Nimeni nu-i dăduse de veste că ar fi murit. Trăia poate încă acolo, la forjă, în pădurile din valea rîului Elv. Nouăzeci de ani în şir muncise necontenit, supraveghindu-şi vara lăptăria şi iarna gropile cu mangal, ostenind pînă la moarte şi aşteptînd clipa în care avea să i se împlinească sorocul vieţii.

Maioreasa nădăjduia că mama ei trăia încă, spre a-i lua blestemul de pe suflet. Cum avea să-şi dea sufletul o mamă care căşunase atîtea nenorociri copilului ei?

Cerşetoarea dorea s-o vadă, ca să-şi poată recăpăta amîndouă liniştea. Voia să străbată pădurile întunecoase de-a lungul rîului Elv, ca să ajungă la casa în care copilărise. Altfel n-ar fi scăpat de zbucium. Multă lume îi oferise un cămin ospitalier şi darurile unei prietenii credincioase. Ea însă nu rămăsese nicăieri. Amărîtă şi mînioasă, pribegea de la o casă la alta, apăsată de blestem.

Înainte de a pleca la mama ei, se gîndi în fel şi chip la gospodăria de la Ekeby. Nu voia s-o mai lase în seama unor risipitori nesăbuiţi, a unor beţivani netrebnici, a unor oameni care distrugeau nepăsători tot ce-i dăruise Dumnezeu.

Avea să-şi găsească oare moştenirea pustiită, ciocanele forjelor roase de rugină, caii lihniţi de foame şi slugile împrăştiate?

O, nu! Era datoare să-şi adune toate puterile şi să-i izgonească pe cavaleri.

Era convinsă că soţul ei s-ar fi bucurat văzîndu-i moştenirea distrusă. Îl cunoştea însă destul de bine. Leneş cum era, n-ar fi fost în stare să aducă alte lăcuste în locul celor pe care maioreasa le-ar fi alungat.

O dată cavalerii îndepărtați, fostul ei arendaș și intendent ar fi pus moșia iarăși pe roate.

Iată de ce umbra neagră a fostei stăpîne se strecura noaptea pe drumurile forjei. Intrase adeseori în colibele plugarilor. Vorbise în șoapte cu morarul și cu ajutoarele lui în catul de jos al morii celei mari. Se chibzuise cu fierarii în magazia întunecoasă de cărbuni. Toți îi făgăduiseră ajutorul cu jurămînt. Cinstea și puterea forjei celei mari nu trebuiau să mai rămînă la bunul plac al unor cavaleri nevrednici, care aveau grijă de ea ca vîntul de cenușă și ca lupul de oi.

Stăpînii cei veseli de acum trebuiau să-și ia tălpășița chiar în cursul acelei nopți, în care dansaseră și chefuiseră pînă ce adormiseră buștean în paturile lor. Maioreasa îi lăsase să-și facă mendrele în voie pe acei oameni nepăsători. Așteptase dîrză în fierărie să se termine balul. Așteptase pînă și întoarcerea cavalerilor din expediția lor nocturnă. Așteptase în tăcere pînă ce i se spusese că nu se mai vedea nici o lumină la ferestrele de la aripa cavalerilor și că toți ai casei dormeau duși. Abia atunci s-a ridicat de la locul ei și a ieșit afară.

Poruncise ca toată lumea de la forjă să se adune în fața aripii cavalerilor. După ce străbătu curtea pînă la clădirea cea mare, bătu la ușă. Fiica pastorului din Broby, pe care o crescuse și din care făcuse o slujnică de ispravă, îi ieși în întîmpinare.

— Bine-ai venit, stăpînă ! zise fata, sărutîndu-i mîna.

— Stinge lumînarea, o îndemnă maioreasa. Știu rostul casei și n-am nevoie.

Începură apoi să colinde casa în tăcerea nopții. Maioreasa o cercetă de la pivniță pînă la pod, luîndu-și rămas bun de la fiecare lucru. Treceau amîndouă tiptil dintr-o încăpere în alta.

Maioreasa își depăna amintirile. Servitoarea nu suspina, nici nu ofta, însă lacrimile îi curgeau mereu pe obraji în timp ce-și urma stăpîna. Aceasta îi ceru să deschidă scrinul și dulapul cu argintărie, ca să poată dezmierda rufăria de olandă și vasele superbe de argint. În pod pipăi cu duioșie maldărul de perne și saltele de puf. N-a rămas sculă, război de țesut, vîrtelniță de

la care să nu-şi ia rămas bun. Băgă mîna adînc în lăzile cu mirodenii şi atinse cu degetele luminările de seu atîrnate în şiruri de tavan.

— Sînt uscate acum. Să le dai jos şi să le pui la păstrare.

Se coborî în pivniţă, unde ridică uşor butoiaşele cu bere şi pipăi sticlele cu vin. Trecu apoi la cămară şi la bucătărie, cercetînd obiectele pe rînd. Îşi întindea mîinile şi-şi lua rămas-bun de la toate.

Vizită în sfîrşit camerele de locuit. În sufragerie puse mîna pe tăblia mesei celei mari, pliante.

— Cîtă lume s-a ghiftuit la masa asta ! zise ea.

Trecu apoi în celelalte camere. Toate divanurile erau la locul lor. Dezmierdă placa rece de marmură a gheridonului susţinut de grifoni auriţi, care sprijinea o oglindă împodobită cu zîne jucăuşe.

— Ce casă bogată ! zise ea. Minunat a fost omul care mi-a dăruit-o !

În salon, unde pînă nu demult dansul făcuse furori, fotoliile cu spătare drepte erau aliniate lîngă pereţi. Apropiindu-se de pian, maioreasa atinse claviatura, făcînd să vibreze uşor o notă.

— Nici pe vremea mea nu lipsea aici hazul şi veselia, ţinu ea să observe.

În camera de musafiri de lîngă salon era întuneric beznă. Întinzînd mîinile, maioreasa atinse obrazul servitoarei.

— Plîngi ? o întrebă ea, simţindu-şi mîna udată de lacrimi.

Fata izbucni atunci în suspine.

— Stăpînă dragă ! Stăpînă ! exclamă ea. Mare prăpăd o să fie în casa asta ! De ce pleci şi-i laşi pe străini s-o distrugă ?

— Te-am învăţat eu să plîngi şi să te jeluieşti ? întrebă ea. Uite colo ! Curtea e plină de oameni. Mîine n-o să mai vezi nici urmă de cavaler la Ekeby.

— Te întorci ? se bucură servitoarea.

— Nu-i încă vremea. Căminul meu e drumul mare ; iar culcuşul, stogul de paie. Tu, însă, fetiţo, să ai grijă de casă cît voi fi eu plecată.

Trecură apoi mai departe. Nici una din ele nu bănuise că Marianne dormea chiar în acea încăpere.

Vorba vine că dormea. Era trează. Auzise şi înţelesese tot ce vorbiseră ele.

Stătuse în pat şi compusese un imn închinat dragostei.

— Putere măreaţă, care m-ai înălţat deasupra mea însămi ! zise ea. Eram în cea mai neagră mizerie şi tu ai transformat-o în paradis. Mîinile mele s-au prins şi s-au rănit de clanţa de fier a uşii închise, iar lacrimile mele au îngheţat şi s-au prefăcut în mărgăritare de gheaţă pe pragul căminului meu. Frigul mîniei mi-a îngheţat inima cînd am auzit loviturile căzînd pe spinarea mamei. Am voit să-mi înăbuş mînia în troianul rece de zăpadă, dar ai venit tu. O, dragoste, copil al focului, ai venit la mine, cea îngheţată de ger. Dacă-mi compar mizeria cu splendoarea pe care-am dobîndit-o prin venirea ta, mi se pare că asta-i prea puţin lucru. Sînt desfăcută acum de orice legătură. Nu mai am nici tată, nici mamă, nici cămin. Lumea poate să creadă ce vrea despre mine şi să-mi întoarcă spatele. Ei bine ! Dacă asta ţi-a fost, dragoste, voinţa, de ce să fiu mai presus decît iubitul meu ? Vom cutreiera lumea mînă-n mînă. Mireasa lui Gösta Berling e săracă. El şi-a găsit-o în nămeţi. Să locuim deci împreună, dar nu în saloane luxoase, ci într-o căsuţă de plugar la marginea pădurii. Îl voi ajuta să îngrijească de groapa de mangal şi să întindă curse pentru iepuri şi gotcani. Îi voi găti mîncarea şi-i voi cîrpi hainele. Voi duce oare lipsă şi voi plînge, iubitule, stînd singură la marginea pădurii în aşteptarea ta ? Da, voi plînge, însă nu după vremurile de bogăţie, ci numai după tine. Pe tine te voi căuta. De tine îmi va fi dor, de paşii tăi pe poteca pădurii, de cîntecul tău vesel, cînd vei veni cu securea pe umăr. Iubitul meu ! Fiinţă dragă ! Te voi aştepta toată viaţa !

Astfel de imnuri compusese ea în pat pentru zeul atotstăpînitor al iubirii şi nu închisese ochii de loc pînă în clipa cînd intrase maioreasa.

După ce aceasta se îndepărtă, se dădu jos din pat şi se îmbrăcă. Trebuia să-şi pună iarăşi rochia neagră de catifea şi să încalţe pantofii uşori de bal. Se înfăşură

cu pătura în loc de şal şi ieşi iarăşi afară pe frigul acelei nopţi îngrozitoare.

Era o noapte din luna februarie, liniştită, cu cerul înstelat şi cu ger cumplit. Parcă nu mai avea sfîrşit. Întunericul şi frigul acelei nopţi lungi stăruiră şi după răsăritul soarelui, ba chiar multă vreme după ce se topiseră nămeţii prin care răzbătuse frumoasa Marianne.

Ea fugi în grabă de la Ekeby să ceară ajutor. N-o răbda inima să-i vadă alungaţi pe cei care o ridicaseră din troianul de zăpadă, deschizîndu-i inimile şi căminul lor. Voia să se ducă la Sjö, la maiorul Samzelius. Avea zor mare. Abia după un ceas se putea întoarce la Ekeby.

După ce-şi luă rămas bun de la căminul ei, maioreasa ieşi în curte, unde o aşteptau oamenii ei, şi începu lupta pentru cucerirea aripii cavalerilor.

Maioreasa îşi postă oamenii de jur împrejurul clădirii înalte şi înguste, la etajul căreia se afla vestita aripă a cavalerilor. În camera cea mare de sus, cu pereţii văruiţi, cu sipeţele roşii şi cu masa cea lungă cu marginile lăsate, pe care cărţile de joc plutesc în rachiu vărsat, cu paturi largi mascate de pologuri cu pătrăţele galbene, dorm cavalerii. Dorm fără nici o grijă.

În boxele grajdului din faţă dorm caii cavalerilor, visînd călătoriile lor din tinereţe. E plăcut să visezi în zile de odihnă despre isprăvile sălbatice din tinereţe, despre drumurile la bîlciuri, cînd caii trebuiau să stea zile şi nopţi întregi sub cerul liber, despre cursele după slujba de Crăciun şi despre alergările de probă ale geambaşilor, cînd nişte beţivani smuceau hăţurile şi se întindeau spre ei, asurzindu-i cu înjurături. Ce plăcute sînt astfel de vise, cînd ai siguranţa că n-o să te mai desparţi cît lumea şi pămîntul de ieslele îmbelşugate şi de culcuşurile călduroase de la Ekeby ! Bieţii cai ! Trăiau acolo fără nici o grijă.

Într-o remiză veche, în care erau păstrate cupeuri şi sănii hodorogite, se afla o colecţie ciudată de echipaje de pe vremuri. Erau acolo căruţe verzi şi telegi cu loitre galbene şi roşii. Era acolo şi chibitca lui Beerencreutz, cea dintîi pe care o văzuse provincia Värmland,

adusă de colonel ca pradă de război în anul 1814. Erau de asemenea tot felul de brişti, de poştalioane cu arcuri şi de butci, adevărate instrumente de tortură cu scaune pe arcuri de lemn. Se mai vedeau şi multe alte vehicule ucigătoare pomenite de istoria transportului pe drumuri. Nu lipsea nici sania cea lungă în care încăpeau doisprezece cavaleri, sania cu poclit a frigurosului văr Kristofer şi sania cea veche a lui Örneclou, cu o pajură roasă pe tăblie, fără a mai pune la socoteală o sumedenie de sănii de curse.

Mulţi au fost la număr cavalerii care au vieţuit şi au închis ochii la Ekeby ! Numele lor au fost date uitării şi nimeni nu-i mai pomeneşte, însă maioreasa a păstrat vehiculele cu care veniseră ei acolo. Le-a strîns pe toate în remiza cea veche, unde zac şi dorm sub straturi groase de praf.

Cuiele şi şuruburile se desprind din lemnăria lor putrezită, vopseaua se scorojeşte şi cade, iar umplutura pernelor iese afară prin găurile făcute de molii.

„Să ne odihnim, să ne dărîmăm ! zic acele echipaje de odinioară. Ne-am zdruncinat de-ajuns pe drumuri şi ne-a murat destul apa ploilor torenţiale. Să ne odihnim acum ! E multă vreme de cînd îi duceam pe domnişori la primul lor bal, de cînd străluceam proaspăt vopsite şi făceam curse în plăcutele lor aventuri. E multă vreme de cînd îi duceam pe tinerii eroi, înfruntînd drumuri noroioase de primăvară, pe cîmpul de manevre de la Trossnäs. Mare parte dintre ei îşi dorm acum somnul de veci. Cei din urmă şi cei mai buni n-au de gînd să mai plece niciodată din Ekeby. Niciodată !"

Astfel că pielea lor crapă necontenit, obezile se desprind de pe roţi, butucii şi spiţele putrezesc. Vechilor echipaje nu le mai este dragă viaţa. Îşi doresc moartea.

Praful aşternut deasupra lor e gros acum de un deget, iar sub protecţia lui bătrîneţea pune tot mai mult stăpînire pe ele. Cad în ruine cu o nepăsare desăvîrşită. Nu le atinge nimeni şi totuşi se fac fărîme. Remiza în care lîncezesc nu se deschide decît o singură dată pe an, cînd vine un tovarăş nou, dornic cu tot dinadinsul să se stabilească la Ekeby. Cum se închid însă

porţile, îl cuprinde şi pe el oboseala şi lenea. Decade apoi şi îmbătrîneşte. Şobolanii şi alte rozătoare, moliile şi tot felul de jivine hrăpăreţe tabără asupra lui, iar el rugineşte şi putrezeşte într-o dulce reverie.

În această noapte de februarie, maioreasa a poruncit să se deschidă poarta remizei şi să se caute la lumina felinarelor şi a făcliilor toate vehiculele cavalerilor în viaţă : chibitca cea veche a lui Beerencreutz, sania cu pajură a lui Örneclou şi cea acoperită a vărului Kristofer.

N-o interesează dacă-i vorba de un vehicul de vară sau de iarnă. Ea are numai grijă ca fiecare să primească ce-i al său.

Dincolo, în grajd, se trezesc acum toţi caii bătrîni ai cavalerilor, caii care pînă atunci visaseră în ieslele pline.

Visul vostru se va împlini, dobitoace nepăsătoare.

Iar vă aşteaptă dealurile rîpoase, fînul mucegăit din şoproanele hanurilor, harapnicul geambaşilor beţi şi cursele nebune pe poleiul lucios pe care veţi umbla cu fiori de groază.

Ce privelişte vor oferi droagele, cînd la poştalionul cel înalt ca o arătare vor fi înhămaţi nişte căluţi suri, norvegieni ; iar la săniuţele scunde, nişte cai de cavalerie cu picioare lungi şi noduroase ! Bătrînii cai se vor zgribuli şi vor fornăi cînd li se va pune zăbala în gurile ştirbe, iar droagele vor scîrţîi şi vor trosni, falnice în şubrezenia lor, cînd vor fi scoase din nou la iveală în loc să doarmă liniştite pînă la sfîrşitul lumii. Picioarele strîmbe şi ţepene ale bietelor animale, răpciuga şi bolfele de pe trupul lor vor vedea iarăşi lumina zilei.

După ce grăjdarii înhămară caii, se duseră s-o întrebe pe maioreasă cu ce vehicul urma să plece Gösta Berling. După cum se ştie, acesta venise la Ekeby în cotiga de mangal a stăpînei casei.

— Înhămaţi-l pe Don Juan la cea mai bună sanie, le răspunse ea, şi aşterneţi pe ea blana cea mare de urs cu gheare de argint.

Văzîndu-i însă pe grăjdari murmurînd, zise mai departe :

— Nu există cal în grajdul meu pe care nu l-aş da, numai să scap de acest om. Băgaţi de seamă ce v-am spus !

Trăsurile, săniile şi caii s-au trezit acum din somnul lor. Cavalerii, însă, tot mai dorm.

E rîndul lor acum să fie purtaţi pe drumuri noaptea, pe vreme de iarnă. E mult mai grea, totuşi, sarcina de a-i ataca în culcuşurile lor decît aceea de a scoate afară nişte droage şi nişte rable. Sînt doar oameni semeţi, puternici şi de temut, călîţi în mii de aventuri. Sînt gata să se apere în faţa morţii. Nu-i uşor lucru să-i scoli din aşternuturi şi să-i aşezi în vehiculele care-i vor îndepărta de-acolo.

Maioreasa porunci să se dea foc unui stog de paie care se afla în apropierea casei, pentru ca flacăra lui să lumineze aripa cavalerilor.

— Stogul de paie e-al meu şi-a mea e toată moşia asta, zise.

Văzînd stogul în flăcări, maioreasa strigă la oameni :

— Acum treziţi-i !

Cavalerii dorm însă duşi, cu uşile bine zăvorîte.

Gloata de jos începu să scoată strigăte îngrozitoare :

— Foc ! Foc !

Cavalerii dormeau însă înainte.

Barosul meşterului fierar începu să bată cu putere la intrare, dar cavalerii tot nu se treziră din somn.

Un bulgăre solid de zăpadă sparse un geam, intră în camera lor şi se izbi de pologul unui pat, dar nu avu vreun efect.

Cavalerii visează că o fată frumoasă aruncă spre ei o batistă, că aud aplauze în dosul cortinei lăsate în jos şi rîsete vesele în toiul unei serbări zgomotoase la miezul nopţii.

Ar fi fost nevoie de un tun, de o mare cu apă rece ca gheaţa, ca să poată fi treziţi.

Se obosiseră dansînd şi cîntînd. Buimaci de băutură şi sleiţi de puteri, dormeau acum duşi.

Somnul acela binecuvîntat avea să fie salvarea lor.

Lumea de jos începu să creadă că acea linişte ascundea o primejdie. N-or fi plecat oare cavalerii undeva să ceară ajutor ? Nu erau oare treji, cu mîinile pe tră-

gace ? Nu cumva stăteau de veghe la ferestre şi la uşi, gata să doboare pe primul care s-ar fi încumetat să-i atace ?

Oameni dibaci şi călîţi în lupte, aveau ei ceva în gînd cu tăcerea lor. Nimeni nu putea să creadă că se vor lăsa surprinşi ca ursul în bîrlog.

Gloata striga de zor înainte : „Foc ! Foc !“ Sus însă, nici o mişcare. Toţi se îngroziră.

Maioreasa puse atunci mîna pe o secure şi sparse uşa de la intrare. Se năpusti apoi sus pe scară, zgîlţîi cu toată puterea uşa de la apartamentul cavalerilor şi începu să zbiere spre cei dinăuntru :

— Foc ! Foc !

Glasul ei avu răsunet mai puternic în urechile cavalerilor decît strigătele oamenilor adunaţi în curte. Deprinşi a-i da ascultare, doisprezece bărbaţi se sculară în acelaşi timp din paturile lor, văzură vîlvătaia de afară, se repeziră la haine şi dădură buzna să coboare scara.

În pragul uşii de jos îl întîlniră însă pe uriaşul meşter fierar şi doi rîndaşi voinici. Ce ruşine pe ei ! Pe măsură ce ajungeau jos, fură înşfăcaţi, trîntiţi la pămînt, legaţi cobză şi pe urmă aşezaţi în vehicule, fiecare în cel care-i fusese destinat.

N-a scăpat nici unul. Toţi au fost capturaţi şi legaţi : straşnicul colonel Beerencreutz, robustul căpitan Kristian Bergh, unchiul Eberhard, filozoful, şi aşa mai departe, inclusiv invincibilul şi temutul Gösta Berling.

Planul maioresei izbutise. Se dovedise deci mai puternică decît toţi cavalerii.

Cît de jalnici erau aceştia, cu picioarele şi mîinile legate, trîntiţi în acele droage urîcioase ! Stăteau cu capetele plecate şi cu priviri furioase. Curtea se cutremura de înjurăturile lor şi de izbucnirile mîniei lor neputincioase.

Maioreasa trecu de la unul la altul.

— Jură că nu te vei întoarce niciodată la Ekeby !

— Ruşine să-ţi fie, vrăjitoare bătrînă !

— Jură, repetă ea. De unde nu, te duc iar în aripa cavalerilor, aşa legat cum eşti, să arzi de viu, căci în noaptea asta îi dau foc, precum vezi.

— N-ai să îndrăzneşti să faci asta!

— N-am să îndrăznesc? Moşia Ekeby e a mea. Ticălosule! Crezi că am uitat cum îţi băteai joc de mine, cînd pribegeam pe drumuri? Chiar adineauri aveam de gînd să vă dau foc, să ardeţi cu toţii ca şoarecii. De ce n-ai sărit să mă aperi cînd am fost izgonită din casa mea? Hai, jură!

Cu atitudinea ei îngrozitoare, deşi poate mai puţin mînioasă decît se făcea că era, maioreasa avea în jurul ei atîţia oameni înarmaţi cu securi, încît cavalerii fură nevoiţi să jure, ca să evite o mare nenorocire.

Maioreasa porunci apoi să li se aducă de sus hainele şi cufăraşele, cum şi să li se dezlege mîinile. Li se dădură pe urmă hăţurile.

Trecuse însă destulă vreme şi Marianne ajunsese devale, la Sjö.

Om matinal, maiorul era gata îmbrăcat la sosirea ei. Fata îl găsi în curte. Se întorsese de la urşi, cărora le dusese mîncare.

Maiorul o ascultă şi, fără multă vorbă, se duse iar la urşi, le puse botniţe, îi scoase afară şi porni în grabă cu ei spre Ekeby.

Marianne îl urmă la distanţă. Îi venea să cadă jos de oboseală, dar zări pe cer o lumină de foc şi o trecură fiori de groază.

În acea noapte înspăimîntătoare, un om îşi bătuse soţia şi-şi lăsase copilul să moară de frig la uşă. Acum o femeie avea de gînd să-şi ardă duşmanii, iar maiorul să sloboadă urşii asupra salvatorilor ei.

Biruindu-şi oboseala, Marianne trecu înaintea maiorului şi porni într-o goană nebună spre Ekeby.

Ajungînd în curte, îşi făcu drum prin mulţimea de oameni. În mijlocul lor dădu peste maioreasă şi începu să strige din răsputeri:

— Vine maiorul cu urşii! Vine maiorul!

Toată lumea înlemni, cu ochii spre maioreasă.

— Tu l-ai adus, îi zise aceasta Mariannei.

— Fugiţi! strigă fata tot mai stăruitor. Fugiţi, pentru Dumnezeu! Nu ştiu ce-are maiorul de gînd, însă vine cu urşii.

Toţi stăteau liniştiţi şi se uitau la maioreasă.

— Vă mulţumesc pentru ajutor, dragii mei, le zise ea calm. Tot ce s-a întîmplat în noaptea asta a fost pus la cale în aşa fel ca nici unul dintre voi să nu poată fi dat în judecată ori să păţească vreo nenorocire. Duceţi-vă acum pe la casele voastre! Nu vreau să-i văd pe oamenii mei ucigaşi sau ucişi. Duceţi-vă!

Oamenii stăteau totuşi pe loc.

Atunci maioreasa se adresă Mariannei.

— Ştiu că iubeşti, zise ea. Eşti condusă în faptele tale de nebunia dragostei. Să dea Dumnezeu să nu apuci ziua să-ţi vezi neputincioasă căminul jefuit! Să dea Dumnezeu să fii stăpînă pe gura şi pe mîna ta, cînd mînia îţi va încinge sufletul!

— Haideţi acum, dragii mei, continuă ea, adresîndu-se oamenilor din jurul ei. Las moşia Ekeby în paza Domnului şi plec la mama mea. După ce-ţi va veni mintea la loc, Marianne, cînd Ekeby va fi pustiit şi ţara în grele nevoi, să-ţi aduci aminte ce-ai făcut în noaptea asta şi să ai grijă de aceşti oameni!

Plecă apoi, urmată de mulţime.

Cînd sosi maiorul în curte, nu o găsi decît pe Marianne. El mai văzu un şir lung şi jalnic de cai înhămaţi la trăsuri şi la sănii. Înfăţişarea cailor nu era mai rea decît a vehiculelor, iar a acestora nu era mai rea decît a stăpînilor lor. Toată priveliştea trăda prăpădul în lupta vieţii.

Marianne se grăbi să-i dezlege pe prizonieri. Aceştia îşi muşcau buzele şi se uitau într-o parte. Niciodată nu le fusese ruşine ca în acele clipe. Niciodată nu încercaseră o umilinţă mai grozavă.

— La fel am păţit şi eu cînd am stat în genunchi pe scară la Björne acum cîteva ceasuri, zise Marianne.

Nu voi căuta să povestesc mai departe, dragi cititori, ce s-a mai întîmplat în acea noapte, cum au fost duse toate droagele la loc în remiza lor, cum au fost duşi caii înapoi în grajd, iar cavalerii instalaţi iarăşi în apartamentul lor. Zorile începură să se reverse pe munţii de la răsărit. Urmă apoi o zi senină şi liniştită. După nopţile întunecoase, sub a căror aripă ocrotitoare fia-

rele sălbatice umblă după pradă, iar bufniţele umplu văzduhul cu strigătul lor fioros, zilele luminate de soare sînt cu-atît mai liniştite.

Un singur lucru vreau să vă mai spun. Cînd cavalerii s-au văzut din nou în aripa lor şi au găsit în ultimul clondir cîteva picături să le toarne în pahare, au început să exclame deodată cu toată însufleţirea :

— Trăiască maioreasa !

O femeie ca ea nu-şi găsea pereche în lume. Ce puteau ei să dorească mai mult decît s-o slujească şi s-o adore ?

Nu era păcat că diavolul pusese stăpînire pe ea şi că toată strădania ei era să trimită sufletele cavalerilor în fundul iadului ?

Capitolul VIII • Ursul cel mare de pe piscul Gurlita

În bezna pădurilor vieţuiesc jivine ale căror fălci sînt înarmate cu dinţi lucioşi sau cu pliscuri ascuţite ; ghearele lor sînt lacome de carne, iar în ochii lor scapără setea de sînge.

Sînt acolo lupi care aleargă noaptea după săniile drumeţilor, făcînd mamele să le arunce în gură copilaşii din braţe, ca să scape cu viaţă împreună cu soţii lor.

E acolo linxul, zis şi rîsul, căruia oamenii se feresc, cel puţin în pădure, să-i pomenească numele. Cine vorbeşte de el ziua, trebuie să aibă grijă ca uşile şi ferestruele de la tîrlă să fie bine închise de teama lighioanei. Linxul se repede la oi, le suge sîngele din gîtlej şi le ucide pînă nu mai rămîne nici una. Nu-şi încetează măcelul cîtă vreme una dintre ele mai dă semn de viaţă. Dimineaţa ciobanul le găseşte moarte pe toate, cu gîtlejurile sfîrtecate.

Mai e acolo bufniţa care cobeşte în amurg. Dacă o îngîni, se năpusteşte asupra ta cu aripile ei mari să-ţi scoată ochii. Nu e pasăre, ci un adevărat strigoi.

Cea mai îngrozitoare fiară a pădurilor e însă ursul. Puterea lui e cît a doisprezece bărbaţi ; iar cînd e furios, nimeni nu-l poate ucide decît trăgînd în el cu un glonte de argint. E, desigur, un titlu de mîndrie pentru o fiară sălbatică să nu poată fi răpusă decît cu gloanţe de argint. Ce putere năzdrăvană o fi oare ascunsă în acest animal de nu-i pasă de plumbi ?

Copiii stau treji ore întregi şi-i trec fiorii de groaza acestei dihănii apărate de genii rele.

Dacă-l întîlneşte cineva pe urs în pădure, cît o namilă de mare, nu cumva s-o rupă la fugă ori să încerce să se apere, ci să se lungească la pămînt şi să facă pe mortul. Cîţi copilaşi nu şi-au închipuit că au stat trîntiţi la pămînt şi i-a călcat ursul ! După ce i-a rostogolit de cîteva ori, ursul le-a încălzit obrajii cu răsuflarea lui fierbinte. Copiii însă n-au făcut nici o mişcare. Au aşteptat pînă ce ursul s-a îndepărtat de ei, ca să scurme o groapă în care să-i ascundă. Pe urmă s-au ridicat încetişor de jos şi au zbughit-o la fugă.

Închipuiţi-vă ce-ar fi făcut ursul dacă nu i-ar fi crezut morţi, dacă ar fi apucat să înfigă un colţ în carnea lor, dacă ar fi fost lihnit de foame sau dacă i-ar fi simţit că mişcă şi i-ar fi fugărit ! O, Doamne !

Groaza e o mare vrăjitoare. În faptul serii, ea şopteşte în urechile oamenilor cîntece fermecate, inspirîndu-le gînduri sinistre. Oamenii tremură atunci de spaimă, iar peisajul zîmbitor din preajma lor e văduvit de orice frumuseţe.

Natura e răutăcioasă şi vicleană ca un şarpe adormit. Colo e lacul Löv în toată splendoarea lui. Nu trebuie să aveţi încredere în el, căci stă la pîndă să-i cadă prada plocon, primindu-şi în fiecare an tributul de înecaţi. Dincolo e pădurea liniştită şi ispititoare, dar nici în ea să nu vă încredeţi, căci e plină de fiare setoase de sînge şi de vrăjitoare răutăcioase. Feriţi-vă şi de cucul care cîntă primăvara cu-atîta veselie. Spre toamnă se preface în uliu cu ochi fioroşi şi gheare hrăpăreţe. Nu vă încredeţi în muşchi, în iarba-neagră şi în stînci ! Natura e rea, stăpînită de puteri nevăzute care-l urăsc pe om. Nu există loc pe care să poţi călca în

deplină siguranţă. Omul e slab şi greu poate scăpa de prigoana atîtor primejdii.

Groaza e în adevăr o mare vrăjitoare. O mai fi existînd ea în pădurile întunecoase din Värmland, să ademenească oamenii cu cîntecele ei fermecate ? O mai fi umbrind ea frumuseţea cîmpiilor zîmbitoare ? O mai fi nimicind ea bucuria de a trăi ?

Mare a fost puterea ei înainte vreme ! Eu să nu ştiu acest lucru ? Eu, care am avut oţel în leagăn şi jăratic stins în apa de scăldătoare ? Eu, care mi-am simţit inima cuprinsă de mîna ei ferecată ?

Să nu credeţi însă că am de gînd să vă povestesc aici lucruri sinistre şi fioroase. Cele ce urmează sînt vechea poveste a ursului celui mare de pe piscul Gurlita, aşa că fiecare dintre voi e liber s-o creadă ori să n-o creadă, aşa cum se întîmplă cu orice poveste de vînătoare.

Ursul cu pricina îşi are bîrlogul pe frumoasa culme de munte care se cheamă piscul Gurlita. Prăpăstios şi greu de urcat, acesta se înalţă pe ţărmul lacului Löv, în partea lui de sus. Pereţii şi coperişul bîrlogului sînt alcătuiţi din rădăcinile acoperite cu muşchi ale unui pin trîntit la pămînt, aceste rădăcini fiind tencuite cu zăpadă şi apărate în afară de crengile copacului. Ursul poate dormi acolo liniştit de la o vară la alta.

Acest rege păros al pădurilor, acest pirat cu ochii migdalaţi o fi oare un poet, un visător moleşit ? Doarme el oare în nopţile friguroase şi în zilele mohorîte de iarnă, ca să fie trezit de freamătul pîraielor şi de cîntecul păsărelelor ? Zace el oare acolo ca să viseze dealuri înroşite de afine, muşuroaie de furnici gustoase şi mioriţe albe care pasc pe costişele înverzite ? O fi dorind preafericitul să scape de iarna vieţii ?

Pe munte urlă viforul printre pini, iar lupii şi vulpile îi dau tîrcoale mereu, căci foamea nu le dă astîmpăr. De ce numai ursul doarme ? De ce nu se scoală să-l pişte gerul şi să vadă ce greu e de mers prin troienele de zăpadă ? De ce nu se trezeşte ?

Ce culcuş moale şi-a aşternut ! Parcă ar fi frumoasa adormită din poveste. Vrea poate să-l trezească primă-

vara cum a trezit-o pe ea dragostea ? Vrea oare să fie deşteptat de razele de soare care se strecoară printre ramuri şi-i încălzesc botul, de stropii de zăpadă topită care-i umezesc blana ? Oricum, vai de cel care-i tulbură liniştea fără de vreme !

Dar dacă s-ar interesa cineva de felul cum îşi rînduieşte viaţa regele pădurilor ? Ce-ar face el dacă s-ar pomeni fără veste cu o ploaie de gloanţe care să-i ciupească pielea ca un roi de ţînţari ?

Deodată aude strigăte, larmă şi împuşcături. Scuturîndu-şi toropeala, dă crengile la o parte să vadă ce s-a întîmplat. Grea trudă îl aşteaptă pe bătrînul luptător ! Nu-i vorba de-un zvon al primăverii, nici de vîntul care răstoarnă brazii şi spulberă zăpada, ci de cavalerii de la Ekeby în carne şi oase.

Sînt vechi cunoştinţe ale regelui pădurilor. El îşi aduce bine aminte de noaptea aceea în care Fuchs şi Beerencreutz stăteau la pîndă în hambarul unui ţăran din Nygord, care-i aştepta vizita. După ce goliseră o sticlă cu rachiu, cei doi vînători aţipiseră. Ursul intrase prin acoperişul de brazde de iarbă şi cavalerii se treziseră în clipa cînd el voia să scoată afară vaca ucisă, tăbărînd asupra lui cu puştile şi cuţitele. Vaca n-a mai putut-o lua, ba încă s-a ales cu un ochi scos, dar a avut noroc şi-a scăpat cu viaţă.

Cavalerii erau în adevăr cunoştinţe vechi. Regele pădurilor îşi aduse aminte că mai veniseră o dată la el, cînd îşi dormea somnul de iarnă în cetatea de pe piscul Gurlita, în tovărăşia jupînesei ursoaice şi a puilor ei. Tăbărîseră asupra lui fără veste. Scăpase şi atunci, aruncînd unde nimerea tot ce-i ieşea în cale. A rămas însă şchiop dintr-o împuşcătură în coapsă ; iar seara, cînd se întorsese la bîrlog, zăpada era înroşită de sîngele consoartei, în timp ce odraslele fuseseră duse devale, la şes, ca să fie crescute de oameni, spre a deveni prietenii şi slujitorii lor.

Pămîntul se cutremură acum. Troianul care acoperă bîrlogul se scutură şi iată-l ieşind afară pe ursul cel mare, vechiul duşman al cavalerilor ! Ia seama, Fuchs, bătrîne vînător de urşi ! Ia seama, colonele Beeren-

creutz, pătimaş jucător de cărţi ! Ia seama, Gösta Berling, erou al atîtor aventuri !

Vai de toţi poeţii, visătorii şi eroii de aventuri !

Ursul înaintează drept spre Gösta Berling, care stă cu degetul pe trăgaci. De ce nu descarcă puşca ? La ce se gîndeşte în clipa asta ? De ce nu vrea să sloboadă un glonte în pieptul lat al fiarei ? Nu vede că ceilalţi n-o pot ţinti ? Ce crede el, că-i la paradă în faţa suveranului pădurii ?

Gösta se gîndea, vezi bine, la frumoasa Marianne, care zăcea atunci greu bolnavă la Ekeby, răcită după noaptea în care stătuse trîntită în nămeţi. Se gîndea că şi ea era o jertfă a urii, mustrîndu-l cugetul că venise acolo să prigonească şi să ucidă.

Ursul cel mare mergea drept spre el, cu un ochi scos de cuţitul unui cavaler şi cu un picior ologit de glontele tras cu puşca altuia. Înainta ursuz, zbîrlit şi stingher pe lume, după ce soţia îi fusese ucisă, iar puii îi fuseseră răpiţi. Gösta vedea în el un animal amărît şi prigonit, căruia nu voia să-i răpească viaţa, singurul bun ce-i mai rămăsese după ce oamenii îl lipsiseră de toate celelalte.

— N-are decît să mă ucidă, îşi zicea Gösta. Eu nu-l împuşc.

Ursul venea spre Gösta, dar acesta stătea liniştit ca la paradă. Cînd regele pădurilor ajunse în faţa lui, îşi puse arma pe umăr şi se dădu la o parte.

Ştiind bine că nu avea timp de pierdut, ursul îşi văzu de drum, intră în pădure, îşi croi cale prin troienele uriaşe şi porni apoi la vale pe coastele prăpăstioase, într-o goană nebună. Cavalerii care stătuseră cu armele încărcate, aşteptînd descărcătura lui Gösta, începură să tragă după el.

Trudă zadarnică ! Ursul se făcuse nevăzut.

Fuchs e pus pe gîlceavă, Beerencreutz trage mereu la înjurături, însă Gösta Berling rîde şi face haz.

Cum puteau ei pretinde unui om fericit să facă rău unei făpturi a lui Dumnezeu ?

Ursul cel mare de pe piscul Gurlita scăpase cu viaţă şi de astă dată, iar ţăranii prinseră de veste că se trezise din somnul lui de iarnă. Nici un urs nu era mai

iscusit ca el să spargă acoperişul unei stîne ori să scape dintr-o cursă.

Populaţia din partea de sus a lacului Löv începu să se neliniştească, asaltîndu-i pe cavaleri să vină să ucidă ursul. În tot cursul lunii februarie cavalerii veniră la Gurlita zi de zi şi noapte de noapte să-l caute pe urs, însă acesta le scăpa de fiecare dată. Deprinsese el oare vicleniа de la vulpe şi iuţeala de la lup ? Dacă vînătorii stăteau la pîndă la o gospodărie, ursul îşi făcea de lucru la cea vecină. Cînd îl căutau în pădure, el fugărea un ţăran care mergea pe gheaţă. Ajunsese piratul cel mai îndrăzneţ. Se furişa în podurile caselor, unde golea vasele cu miere, sau sfîşia calul înhămat la sania unui ţăran.

Cu timpul, lumea a început să-şi dea seama cu ce fel de urs avea a face şi de ce nu-l putea împuşca Gösta Berling. Oricît ar părea de ciudat, trebuie să spunem că era vorba de un urs ca toţi urşii. Nimeni nu se gîndea că l-ar fi putut răpune cu puşca, dacă nu trăgea cu un glonte de argint. Un glonte de argint şi de bronz, turnat seara într-o joi, în turla unei biserici, fără ştiinţa pastorului, a dascălului şi a nimănui, iată singurul mijloc care l-ar fi ucis cu siguranţă pe acel urs.

Nu era însă un lucru chiar atît de uşor să facă cineva rost de un astfel de glonte.

E cineva la Ekeby pe care afacerea asta îl mîhneşte mai mult ca pe oricare altul. Omul acela e, fireşte, Anders Fuchs, vînătorul de urşi. Nu are poftă de mîncare şi nici somnul nu-l prinde de necaz că nu-l poate răpune pe ursul cel mare de pe piscul Gurlita. În cele din urmă, îşi dă seama şi el că numai un glonte de argint i-ar putea veni de hac.

Straşnicul maior nu era un bărbat frumos. Greoi la trup, rotund şi roşu la faţă, avea guşă sub bărbie, iar sub fălci îi atîrnau nişte pungi. Mustăcioara neagră deasupra buzelor groase era ţepoasă ca părul de porc, iar părul negru de pe cap îi stătea zbîrlit drept în sus. Afară de asta era scump la vorbă şi mîncăcios. Nu era unul dintre aceia pe care femeile îl întîmpină cu zîm-

bete dulci şi braţe deschise, las' că nici el nu se uita cu drag la ele. Nimeni nu credea că omul acesta întîlnise în viaţa lui vreo femeie cu care s-ar fi putut însura. Departe de el orice gînd de dragoste şi aventură.

Şi într-o joi seara, cu crai nou de două degete care zăboveşte pe cer cîteva ceasuri după asfinţitul soarelui, maiorul Fuchs numai ce-o şterge de la Ekeby fără să spună nimănui ce ţintă are la drum. Cu puşca pe umăr, cu scăpărătoare şi tipar de glonte în tolba de vînătoare, porneşte la deal spre biserica din Bro să vadă ce poate face norocul pentru un om de treabă.

Biserica se află pe malul răsăritean al strîmtorii care leagă partea de sus cu cea de jos a lacului Löv, astfel că maiorul e nevoit să treacă pe podul care uneşte ambele ţărmuri ale acestei strîmtori ca să ajungă la destinaţie. Coboară deci îngîndurat spre pod, fără să se uite în sus spre dealurile de la Broby, pe care casele le profilează desluşit în lumina amurgului, nici spre piscul Gurlita, care îşi înalţă creştetul rotund în văzduh. Cu ochii în pămînt, e stăpînit numai de gîndul cum să pună mîna pe cheia bisericii fără ştirea nimănui.

Ajungînd pe pod, aude nişte ţipete desperate şi e nevoit să-şi ridice ochii.

Pe vremea aceea era organist la biserica din Bro un neamţ mărunţel şi plăpînd pe care-l chema Faber. Dascăl era Jan Larsson, un ţăran de ispravă, dar sărac, căci pastorul de la Broby îl trăsese pe sfoară, luîndu-i toată moştenirea părintească în valoare de cinci sute de taleri.

Dascălul voia să se însoare cu sora organistului, o fetişcană frumuşică. Organistul se împotrivea însă, din care pricină prietenia lor se stricase. În acea seară, dascălul se întîlnise pe podul strîmtorii cu organistul şi tăbărîse asupra lui. Luîndu-l de piept, îl ridicase pe balustrada podului, ameninţîndu-l că-l va arunca în apă dacă nu va consimţi să se însoare cu sora lui. Nemţişorul nu cedează însă. Se zvîrcoleşte, ţipă şi se împotriveşte mereu, deşi vede jos prăpastia neagră a valurilor.

— Nu, nu! strigă el. Nu şi nu!

Şi de bună seamă că dascălul, în mînia lui, l-ar fi aruncat în apă, dacă nu l-ar fi văzut pe maior venind pe pod. De teamă, l-a trîntit jos pe neamţ şi a luat-o la sănătoasa.

Micul Faber sare în braţele maiorului spre a-i mulţumi că-i salvase viaţa, dar maiorul îl respinge şi-i spune că nu are de ce să-i mulţumească. Maiorului nu-i era de loc dragi nemţii, de cînd stătuse în cantonament la Putbus pe insula Rügen, în vremea războiului cu Pomerania. Niciodată nu fusese mai ameninţat ca atunci să moară de foame.

Faber se hotărî atunci să se ducă la pretorul Scharling şi să-l denunţe pe dascăl că încercase să-l ucidă. Maiorul îl previne însă că pîra lui va fi zadarnică, întrucît uciderea unui neamţ nu era considerată atunci în ţară o vină prea mare.

Aşa că micul Faber se liniştește şi-l pofteşte pe maior acasă la el, să mănînce cîrnaţi şi să bea bere nemţească.

Maiorul acceptă invitaţia, gîndindu-se că organistul nu se putea să nu aibă în casa lui o cheie de la biserică. Urcară deci amîndoi dealul pînă la biserica din Bro, lîngă care se află casa parohială, gospodăria dascălului şi locuinţa organistului.

— Vă rog să ne scuzaţi, zice Faber, intrînd însoţit de maior în casa lui. Casa e cam răvăşită azi. Am avut treabă destul de multă cu soră-mea, căci am tăiat un cocoş.

— Ce vorbeşti ?! exclamă maiorul.

Nu trece mult pe urmă şi apare drăgălaşa domnişoară Faber cu bere nemţească în nişte căni mari de lut. După cum se ştie, maiorul nu făcea ochi dulci femeilor. El se uită însă cu drag la fată, cînd o văzu în faţa lui atît de graţioasă, cu scufie pe cap. Părul bălai îi era pieptănat lins pe frunte. Rochia de stofă de casă pe care o purta era cochetă şi de o curăţenie exemplară. Mînuţele ei erau harnice şi sprintene, iar chipul ei era atît de îmbujorat şi de rotund, încît maiorul se gîndi fără voia lui că, dacă ar fi văzut o astfel de femeie cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, nu l-ar fi lăsat inima să n-o peţească.

Frumoasă, trandafirie cum era însă, şi cu toată hărnicia ei, avea ochii plînşi, lucru care-l înduioşă pe maior.

În timp ce fratele ei şi musafirul mîncau şi beau, fata intra şi ieşea mereu din cameră. Într-un rînd, veni lîngă fratele ei, se aplecă şi-l întrebă :

— Cum vrei, frăţioare, să aşez vacile în şopron ?

— Pune pe douăsprezece la stînga şi pe unsprezece la dreapta, ca să nu se împungă una pe alta, îi răspunse Faber cel mic de stat.

— Ce naiba, Faber ! Ai aşa de multe vaci ? izbucni maiorul.

De fapt însă, organistul avea numai două vaci, dar pe una o botezase „douăsprezece", iar pe cealaltă „unsprezece", ca să dea impresia că are mai multe, cînd vorbea de ele.

Maiorul află pe urmă că grajdul lui Faber era în reparaţie, astfel că vacile stăteau ziua afară, iar noaptea erau băgate în şopronul de lemne.

Fata intra şi ieşea mereu. O dată se apropie de fratele ei, se aplecă şi-i spuse că tîmplarul întrebase cît de înalt să fie grajdul.

— Pe măsura vacilor, îi răspunse organistul.

Acest răspuns îi plăcu maiorului.

Din una în alta, acesta începu să-l întrebe pe organist de ce erau roşii ochii surorii sale şi află că fata plîngea din cauză că nu-i dădea voie să se mărite cu dascălul cel sărac, plin de datorii şi rămas fără moştenire.

Maiorul căzu atunci tot mai mult pe gînduri. Fără să-şi dea seama ce face, golea cană după cană şi mînca un cîrnat după altul. Micul Faber se îngrozi de atîta poftă de mîncare şi de atîta sete. Maiorul însă, pe măsură ce înfuleca şi bea, vedea situaţia mai limpede şi părea mai hotărît. Voia neapărat să facă ceva s-o ajute pe fată.

Deodată, numai ce dădu cu ochii de cheia cea mare cu floarea crestată, atîrnată de un cui lîngă uşă, şi se brodi că în chiar acea clipă micul Faber, care-i ţinuse hangul la băutură, puse capul pe masă şi începu să

tragă la aghioase. Maiorul Fuchs se şi repezi atunci la cheie, îşi puse şapca în cap şi tulea ! pe uşă afară.

După cîteva clipe se urca dibuind pe treptele turlei, cu felinarul aprins în mînă, şi ajunse la clopote, care stăteau cu gurile deschise deasupra lui. După ce scoase dintr-unul puţin bronz cu ajutorul unei pile, se pregăti să scoată din tolbă tiparul de glonte şi lighenaşul cu mangal, dar băgă de seamă că-i lipsea lucrul cel mai însemnat. Nu adusese nici un pic de argint cu el. Ca să aibă putere, glontele trebuia să fie turnat în turlă. Încolo, totul era în regulă : era joi seara, cu lună nouă pe cer, şi nimeni n-avea habar că el se afla acolo. Totuşi, nu putea să facă nimic. Trase atunci o înjurătură cu atîta putere, încît făcu să răsune clopotele.

În clipa următoare auzi jos în biserică un zvon uşor şi i se păru că se urcă cineva pe scară. Maiorul Fuchs, care înjura acolo sus şi făcea să dîrdîie clopotele, fu cuprins atunci de oarecare nelinişte. Se întreba cu uimire cine putea să fie cel care venea să-l ajute să toarne glontele în tipar. Cel care venea părea hotărît să ajungă la clopote.

Strecurîndu-se printre bîrne, maiorul stinse felinarul. Teamă nu prea îi era, însă toată afacerea ar fi dat greş dacă l-ar fi văzut cineva acolo sus. N-apucă să se pitească bine, cînd se şi iţi capul noului venit. Maiorul îl cunoştea destul de bine : era pastorul cel zgîrcit de la Broby. În lăcomia lui deşănţată, acesta avea obiceiul să-şi ascundă banii în locurile cele mai ciudate. Venise acum cu un maldăr de bancnote să le dosească în clopotniţă, fără să-şi dea seama că-l vede cineva. După ce ridică o scîndură a podelei şi puse banii dedesubt, porni înapoi pe unde venise.

Maiorul nu pierdu însă vremea. Ridică scîndura. O ! Ce de bănet ! Teancuri-teancuri de bancnote, iar între ele nişte pungi negre de piele, pline cu bani de argint. Maiorul luă însă numai taman atîta argint de cît avea nevoie pentru un glonte, iar restul îl lăsă neatins unde fusese pus la păstrare.

Cînd se coborî iarăşi, avea glontele de argint în tolbă. Plecă mai departe şi se întrebă ce-i mai pregătea norocul în acea noapte. După cum ştie oricine, serile

de joi sînt făcătoare de minuni. O luă mai întîi spre locuinţa organistului. Nu cumva dihania de urs prinsese de veste că vacile lui Faber se aflau într-un şopron ca vai de lume, mai rău decît afară sub cerul liber ?

Văzu într-adevăr o mogîldeaţă neagră venind pe cîmp în direcţia şopronului. De bună seamă că era ursul !

Luă atunci puşca şi ochi, gata să tragă, dar pregetă. Pe întuneric i se păru că vede ochii plînşi ai domnişoarei Faber şi se gîndi că ar putea să-i fie de oarecare ajutor, ajutîndu-l şi pe dascăl, deşi l-ar fi durut destul de mult să nu-l ucidă singur pe ursul cel mare de pe piscul Gurlita. Totdeauna pe urmă spunea că nimic în lumea asta nu-l duruse mai mult, dar că fusese nevoit să facă ceva pentru acea fată drăgălaşă şi fermecătoare.

Intrînd în casa dascălului, îl trezi din somn, îl scoase afară mai mult gol decît îmbrăcat şi-i ceru să împuşte ursul care dădea tîrcoale şopronului lui Faber.

— Dacă împuşti ursul, ţi-o dă pe sora lui, îi spuse el, căci atunci vei fi în faţa lui un om de mare ispravă. Nu-i vorba de un urs obişnuit, şi cel mai iscusit vînător s-ar simţi foarte onorat să-l poată răpune.

Îi puse apoi în mînă puşca lui, încărcată cu un glonte de argint şi de bronz, turnat într-o clopotniţă, într-o joi seara, pe lună nouă, tremurînd de invidie că altul iar nu el însuşi, avea să-l împuşte pe regele cel mare al pădurilor, pe bătrînul urs de pe piscul Gurlita.

Şi, măreţ, dascălul ochi ! Ochi parcă ar fi vrut să-l doboare pe ursul cel de sus, zis şi carul-mare, care se învîrteşte pe cer în jurul stelei polare, iar nu un urs care umblă pe pămînt. Împuşcătura răsună în văzduh pînă sus, pe piscul Gurlita.

Cum a ochit, cum n-a ochit, ursul a căzut. Aşa se întîmplă cînd tragi cu un glonte de argint. Nimereşti ursul în inimă, chiar dacă ocheşti carul-mare.

Şi numai ce dădu năvală lume peste lume de la toate gospodăriile învecinate să vadă ce se întîmplase ! Căci niciodată o împuşcătură nu răsunase mai puternic şi nu stîrnise atîtea ecouri ; iar dascălul primi multe

laude, întrucît acel urs fusese o adevărată pacoste pentru tot ţinutul.

Micul Faber veni şi el la faţa locului, dar maiorul Fuchs rămase crunt dezamăgit. Dascălul se acoperise de glorie, ba încă şi salvase de la moarte vacile lui Faber, dar micul organist nu era nici mişcat, nici recunoscător. Nu-şi deschise braţele în faţa lui şi nici nu-l întîmpină ca pe un cumnat şi erou.

Maiorul se încruntă şi tremură de mînie, văzînd atîta nerecunoştinţă. Voia să vorbească şi să-i arate acelui omuleţ lacom şi nesimţitor ce mare ispravă făcuse dascălul, dar începu să se bîlbîie şi nu fu în stare să scoată un cuvînt din gură. Gîndul că renunţase fără nici un folos la cinstea de a răpune el însuşi pe ursul cel mare îl întărîtă tot mai mult.

Îi fu cu neputinţă să înţeleagă că omul care săvîrşise o astfel de ispravă nu era socotit vrednic să cucerească mireasa cea mai frumoasă.

Dascălul şi cîţiva flăcăi care urmau să jupoaie ursul se duseră la tocilă să-şi ascută cuţitoaiele, iar ceilalţi la culcare, fiecare la casa lui. Singur maiorul Fuchs rămase lîngă ursul ucis.

El se duse din nou la biserică, băgă cheia în broască, urcă treptele înguste ale scării, trezind din somn porumbeii adormiţi, şi ajunse iarăşi în clopotniţă.

Pe urmă, în timp ce ursul fu jupuit sub supravegherea lui, oamenii găsiră între fălcile animalului mai multe bancnote, în valoare de cinci sute de taleri. Nimeni nu-şi dădea seama cum ajunseseră banii acolo şi se vedea bine că ursul acela nu fusese un urs ca toţi urşii. De vreme însă ce-l doborîse dascălul, era firesc ca banii să-i rămînă lui.

Aflîndu-se acest lucru, înţelese şi micul Faber ce mare ispravă făcuse dascălul şi declară că era mîndru să-i fie cumnat.

Vineri seara maiorul Fuchs se întoarse la Ekeby, după ce luă parte la ospăţul de vînătoare din casa dascălului şi la cel de logodnă din casa organistului. A plecat la drum cu inima întristată. Nu se bucura nici de moartea duşmanului său, nici de minunata blană de urs pe care i-o dăruise dascălul.

Mulţi or fi crezînd poate că era amărît la gîndul că acea fată frumoasă avea să fie a altuia. O, nu ! Nu de asta era amărît. Îl durea inima că regele cel bătrîn şi fără un ochi al pădurilor fusese răpus şi nu-l împuşcase el însuşi cu un glonte de argint.

Ajungînd sus, în aripa cavalerilor, unde aceştia stăteau în jurul focului, aruncă jos blana de urs, în mijlocul lor. Să nu credeţi că le-a povestit ceva despre expediţia lui ! De-abia într-un tîrziu unul dintre ei izbuti să-l facă să povestească toată tărăşenia. Ascunzătoarea pastorului din Broby, maiorul nu o trădă însă ; iar pastorul nu şi-a dat poate niciodată seama de furtul a cărui victimă fusese.

Cavalerii cercetară cazul.

— Frumoasă blană ! îşi dădu părerea Beerencreutz. Mult mă mir cum s-a îndurat ursul să iasă din culcuşul lui de iarnă ! Ori poate l-ai împuşcat chiar în bîrlog ?

— A fost împuşcat la Bro.

— Mare ca ursul de la Gurlita n-a fost, zise Gösta. În orice caz, un animal de toată frumuseţea.

— Dacă i-ar lipsi un ochi, interveni Kevenhüller, aş crede că l-ai împuşcat chiar pe ursul cel bătrîn, aşa mare cum e, dar ăsta n-are nici rană, nici puroi la ochi, aşa că e altul.

Maiorul Fuchs îşi dădu seama de prostia pe care o făcuse şi începu să înjure. Deodată se lumină însă la faţă, ale cărei trăsături i se făcură chiar frumoase. Aşadar, ursul împuşcat de mîna altuia nu fusese ursul cel mare !

— O, Doamne ! Mare e bunătatea Ta ! exclamă el, împreunîndu-şi mîinile.

Capitolul IX • Licitaţia de la Björne

De multe ori, cînd eram tinere, ne miram grozav de cele ce ne povesteau bătrînele.

— E adevărat că în tinereţea voastră se dădeau baluri în fiecare zi ? le întrebam noi. Aşa-i că pe atunci

viaţa nu era decît o aventură fără sfîrşit ? Aşa-i că pe vremea voastră nu erau decît fete frumoase şi orice petrecere avea ca epilog răpirea uneia dintre ele de către Gösta Berling ?

Bătrînele venerabile dădeau atunci din cap şi schimbau vorba. Ne făceau atunci să auzim cum huruia vîrtelniţa odinioară şi ţăcănea războiul de ţesut, să vedem hărnicia femeilor la treburile casnice, să ascultăm îmblăciul care treiera pe arie şi securile care tăiau copacii în pădure. Dar asta nu ţinea prea mult, căci bătrînele se întorceau repede la temele lor favorite. Vedeam atunci sănii trase la scară şi cai sprinteni care plimbau tineretul vesel pe potecile pădurilor întunecoase. Vedeam vîrtej de dansuri şi auzeam cîntecul viorilor. De jur împrejurul lacului Löv aventurile se ţineau lanţ într-o goană ameţitoare, iar ecoul lor ajungea pînă la mari depărtări. Pădurile se legănau şi se aşterneau pămîntului. Toate puterile distrugătoare se dezlănţuiau. Vîlvătăi se înălţau pînă la cer. Puhoaiele se revărsau. Fiarele sălbatice dădeau iama flămînde încotro nimereau. Sub copitele armăsarilor cu opt picioare orice fericire tihnită se spulbera. Iureşul trecea nebun înainte, înflăcărînd inimile bărbaţilor şi alungînd femeile îngrozite din căminele lor.

Tăceam şi ascultam uimite. „Ce oameni !" ne ziceam. „Nu semănau de loc cu cei din ziua de azi."

— Lumea de atunci nu se gîndea însă la faptele ei ? întrebam noi.

— Fireşte că se gîndea ! răspundeau bătrînele.

— Dar nu ca noi, ne grăbeam să le spunem.

Bătrînele habar n-aveau de rostul vorbelor noastre.

Noi însă ne gîndeam la spiritul acela ciudat de observaţie şi autoanaliză care se oploşise în colţul cel mai tainic al sufletului nostru, privindu-ne cu ochi de gheaţă şi destrămîndu-ne fiinţa cu nişte degete lungi şi încîrligate, aşa cum destramă bătrînele peticele de lînă ori de mătase. Degetele aspre, lungi şi încîrligate ale acestui musafir bizar ne sfîrtecă acolo înăuntru bucăţică cu bucăţică pînă ce nu mai rămîne din eul nostru decît un vraf de zdrenţe. După ce cercetează şi disecă sentimentele noastre cele mai bune, gîndurile noastre cele

mai curate, ochii de gheață se uită la noi, iar gura ştirbă a ciudatului oaspete rînjeşte şi ne spune în şoapte :

— Aţi văzut ? Toate sînt numai zdrenţe.

A fost totuşi şi pe vremurile acelea o fiinţă care şi-a deschis sufletul spiritului cu ochi de gheaţă. Instalat în adîncul eului ei, îşi bătea joc de bine, ca şi de rău, înţelegea tot şi nu osîndea nimic, cerceta, iscodea şi diseca, paralizînd mişcările inimii şi puterea gîndirii cu rînjetul său necontenit.

Frumoasa Marianne Sinclaire avea în ea spiritul observaţiei şi al autoanalizei. Ochii lui de gheaţă şi rînjetul lui ironic îi urmăreau toţi paşii şi toate vorbele pe care le spunea. Viaţa ei ajunsese un teatru al cărui singur spectator era acest spirit. Nu mai era o fiinţă omenească. Nu suferea, nu se bucura, nu iubea, ci juca pur şi simplu în faţa acelui privitor rece şi iscoditor rolul frumoasei Marianne Sinclaire. În ea trăiau două fiinţe distincte. Una, palidă, nepăsătoare şi ironică, asista la faptele celeilalte, fără ca spiritul care-i destrăma fiinţa să-i arate vreodată un semn de bunăvoinţă ori de simpatie.

Unde fusese, totuşi, acel paznic al gîndurilor ei în seara în care-şi simţise inima copleşită de plinătatea vieţii ? Unde fusese el cînd Marianne cea prudentă şi cuminte îl îmbrăţişase pe Gösta Berling în faţa atîtor sute de oameni şi cînd, în toiul mîniei, se aruncase să-şi afle moartea în nămeţii de zăpadă ? Ochii de gheaţă orbiseră atunci, iar rînjetul ironic contenise, căci pasiunea o tîrîse pe Marianne în hora delirantă a aventurii. Nu mai era împărţită în două fiinţe atunci. În noaptea aceea, în care izbutise anevoie să-şi ridice braţele amorţite ca să-l cuprindă de gît pe Gösta Berling, spiritul cu rînjet ironic îşi abătuse de bună seamă privirea de la ea, ca să se uite la stele, cum se uitase şi Beerencreutz.

Spiritul cu ochi de gheaţă nu mai avea nici o putere în noaptea aceea. Murise în clipa în care Marianne închina imnuri dragostei, după cum murise şi atunci cînd a plecat în grabă la Sjö ca să-l cheme pe maior sau cînd a văzut flăcările rumenind cerul deasupra pădurii.

Murise, căci se năpustiseră asupra lui păsările furtunii şi zgripţorii sfîşietori ai pasiunilor. Se năpustiseră cu aripi de foc şi gheare de oţel, înfigîndu-i-le în ceafă şi aruncîndu-l în necunoscut. Îl strivise şi-l ucisese.

Acele păsări mîndre şi puternice, al căror drum nu are o ţintă hotărîtă şi care nu sînt controlate de nimeni, au zburat însă mai departe, iar ciudatul spirit de observaţie şi de autoanaliză s-a ridicat din adîncurile necunoscutului, reluîndu-şi locul în sufletul frumoasei Marianne.

Toată luna lui februarie ea a zăcut bolnavă la Ekeby. La Sjö, unde se dusese după maior, se molipsise de variolă. Înfrozitor de răcită şi sleită de puteri cum era, boala oribilă o atacase cu toată puterea. Moartea fusese aproape de ea. Totuşi, spre sfîrşitul lunii, se restabilise. Era însă tot slabă şi foarte desfigurată. N-avea să mai fie niciodată frumoasa Marianne.

Despre acest lucru nu ştia însă decît ea şi îngrijitoarea ei. Nici măcar cavalerii nu fuseseră informaţi. În camera bolnavei de variolă nu putea să intre oricine.

Puterea autoanalizei nu e însă niciodată atît de mare ca în lungile ceasuri de convalescenţă. Ea te priveşte atunci mereu cu ochii ei de gheaţă şi te destramă necontenit cu degetele ei aspre şi noduroase. Şi dacă te uiţi bine, în dosul ei vezi încă o fiinţă şi mai palidă, care te priveşte, te paralizează şi rînjeşte ironic la tine, iar mai încolo încă una şi încă una, toate rînjind ironic una la alta şi la toată lumea.

În timp ce Marianne zăcea şi se uita la ea însăşi cu toţi acei ochi de gheaţă, amorţiră toate sentimentele din sufletul ei. Zăcea şi juca rolul unei bolnave, al unei nefericite, al unei îndrăgostite, al unei femei setoase de răzbunare. Era şi una şi alta, dar numai în imaginaţie. Totul era joc şi închipuire în faţa ochilor de gheaţă care o supravegheau, supravegheaţi la rîndul lor de alţii din urma lor şi aşa mai departe, într-o perspectivă nesfîrşită.

Toate puterile vieţii adormiseră în ea. Doar o singură noapte fusese capabilă să urască pe cineva cu toată înverşunarea şi să iubească pe altul cu tot devotamentul. O noapte şi atîta tot!

Nici măcar nu-şi dădea seama dacă-l iubea pe Gösta Berling. Îi era dor de el, ca să vadă dacă putea s-o scoată din ea însăşi.

Cît fusese bolnavă, o stăpînise un singur gînd: să nu afle nimeni despre boala ei. Nu voia să-şi vadă părinţii şi nici nu voia să se împace cu tatăl ei, deşi ştia că el s-ar fi căit dacă ar fi aflat cît de bolnavă fusese. Ea lăsă deci vorbă ca părinţii şi toată lumea să afle numai că boala de ochi de care suferise şi înainte o obliga să stea în casă cu perdelele lăsate. Îi interzisese îngrijitoarei să spună cuiva cît era de bolnavă, iar cavalerilor nu le îngăduia să cheme un medic de la Karlstad. De altfel, variola de care suferea se prezenta într-o formă uşoară, iar în casă la Ekeby se găseau destule medicamente care să-i poată salva viaţa.

La moarte nu se gîndea niciodată, ci aştepta numai să se vadă într-o bună zi sănătoasă, ca să se poată duce cu Gösta la pastor să se cunune cu el.

Boala şi febra trecuseră acum. Marianne era iarăşi rece şi chibzuită. I se părea că era singura fiinţă chibzuită într-o lume de nebuni. Nici nu ura, nici nu iubea. Îl înţelegea foarte bine pe tatăl ei şi-i înţelegea pe toţi. Cine înţelege, nu urăşte.

Aflase că Melchior Sinclaire avea de gînd să scoată la licitaţie domeniul de la Björne şi să-şi distrugă tot avutul, ca să nu-i mai rămînă nici o moştenire pe urma lui. I se spusese că era hotărît să distrugă absolut tot. Urma să vîndă mai întîi mobilierul şi sculele casnice, apoi vitele, uneltele şi în cele din urmă domeniul însuşi. Banii scoşi urma să-i lege într-un sac şi să-i arunce în apa lacului Löv. Toate astea însemnau risipirea şi distrugerea moştenirii Mariannei. Auzindu-le, fata zîmbi îngăduitoare. Asta era firea tatălui ei. Aşa trebuia să procedeze.

Ciudat i se părea faptul că fusese în stare să compună un imn închinat dragostei. Visase, ca şi alte fete, o colibă de cărbunar. Acum însă, i se părea ciudat că avusese un vis.

Suspina de dorul naturii. Era obosită de acest joc. Niciodată nu avusese un sentiment puternic. Nu prea

îşi plîngea frumuseţea pierdută, dar avea groază de compătimirea străinilor.

Într-o zi, după ce camera în care zăcuse de variolă fusese dezinfectată, pe cînd şedea îmbrăcată pe un divan, îl chemă pe Gösta Berling. I se răspunse că acesta plecase la licitaţia de la Björne.

La Björne se ţinea în adevăr o licitaţie mare. Conacul era vechi şi bogat. Venise norod de la mari depărtări, să asiste la vînzare. Melchior Sinclaire îngrămădise în salonul cel mare tot mobilierul casei. Se aflau acolo mii de obiecte, trîntite în vrafuri din podea pînă la tavan. Umblase singur prin tot conacul ca un geniu al distrugerii să strîngă tot ce avea de gînd să pună în vînzare. Cît despre lucrurile de la bucătărie, oale negre, scaune de lemn, căniţe de cositor, sinii de aramă, de ele nu se atinsese, întrucît nu-i aduceau aminte de Marianne. Erau de altfel singurele obiecte care scăpaseră de mînia lui.

În camera Mariannei, în care intrase întîi, devastase tot ce găsise: dulapul cu păpuşi, etajera cu cărţi, scăunaşul lucrat anume pentru ea, bijuteriile, rochiile, divanul şi patul. Trecuse apoi dintr-o cameră în alta, luînd tot ce nu-i făcea plăcere. Cărase astfel poveri grele în salonul în care urma să aibă loc licitaţia. Gîfîia sub greutatea divanelor şi a plăcilor de marmură, dar rezista, trîntind toate lucrurile claie peste grămadă. Spărsese dulapurile şi scosese din ele argintăria familiei. Tot ce atinsese Marianne cu mîinile ei trebuia să dispară. Îşi umpluse braţele cu rufăria albă ca zăpada şi cu pînze brodate, roade ale atîtor ani de trudă şi de migală casnică, aruncîndu-le de-a valma unde nimerea. Afară cu ele! Marianne nu era vrednică să le stăpînească! Dădea buzna prin încăperi cu braţele pline de vase de porţelan, fără să-i pese că spărgea sumedenie de farfurii. Luase şi plăcile de aramă pe care era gravată stema familiei. Putea să se folosească oricine de ele! Din podul casei coborîse munţi întregi de aşternut de pat, cu saltele şi perne moi în care se putea cufunda cineva ca în apă. Afară cu acele boarfe pe care dormise Marianne!

Se uita încruntat la tot mobilierul vechi al casei, atît de bine cunoscut. Era oare acolo un scaun pe care să nu fi stat Marianne, un divan pe care să nu se fi odihnit, un tablou pe care să nu-l fi admirat, un policandru care să n-o fi luminat sau o oglindă care să nu-i fi reflectat chipul ? Îşi încleşta pumnii spre acea lume de amintiri şi-i venea să pună mîna pe un ciomag să o facă praf.

I se părea chiar prea blîndă răzbunarea pe toate acele lucruri, vînzarea lor la licitaţie. Ar fi trebuit să le dea la străini. Ar fi trebuit să ajungă de dîrvală prin colibe de plugari, pe mîna unor oameni nepăsători. Nu cunoştea el destul de bine mobila tocită din casele ţărăneşti, cumpărată la mezat şi dezonorată la fel cu fiica lui ? Afară deci cu acel mobilier ! N-avea decît să-i iasă afară umplutura, să i se şteargă poleiala, să i se rupă picioarele, să-i crape plăcile de marmură şi să ducă dorul vechiului cămin ! Afară cu el şi ducă-se în lumea largă, unde nici un ochi să nu-l mai vadă şi nici o mînă să nu-l mai atingă !

Cînd a început licitaţia, jumătate din salon era ticsit cu vrafuri de lucruri casnice. De-a curmezişul încăperii fusese aşezat un pupitru lung, în dosul căruia stătea comisarul licitaţiei, grefierii şi Melchior Sinclaire cu un butoiaş de rachiu lîngă el. În cealaltă jumătate a salonului, în vestibul şi în curte se îmbulzeau cumpărătorii. Lume multă, gălăgioasă şi veselă. Se cumpăra pe capete şi licitaţia era animată. Lîngă butoiaşul cu rachiu, cu tot avutul îngrămădit alandala în spatele lui, se afla Melchior Sinclaire, ameţit de băutură şi aproape nebun. Părul din cap i se zbîrlise, iar ochii bulbucaţi îi erau injectaţi de sînge. Striga şi rîdea ca un om care nu mai putea de bine, iar pe cumpărătorii care ofereau un preţ avantajos îi poftea la el să-i cinstească cu un pahar de rachiu.

Acolo se afla şi Gösta Berling, care se strecurase prin gloata de cumpărători, dar se ferea să dea ochii cu stăpînul casei. Priveliştea îl puse pe gînduri. Îl durea inima, ca şi cum ar fi presimţit o nenorocire. Se întreba uimit unde putea să fie mama Mariannei. Cu o voinţă

îndărătnică, dar mînat de soartă, se duse să o caute pe doamna Gustava Sinclaire.

A fost nevoit să deschidă multe uşi, ca să o poată găsi. Melchior era un om iute din fire şi nu-i plăcea să audă tînguiri de femei. Se săturase de lacrimile pe care le vărsase soţia lui, cînd văzuse ce soartă era rezervată comorilor din căminul ei. Turbase văzînd-o că bocea nişte boarfe, în loc s-o plîngă pe copila pe care o pierduse, mult mai scumpă decît ele, şi de aceea o gonise cu pumnii prin casă, ajungînd cu ea prin bucătărie în cămară. Se mulţumise să o vadă acolo, ghemuită după treptele scării, în aşteptarea unor lovituri grele şi poate a morţii. Lăsînd-o singură în cămară, încuie uşa cu cheia pe care şi-o puse în buzunar. N-avea decît să aştepte acolo pînă la sfîrşitul licitaţiei! De murit n-avea să moară de foame, iar el avea să fie scutit de văicărelile ei.

Femeia stătea astfel prizonieră în propria-i cămară, cînd veni Gösta Berling prin coridorul care despărţea bucătăria de sufragerie. El îi văzu chipul pe o ferestruie de sus, din perete. Stătea pe treptele scării şi se uita din temniţa ei.

— Ce faci acolo sus, tanti Gustava? întrebă Gösta.

— M-a închis aici, şopti ea.

— Cine? Domnul Melchior?

— Da. Era să mă omoare în bătăi. Ascultă, Gösta, ia cheia de la sufragerie, du-te în bucătărie şi deschide cu ea uşa de la cămară, ca să pot ieşi. Cheia se potriveşte.

Gösta făcu întocmai şi după cîteva clipe femeia se afla în bucătărie, în care nu era nici ţipenie de om.

— De ce n-ai spus unei servitoare să-ţi deschidă uşa cu cheia de la sufragerie? zise Gösta.

— Ca să nu ştie rostul. Altfel n-ar mai rămîne nimic în cămară. De altfel, eu singură a trebuit să pun mîna şi să fac rînduială pe rafturile de sus. Era şi nevoie. Mă mir cum de-am lăsat să stea atîtea vechituri pe ele.

— Ai multă treabă, mătuşă, cum văd eu.

— Te cred. Dacă n-aş pune eu mîna pe toate, n-ar mai fi nici un lucru la locul lui. Şi dacă...

Bătrîna se opri, ca să-şi şteargă o lacrimă.

— O, Doamne ! zise ea. Nu ştiu, zău, dacă o să mai am ce îngriji. Soţul meu vinde tot ce-avem.

— Da, ai dreptate. Mare nenorocire !

— Tu ştii, Gösta, oglinda cea mare din salonaş. Ce frumoasă era ! N-avea nici o spărtură şi poleiala nu i se ştersese de loc. Îmi rămăsese de la mama, dar acuma, uite, vrea s-o vîndă.

— E nebun, zău !

— Chiar că e, n-avea grijă ! Ca mîine o să ajungem cerşetori pe drumuri, ca maioreasa.

— N-o să se întîmple, zise Gösta.

— Ba da, Gösta. Cînd a plecat de la Ekeby, maioreasa ne-a prezis o mare nenorocire şi uite-o că a venit. Ea n-ar fi îngăduit să se vîndă domeniul Björne. Soţul meu vinde pînă şi vesela de porţelan. Vinde şi plăcile de aramă cu blazonul familiei. Maioreasa n-ar fi îngăduit o blestemăţie ca asta.

— Dar ce l-a pălit ? întrebă Gösta.

— L-a pălit, vezi tu, că nu s-a întors Marianne acasă. Mereu a aşteptat-o. Zile întregi s-a plimbat pe alee, doar o vedea-o că vine ! A înnebunit de dorul ei. Eu însă n-am voie să suflu o vorbă. O, nu !

— Marianne crede că e supărat pe ea.

— Asta n-o crede. Îl cunoaşte doar bine. Fata e mîndră, însă, şi nu vrea să facă primul pas. Amîndoi sînt fiinţe îndărătnice şi nimic nu-i poate îndupleca. Iar eu stau la mijloc fără nici o putere.

— Mătuşica ştie că Marianne se mărită cu mine ?

— O, dragă Gösta ! Asta nu se va întîmpla niciodată. Ea spune aşa numai ca să te provoace. E o copilă prea răsfăţată să se mărite cu un băiat sărac şi, afară de asta, e şi prea mîndră. Du-te acasă şi spune-i că toată moştenirea ei se duce pe gîrlă dacă nu vine repede înapoi. Tatăl ei vinde întreaga avere pe nimica toată.

Gösta era revoltat pur şi simplu. Mama Mariannei stătea acolo pe masa bucătăriei şi n-o durea inima decît de oglinzi şi de vasele ei de porţelan.

— Mă mir că nu ţi-e ruşine, mătuşă. Îţi laşi copila să moară de frig în zăpadă şi mai ai curajul să spui că nu se întoarce acasă din pricina răutăţii ei ? Ba încă socoţi

că Marianne e în stare să-l părăsească pe cel pe care-l iubeşte, ca să nu rămînă fără moştenire!

— Nu te supăra şi tu, dragă Gösta. Nu mai ştiu pesemne ce vorbesc. Eu am vrut să-i dau drumul fetei în casă, dar el m-a oprit. Toată lumea spune aici că nu mă pricep la nimic. N-o să mă împotrivesc, dragul meu, dacă o poţi face fericită pe Marianne. Nu-i uşor lucru, Gösta, să faci fericită o femeie.

Gösta se uită la Gustava Sinclaire. Cum îşi putuse ridica şi el glasul împotriva unei fiinţe ca ea? Era terorizată şi prigonită, dar avea o inimă bună.

— Nu m-ai întrebat, mătuşică, ce face Marianne, zise el cu blîndeţe.

Bătrîna începu să plîngă.

— Nu te supăra că nu te-am întrebat. De cînd tot aştept să te întreb! Eu atîta ştiu despre fată, că trăieşte. N-am primit nici o veste de la ea, nici măcar atunci cînd i-am trimis primeneli, aşa că am crezut că voi amîndoi nu vreţi să aflu nimic despre ea.

Gösta nu mai fu în stare să reziste. Îi clocotea sîngele în vine. În trecut, Dumnezeu îl pusese la încercare scoţîndu-i lupii înainte. De astă dată lacrimile bătrînei şi văicărelile ei avură mai multă influenţă asupra lui decît urletele lupilor. Îi spuse tot adevărul.

— Marianne a fost bolnavă tot timpul, zise el. A suferit de variolă. Urma să se scoale din pat în aceeaşi zi şi să se odihnească pe divan. Nici el n-o văzuse din noaptea aceea de pomină.

Gustava Sinclaire sări deodată jos pe duşumea. Lăsîndu-l singur pe Gösta, fără să rostească măcar un cuvînt, dădu buzna la soţul ei. Lumea adunată în sala de licitaţie o văzu apropiindu-se de Melchior Sinclaire spre a-i spune ceva la ureche. Îl văzu şi pe el aprinzîndu-se mai mult la faţă, iar pe urmă răsucind canaua de la butoiaşul cu rachiu. Acesta începu să ţîşnească, împrăştiindu-se pe toată podeaua.

Tuturor li se părea că doamna Gustava venise cu ştiri foarte importante, care trebuiau să pună capăt pe loc licitaţiei. Ciocanul comisarului încetă să mai bată, condeiele grefierilor înţepeniră şi nu se mai auzi nici o ofertă.

Melchior Sinclaire tresări deodată.

— Ei ? strigă el. De ce v-aţi oprit ?

Şi licitaţia îşi urmă cursul mai departe.

Gösta rămăsese în bucătărie. Bătrîna se întoarse la el cu lacrimi în ochi.

— N-am putut să fac nimic, zise ea. Credeam că va închide licitaţia cînd va afla că Marianne a fost bolnavă, dar văd că o ţine mai departe. Ar vrea el s-o oprească, dar îi este ruşine.

Gösta dădu din umeri şi-şi luă rămas-bun.

În vestibul se întîlni cu Sintram.

— Halal să-ţi fie, Gösta ! Bine-ai pus treaba la cale ! izbucni acesta, frecîndu-şi mîinile. Mare meşter eşti, în adevăr !

— Aşteaptă o clipă şi-o să vezi ceva şi mai de haz, şopti Gösta. Pastorul din Broby a venit aici cu sania plină de bani. Se zice că vrea să cumpere tot domeniul Björne, cu bani gheaţă. Să-l vezi atunci pe domnul Melchior, unchiule Sintram !

Sintram îşi strînse capul între umeri, rîzînd cîteva clipe în sinea lui. Intră apoi în sala de licitaţie şi se duse drept la stăpînul casei.

— Dacă vrei să fac cinste, drac împieliţat ce eşti, cumpără şi tu ceva.

Sintram veni mai aproape de Melchior.

— Ai noroc ca-ntotdeauna, nenişorule ! zise el. A sosit aici un barosan cu sania plină de bani. Vrea să cumpere domeniul Björne cu tot inventarul dinăuntru şi dinafară. Deocamdată însă nu vrea să se arate.

— Spune-mi şi mie cine e şi iată, te cinstesc.

Sintram goli paharul şi, înainte de a răspunde, se dădu cîţiva paşi înapoi.

— Pe cît ştiu eu, e pastorul din Broby, frate Melchior.

Melchior Sinclaire avea mulţi prieteni mai buni decît pastorul din Broby. O duşmănie veche îi despărţise ani de zile de-a rîndul. Lumea spunea că bogatul proprietar stătuse de multe ori la pîndă pe drumuri, în puterea nopţii, să-i aţină calea pastorului şi că-i trăsese multe chelfăneli zdravene acelei mîţe blînde şi lipitori a ţăranilor.

Bine făcuse Sintram că se dăduse cîţiva paşi înapoi. Nu scăpă, totuşi, de mînia vajnicului Melchior. Se pomeni cu un pahar de rachiu în frunte şi cu tot butoiaşul pe picioare. A urmat apoi o scenă care l-a bucurat multă vreme pe stăpînul casei.

— Va să zică, pastorul din Broby vrea să pună mîna pe averea mea ? strigă el. V-aţi adunat aici să-mi cumpăraţi lucrurile pentru pastorul din Broby ? Ruşine să vă fie !

Puse apoi mîna pe un sfeşnic şi pe o călimară şi dădu cu ele de-a azvîrlita în mulţime. Atît i-a trebuit, ca să-şi verse tot focul mîniei. Urlînd ca o fiară şi încleştîndu-şi pumnii, începu să azvîrle în cei din jur cu tot ce găsea la îndemînă. Paharele şi sticlele zburau prin toată încăperea. Furia lui Melchior nu mai putea fi stăpînită.

— Închid licitaţia ! strigă el. Afară cu voi ! Pastorul din Broby nu va ajunge niciodată stăpîn pe averea mea. Afară cu voi ! Vă-nvăţ eu minte să mai licitaţi pentru netrebnicul ăla !

Se năpusti apoi asupra comisarului şi a grefierilor, care o luară la fugă, răsturnînd pupitrul. Proprietarul tăbărî atunci cu toată înverşunarea asupra mulţimii de oameni paşnici.

A urmat o îmbulzeală de nedescris. Cîteva sute de oameni se înghesuiau spre ieşire de frica unui singur nebun. Acesta continua să zbiere : „afară cu voi !“, blestemîndu-i pe toţi cu un scaun în mînă, pe care îl învîrtea ca pe o măciucă. Îi urmări pe toţi pînă în vestibul, dar nu mai departe. După ce ultimul străin ieşi pe scară, se întoarse în salon şi zăvorî bine uşa. Scoase apoi din mormanul de lucruri o saltea şi cîteva perne, se culcă pe ele în valvîrtejul acelei devastări şi nu se trezi decît a doua zi.

Ajungînd acasă, Gösta Berling află că Marianne dorea să-i spună ceva. S-a întîmplat numai bine. Taman se gîndea cum să facă să poată sta de vorbă cu ea.

Cînd veni în camera întunecoasă în care se afla fata, se opri o clipă în pragul uşii. N-o vedea nicăieri.

— Stai pe loc, Gösta, îi zise Marianne. Ar fi primejdios pentru tine să te apropii prea mult.

Gösta urcase însă scara, cîte două trepte odată, de mult ce dorea s-o vadă. Ce-i păsa lui de molimă ? ! Voia să guste fericirea revederii.

Căci iubita lui era o ființă frumoasă. Care alta avea un păr atît de moale, o frunte atît de senină și de radioasă ? Tot chipul ei era un joc de linii superbe.

Se gîndea la sprîncenele ei frumos arcuite, la năsucul ei de o curbură semeață, la buzele ei fragede, la obrajii ei prelungi, la bărbia ei fin rotunjită.

Se gîndea la tenul ei trandafiriu, la sprîncenele ei negre ca pana corbului, care aveau un efect atît de magic sub părul bălai, la ochii albaștri și strălucitori încadrați de un alb imaculat.

Cît de frumoasă era iubita lui ! Se gîndea ce inimă caldă se ascundea sub înfățișarea ei mîndră. Cîtă putere de dragoste și de jertfă era tăinuită sub pielea ei fină și în cuvintele ei ! Era pentru el, în adevăr, o mare fericire s-o poată vedea.

Gösta urcase scara pe nerăsuflate și Marianne credea că se va opri la ușă. El însă dădu buzna în cameră și căzu în genunchi la căpătîiul ei.

Intenția lui era s-o vadă, s-o sărute și să-și ia rămas-bun de la ea.

O iubea. De bună seamă că n-ar fi încetat niciodată s-o iubească. Inima lui era însă deprinsă să fie zdrobită.

O ! Unde să găsească el trandafirul acela fără tulpină și rădăcină, pe care să-l culeagă, putînd spune că e al său ? Nici măcar ființa pe care o culesese, izgonită și aproape moartă pe marginea drumului, nu putea să fie a lui.

Cînd ar fi fost dragostea lui în stare să intoneze un cîntec atît de dulce și de curat încît nici o disonanță să nu-l poată tulbura ? Cînd ar fi fost el în stare să-și dureze castelul fericirii pe un teren la care să nu rîvnească nostalgic nici o altă inimă din lume ?

Se gîndea fel și chip cum avea să-și ia rămas-bun de la ea.

„E jale mare acasă la tine, ar fi vrut să spună. Mi se sfîșie inima de durere cînd mă gîndesc. Trebuie să te întorci acasă și să redai mințile părintelui tău. Mama

Fără a-i spune vreun cuvînt raţional, plîngea şi o săruta mereu, pînă ce bătrîna îngrijitoare găsi de cuviinţă să-l prevină că era vremea să se retragă.

După ce plecă, Marianne se gîndi la el şi la emoţia lui. „Ce bine e să fii iubită de cineva!" îşi zise.

Da, era bine să fii iubită, dar cum rămînea cu ea însăşi? Ce simţea ea? Nimic, mai puţin decît nimic.

Murise oare dragostea ei sau unde dispăruse? Unde se ascundea copilul inimii ei?

Mai trăia? Se furişase oare în colţul cel mai tainic al inimii? Îngheţase sub privirile ochilor? Îl îngrozea rînjetul ironic? Îl înăbuşiseră degetele cele aspre şi noduroase?

— O, dragostea mea, copilul inimii mele! suspină ea. Mai trăieşti oare sau ai murit ca şi frumuseţea mea?

A doua zi, Melchior Sinclaire se sculă devreme şi se urcă la etaj, la soţia lui.

— Vezi de fă rînduială în casă, Gustava, îi zise el. Mă duc s-o aduc pe Marianne.

— Bine, dragă Melchior. Vei găsi casa aşa cum a fost, îi răspunse ea.

Cu vorbele astea, soţii erau ca şi împăcaţi.

După o oră, proprietarul de la Björne era în drum spre Ekeby.

Rar se putea vedea un bătrîn mai elegant şi mai vesel ca Melchior Sinclaire, instalat cum era în sania lui cu cea mai frumoasă şubă şi cu cel mai bun pled. Părul îi era pieptănat cu îngrijire, dar faţa lui era palidă, iar ochii i se duseseră în fundul capului.

Cerul era senin, şi soarele de februarie îşi revărsa razele din plin deasupra pămîntului. Zăpada lucea ca ochii fetelor după primul vals. Mestecenii îşi înălţau dantela de rămurele roşietice, unele împodobite cu ţurţuri sclipitori.

Era o zi strălucitoare şi festivă. Caii îşi jucau picioarele din faţă, iar vizitiul plesnea din bici de bucurie.

După o scurtă călătorie, sania proprietarului de la Björne trase la scara cea mare a conacului de la Ekeby.

Îi ieşi în întîmpinare o slugă.

— Unde-ţi sînt stăpînii? întrebă Melchior.

ta e cu viaţa mereu în primejdie. Trebuie să pleci acasă, scumpa mea."

Avea pe buze aceste cuvinte de renunţare, pe care totuşi nu le-a putut rosti.

Îngenuncheat la căpătîiul Mariannei, îi cuprinse gîtul cu amîndouă mîinile şi o sărută, dar nu mai fu în stare să rostească vreun cuvînt. Inima începu să-i bată cu putere, parcă voia să-i spargă pieptul.

Variola desfigurase chipul frumos al iubitei sale. Tenul i se făcuse aspru şi se pistruiase. Sîngele roşu n-avea să-i mai îmbujoreze niciodată obrajii, iar vinişoarele albastre n-aveau să se mai ivească pe tîmplele ei. Ochii îi erau şterşi sub pleoapele umflate. Sprîncenele îi căzuseră, iar luciul de emaliu din albul ochilor i se îngălbenise.

Totul era pustiu. Liniile fine deveniseră aspre şi grosolane.

Nu puţini au fost cei care au jelit pe urmă frumuseţea apusă a Mariannei Sinclaire. În toată provincia Värmland lumea a plîns pierderea tenului ei superb, a ochilor ei strălucitori şi a părului ei bălai. Acolo frumuseţea e preţuită ca nicăieri în lume. Lumea veselă plîngea ca şi cum ţara ar fi pierdut o nestemată din coroana onoarei ei, ca şi cum viaţa ar fi căpătat o pată pe soarele ei strălucitor.

Cel dintîi însă care a văzut-o după ce-şi pierduse frumuseţea, nu s-a gîndit nici o clipă să plîngă.

Inima lui era plină de sentimente negrăite. Cu cît se uita mai mult la ea, cu atît mai vajnic se înflăcăra. Dragostea lui sporea ca şuvoiul de primăvară. Clocotindu-i în inimă ca nişte valuri de foc, îi încingea întreaga fiinţă, făcîndu-l să verse lacrimi, să suspine, să tremure din tot trupul.

Voia s-o iubească, s-o apere, s-o vadă teafără. Voia să fie sclavul şi îngerul ei păzitor.

Cît de puternică e dragostea după ce a primit botezul de foc al durerii ! Gösta nu putea vorbi cu Marianne despre despărţire şi renunţare. Nici nu o putea părăsi. Era dator să-şi jertfească viaţa pentru ea. De dragul ei era în stare să săvîrşească orice păcat.

— Sînt la vînătoare pe piscul Gurlita, să prindă ursul cel mare.

— Toţi ?

— Toţi, domnule. Cine nu se duce pentru urs, se duce după merinde.

Melchior Sinclaire rîse cu poftă, făcînd să răsune curtea cufundată în tăcere. Drept răspuns, răsplăti sluga cu un taler.

— Spune-i, te rog, fiicei mele că am venit s-o iau acasă. N-o să îngheţe de frig. Am sania cu mine şi o blană de lup s-o înfăşur bine.

— Nu poftiţi înăuntru ?

— Mulţumesc, dragă. Stau destul de bine aici.

Sluga dispăru, iar tatăl Mariannei începu să aştepte.

În ziua aceea era atît de bine dispus, încît nimic nu-l putea necăji. Se şi gîndise că va fi nevoie s-o aştepte puţin pe Marianne. Poate că nici nu se sculase încă. Pînă una, alta, se va distra uitîndu-se la tot ce se afla în apropiere.

De streaşină atîrna un sloi de gheaţă cu care razele soarelui se răfuiau de zor. Îl luau la rost de sus, topeau cîte o picătură şi voiau s-o facă să cadă la pămînt de-a lungul sloiului. Picătura ajungea însă pînă la jumătatea drumului şi îngheţa iarăşi. Razele făceau noi încercări, dar toate dădeau greş mereu. În cele din urmă însă, o pîrdalnică de rază, mititică dar luminoasă şi sclipitoare în zelul ei, se înfipse în vîrful sloiului şi nimeri ţinta, căci o picătură se desprinse repede din el şi căzu la pămînt.

Melchior Sinclaire, care urmărise priveliştea, începu să rîdă.

— Ai izbutit, ştrengăriţo, îi spuse el razei.

Curtea era tăcută şi pustie. Cît era casa de mare, nu se auzea nici un zgomot înăuntru. Melchior nu-şi pierdu însă răbdarea. Ştia doar bine că femeilor le trebuie multă vreme să se dichisească.

Se uită pe urmă la coteţul porumbeilor. La portiţă erau zăbrele. În timpul iernii păsările erau închise, ca să nu le răpească uliul. Cînd şi cînd îşi ieţea capul o porumbiţă prin ochiurile reţelei.

— Aşteaptă primăvara, îşi zicea Melchior. Îi mai trebuie însă multă răbdare.

Porumbiţa apărea cu atîta regularitate, încît spectatorul o puse sub observaţie cu ceasul în mînă. Pasărea îşi iţea capul exact din trei în trei minute.

— Păi ce crezi tu, mititico ? îi zise el. Crezi că primăvara vine în trei minute ? Învaţă să aştepţi.

De aşteptat, aştepta şi el. Ba încă mult şi bine !

Pierzîndu-şi răbdarea, caii începură să scurme zăpada cu copitele. Pe urmă însă, tot clipind din ochi la soare, îi fură somnul şi adormiră cu capetele lipite unul de altul.

Vizitiul şedea drept pe capră cu biciul şi hăţurile în mînă. Stînd însă cu faţa la soare, aţipi şi el în cele din urmă şi începu să tragă la aghioase.

Numai Melchior Sinclaire era încă treaz. Niciodată în viaţa lui nu-i arsese mai puţin de somn ca atunci şi rareori avusese parte de ceasuri mai plăcute ca în timpul acelei vesele aşteptări. Îşi zicea că Marianne, ca una care fusese bolnavă, nu putea să vină atît de repede. Pînă la urmă însă, tot avea să vină. Era imposibil să nu vină. Iar pe urmă toate aveau să meargă bine. Fie-sa, îşi zicea el mai departe, îşi va da seama acum că tata nu era supărat pe ea, de vreme ce venise chiar el, cu sania şi cu doi cai, s-o aducă înapoi, acasă.

Văzu ceva mai încolo un stup de albine. La urdiniş, un ghiduş de piţigoi tocmai se pregătea să-şi pună în aplicare un vicleşug diabolic. Era vremea amiezii şi chitea să-şi facă rost de ceva merinde, ca să-şi astîmpere foamea. Începu deci să ciocănească la urdiniş cu pliscuşorul lui ascuţit. Albinele din stup stăteau atîrnate într-o pungă mare şi neagră. Domnea acolo o ordine desăvîrşită : împărţitoarele de merinde distribuiau raţiile de mîncare, iar paharnicul alerga de la o gură la alta cu nectar şi ambrozie. Albinele care erau la fund îşi schimbau locul cu cele aflate deasupra într-o forfoteală necurmată, avînd grijă ca fiecare să se bucure în măsură egală de căldură şi de confort.

Auzind ciocănitul de afară, toată populaţia stupului începu să bîzîie intrigată. Ciocănea un prieten sau un

vrăjmaş ? Era oare comunitatea în primejdie ? Matca avea presimţiri negre. Îşi pierdu răbdarea. Poate că venise stafia trîntorului omorît de albinele lucrătoare după roit.

— Du-te de vezi ce-i acolo, afară ! porunci ea albinei portărese.

Bîzîind „trăiască regina !", aceasta ieşi repede din stup. Ţiţigoiul se şi năpusti ţac-pac ! asupră-i. Lungindu-şi gîtul şi dînd din aripi, înşfăcă albina, o strivi şi o înghiţi. Cine mai putea să aducă la cunoştinţa suveranei păţania ei ?

Pasărea ciocăni apoi din nou, iar matca trimise altă portăreasă în iscoadă. Şi apoi iarăşi şi iarăşi aceeaşi poveste. Toate albinele care ieşeau din stup dispăreau pe rînd, fără ca vreuna să se poată înapoia ca să raporteze ce se întîmplase. De la o bucată de vreme, albinele dinăuntru fură cuprinse de panică. Erau convinse că venise la cuibul lor un duşman cu gînd de răzbunare. Nu era mai bine să nu fi auzit nimic ? De ce fuseseră curioase ? De ce nu aşteptaseră liniştite ?

Bătrînul Melchior rîdea cu lacrimi de prostia lor, ca şi de şiretenia păsărelei poznaşe cu pene galbene şi verzui.

Trecu ce mai trecu şi se ivi dulăul conacului. Acesta umbla tiptil cu capul în pămînt şi bîţîia din coadă ca şi cum s-ar fi dus undeva cu o trebuşoară oarecare. Deodată numai ce începu să scurme zăpada cu labele. Şmecherul ascunsese pesemne acolo ceva de furat.

— Hoţomane ! îi ziseră atunci două coţofene, care păreau a fi glasurile conştiinţei. Noi sîntem în slujba poliţiei. Dă-ne repede ce-ai şterpelit şi ascuns în zăpadă.

— Tacă-vă pliscul, pungăşoaicelor ! Eu sînt intendentul casei.

— Halal intendent ! îl luară păsările în bătaie de joc.

Dulăul se repezi asupra coţofenelor, care o luară la fugă dînd din aripi. Sări apoi după ele, lătrînd. În timp ce fugărea însă una din păsări, cealaltă se întoarse la gaura scurmată de cîine şi începu să ciugulească o bucată de carne pe care o găsi acolo. Nu izbuti, totuşi, s-o ridice. Dulăul veni atunci înapoi, luă bucata de

carne cu labele şi începu să muşte din ea. Coţofenele veniră amîndouă în faţa lui şi-l împroşcară cu ocări. Cîinele înfuleca însă de zor şi mîrîia la ele. Văzîndu-le că nu-l slăbeau de loc, tăbărî din nou asupra lor şi le alungă.

Soarele cobora acum spre munţii de la apus. Melchior Sinclaire scoase ceasornicul din buzunar şi se uită la el. Era ora trei. Se gîndea că soţia lui îi aştepta cu masa gata încă de la amiază.

În acea clipă ieşi sluga din casă, spunîndu-i că-l poftea sus domnişoara Marianne. Bătrînul luă blana de lup şi urcă scara foarte radios.

Auzindu-i paşii greoi pe trepte, Marianne nu ştia încă dacă va pleca ori nu acasă cu tatăl ei. Îşi dădea totuşi seama că trebuia să pună capăt acelei lungi aşteptări.

Sperase mereu că se vor întoarce cavalerii, dar aceştia nu mai veneau. Se hotărî deci să rezolve singură problema. Nu mai era chip să reziste.

Crezuse că tatăl ei, după ce va aştepta cîteva minute în zadar, se va supăra şi va pleca înapoi la Björne sau că va sparge uşile şi va da foc casei. El însă aşteptase îndelung, calm şi zîmbitor.

Marianne nu nutrea pentru el nici dragoste, nici ură. Un glas lăuntric o îndemna totuşi oarecum să-i dea ascultare. Nu renunţase încă la gîndul de a-şi ţine cuvîntul faţă de Gösta.

Bătrînul nici nu adormise, nici nu scosese vreun cuvînt din gură, nici nu dăduse semne de nelinişte sau de şovăire, nici nu spusese vizitiului să tragă sania undeva, la umbră. Aşteptase cu multă răbdare şi plin de încredere.

Avea toată nădejdea că fiica sa va veni, de vreme ce el o aştepta.

Marianne simţea că o durea capul. Abia îşi mai stăpînea nervii. Nu putea să aibă linişte cîtă vreme ştia că tatăl ei aştepta acolo, jos. I se părea că voinţa lui o trăgea în jos, pe scară.

Acum, cel puţin va putea să stea de vorbă cu el.

Pînă să ajungă el sus, spuse îngrijitoarei să dea perdelele la o parte şi se aşeză în aşa fel ca chipul să-i

fie în bătaia luminii. Scopul era să-l pună oarecum la încercare, însă Melchior Sinclaire era în ziua aceea un om ca niciodată.

Cînd o văzu, nu făcu nici un gest şi se abţinu de la orice exclamare, ca şi cum n-ar fi observat nici o schimbare la ea. Marianne ştia cît de mult preţuise bătrînul înfăţişarea ei frumoasă. El însă nu-şi trădă cîtuşi de puţin mîhnirea, stăpînindu-şi-o, ca să nu-i facă inimă rea. Acest lucru o mişcă. Începu să-şi dea seama de ce mamă-sa ţinea încă la el.

Melchior Sinclaire venea la dînsa fără reproşuri şi fără scuze.

— Am să te învelesc, Marianne, cu blana asta de lup. Nu e rece. Am ţinut-o tot timpul pe genunchi.

Cu toate astea, se duse la gura sobei şi o încălzi.

Pe urmă o ajută să se dea jos de pe divan şi-i puse pe umeri blana, iar pe cap un şal pe care i-l petrecu pe sub braţe şi-l legă la spate.

Marianne se supuse. Nu mai avea nici o voinţă. Era plăcut să-i poarte cineva de grijă şi să fie lipsită de voinţă. Era plăcut mai ales pentru ea, care era atît de sfîşiată şi care nu mai ştia ce este un gînd sau un sentiment.

Bătrînul o ridică, o duse jos, în sanie, şi porni cu ea spre Björne.

Marianne închise ochii şi suspină, cît de părere de bine, cît de părere de rău. Îşi lua rămas-bun de la viaţă, de la adevărata viaţă. Îi era însă totuna, de vreme ce viaţa nu mai era pentru ea decît un joc ca la teatru.

După cîteva zile, mama ei îi înlesni o întîlnire cu Gösta. Trimise pe cineva după el, în timp ce Melchior era plecat să supravegheze cărăuşii de lemne, şi-l duse la Marianne.

Gösta intră în camera ei să-i dea bună ziua şi, fără să-i adreseze vreun cuvînt, se opri în prag, cu ochii în pămînt, ca un copil recalcitrant.

— Ei, Gösta ! exclamă ea, privindu-l oarecum distrată din fotoliul în care şedea.

— Da, aşa mă cheamă.

— Vino încoace, vino la mine. Gösta!

Acesta înaintă spre ea fără să-şi ridice ochii.

— Vino mai aproape! Aşază-te ici, în genunchi!

— O, Doamne! La ce mi-ar mai folosi asta? izbucni el, supunîndu-se totuşi.

— Vreau să-ţi spun, Gösta, că am făcut bine întorcîndu-mă acasă.

— Să sperăm că nu vei mai fi izgonită şi aruncată în nămeţi.

— O, Gösta! Nu-ţi mai sînt dragă. M-am sluţit, nu-i aşa?

Gösta o apucă de cap şi o sărută, dar cu aceeaşi răceală.

Marianne era de fapt uimită. Cum adică? Era gelos pe părinţii ei? Asta era desigur ceva trecător. Trebuia să încerce acum să-l recîştige. Nu-şi dădea seama aproape de loc de ce voia să-l reţină, dar voia acest lucru. Îşi aduse aminte că Gösta fusese singura fiinţă care izbutise o dată să o mîntuiască de ea însăşi. Tot el trebuia să facă acest lucru încă o dată.

Marianne începu deci să vorbească, dornică să-l recîştige. Îi spuse că nu avea de gînd să renunţe la el definitiv, dar că trebuiau să se despartă cîtva timp de ochii lumii. Gösta văzuse doar că tatăl ei era în pragul nebuniei şi că viaţa mamei era în orice clipă în primejdie. Trebuia să înţeleagă deci că fusese nevoită să se întoarcă acasă.

Mînia lui Gösta izbucni atunci în cuvinte. Marianne nu avea nevoie să se prefacă, iar el nu mai voia să fie jucăria ei. Îl părăsise din clipa în care se hotărîse să vină acasă. Nu putea s-o mai iubească. Cînd se înapoiase cu două zile în urmă de la vînătoare şi văzuse că ea plecase fără să-şi fi luat rămas-bun şi fără să-i fi lăsat o vorbă, îi îngheţase sîngele în vine şi era să moară de inimă rea. Cum putea să mai iubească o fiinţă care-i adusese o durere atît de mare? De altfel, ea nu-l iubise niciodată. Era o cochetă dornică de cineva care s-o sărute, s-o dezmierde şi atîta tot.

Credea el în adevăr că Mariannei îi plăcea să fie înconjurată de tineri care s-o dezmierde? Da, credea. Femeile nu sînt sfinte, cum par. Sînt egoiste şi cochete

de sus pînă jos. O ! Dacă ar şti Marianne cum s-a simţit el cînd s-a întors de la vînătoare ! Niciodată nu va putea să uite durerea acelor clipe. Ea îl va urmări toată viaţa. Nu va mai fi niciodată un om ca lumea.

Fata începu să-i explice cum se petrecuseră lucrurile. Ţinu să-i aducă aminte că totdeauna îi fusese credincioasă.

Zadarnic însă, căci el n-o mai iubea. Îi pătrunsese sufletul. Era egoistă. Nu-l iubea. Plecase de la el fără o vorbă.

Repeta mereu acest refren pînă la banalizare.

Marianne nu putea să se supere. Îi înţelegea mînia. Nici nu se temea de o ruptură în toată puterea cuvîntului. În cele din urmă începu însă a fi neliniştită. Se petrecuse oare o schimbare atît de adîncă în inima lui Gösta încît să n-o mai poată iubi ?

— Gösta ! zise ea. Fost-am eu oare egoistă cînd m-am dus la Sjö să-l chem pe maior ? Ştiam doar că acolo bîntuie variola. Las' că nici nu-i bine să umble cineva cu pantofi subţiri pe frig şi pe zăpadă !

— Dragostea trăieşte din dragoste, iar nu din servicii şi binefaceri, răspunse Gösta.

— Aşadar, vrei ca de azi înainte să fim străini unul faţă de altul ? Spune, Gösta.

— Da, asta vreau.

— Nestatornic om eşti în cazul ăsta.

— Aşa zice lumea de obicei despre mine.

Gösta Berling era rece, cu neputinţă de încălzit. De fapt, Marianne Sinclaire era şi mai rece. Spiritul de autoobservaţie îşi bătea joc de ea, văzînd-o că făcea pe îndrăgostita.

— Gösta ! zise ea, făcînd încă un efort. Niciodată nu ţi-am făcut vreun rău cu voia mea, în ciuda oricărei aparenţe. Te rog, iartă-mă.

— Nu te pot ierta.

Marianne ştia că l-ar fi putut recîştiga pe Gösta, dacă el ar fi avut un sentiment întreg. Încerca totuşi să-şi mărturisească pasiunea. Ochii de gheaţă îşi băteau joc de ea, dar tot mai încerca. Nu voia să-l piardă.

— Nu te lăsa stăpînit de mînie, Gösta. Gîndeşte-te cît de urîtă m-am făcut. Nimeni nu mă mai poate iubi.

— Nici eu, zise el. Resemnează-te ca şi alţii să-ţi vezi inima zdrobită.

— Niciodată n-am iubit, Gösta, pe altcineva afară de tine. Iartă-mă! Nu mă părăsi! Eşti singura fiinţă din lume care mă poate mîntui de mine însămi.

Gösta o respinse.

— Minţi, răspunse el cu un calm uluitor. Nu ştiu ce gînd ai cu mine, însă văd bine că minţi. De ce vrei să mă reţii? Eşti atît de bogată că niciodată nu vei duce lipsă de peţitori.

Spunînd aceste cuvinte, plecă.

Nici nu apucase să închidă bine uşa şi o durere nesfîrşită puse stăpînire pe inima Mariannei.

Era dragostea care izbucnea din ascunzişul intim în care o izgoniseră ochii de gheaţă. Ea, cea mult dorită, venea acum, cînd era prea tîrziu. Venea serioasă şi atotputernică, mantia ei regală fiind susţinută de alean şi de durere.

Cînd Marianne îşi putu spune cu toată siguranţa că Gösta Berling o părăsise, încercă o durere fizică atît de grozavă încît era cît pe ce să leşine. Apăsîndu-şi inima cu amîndouă mîinile, rămase ceasuri întregi pe locul unde se afla, luptînd cu suferinţa ei fără de lacrimi.

Ea însăşi suferea de astă dată, nu o străină şi nici o actriţă. Ea însăşi!

De ce venise tatăl ei să-i despartă? Dragostea ei nu murise. Nu-i simţise totuşi puterea decît în starea de slăbiciune în care se aflase în urma bolii.

O, Doamne! De ce-l pierduse? De ce se trezise atît de tîrziu?

Gösta era singurul stăpîn al inimii ei. De la el putea să rabde orice. Asprimea şi cuvintele grele nu puteau decît s-o încovoaie pînă la dragostea cea mai umilă. Dacă ar fi lovit-o, s-ar fi tîrît ca un cîine în faţa lui şi i-ar fi sărutat mîna.

Puse mîna pe condei şi pe hîrtie şi începu să scrie de zor. Scrise mai întîi despre dragostea şi durerea ei. Pe urmă îi imploră nu dragostea, ci numai mila. Cele ce scria erau un fel de versuri.

Nu ştia ce să mai facă spre a-şi alina acea durere surdă.

După ce isprăvi de scris, se gîndi că, primindu-i acele rînduri, Gösta va rămîne încredinţat de dragostea ei. De ce să nu i le trimită ? Se hotărî să i le trimită a doua zi, cu nădejdea că-l vor aduce înapoi la ea.

A doua zi se luptă îndurerată cu ea însăşi. I se părea că aşternuse pe hîrtie nişte prostii jalnice. Fără rime, fără metrică. Proză pur şi simplu. Desigur că Gösta avea să rîdă de asemenea versuri.

Se trezi atunci şi mîndria ei. De vreme ce n-o mai iubea, ar fi fost o înjosire grozavă să-i cerşească dragostea.

Uneori înţelepciunea îi spunea că trebuia să se bucure că scăpase de legătura cu Gösta şi de toate urmările triste pe care această legătură le-ar fi atras.

Chinul care o zbuciuma era însă atît de îngrozitor, încît sentimentele ei ieşiră biruitoare. După trei zile, conştientă de dragostea ei, băgă versurile într-un plic şi scrise pe el adresa lui Gösta Berling. Nu i le-a trimis totuşi niciodată. Înainte de a fi găsit un curier de încredere, aflase despre Gösta unele lucruri care o făcură să-şi dea seama că era prea tîrziu ca să-l poată recîştiga.

A durut-o însă sufletul toată viaţa că nu trimisese acele versuri la timp, ca să-l poată readuce lîngă ea.

Toată durerea se concentra în următoarele cuvinte: „De ce am zăbovit atît de mult ? De ce am zăbovit atîtea zile ?"

Acele cuvinte i-ar fi cîştigat fericirea vieţii sau cel puţin realitatea ei. Era sigură că i l-ar fi adus înapoi pe iubitul ei.

Durerea îi făcu totuşi acelaşi serviciu ca şi dragostea. Făcu din ea o fiinţă întreagă, destul de puternică pentru a suporta şi binele, şi răul. Sufletul ei putea să fie frămîntat de sentimente clocotitoare, fără a fi împiedicate de frigul glacial al autoobservaţiei. Astfel că s-a bucurat de multă dragoste, cu toată urîţenia ei.

Se zice însă că niciodată nu l-a uitat pe Gösta Berling. L-a plîns cum se plînge o viaţă dezamăgită.

Iar versurile ei, foarte mult citite odinioară, au fost date uitării de multă vreme. Ele sînt însă nespus de mişcătoare, aşa cum le văd scrise pe o foaie îngălbe-

nită de hîrtie, cu cerneala ştearsă, cu slove mărunte şi elegante. În cuvintele lor sărace e cuprinsă durerea unei vieţi întregi, iar eu le citesc cu un fel de fiori mistici, ca şi cum ar fi în ele o putere tainică.

Copilă, ai iubit, dar niciodată
nu vei mai gusta bucuria iubirii.
Furtuna simţirii ţi-a sfărmat sufletul.
Bine acum că te odihneşti!
Pe dealurile fericirii nu vei mai alerga.
Bine acum că te odihneşti!
Nu vei mai trece înot prin undele durerii,
o, niciodată!

Copilă, ai iubit, dar niciodată
sufletul tău nu va mai arde în flăcări.
Ai fost ca un cîmp de iarbă uscată,
flăcările te-au cuprins într-o clipă.
Păsările văzduhului, ţipînd înspăimîntate,
au fugit de norii de fum învălmăşiţi şi de funigeii cenuşii.
Acum pot să se-ntoarcă. Tu nu mai arzi,
nici nu vei mai arde vreodată.

Copilă, ai iubit, dar niciodată
nu vei mai asculta glasul iubirii,
avînturilor inimii tale copile,
ţintuite pe banca de şcoală,
de libertate li-i dor, şi de joc,
dar nimeni nu le mai cheamă.
Stau ca străjile date uitării,
nimeni nu le mai cheamă.

Copilă, singurul care a fost s-a dus
ducînd cu el iubirea şi bucuria toată a iubirii.
El, cel pe care l-ai iubit şi te-a-nvăţat
să zbori vîslind din aripi prin văzduh.
El, cel pe care l-ai iubit, cel care
ţi-a dăruit unicul loc uscat pe cîmpu-acoperit de ape,
s-a dus, el, singurul care ştie
poarta inimii tale s-o deschidă.

Un singur lucru te mai rog, iubitul meu :
Să nu-mi pui pe grumaz povara urii !
Nu-i inima omului oare cel mai plăpînd lucru din lume ?
Cum ar putea să mai trăiască sfîşiată
de gîndul că ea-i chinul altei fiinţe ?

O, dragul meu, de vrei să mă ucizi,
nu-ţi trebuie pumnal, şireang sau otravă.
Spune-mi numai că tu vrei să dispar
de pe pămîntul înverzit, din împărăţia vieţii,
şi-ndată mă voi scufunda-n mormînt.

Mi-ai dăruit sufletul vieţii. Mi-ai dăruit iubirea.
Acum tu îţi iei darul înapoi. O, ştiu că-l iei.
Numai să nu-l preschimbi în ură !
Eu totuşi mai iubesc, vreau să trăiesc. O, să nu uiţi !
Ştiu însă, ştiu, că sub povara urii voi muri.

Capitolul X • **Tînăra contesă**

Tînăra contesă doarme dimineaţa pînă la ora zece şi cere totdeauna pîine caldă la dejun. Brodează la gherghef şi citeşte poezii. E o fiinţă răsfăţată. În schimb, e veselă şi împrăştie bucuria peste tot în jurul ei.

Nimeni nu-i reproşează că se scoală tîrziu şi cere pîine caldă, de vreme ce este atît de milostivă cu oamenii nevoiaşi şi de prietenoasă cu oricine.

Tatăl ei e un nobil suedez care a trăit tot timpul în Italia, reţinut acolo de frumuseţea acelei ţări şi de una dintre graţioasele ei fiice. Călătorind prin Italia, Henrik Dohna fusese primit în casa acelui nobil, făcuse cunoştinţă cu fiicele sale, se căsătorise cu una din ele şi o adusese în Suedia.

Ea, care vorbise totdeauna limba suedeză şi fusese educată să iubească tot ce e suedez, se simţea nespus de bine în ţara urşilor. Se prinsese cu atîta însufleţire în hora cea mare de petreceri din jurul lacului Löv,

de parcă trăise dintotdeauna acolo. Habar n-avea de rangul ei de contesă. Această ființă tînără și veselă dispreţuia luxul și mîndria nobilimii.

Bătrînilor le era nespus de dragă. Tînăra contesă se bucura de un mare succes în faţa lor. Era de ajuns să fie văzută la un bal, pentru ca toţi, judecătorul din Munkerud, prim-pastorul din Bro, Melchior Sinclaire, căpitanul de la Berga și așa mai departe, să spună cu toată convingerea soţiilor lor că, dacă ar fi întîlnit-o pe tînăra contesă cu treizeci sau patruzeci de ani în urmă...

— Păi nici nu se născuse pe vremea aceea! le răspundeau venerabilele consoarte.

Acestea se foloseau de primul prilej cînd se întîlneau cu tînăra contesă, ca s-o tachineze că fura inima soţilor lor.

Bătrînele o priveau cu oarecare teamă. Își aduceau aminte de contesa Märta. Tot așa de veselă, de bună și de iubită fusese și ea, cînd venise prima oară la Berga. În cele din urmă ajunsese însă o cochetă vanitoasă, care nu se mai gîndea decît la distracţii și la plăceri.

„Măcar de-ar avea un soţ care s-o îndemne la lucru!" își ziceau ele. „Măcar de s-ar pricepe la războiul de ţesut!"

Căci un război de ţesut te scapă de orice griji, te scuteşte de orice alte preocupări și a fost salvarea multor femei.

Tînăra contesă e bucuroasă să ajungă o gospodină bună. Cît de mult i-ar plăcea să fie o soţie fericită într-un cămin liniștit! Adeseori vine la seratele mari și se așază lîngă bătrîne.

— Henrik, le spune ea, doreşte foarte mult să fiu o gospodină vrednică, la fel cu maică-sa. Învăţaţi-mă, vă rog, cum se montează un război de ţesut!

Bătrînele oftează de două ori. Întîi, de mirare că tînărul conte Henrik poate să creadă că maică-sa era o gospodină vrednică. Al doilea, pentru că nu-și închipuie cît e de greu s-o iniţieze pe această tînără profană în lucruri atît de complicate. E de ajuns să-i vorbeşti de urzeală și de bătătură, de spată și de vatale, ca să-i faci capul calendar, darămite să-i pome-

neşti de alte piese şi accesorii ale războiului de ţesut!

Oricine o vede pe tînăra contesă se miră cum s-a putut mărita cu un nătărău de teapa contelui Henrik.

Vai de cel sărac cu duhul! Păcat de el, oricine ar fi! Mai mare păcat e însă de cel care-i prost şi trăieşte în provincia Värmland.

Se vorbesc multe despre nerozia contelui Henrik, deşi nu are decît vreo douăzeci de ani şi ceva. Se povesteşte ce i-a declarat cu cîţiva ani în urmă Annei Stjärnhök la o cursă de sănii.

— Eşti frumoasă, Anna, îi spusese el.

— Altă vorbă nu ai, Henrik?

— Eşti cea mai frumoasă fată din Värmland.

— Ba nu-s de loc!

— În orice caz, eşti cea mai frumoasă dintre toate fetele care iau parte la această cursă de sănii.

— Ba nu-s, Henrik!

— Atunci eşti cea mai frumoasă din sania asta. Zi că nu!

Anna nu putea, firește, tăgădui.

Cît despre contele Henrik, nu e frumos. Pe cît e de nerod, pe atît e de urît. Lumea spune despre el că poartă pe gîtul subţire un cap moştenit din moşi-strămoşi. Aşa se explică desigur că ultimul moştenitor are o minte atît de slabă. „Capul nici măcar nu este-al lui", zice lumea. „L-a împrumutat pe-al lui taică-său. Nici nu-l poate apleca, de frică să nu-l piardă. Are tenul galben şi cute pe frunte. E capul pe care l-au purtat tatăl şi bunicul său. Altfel cum ar putea să aibă părul atît de rar, buzele atît de palide şi bărbia atît de ascuţită?"

În jurul contelui Henrik roiesc mereu mucaliţi care-l îndeamnă să spună prostii, pentru ca pe urmă să le răspîndească şi să le susţină.

Din fericire, el nu observă nimic. E solemn şi demn în toată atitudinea lui. Poate el să creadă că nu-s şi alţii la fel? Demnitatea s-a cuibărit în trupul său. Se mişcă totdeauna cu măsură, merge drept şi, dacă întoarce capul, i se întoarce şi corpul în acelaşi timp.

Cu cîţiva ani în urmă, venise în vizită la judecătorul din Munkerud. Sosise călare, cu joben în cap, cu pan-

taloni galbeni şi cizme lustruite, stînd mîndru şi ţanţoş pe şa. La venire, lucrurile merseseră bine. La plecare însă s-a întîmplat ca o ramură de mesteacăn de pe alee să-i dea jos jobenul din cap. A descălecat, şi l-a pus în cap şi a trecut din nou pe sub aceeaşi ramură, care i-a dat iar jobenul jos. Scena s-a repetat de patru ori.

În cele din urmă, judecătorul s-a apropiat de el şi i-a zis :

— Acuma ai grijă să ocoleşti ramura.

A cincea oară contele a trecut teafăr înainte.

Cu toată prostia lui, tînăra contesă ţinea la el. Cînd îl văzuse la Roma, nu ştia că în ţara lui se bucura de gloria unui mare nătărău. În Italia era înconjurat de o oarecare strălucire a tinereţii şi se căsătoriseră în împrejurări foarte romantice. Contesa povestea cu drag cum fusese răpită de către contele Henrik. Călugării şi cardinalii se făcuseră foc că ea voia să se lepede de credinţa mamei ei, trecînd la cea protestantă. Tot poporul se răzvrătise. Palatul tatălui ei fusese luat cu asalt. Bandiţii îl urmăriseră pe Henrik. Mama şi surorile contesei o imploraseră să renunţe la căsătorie. Tatăl ei se înfuriase totuşi văzînd că gloata de italieni voia să-l împiedice să-şi mărite fata cu cine voia el. De aceea îl sfătuise pe Henrik să o răpească. Văzînd că nu era chip să se cunune acasă fără să fie descoperiţi, s-au strecurat pe uliţa dosnică şi pe tot felul de drumuri tainice pînă la consulatul suedez. Abjurîndu-şi acolo religia catolică şi devenind protestantă, tînăra contesă s-a cununat imediat, iar cei doi însuraţei au fost expediaţi apoi spre miazănoapte cu o diligenţă rapidă. „Altfel nu ne-am fi putut lua", zicea contesa. „A fost destul de trist că ne-am cununat la un consulat, în loc să ne fi cununat la una din multele biserici frumoase, dar contele ar fi rămas fără mine dacă nu făceam asta. Acolo, în Italia, lumea e violentă. Părinţii mei, cardinalii, călugării, toţi erau porniţi. Din cauza asta, am fost nevoiţi să procedăm în taină. Dacă norodul ne-ar fi văzut cînd am fugit de-acasă, ne-ar fi ucis pe amîndoi numai aşa, pentru mîntuirea sufletului meu. Henrik era, fireşte, osîndit dinainte."

Tînăra contesă şi-a iubit însă soţul şi după venirea lor la Borg, unde au dus o viaţă mai liniştită. Îi erau dragi strălucirea numelui pe care-l purta Henrik şi gloria strămoşilor săi. Îi plăcea să vadă cum prezenţa ei îi potolea dîrzenia şi să audă cum i se muia glasul cînd vorbea cu el. Afară de asta, contele ţinea la dînsa şi o răsfăţa. Tînăra contesă nu-şi putea închipui o femeie măritată care să nu-şi iubească soţul.

Contele Henrik corespundea oarecum şi idealului ei în ce priveşte bărbăţia. Era un om căruia îi plăceau dreptatea şi adevărul. Nu-şi călcase niciodată cuvîntul. Era pentru tînăra contesă un nobil autentic.

În ziua de opt a lunii martie, pretorul Scharling îşi serbează ziua naşterii şi multă lume umblă atunci pe dealurile de la Broby. Vin la pretură oameni de la apus şi de la răsărit, cunoscuţi şi necunoscuţi, poftiţi şi nepoftiţi. Toţi sînt bine primiţi. Toţi sînt ospătaţi cu mîncare şi băutură din belşug, iar în sala de dans e loc destul pentru amatorii din şapte comune.

Vine şi tînăra contesă, aşa cum vine oriunde e prilej de dans şi de veselie. Nu e bucuroasă, totuşi, cînd vine acum, presimţind pesemne că i-a venit rîndul şi ei să fie atrasă în cursa nebună a aventurii.

Pe drum a contemplat amurgul. Soarele apunea pe un cer senin şi lăsa nişte chenare aurii pe cîţiva nouraşi. Văzduhul cenuşiu din împrejurimi era străbătut de o boare răcoroasă.

Tînăra contesă vedea cum se îngîna ziua cu noaptea şi simţea neliniştea de care e cuprinsă orice vietate în timpul luptei dintre aceste două puteri. Caii se zoreau să ajungă cît mai degrabă la adăpost cu poverile pe care le duceau. Tăietorii de lemne din pădure şi slujnicele de la tîrle se grăbeau să plece spre casele lor. Fiarele sălbatice urlau la marginea pădurii. Ziua, favorita oamenilor, fusese biruită.

Lumina se stingea, iar culorile păleau. Contesa simţea numai răcoarea şi vedea numai urîţenia. Tot ce sperase, iubise şi făptuise i se părea învăluit în lumina sură a amurgului. Pentru ea, ca şi pentru toată firea, era ceasul oboselii, înfrîngerii şi neputinţei.

Se gîndea că inima ei, care acum, în revărsarea bucuriei, îi învăluia existența în purpură și aur, va pierde cîndva puterea de a-i lumina lumea.

„O, neputință a inimii mele!" își zicea în sinea ei. „Zeiță sură și înăbușitoare a amurgului! Vei fi cîndva stăpîna sufletului meu. Voi vedea atunci viața urîtă și cenușie, după cum și e, poate. Părul îmi va albi atunci, spinarea mi se va încovoia, creierii mi se vor toci."

În aceeași clipă sania intră în curtea reședinței pretorului. Privind în sus, ochii tinerei contese văzură la una din aripile clădirii o fereastră cu zăbrele, iar printre acestea un chip mohorît.

Chipul acela era al maioresei de la Ekeby și tînăra contesă simți că toată plăcerea pe care spera s-o aibă în acea seară era de acum distrusă.

E bine să fii vesel, cînd nu vezi durerile altora și doar auzi vorbindu-se despre ele ca despre niște ospețe într-o țară străină. E foarte greu însă să-ți fie inima veselă, cînd vezi în fața ta privelîștea întunecoasă a unei ființe în restriște.

Contesa știe bine că pretorul Scharling a arestat-o pe maioreasă și că ea urmează să fie cercetată pentru samavolniciile pe care le săvîrșise în noaptea cînd avusese loc balul cel mare la Ekeby. Nu-și închipuise, totuși, că va fi închisă chiar în localul preturii, atît de aproape de sala de dans încît cei adunați acolo să se poată uita în camera ei, iar ea să poată auzi muzica și tot tămbălăul. Gîndul la maioreasă îi răpește tinerei contese toată bucuria.

De dansat, a dansat și vals și cadril și menuet și englezeasca, dar între dansuri a trebuit să se strecoare la fereastră, ca să se uite la aripa în care era întemnițată maioreasa. Fereastra ei era luminată. O vedea plimbîndu-se de colo pînă colo prin încăperea ei. Parcă nu voia să aibă odihnă. Se mișca necontenit.

Contesa nu mai are nici un chef de dansat. Se gîndește la zbuciumul prizonierei, care se frămîntă ca o fiară închisă în cușcă. Se miră cum de mai sînt în stare ceilalți să danseze. Știe bine că multă lume e la fel de mișcată ca și ea, știind-o pe maioreasă atît de

aproape. Totuşi nimeni nu se sinchiseşte. Cît de nepăsători sînt oamenii din Värmland !

De cîte ori se uită pe fereastră, picioarele tinerei contese se mişcă mai greu la dans, iar rîsul i se opreşte în gîtlej.

Soţia pretorului o vede ştergînd aburii de pe geam ca să privească afară şi se apropie de ea.

— Mare mizerie ! îi şopteşte ea contesei.

— Nici nu-mi vine să mai dansez, îi răspunde aceasta tot în şoapte.

— Eu, una, n-am vrut să fie bal la noi, cîtă vreme ea stă închisă unde-o vezi, o lămureşte doamna Scharling. După arestarea ei, a stat tot timpul la Karlstad, dar curînd urmează să aibă loc ancheta şi de aceea a fost adusă astăzi aici. N-am vrut să fie ţinută într-o carceră păcătoasă şi de aceea am instalat-o în camera de ţesut din aripă. Aş fi ţinut-o în salonaşul meu, dragă contesă, dacă n-ar fi venit toată lumea asta chiar azi. O cunoşti desigur prea puţin, dar pot să-ţi spun că a fost pentru noi toţi ca o mamă, ca o regină. Ce-o fi crezînd despre noi, care dansăm aici cînd ea se află în halul în care e ? Bine că cei mai mulţi habar n-au că se găseşte aici !

— N-ar fi trebuit să fie arestată, zice contesa cu severitate.

— E foarte adevărat ce spui, dar nu se putea altfel, pentru a se evita nenorociri şi mai mari. Nimeni n-a învinuit-o că a dat foc stogurilor ei de paie şi că i-a alungat pe cavaleri, însă maiorul a pornit în toate părţile în urmărirea ei. Dumnezeu ştie ce-ar fi fost în stare să facă dacă biata femeie n-ar fi fost arestată. Scharling a tras multe necazuri din cauza arestării maioresei. Chiar şi cei din Karlstad au fost nemulţumiţi de el că n-a închis ochii şi n-a muşamalizat toată întîmplarea de la Ekeby. El a făcut însă cum a socotit că era mai bine.

— Şi-acuma va fi condamnată, nu-i aşa ? întreabă contesa.

— Condamnată nu va fi. Sînt sigură de achitarea ei. Îi ajunge însă cît a pătimit zilele astea. Mare minune să nu-şi piardă minţile ! Nu-i puţin lucru pentru o femeie mîndră ca ea, dragă contesă, să fie tratată ca

o criminală de rînd. Cred că ar fi fost mai bine să fie lăsată liberă. Ar fi scăpat poate singură.

— Daţi-i drumul ! zice contesa.

— Asta poate s-o facă oricine altul afară de pretor şi de soţia lui, şopteşte doamna Scharling. Datoria noastră e s-o păzim. Mai ales în seara asta, cînd se află aici atîţia prieteni ai maioresei, la uşa ei bine închisă şi zăvorîtă sînt postaţi doi paznici şi nimeni nu poate intra la ea. Dacă însă ar scoate-o cineva afară, n-ai idee cît de bine ne-ar părea, atît mie cît şi lui Scharling.

— Eu nu m-aş putea duce s-o văd ?

Doamna Scharling o ia repede de mînă şi o duce afară cu ea. În vestibul se învelesc cu nişte şaluri şi ies grăbite în curte.

— De vorbit cu noi va fi cu neputinţă să vorbească, zice soţia pretorului. Va putea să vadă însă că n-am dat-o uitării.

Ajungînd în prima cameră a aripii, unde stau de pază doi oameni în faţa uşii zăvorîte, cele două femei intră la maioreasă fără să fie oprite de nimeni. Prizoniera se află într-o încăpere mare, plină de războaie de ţesut şi de alte scule. De fapt, odaia e întrebuinţată ca atelier de ţesut, însă are zăbrele la fereastră şi încuietoare solidă la uşă, ca să poată servi la nevoie şi ca arest.

Maioreasa continuă să umble de colo pînă colo, fără să le prea ia în seamă. Îşi închipuie că face un drum lung şi că are de străbătut douăzeci de mile pînă la mama ei, care o aşteaptă acolo sus, în pădurile din valea rîului Elv. Nu are răgaz de odihnă. Trebuie să meargă mereu înainte. E zorită nevoie mare. Mama ei are peste nouăzeci de ani. Ar putea să închidă ochii în curînd.

A măsurat podeaua în coţi, iar acum face socoteala distanţei transformînd coţii în stînjeni, apoi stînjenii în jumătăţi de mile şi în mile.

Greu şi lung i se pare drumul, dar popas nu se îndură să facă. Străbate troiene înalte. În mersul ei aude freamătul codrilor. Se odihneşte o clipă în coliba filandezului, apoi în cea din crengi a cărbunarului. Uneori, neîntîlnind nici o fiinţă omenească pe o distanţă

de mai multe mile, îşi face un culcuş de ramuri şi se odihneşte lîngă rădăcina unui brad culcat la pămînt.

În cele din urmă ajunge la ţintă. A parcurs cele douăzeci de mile. Pădurile se deschid şi ea vede nişte case cu ziduri roşii într-o curte înzăpezită. Rîul Elv spumegă într-un şir de cascade mici şi maioreasa îşi dă seama, după zvonul bine cunoscut pe care îl aude, că se află la casa părintească.

Mama ei, care o vede venind ca o cerşetoare, precum îi fusese voia, îi iese în întîmpinare.

Ajungînd aici, maioreasa se uită mereu în sus şi în jurul ei, vede uşa încuiată şi îşi dă seama unde se află. Simte că-şi va ieşi din minţi. Se aşază pe un scaun să se gîndească şi să se odihnească. După o clipă însă porneşte iarăşi la drum, socoteşte din nou calea în coţi, în stînjeni, în jumătăţi de mile şi în mile, face cîteva popasuri scurte în colibele finlandeze şi nu mai doarme nici noaptea, nici ziua pînă ce nu străbate iar cele douăzeci de mile.

De cînd a fost arestată, n-a închis ochii aproape de loc.

Cele două femei care au venit s-o vadă se uită la ea cu nelinişte.

Tînăra contesă îşi va aduce totdeauna aminte de priveliştea pe care a avut-o atunci în faţa ei. O va visa de multe ori şi se va trezi cu lacrimi în ochi şi cu plînsul pe buze.

Bătrîna maioreasă a decăzut îngrozitor. Părul i s-a rărit, iar din cozile subţiri ies smocuri desprinse. Obrajii i s-au scofîlcit, iar îmbrăcămintea îi atîrnă în zdrenţe. Cu toate acestea, i-a rămas încă destul de mult din fala şi maiestatea ei impunătoare, ca să nu inspire compătimire, ci mai degrabă respect.

Contesa îşi aducea însă aminte mai ales de ochii ei duşi în fundul capului, care nu-şi pierduseră încă toată lumina inteligenţei, dar erau aproape gata să se stingă şi să scapere în chip sălbatic, îngrozindu-i pe cei care o priveau cu teama că bătrîna se va năpusti asupra lor dintr-o clipă în alta să-i muşte cu dinţii şi să-i sfîşie cu degetele.

După ce vizitatoarele au stat cîtva timp acolo, maioreasa vine deodată în faţa tinerei contese şi o fulgeră cu o privire severă. Contesa se dă un pas înapoi şi o apucă de mînă pe doamna Scharling.

Trăsăturile maioresei prind într-o clipă viaţă şi expresie, iar ochii văd lumea cu deplină înţelegere.

— O, nu ! zice ea zîmbind. Situaţia mea, scumpă şi tînără doamnă, nu e încă atît de rea.

Le pofteşte apoi pe amîndouă să ia loc, aşezîndu-se şi ea. Îşi ia un aer de măreţie ca în vremurile de altădată, cînd trona la ospeţele fastuoase de la Ekeby sau la balurile strălucite de la reşedinţa guvernatorului din Karlstad. Uitînd de zdrenţele din faţa lor şi de carcera în care se aflau, cele două femei n-o mai văd decît pe cea mai mîndră şi mai bogată doamnă din Värmland.

— Dragă contesă, zice maioreasa. Ce te-a îndemnat să părăseşti dansul, ca să vii la o bătrînă nenorocită ca mine ? Desigur că ai un suflet foarte bun.

Contesa Elisabet nu-i în stare să răspundă. Glasul ei e înăbuşit de emoţie. Răspunde în locul ei doamna Scharling, lămurind-o că tînăra contesă n-a putut dansa gîndindu-se la ea.

— Dragă doamnă Scharling, răspunde maioreasa, am ajuns eu oare să stric bucuria celor tineri ? Nu trebuie să mă plîngi, contesă dragă, zise ea mai departe. Nu-s decît o bătrînă răutăcioasă, care-mi merit soarta. Am făcut oare bine cînd am lovit-o pe mama mea ?

— Nu, dar...

Maioreasa o întrerupe şi-i dezmiardă buclele aurii de pe frunte.

— O, copilă dragă ! zice ea. Cum te-ai putut mărita cu nătărăul acela de Henrik Dohna ?

— Îl iubesc totuşi.

— Văd cum stau lucrurile. Văd prea bine, răspunde maioreasa. Eşti o fată drăguţă, care plînge cu cei oropsiţi şi rîde cu cei veseli, fiind obligată să spună „da" primului venit care-i zice : „te iubesc". Da, da. Aşa-i. Du-te acum şi dansează, dragă contesă. Dansează şi veseleşte-te. Inima ta nu ştie ce-i răutatea.

— Vreau totuşi să fac ceva să-ţi vin în ajutor.

— Ascultă, copilă, răspunde maioreasa solemn. A fost odată la Ekeby o bătrînă care ţinea în loc vînturile cerului. Ea acum e închisă, iar vînturile sînt slobode. E de mirare că ţara e bîntuită de vijelii ? Eu, care sînt bătrînă, contesă, am prevăzut-o şi-o simt. Ştiu că vine asupra noastră furtuna lui Dumnezeu. O să vuiască deasupra ţărilor mari, ca şi deasupra celor mici şi uitate de El. Furtuna lui Dumnezeu nu uită pe nimeni. Ea vine asupra celor mari, ca şi asupra celor mici. E frumos să vezi cum vine furtuna lui Dumnezeu.

Bîntuie pămîntul, furtună binecuvîntată a Domnului ! Glasuri din văzduh şi glasuri din ape, zvonuri de pretutindeni, faceţi să tune furtuna lui Dumnezeu, faceţi-o să împrăştie groaza în toate părţile ! Să se abată asupra ţării vijelii cumplite, care să sfărîme zidurile vechi, să rupă lacătele ruginite, să surpe casele şubrede !

Ţara va fi cuprinsă de o mare neliniște. Cuiburile mici vor cădea de pe ramuri. Cel de vultur se va prăbuşi de pe coama pinului cu o detunătură puternică. Pînă şi în cel de bufniţă din văgăuna muntelui va şuiera vîntul cu limba lui de balaur.

Credeam că toate merg bine la noi, dar ne-am înşelat. E nevoie de furtuna lui Dumnezeu. Îmi dau seama şi de aceea nu mă plîng. Un singur lucru doresc : să mă pot duce la mama mea.

Maioreasa se opreşte deodată.

— Du-te acum, tînără dragă. Nu mai am vreme. Trebuie să plec. Du-te şi fereşte-te de cel care călăreşte pe norul vijeliei.

Bătrîna porneşte apoi iarăşi la drum. Faţa i se crispează, ochii i se afundă. Contesa şi doamna Scharling sînt nevoite să se retragă.

Cum ajung în sala de dans, tînăra contesă se duce de-a dreptul la Gösta Berling.

— Îţi aduc salutări din partea maioresei, îi zice ea. Te aşteaptă s-o scoţi din închisoare.

— N-are decît să aştepte, contesă.

— Ajut-o, pentru Dumnezeu, domnule Berling !

Gösta priveşte încruntat.

— Nu! răspunde el. De ce s-o ajut? N-am de ce să-i fiu recunoscător. Tot ce-a făcut pentru mine a fost spre distrugerea mea.

— Totuşi, domnule Berling...

— Dacă n-ar fi existat ea, zice el apoi cu pornire, aş dormi azi în pădurile fără sfîrşit. Sînt oare dator să-mi risc viaţa pentru că m-a făcut cavaler la Ekeby? Crezi poate, contesă, că favoarea asta mi-a adus cine ştie ce glorie?

Tînăra contesă se îndepărtează de Gösta fără să-i răspundă. E supărată.

Se duce la locul ei cu cele mai rele impresii despre cavaleri. Au venit acolo cu cornuri şi cu viori, să cînte din ele pînă ce părul din arcuşuri se va rupe pe strune, dar nu se gîndesc că acordurile lor răsună în gherla mizerabilă a unei prizoniere. Au venit acolo să danseze pînă ce li se vor toci tălpile încălţămintei, dar nu se gîndesc că bătrîna lor binefăcătoare le vede umbrele învîrtindu-se prin geamurile aburite. Ce rea şi haină e lumea! Cît de îndurerat e sufletul tinerei contese, la gîndul restriştii şi obidei!

După cîteva clipe, Gösta vine s-o invite la dans. Ea refuză cu hotărîre.

— Nu vrei să dansezi cu mine, contesă? întreabă el, înroşindu-se la faţă.

— Nici cu dumneata, nici cu vreun alt cavaler de la Ekeby, răspunde ea.

— Nu sîntem, va să zică, demni de această onoare?

— Nu de onoare e vorba, domnule Berling. Nu-mi face însă nici o plăcere să dansez cu cei care n-au sentimentul recunoştinţei.

Cu o piruetă, Gösta s-a şi întors în altă parte.

Scena a fost auzită şi văzută de multă lume. Toţi îi dau dreptate contesei. Ingratitudinea şi nesimţirea cavalerilor a stîrnit o indignare generală.

În zilele acelea însă, Gösta Berling era mai primejdios decît o fiară sălbatică în pădure. După ce se întorsese acasă de la vînătoare şi n-o mai găsise pe Marianne, inima îi fusese rănită. Era capabil de orice afront, în stare să facă oricui cel mai mare rău.

Dacă îi este voia aşa, îşi zise Gösta în sinea lui, i se va împlini dorinţa, dar pe propria ei piele. Tinerei contese îi plac răpirile. Va simţi plăcerea răpirii cu vîrf şi îndesat. Tot e dornic el de o aventură. De o săptămînă se frămîntă din pricina unei femei. Asta ar putea să mai dureze încă multă vreme. Chemîndu-l pe colonelul Beerencreutz, pe robustul căpitan Kristian Bergh şi pe tembelul văr Kristofer, care nu pregetă niciodată cînd e vorba de o aventură zvăpăiată, se sfătuieşte cu ei cum să răzbune onoarea jignită a cavalerilor.

Petrecerea a luat sfîrşit. În curte e un şir lung de sănii. Bărbaţii îşi pun blănurile pe ei, iar femeile îşi caută hainele în vălmăşagul din vestiar.

Tînăra contesă e grăbită să plece de la acel bal detestabil. Gata îmbrăcată printre cele dintîi, stă zîmbitoare în mijlocul sălii, uitîndu-se la confuzia din jurul ei. Deodată se deschide uşa şi în prag se iveşte Gösta Berling.

Nici un bărbat nu avea dreptul să pătrundă în vestiar. Bătrînele erau cu capetele descoperite, după ce îşi scoseseră scufiile cu care erau împodobite, iar femeile tinere îşi suflecaseră rochiile sub blănuri, ca să nu li se strice volanele pe drum.

Fără a lua totuşi în seamă strigătele de protest, Gösta Berling se repede la contesă, o ia în braţe, iese cu ea în vestibul şi apoi afară pe scară. Ţipetele de uimire ale femeilor nu-l opresc nici o clipă. Cînd ele vin în grabă pe urma lui, îl văd urcîndu-se la repezeală într-o sanie, cu tînăra contesă în braţe. Aud apoi vizitiul plesnind din bici şi văd calul luînd-o din loc. Îl recunosc pe vizitiu. E Beerencreutz. Recunosc şi calul. E Don Juan. Îngrijorate adînc de soarta contesei, îi cheamă pe bărbaţi. Aceştia nu pierd multă vreme cu întrebările şi dau năvală la sănii. Cu contele în frunte, pornesc toţi în urmărirea răpitorului de femei.

În sania lui, Gösta o ţine strîns în braţe pe tînăra contesă. A uitat de toate necazurile şi, zăpăcit de vraja aventurii, cîntă cu toată puterea un cîntec despre dragoste şi trandafiri.

O ține strîns în brațe pe contesă, dar aceasta nu încearcă de loc să scape. Chipul ei alb și nemișcat stă lipit de pieptul lui Gösta Berling.

Ce poate să facă un bărbat cînd are lîngă el, atît de aproape, un chip palid și deznădăjduit de femeie, cînd îi vede părul bălai, care de altfel îi umbrește fruntea albă și strălucitoare, și cînd pleoapele i-au acoperit lumina ochilor ștrengărești ? Ce poate să facă un bărbat cînd buzele rumene pălesc sub privirile lui ?

Nu poate să facă, firește, decît să sărute buzele cele palide, ochii cei închiși și fruntea cea albă.

Tînăra femeie se trezește însă și se smucește. Parcă-i un resort întins. Gösta e nevoit să lupte din răsputeri ca s-o oprească să nu sară din sanie, pînă ce contesa, învinsă și tremurătoare, e pironită într-un colț.

— Ascultă ! îi zice Gösta foarte liniștit lui Beerencreutz. Contesa e a treia femeie pe care eu și Don Juan am răpit-o în iarna asta. Celelalte s-au prins însă de gîtul meu și m-au copleșit cu sărutări, pe cînd asta nu vrea nici să fie sărutată, nici să danseze cu mine. Ai putea să fii om cuminte, dragă Beerencreutz, cu o astfel de femeie ?

Cînd însă Gösta ieșea din curte, cînd femeile strigau și bărbații înjurau, cînd zurgălăii sunau și bicele plesneau, în toiul acelor țipete și al acelei învălmășeli, paznicii maioresei își pierduseră cumpătul.

— Ce s-o fi întîmplat ? își ziceau. Ce-o fi cu strigătele astea ?

— A plecat. A luat-o cu el.

Cei doi paznici o luară la fugă bezmetici, fără să se încredințeze mai întîi dacă plecase maioreasa ori altcineva. Norocul lor a fost că s-au urcat într-o sanie care a și pornit cu toată iuțeala. Au mers așa mult și bine pînă ce și-au dat seama pe cine urmăreau.

Berg și vărul Kristofer s-au dus însă liniștiți la ușă, au spart lacătul și i-au dat drumul maioresei.

— Sînteți liberă, doamnă maioreasă, îi ziseră ei.

Prizoniera a ieșit afară, s-a urcat într-o sanie și a plecat neurmărită. Nimeni nu știa încotro se ducea.

Don Juan cobora cu repeziciune dealul de la Broby spre apa înghețată a lacului Löv. Mîndrul armăsar zbura ca o pasăre. Vîntul rece biciuia obrajii călătorilor. Zurgălăii sunau, iar luna și stelele străluceau pe cer. Zăpada albă-sinilie sclipea în reflexele ei.

Gösta Berling simte redeșteptîndu-se în el gînduri poetice.

— Asta-i viața, Beerencreutz, zise el. După cum Don Juan aleargă cu această femeie, tot așa gonește și vremea cu omul. Tu ești nevoia care mînă la drum. Eu sînt dorința care captivează voința. Lipsită de orice putere, aceasta coboară la vale mereu.

— Lasă vorba! strigă Beerencreutz. Nu vezi că sîntem urmăriți?

Plesnind din bici, vizitiul mînă calul într-o goană nebună.

— Colo-s lupii, aici e prada! exclamă Gösta. Don Juane, băiatul meu drag, închipuie-ți că ești un pui de elan. Avîntă-te prin tufișuri, treci prin mlaștini, sari de pe stîncă în apa limpede a lacului, înoată prin ea curajos și cu fruntea sus, și dispari, dispari în bezna mîntuitoare a codrului de brazi. Aleargă, Don Juane, bătrîne răpitor de femei! Aleargă ca un pui de elan!

Inima lui sălbatică se umple de bucurie în această goană desperată. Strigătele celor care îl urmăresc sînt pentru el cîntece de veselie. Inima lui sălbatică se umple de bucurie, cînd simte trupul contesei tremurînd de spaimă și-i aude dinții clănțănind.

Deodată Gösta slăbește cercul de fier cu care a strîns-o pînă acum. Se ridică în picioare în sanie și-și agită căciula.

— Sînt Gösta Berling, strigă el, stăpînul a zece mii de sărutări, a treisprezece mii de scrisori de dragoste. Trăiască Gösta Berling! Cine e-n stare să-l prindă?

În clipa următoare îi șoptește contesei la ureche:

— Nu-i drumul bun? Nu-i plăcută călătoria? Dincolo de Löv e lacul Väner. După Väner e marea. Pretutindeni, întinderi nesfîrșite de gheață, iar mai departe o lume strălucitoare. Pe gheață se aud tunete, în urma noastră strigăte asurzitoare. Pe cer lucesc stelele, înain-

tea noastră sună zurgălăii. Înainte ! Tot înainte ! Îţi place călătoria noastră, tînără şi frumoasă doamnă ?

Gösta n-o mai ţine strîns. Contesa îl respinge cu violenţă.

După o clipă, Gösta cade în genunchi la picioarele ei.

— Sînt un mare ticălos, contesă. Nu trebuia să mă scoţi din fire. Stăteai mîndră şi credeai că niciodată n-o să te poată atinge o mînă de cavaler. Cerul şi pămîntul te iubesc. Nu trebuia să măreşti povara celor pe care cerul şi pămîntul îi dispreţuiesc.

Gösta îi ia mîinile şi le apropie de faţa lui.

— O ! Dacă ţi-ai da seama, zise el, ce înseamnă să fii un om osîndit ! Nimeni nu te întreabă ce faci. Nimeni !

În aceeaşi clipă, observă că tînăra contesă e cu mîinile goale. Scoate din buzunar nişte mănuşi blănite şi i le pune pe degete. Apoi deodată se linişteşte. Stă la locul lui în sanie, cît mai departe de tovarăşa de drum.

— Nu-ţi fie teamă, contesă, zice el. Vezi doar încotro mergem şi-ţi dai seama acum că nu avem de gînd să-ţi facem nici un rău.

Contesa, care aproape înnebunise de groază, vede acum că trecuseră lacul şi că Don Juan urca dealurile de la Borg.

Cei doi cavaleri opresc calul la scara conacului contelui şi o ajută pe contesă să coboare din sanie la uşa căminului ei.

Cînd se vede însă înconjurată de slugile care i-au ieşit repede în întîmpinare, contesa îşi recapătă curajul şi prezenţa de spirit.

— Ai grijă de cal, Andersson, îi spuse ea vizitiului. Adresîndu-se apoi cavalerilor : După ce m-aţi adus acasă, poftiţi, vă rog, puţin înăuntru. Vine şi contele îndată.

— Dacă doriţi, contesă, răspunde Gösta, coborînd din sanie.

Beerencreutz lasă hăţurile din mînă fără să pregete nici măcar o clipă. Tînăra contesă trece însă înaintea lor şi-i conduce în salon cu o răutate anevoie ascunsă.

Contesa crezuse că cei doi cavaleri vor şovăi cînd le va propune să-l aştepte pe soţul ei. Nu ştiau de bună seamă ce om straşnic şi drept era el. Nu se temeau de răzbunarea pe care avea să şi-o ia împotriva celor care o luaseră pe sus şi o siliseră să plece cu sania în tovărăşia lor. Voia să-l audă interzicîndu-le să-i mai calce cîndva pragul casei. Voia să-l vadă chemînd slugile să le arate uşa ca unor oameni care n-aveau să mai intre în conacul de la Borg. Voia să-l audă exprimîndu-şi dispreţul, nu numai pentru fapta de care se făcuseră vinovaţi faţă de ea, dar şi pentru felul în care o trataseră pe bătrîna maioreasă, binefăcătoarea lor.

Contele, care era pentru dînsa numai tandreţe şi atenţie, avea să se ridice împotriva prigonitorilor ei cu toată străşnicia pe care o meritau. Dragostea trebuia să-i aprindă vorbele. El, care o ocrotea şi o stima ca pe o fiinţă mai gingaşă decît oricare alta, nu avea să rabde ca nişte oameni brutali să se năpustească asupra ei ca păsările de pradă asupra unei vrăbii. Ardea de setea de răzbunare.

Beerencreutz, colonelul cu mustaţa albă şi deasă, intră semeţ în sufragerie şi se duse întins spre cămin, în care ardea totdeauna focul cînd se întorcea contesa de la o petrecere.

Gösta rămase pe întuneric la uşă şi se uita la contesă în timp ce slugile o ajutau să-şi scoată blana. Privind-o pe tînăra femeie, se simţea fericit cum nu mai fusese de mulţi ani. Era convins ca de o revelaţie, deşi nu-şi dădea seama cum descoperise acest lucru, că fiinţa pe care o contempla avea sufletul cel mai frumos. Fusese legat şi adormit vreme îndelungată, dar acum avea să iasă la lumină. Era nespus de bucuros că descoperise puritatea, bunătatea şi nevinovăţia din fundul inimii contesei. Fu cît pe ce să rîdă de ea văzînd-o că părea supărată, cu obrajii aprinşi şi cu sprîncenele încruntate.

„Habar n-ai cît eşti de blîndă şi de bună", îşi zise el.

Latura fiinţei ei care era întoarsă spre lumea simţurilor, gîndea Gösta, nu trebuia să dea niciodată deplină dreptate eului ei. Din acea clipă însă, Gösta Berling trebuia să fie servitorul ei, aşa cum e dator cineva să slujească tot ce e frumos şi divin. Da, nu trebuia să se căiască de loc că fusese atît de violent puţin mai înainte. Dacă ea nu s-ar fi temut atît de mult, dacă nu l-ar fi respins cu atîta asprime, dacă el n-ar fi băgat de seamă cît de frămîntată era toată fiinţa ei din cauza purtării lui grosolane, n-ar fi ştiut niciodată ce suflet nobil şi ales avea contesa.

Niciodată înainte nu crezuse acest lucru. Gösta nu-i cunoscuse decît plăcerea dansului şi veselia. Cum se putuse ea oare mărita cu prostănacul de conte Henrik ?

Da, de acum înainte va fi sclavul ei pînă la moarte, va fi cîinele şi robul ei, cum obişnuia să spună căpitanul Kristian, şi nimic mai mult.

Gösta Berling stătea acolo la uşă şi, cu mîinile împreunate, oficia un fel de slujbă religioasă. Din ziua în care simţise prima oară deasupra lui flacăra inspiraţiei, nu mai încercase în suflet o astfel de evlavie. Rămase netulburat, deşi contele Dohna intrase în casă cu o mulţime de oameni care înjurau şi blamau purtarea cavalerilor.

Îl lăsă pe Beerencreutz să înfrunte singur vijelia. Acesta, ca omul încercat în multe aventuri, stătea lîngă cămin foarte liniştit. Cu piciorul aşezat pe grătar, cu cotul rezemat pe genunchi şi cu bărbia rezemată pe mînă, se uita senin la cei care dădeau buzna în casă.

— Ce-nseamnă asta ? se răsti contele la el.

— Înseamnă, răspunse Beerencreutz, că, atîta vreme cît se găsesc femei pe pămînt, se găsesc şi idioţi care joacă precum le cîntă ele.

Tînărul conte se roşi la faţă.

— Te-am întrebat ce-nseamnă asta, repetă el.

— Asta mă-ntreb şi eu, răspunse bătrînul cavaler în bătaie de joc. Mă-ntreb de ce nu vrea soţia contelui Henrik Dohna să danseze cu Gösta Berling.

Contele se întoarse întrebător spre soţia lui.

— N-am putut, Henrik, izbucni ea. N-am putut dansa nici cu el, nici cu vreunul dintre ei. M-am gîndit la maioreasa, pe care o lăsase să se ofilească în temniță.

Micul conte își îndreptă trupul țeapăn, ridicîndu-și capul de om bătrîn.

— Noi, cavalerii, zise Beerencreutz, nu îngăduim nimănui să ne insulte. Cine nu vrea să danseze cu noi, trebuie să se plimbe în sanie cu noi. Contesa n-a pățit nimic, încît chestiunea s-a rezolvat.

— Nu! zise contele. Nu s-a rezolvat. De faptele soțici mele, eu răspund. Întreb prin urmare de ce Gösta Berling nu mi-a cerut mie satisfacție, dacă l-a jignit soția mea.

Beerencreutz zîmbi.

— Asta întreb! repetă contele.

— Vulpea oare cere voie să fie jupuită de piele? zise Beerencreutz.

Contele își puse mîna pe pieptul său îngust.

— Lumea zice că-s om drept, izbucni el. Îmi pot judeca slugile. De ce n-aș putea s-o judec și pe soția mea? Cavalerii n-au dreptul să judece. Anulez pedeapsa pe care i-au dat-o ei. Această pedeapsă n-a existat. Mă înțelegeți, domnii mei? N-a existat.

Contele rosti aceste cuvinte în falset. Beerencreutz aruncă o privire asupra celor de față. Nu era unul din cîți intraseră în casă o dată cu contele, fie că îl chema Sintram, Daniel Bendix sau Dahlberg, fie că îl chema altfel, să nu se uite zîmbind cum îl măsura pe prostănacul de conte Henrik Dohna.

Tînăra contesă nu se dumeri imediat. Ce urma să fie anulat? Zbuciumul ei, felul în care cavalerii îi maltrataseră trupul gingaș, cîntecul sălbatic, cuvintele sălbatice, sărutările pătimașe? Toate astea nu avuseseră oare loc? Zeița amurgului nu avea nici o putere de stăpînire în acea seară?

— Dar, Henrik...

— Taci! îi zise el, luînd o poziție dîrză ca să rostească sentința de condamnare. Tu, care ești femeie, cum ai îndrăznit să te faci judecătoarea unor bărbați?

Tu, care eşti soţia mea, cum ai putut jigni pe un om căruia eu îi strîng mîna ? Ce te priveşte pe tine că maioreasa a fost arestată de către cavaleri ? N-au avut ei dreptate ? Tu habar n-ai cîtă indignare clocoteşte în sufletul unui bărbat cînd aude vorbindu-se despre necredinţa femeilor. Ori poate ai de gînd să apuci şi tu pe drumuri greşite, de vreme ce iei apărarea unei astfel de femei ?

— Dar, Henrik...

Contesa se tînguia ca un copil şi-şi întindea braţele ca să conjure cuvintele aspre ale soţului. Nu auzise poate niciodată vorbe atît de grele împotriva ei. Se simţea atît de părăsită între acei oameni nemiloşi, iar acum îi era împotrivă şi singurul apărător pe care-l avea. Inima ei nu va mai fi niciodată în stare să îndrepte lumea.

— Dar, Henrik, tu ar trebui să mă aperi !

Gösta Berling era atent acum, însă prea tîrziu. Nu ştia de fapt ce să facă. Ţinea la contesă, dar nu cuteza să se amestece între bărbat şi soţie.

— Unde-i Gösta Berling ? întrebă contele.

— Sînt aici, răspunse Gösta, făcînd o încercare jalnică să împace lucrurile. Voiai să spui ceva, dar adormisem. Cred că ar fi bine să ne ducem acasă şi să vă lăsăm să vă odihniţi.

— Ascultă, Gösta Berling. Deoarece contesa a refuzat să danseze cu tine, eu îi poruncesc să-ţi sărute mîna şi să-ţi ceară iertare.

— Dragă conte Henrik, zise Gösta zîmbind, nu există o mînă de bărbat vrednică de sărutarea unei femei tinere. Ieri mîna mea era roşie de sîngele unui elan pe care l-am împuşcat. Astă-noapte era neagră de funingine în urma unei încăierări cu un cărbunar. Ai rostit o sentinţă nobilă şi mărinimoasă. Satisfacţia pe care mi-ai dat-o îmi ajunge. Să mergem, Beerencreutz !

Contele i se puse în cale.

— Nu pleca ! zise el. Soţia mea trebuie să-mi dea ascultare, ca să ştie pe viitor ce înseamnă a te lăsa condus de o voinţă arbitrară.

Gösta încremeni. Contesa se îngălbenise la faţă, dar nu se urnea.

— Fă ce ţi-am spus, zise contele.

— Nu pot, Henrik.

— Ba poţi! se răsti contele. Poţi. Ştiu însă ce vrei tu. Vrei să mă sileşti să mă bat cu el, pentru că eşti capricioasă şi nu ţi-s dragi ochii lui. Bine! Dacă tu nu vrei să-i dai satisfacţie, atunci i-o voi da eu. Vouă, femeilor, vă place totdeauna să vedeţi bărbaţi ucişi de dragul vostru. Greşeala e a ta, dar nu vrei s-o ispăşeşti. Atunci voi ispăşi-o eu. Mă voi bate în duel, contesă. Peste cîteva ceasuri voi fi un cadavru într-un lac de sînge.

Contesa se uită lung la el. Îl văzu aşa cum era: prost, laş, lipsit de mîndrie şi de orgoliu, omul cel mai jalnic.

— Linişteşte-te! îi zise ea, rece ca gheaţa. Voi face cum spui tu.

Atunci Gösta Berling îşi pierdu cumpătul.

— Nu-ţi dau voie, contesă. Nu! Eşti o copilă slabă şi nevinovată şi nu se cuvine să-mi săruţi mîna. Ai un suflet atît de curat şi de frumos. N-o să mai apar niciodată în apropierea ta. O, niciodată. Eu nu aduc decît moartea şi pierzania celor buni şi nevinovaţi. Nu te vei apropia de mine. Mi-e teamă de tine ca focul de apă. Nu-ţi dau voie să-mi săruţi mîna.

Îşi duse apoi mîinile la spate.

— Pentru mine e totuna, domnule Berling. E totuna acum. Iartă-mă, te rog, şi dă-mi voie să-ţi sărut mîna!

Gösta stătea tot cu mîinile la spate. Se uită împrejur şi se apropie de uşă.

— Dacă nu primeşti satisfacţia pe care ţi-o oferă soţia mea, trebuie să te baţi cu mine în duel, Gösta Berling. Afară de asta, voi fi nevoit să-i dau altă pedeapsă şi mai grea.

Contesa dădu din umeri.

— E nebun din cauza laşităţii, şopti ea. Intră-i în voie. Umilirea mea nu înseamnă nimic. Doar ai dorit-o tot timpul.

— Am dorit-o eu ? Crezi că am dorit-o ? Dacă nu voi mai avea mîini de sărutat, o să te convingi că n-am dorit aşa ceva, izbucni el.

Gösta se repezi la cămin şi-şi băgă mîinile în jar. Flacăra le învălui, zbîrcindu-le pielea şi făcînd să le trosnească unghiile. În aceeaşi clipă, însă, Beerencreutz îl luă de ceafă şi-l trînti pe duşumea. Gösta se poticni de un scaun şi se aşeză pe el. Aproape că se ruşina de prostia lui. Nu va crede contesa că el voise numai să facă pe grozavul ? Gestul lui faţă de atîta lume nu putea să fie interpretat decît ca o fanfaronadă stupidă. Nu era nici urmă de primejdie.

În clipa în care voi să se ridice, contesa era în genunchi lîngă el. Ea îl apucă de mîinile înroşite şi pline de funingine, uitîndu-se la ele.

— Vreau să le sărut, izbucni ea, pînă ce nu vor începe să te doară.

Văzînd băşicile care se ridicau sub pielea arsă, ochii contesei se umplură de lacrimi.

Gösta Berling rămase astfel pentru ea revelaţia unei măreţii nebănuite. Cum se puteau întîmpla astfel de lucruri în lumea asta ? Cum era cu putinţă să facă cineva un astfel de gest de dragul ei ? Ce fel de om era acesta, în stare să facă orice, fie bine, fie rău, omul faptelor mari, al cuvintelor răsunătoare, al isprăvilor strălucite ? Un erou, croit din altă stofă decît aceea din care erau croiţi alţii ! Rob al unui capriciu, al plăcerii de o clipă, sălbatic şi îngrozitor, dar cu o putere uriaşă care nu se sfia şi nu se temea de nimic.

Fusese atît de amărîtă toată seara ! Nu văzuse decît cruzime şi laşitate. Acum uitase tot. Tînăra contesă era iarăşi veselă şi dornică de viaţă. Zeiţa amurgului fusese biruită. Tînăra contesă vedea razele de soare şi culorile luminînd lumea.

Iată-ne în aceeaşi noapte, în aripa cavalerilor. Toţi îl blestemau pe Gösta Berling. Bătrînii voiau să doarmă, dar nu era chip. Gösta nu-i lăsa în pace. Zadarnic tră-

seseră poloagele şi stinseseră lumina. Gösta trăncănea mereu.

El le spuse ce înger era tînăra contesă şi cît de mult o adora.Voia să fie sclavul ei. Era mulţumit acum că-l părăsiseră toţi. Putea să-i dedice contesei toată viaţa. Ea îl dispreţuia, firește. Era însă bucuros să poată sta la picioarele ei ca un cîine credincios.

Văzuseră ei insula Lag de pe lacul Löv ? O văzuseră dinspre miazăzi, unde stînca aspră se înalţă prăpăstios din apă ? O văzuseră dinspre miazănoapte, unde coboară spre lac în pantă lină şi unde bancurile de nisip, acoperite cu brazi mari şi falnici, şerpuiesc la suprafaţa apei, alcătuind cele mai minunate lăculeţe ? Colo sus, în vîrful prăpăstios al stîncii, unde se mai văd rămăşiţele unei vechi cetăţi de piraţi, va clădi Gösta un castel pentru contesă, un castel de marmură. Trepte largi, la care să poată acosta corăbii în flamură, vor fi săpate în stîncă pînă la lac. Castelul va avea săli strălucitoare şi turnuri înalte cu vîrfuri aurite. Va fi o locuinţă potrivită pentru tînăra contesă. Vechea cocioabă de lemn de pe promontoriul Borg nu era vrednică de ea.

După ce sporoviră astfel o bucată de vreme, cîte unul din cavaleri începu să tragă la aghioase după poloagele cu pătrăţele galbene. Cei mai mulţi însă bombăneau şi se plîngeau de Gösta şi de nebunia lui.

— Fraţilor, le zise el atunci cu glas solemn, văd pămîntul verde acoperit cu clădiri omeneşti sau cu ruinele lor. Piramidele apasă pămîntul, turnul lui Babel a străpuns norii, templele frumoase şi cetăţile sure s-au ridicat din temelii de piatră. Din tot ce au clădit însă mîinile omului, ce n-a căzut sau nu va cădea ? Fraţilor, aruncaţi mistriile, pietrele şi cărămizile. Lepădaţi-vă şorţurile de zidari şi începeţi a clădi castelele luminoase ale viselor ! Ce nevoie are spiritul de temple de piatră şi de lut ? Învăţaţi-vă să zidiţi castelele nepieritoare ale viselor şi ale închipuirii !

Gösta se duse apoi rîzînd la culcare.

Nu mult după aceste întîmplări, contesa află că maioreasa îşi recăpătase libertatea şi-i pofti pe cavaleri la un ospăţ.

De atunci se legă între ea şi Gösta Berling o lungă prietenie.

Capitolul XI • Poveşti fantastice

Dragi copii! Lucruri noi n-am de povestit pentru voi, ci numai vechi, aproape uitate. Sînt poveşti auzite de mine în copilărie din gura bunicii cu părul alb, în jurul căreia cei mici ne strîngeam roată în camera noastră, şezînd pe scăunele s-o ascultăm. Altele le-am auzit la bucătărie, unde slugile şi ţăranii stăteau la taifas la gura sobei, în timp ce le ieşeau aburi din hainele ude şi întindeau unt pe felii groase de pîine cu nişte cuţite scoase din tocul de piele pe care-l purtau atîrnat la gît. Iar altele mi-aduc aminte că le spuneau domnii mai în vîrstă din salon, tolăniţi în fotolii comode, care vorbeau despre vremurile de altădată, înviorăţi de grogul fierbinte.

Dacă vreunul dintre copiii care ascultaseră cele spuse de bătrîna povestitoare, de muncitori sau de domnii mai în vîrstă se ducea la fereastră într-o seară de iarnă, el nu vedea în zare nori, ci numai cavaleri care alergau pe tăriile cerului în sănii trase de cîte un cal. Pentru el, lumînările de ceară care ardeau în vechiul conac de la Borg, la capătul limbii de pămînt de pe lacul Löv, erau stelele aprinse pe cer, iar vîrtelniţa care zbîrnîia în odaia de alături era pusă în mişcare de către bătrîna Ulrika Dillner. Căci mintea copilului era plină de chipuri de oameni din vremea de demult. Viaţa şi închipuirea lui erau pline de acele imagini.

Dacă un copil ca ăsta cu mintea încărcată de basme era trimis în cămara întunecoasă din podul casei să aducă fuior de in sau niscaiva pesmeţi, picioruşele lui dădeau zor să coboare mai repede scara şi să ajungă

la bucătărie prin vestibul. Căci acolo, sus, pe întuneric, se gîndise numai la poveştile pe care le auzise despre răutăciosul proprietar de forjă de la Fors, despre cel care-şi vînduse sufletul necuratului.

Ţărîna răutăciosului Sintram se odihneşte de multă vreme în cimitirul din Svartsjö, dar nimeni nu crede că sufletul lui a fost primit de Dumnezeu, cum stă scris pe lespedea mormîntului său.

De cînd era în viaţă, în după-amiezele lungi şi ploioase de duminică, se oprea în faţa casei lui un cupeu tras de nişte cai negri. Din el cobora un domn elegant, îmbrăcat în haine negre, şi intra să-l ajute pe stăpînul casei cu jocuri de cărţi şi de zaruri să-şi petreacă vremea care se scurgea pentru el în cea mai dezolantă monotonie. Jocurile ţineau pînă hăt-tîrziu după miezul nopţii ; iar cînd străinul se ridica de la masă în zorii zilei, nu pleca fără să lase în urma lui o amintire funestă.

Sosirea lui Sintram era anunţată oriunde de către duhurile rele. Acestea intrau în curţile oamenilor, plesneau din bice, făceau gălăgie pe scară, deschideau şi închideau uşile, trezind din somn cîinii şi oamenii. Ei însă nu vedeau pe nimeni. Totul era închipuire.

Groaznici sînt oamenii stăpîniţi de duhuri rele!

Ce rost avea oare dulăul acela negru care se arăta la Fors pe vremea lui Sintram ? Avea nişte ochi fioroşi şi scăpărători şi gîfîia scoţîndu-şi limba plină de sînge. Într-o zi, pe cînd slugile mîncau la bucătărie, a venit la uşă, începînd s-o zgreapţăne cu labele. Femeile ţipau îngrozite, dar un servitor mai voinic a luat un lemn aprins de pe vatră, a deschis uşa şi l-a trîntit în botul dulăului.

Cîinele a luat-o atunci la fugă urlînd. Din gură îi ieşea foc şi fum, iar împrejurul lui scăpărau scîntei. Urmele pe care le lăsa erau luminoase ca nişte flăcări.

Nu era, afară de asta, ciudat şi fioros că, de cîte ori stăpînul de la Fors se întorcea acasă de la drum, avea înhămate la trăsură alte animale ? La plecare mîna cai, iar noaptea cînd venea înapoi avea tauri negri. Oamenii care locuiau aproape de marginea dru-

mului le vedeau coarnele mari şi negre cînd trecea Sintram pe acolo, îi auzea mugind şi se speriau de scînteile pe care copitele şi roţile trăsurii le scăpărau izbindu-se de pietrişul de pe şosea.

Da, picioruşele copilului alergau grăbite cînd se coborau din podul întunecos. Ce-ar fi fost pentru el dacă cel al cărui nume nu se poate spune s-ar fi ivit dintr-un colţ întunecos ? Cine putea să fie sigur ? El nu se arăta numai celor răi. Nu-l văzuse oare şi Ulrika Dillner ? Nu povestea ea şi Anna Stjärnhök că-l văzuseră cu ochii lor ?

Tineri dragi, care dansaţi şi care petreceţi ! Vă rog din suflet să dansaţi cu multă băgare de seamă şi să rîdeţi cît mai puţin zgomotos. Voi nu ştiţi ce nenorocire poate aduce faptul că pantofii voştri de mătase cu talpă subţire au călcat pe o inimă simţitoare, în loc să calce pe lemnul tare al parchetului. Voi habar n-aveţi că rîsul vostru vesel şi argintiu poate aduce un suflet la desperare.

S-a întîmplat ca picioarele tineretului să calce prea tare pe inima bătrînei Ulrika Dillner şi ca rîsetele lui să-i pară prea insolente, căci deodată ea s-a simţit cuprinsă de dorinţa nestăpînită de a se bucura de privilegiile şi de demnitatea unei femei măritate. După multe stăruinţe depuse de către răutăciosul Sintram, ea primi să-l urmeze ca soţie la Fors, despărţindu-se de vechii prieteni de la Berga, de îndeletnicirile ei dragi, de munca ei harnică pentru a-şi cîştiga pîinea de toate zilele.

Căsătoria se făcuse la repezeală. Sintram ceruse mîna bătrînei pe vremea Crăciunului, iar în luna februarie a şi avut loc nunta. În anul acela Anna Stjärnhök locuia la căpitanul Uggla. Putînd-o înlocui foarte bine pe bătrîna Ulrika, aceasta a plecat fără mustrări de cuget să-şi cucerească titlul de doamnă.

Fără mustrări de cuget, dar nu şi fără regrete. Locul unde se ducea nu-i rezerva nici o bucurie. Acolo erau încăperi spaţioase, bîntuite de duhuri rele. Cum se în-

tuneca, o treceau fiori şi o cuprindea spaima. Biata femeie se topea mereu de nostalgie.

Lungile după-amieze de duminică erau pentru ea un chin nespus. Nu mai luau sfîrşit nici ele, nici gîndurile negre care o frămîntau.

Într-o zi din luna martie, văzînd că Sintram nu se întorsese de la biserică pînă la amiază, s-a urcat sus în salon şi s-a aşezat la clavecin. Acesta era unica ei mîngîiere. Moştenire de la părinţi, avea zugrăvit pe capacul alb de lemn un flăcău care cînta din fluier şi o păstoriţă. Oricînd avea un alean pe suflet, se tînguia în faţa acelui clavecin care-i înţelegea durerea.

Oricît ar părea de nostim faţă de amărăciunea ei, bătrîna Ulrika a început să cînte o polcă. Altceva nici nu ştia. O învăţase cu mult înainte de a pune mîna pe făcăleţ şi pe satîr şi-i rămăsese în vîrful degetelor. Altceva decît acea polcă nu era în stare să cînte: nici vreun marş funebru, nici vreo sonată plină de pasiune, nici vreun cîntec popular de jale.

De cîte ori se destăinuia clavecinului, nu cînta decît acea polcă, fie că plîngea, fie că rîdea. O cîntase la nuntă, o cîntase cînd venise prima oară la Fors în casa ei, o cînta şi acum.

Strunele clavecinului îi înţelegeau durerea şi nefericirea.

Drumeţii care ar fi trecut pe acolo şi ar fi auzit polca ar fi putut să creadă că răutăciosul proprietar de forjă dădea un bal pentru vecini şi rubedenii. Atît de veselă era muzica ei. Peste măsură de veselă şi de plină de avînt. Cu aceeaşi polcă adusese Ulrika pe vremuri bucuria în casa de la Berga şi alungase foamea din ea. Cine o auzea se şi ridica să se prindă la dans. Polca dezmorţea mădularele încleştate de reumatism şi-i ademenea pe cavalerii octogenari să-şi caute partenere. O lume întreagă ar fi fost în stare să danseze auzind acordurile vesele ale acelei polci.

Bătrîna Ulrika plîngea însă acum.

Ştia că era înconjurată de slugi ursuze şi de animale turbate. Îi era dor de chipuri prietenoase şi de guri

zîmbitoare. Cu tonurile ei voioase, vechea polcă avea menirea să-i tălmăcească dorul acela nebun.

Lumea nu se putuse deprinde cu ideea că ea era doamna Sintram. Toţi îi ziceau domnişoara Dillner. Poate că melodia polcii tălmăcea acum regretul ei că se lăsase ispitită de dorinţa vanitoasă de a-şi cuceri titlul de doamnă.

Bătrîna Ulrika şedea la clavecin şi cînta cu toată pasiunea. Cu acordurile polcii voia parcă să înăbuşe glasurile de jale ale ţăranilor săraci, blestemele plugarilor obijduiţi, rînjetele slugilor arogante, dar mai presus de toate ruşinea de a fi soţia unui om rău.

Gösta Berling dansase cu tînăra contesă Dohna în acordurile aceleiaşi polci, ca şi Marianne Sinclaire cu numeroşii ei admiratori, ca şi maioreasa de la Ekeby pe vremea cînd trăia încă frumosul Altringer. Bătrîna Ulrika vedea acum în jurul ei vîrtejul tuturor acelor perechi unite prin frumuseţe şi tinereţe. Un torent de veselie curgea parcă de la ele spre ea şi de la ea spre ele. Polca ei le făcea doar obrajii să se îmbujoreze şi ochii să strălucească. Era despărţită însă acum de toate acele imagini. De aceea cînta cu şi mai multă însufleţire. Cînta să înăbuşe răsunetul atîtor amintiri frumoase, dar şi ca să-şi alunge teama.

Tremura de groază cînd vedea dulăul cel negru sau auzea slugile şoptind despre taurii negri. Ca să-şi alunge teama, cînta polca mereu.

Observă atunci că soţul ei a venit acasă. Îl aude intrînd în salon şi aşezîndu-se în scaunul legănător. Simte atît de bine legănatul scaunului, după scîrţîit, încît nici nu se întoarce să se uite la soţul ei.

Scaunul se leagănă tot timpul cît ea cîntă. Apoi ea nu mai aude tonurile polcii, ci numai legănatul.

Sărmana Ulrika! Ce fiinţă chinuită! Singură, părăsită, rătăcită printre duşmani, fără nici un prieten căruia să i se poată plînge, fără altă mîngîiere decît aceea a clavecinului care o apără cu melodia unei polci. Ca şi cum s-ar rîde cu hohote la înmormîntarea cuiva. Ca şi cum s-ar auzi cîntece de beţie într-o biserică.

Tot timpul cît scaunul se leagănă, Ulrika aude clavecinul rîzînd de tînguirea ei. Deodată se opreşte, se ridică şi se uită spre scaun.

În clipa următoare însă, cade leşinată pe duşumea. Pe scaun nu şedea soţul ei, ci altcineva, acela al cărui nume copiii n-au curajul să-l pomenească, acela care i-ar speria de moarte dacă l-ar întîlni în podul singuratic al casei.

Sufletul unei fiinţe care a auzit atîtea poveşti în viaţa ei, greu se poate mîntui de obsesia lor. Afară urlă vîntul. Frunzele aspre de ficus şi de leandru plesnesc stîlpii balconului. Bolta cerului întunecos se înalţă deasupra şirului lung de munţi, iar eu, care stau singură şi scriu la măsuţa mea de lucru, cu lampa aprinsă şi cu perdelele lăsate, eu, care sînt acum bătrînă şi s-ar cuveni să fiu înţeleaptă, simt că mă trec aceiaşi fiori care m-au scuturat în clipa cînd am auzit pentru prima oară această poveste, fiind nevoită să mă uit mereu în toate părţile, ca să văd dacă n-a intrat cumva cine ştie cine şi s-a ascuns colo într-un ungher. Sînt nevoită să mă uit afară la balcon, ca să văd dacă nu cumva se iveşte un cap negru de după balustrada lui. Niciodată nu scap de groaza vechilor poveşti, cînd noaptea e întunecoasă şi singurătatea adîncă. Pînă la urmă, ea pune atîta stăpînire pe mine încît trebuie să arunc condeiul, să fug repede în pat şi să-mi acopăr faţa cu plapuma.

Mult m-am minunat în copilăria mea cum a scăpat cu viaţă Ulrika Dillner în după-amiaza acelei zile. Eu, una, n-aş fi scăpat.

Norocul ei a fost că puţin mai pe urmă Anna Stjärnhök a venit cu sania la Fors. A găsit-o întinsă pe duşumea şi a reuşit s-o readucă la viaţă. Dacă aş fi fost eu în locul ei, m-ar fi găsit desigur moartă.

Vă urez, dragi prieteni, să nu vedeţi niciodată lacrimile unei fiinţe bătrîne. Să nu fiţi niciodată nepăsători cînd un cap cărunt se sprijină pe pieptul vostru să vă ceară ocrotire sau cînd mîinile unui bătrîn se împreunează în faţa voastră într-o rugăciune mută.

Să vă ferească Dumnezeu să vedeţi jalea unor bătrîni pe care nu-i puteţi consola !

De ce se pot plînge cei tineri ? Ei doar au putere şi nădejde ! Ce jalnic e însă să-i vedeţi plîngînd pe cei bătrîni care au fost cîndva sprijinul tinereţii voastre şi care acum se zbat deznădăjduiţi în neputinţa lor !

Anna Stjärnhök o asculta pe bătrîna Ulrika şi nu vedea nici un mijloc de scăpare pentru ea.

Bătrîna plîngea şi tremura. Privirile ei erau sălbatice. Vorbea mereu, aiurînd uneori, parcă nici nu ştia unde se afla. Numeroasele zbîrcituri care-i brăzdau faţa erau mai adînci ca de obicei. Buclele de păr care-i atîrnau peste ochi erau ude de lacrimi, iar chipul ei lung şi slab era zgîlţîit de suspine.

În cele din urmă, Anna se hotărî să pună capăt acelei situaţii jalnice, ducînd-o pe bătrîna Ulrika înapoi la Berga. Era de bună seamă soţia lui Sintram, dar la Fors nu era chip să mai rămînă. Dacă ar mai fi stat acolo, proprietarul forjei ar fi scos-o din minţi. Anna Stjärnhök se hotărî deci să plece de acolo cu ea.

Sărmana femeie se bucura, dar se şi îngrozea în faţa acelei hotărîri. Nu avea curajul să-şi părăsească soţul şi căminul. Se temea să nu trimită Sintram după ea dulăul cel negru.

Anna Stjärnhök îi birui totuşi rezistenţa, mai cu glume, mai cu ameninţări, şi după o jumătate de oră se şi afla cu bătrîna în sanie. În ham era bătrîna iapă Disa, pe care o mîna chiar Anna. Drumul de sanie era destul de rău, ca la sfîrşit de martie, dar Ulrika era bucuroasă că mergea cu sania în care mersese de atîtea ori şi mai ales cu un cal care era o cunoştinţă veche pentru ea şi slujise cu credinţă la Berga cel puţin tot atîta vreme cît şi ea. Cu firea ei bună şi neînfricată de veche gospodină, ea încetă să plîngă cînd sania trecu pe la Arvidstorp. La Högberg rîdea chiar, iar cînd trecură pe la Munkeby, începu să-i povestească Annei din tinereţea ei, cînd slujise la contesa Svaneholm.

Mergeau acum prin părţile pustii, cu populaţie rară, din sus de Munkeby, pe un drum deluros şi pietros.

Drumul urca şi cobora mereu pe pante prăpăstioase. Pe cînd coborau dealul de la Västratorp, bătrîna Ulrika încetă să mai vorbească, apucînd-o de braţ cu putere pe Anna. Văzuse pe marginea drumului un cîine mare şi negru.

— Uite ! Vezi ? zise ea.

Cîinele dispăru în pădure. Anna nici nu-l văzuse.

— Mînă ! zise Ulrika. Mînă repede ! Sintram o fi aflat că am plecat de-acasă.

Anna voi să rîdă de teama bătrînei, dar se abţinu.

— Parcă-i aud acuşi zurgălăii ! Ţine minte vorba mea : nici n-ajungem în vîrful dealului următor şi ne pomenim cu el.

În adevăr, cînd Disa se opri o clipă să răsufle pe culmea dealului Elof, se şi auziră devale sunete de zurgălăi.

Ulrika, să-şi piardă minţile şi mai multe nu ! Tremura, ofta şi se jeluia ca şi în salon la Fors puţin mai înainte. Anna voi s-o îndemne pe Disa, dar aceasta îşi întoarse doar capul, aruncîndu-i o privire de nespusă uimire. Credea oare stăpîna ei că Disa uitase cînd trebuia să alerge şi cînd să meargă încet ? Voia s-o înveţe cum să tragă sania, pe ea care cunoştea de mai bine de douăzeci de ani fiece piatră, fiece pod, fiece barieră şi fiece deal ?

Sunetul de zurgălăi se apropia însă tot mai mult.

— El e ! El e ! Îi cunosc zurgălăii, se tîngui bătrîna Ulrika.

Sunetul se apropia mereu. Uneori era atît de puternic încît Anna se întorcea să vadă dacă nu cumva calul lui Sintram era chiar lîngă sania ei. Alteori înceta cu desăvîrşire. Cele două femei îl auzeau cînd la dreapta, cînd la stînga. De sanie şi drumeţ, totuşi, nici pomeneală ! Păreau urmărite pur şi simplu de sunetul acela de clopoţei.

Era ca şi noaptea cînd pleacă cineva la drum după o petrecere. Zurgălăii cîntau melodii, vorbeau, răspundeau. Pădurea răsuna de zvonul lor.

Anna Stjärnhök mai că dorea să vină în sfîrşit cît mai aproape de ele cel care le urmărea, să-l vadă

pe Sintram în carne şi oase, cu calul lui roşcat. Sunetul acela îngrozitor începu s-o înfioare.

— Zurgălăii aceia încep să fie un chin pentru mine, zise ea.

Cuvintele ei fură prinse pe dată de clopoţei. Aceştia începură să cînte pe tot felul de note : „Un chin pentru mine, un chin, un chin, un chin".

Nu mult înainte umblase cu sania pe acelaşi drum, urmărită de lupi. Le văzuse pe întuneric colţii albi şi lucioşi şi gurile larg deschise. Era sigură că fiarele îi vor sfîşia trupul şi totuşi nu se temuse. O noapte mai frumoasă nu trăise niciodată în viaţa ei. Sania era trasă de un cal voinic şi frumos, dar la fel de voinic şi de frumos era şi bărbatul care împărtăşea cu dînsa bucuria acelei aventuri.

Se gîndea la bătrînul ei cal, tovarăş de drum, care tremura cu deznădejde. Simţi părăsind-o puterile şi-i veni să plîngă. Cum să facă să scape de groaza acelor sunete de zurgălăi ?

Opri calul şi se dădu jos din sanie. Povestea asta trebuia să aibă un sfîrşit. De ce să fugă, ca şi cum i-ar fi teamă de un ticălos plin de răutate şi demn de tot dispreţul ?

Începuse să amurgească şi ea zări în sfîrşit un cap de cal, apoi un cal întreg şi o sanie în care se afla chiar Sintram.

I se părea totuşi că acel cal, sania şi călătorul din ea nu veniseră pe drum, ci că erau nişte simple arătări ivite în faţa ei pe neaşteptate din umbrele amurgului.

Dînd hăţurile însoţitoarei ei, Anna se duse în întîmpinarea lui Sintram.

Acesta îşi opri calul.

— Ce mare noroc pentru un om sărman ! zise el. Dragă domnişoară Stjärnhök, dă-mi voie să-l aşez în sania dumitale pe tovarăşul meu de drum. Trebuie să se ducă în seara asta la Berga, iar eu sînt grăbit să ajung acasă.

— Care tovarăş ? Unde-i ? întrebă Anna.

Sintram dădu pătura la o parte şi-i arătă Annei un om care dormea în fundul săniei.

— E cam beat, dar n-are a face, zise el. Acuma doarme dus. De altfel, e un om cunoscut, domnişoară Stjärnhök. E Gösta Berling.

Anna simţi trecînd-o fiori.

— Trebuie să ştiu un lucru, zise Sintram mai departe. Dacă cineva părăseşte fiinţa pe care a iubit-o, o vinde necuratului. Aşa se face că am căzut şi eu în ghearele Satanei. Lumea socoate, fireşte, că-i bine aşa. Renunţarea e binele, iar dragostea e răul.

— Ce vrei să spui, domnule Sintram ? Despre ce e vorba ? întrebă Anna, consternată.

— Vreau să spun, domnişoară Anna, că nu trebuia să-l laşi pe Gösta Berling să plece de lîngă dumneata.

— Aşa a fost să fie, domnule Sintram.

— Da, da, bine am zis eu : renunţarea e binele, iar dragostea e răul. Lui Dumnezeu nu-i place să vadă oameni fericiţi. A trimis lupii pe urma lor. Dar dacă nu i-a trimis El ? Poate chiar eu i-am chemat pe mieluşeii cei suri de pe muntele Dovre şi am pus să-i urmărească pe cei doi îndrăgostiţi. Poate că i-am trimis eu, ca să nu-l pierd pe unul de-ai mei. N-o fi fost la mijloc voinţa lui Dumnezeu.

— Asta, domnule Sintram, îmi vine greu s-o pun la îndoială.

— Priveşte ici, zise Sintram, aplecîndu-se spre Gösta Berling care dormea. Rana pe care vezi că o are la degetul cel mic nu se mai poate vindeca niciodată. De-acolo i-am luat eu sînge la semnarea contractului. Acuma e-al meu. Mare-i puterea sîngelui ! Gösta Berling e-al meu. Numai dragostea îl poate salva. Dacă însă voi şti să-l păstrez, va putea să ajungă cineva.

Anna Stjärnhök se lupta din răsputeri să scape de vraja care o ţinea înlănţuită. Toată acea întîmplare nu era decît nebunie şi iar nebunie. Nimeni doar nu poate să-şi vîndă sufletul necuratului. Anna, totuşi, nu era stăpînă pe gîndurile ei. Amurgul era apăsător, iar pădurea întunecoasă, cufundată într-o tăcere adîncă. Spaima sinistră a acelor clipe o domina.

— Crezi poate, domnişoară, urmă Sintram, că în omul ăsta n-a mai rămas nici o sămînţă a răului ? Te înşeli. N-a torturat el atîţia ţărani ? N-a amăgit destui prieteni săraci ? N-a măsluit la jocuri de noroc ? Şi alte femei măritate nu i-au fost amante ?

— Ştii care-i părerea mea, domnule Sintram ? Că duhul cel rău eşti chiar dumneata.

— Hai să facem schimb, domnişoară Anna. Eu ţi-l dau pe Gösta Berling. Ia-l şi cunună-te cu el. Păstrează-ţi-l, iar banii pe care-i ai dă-i celor de la Berga. Ţi-l cedez, căci ştii bine că e-al meu. Presupune că nu Dumnezeu i-a pus deunăzi pe lupi să te urmărească şi hai să facem schimbul.

— Iar eu ce să-ţi dau ?

Sintram rînji.

— Ce să-mi dai ? O ! Mă mulţumesc cu prea puţin lucru, domnişoară Anna. Mi-o dai pur şi simplu pe bătrînica din sania dumitale.

— Piei, Satano, din faţa mea ! Vrei să înşel o veche prietenă care şi-a pus toată nădejdea în mine ? Să ţi-o dau ţie, ca s-o torturezi şi s-o scoţi din minţi ?

— Ia-o mai încet, domnişoară Anna. Fă-ţi socoteala următoare : eu îţi dau un tînăr minunat, iar în schimb îţi pretind o bătrînă hodorogită. Ori cu el, ori cu ea. Cu cine vrei să rămîn ?

Anna Stjärnhök rîdea în deznădejdea ei.

— Dumneata crezi că noi ne-am întîlnit aici să facem schimb de suflete, ca geambaşii care fac schimb de cai în oborul de la Broby ?

— Da, asta cred. Dacă vrei însă, putem privi lucrurile şi altfel. Ne vom gîndi la onoarea numelui Stjärnhök.

Zicînd acestea, începu s-o cheme cu glas tare pe soţia lui, care se afla în sania Annei. Spre groaza nespusă a tinerei, bătrîna ascultă imediat de chemarea lui Sintram, se dădu jos din sanie şi, tremurînd toată, veni lîngă soţul ei.

— Vezi ce ascultătoare soţie am, domnişoară Anna ? zise Sintram. Nu-i vina dumitale că ea răspunde la chemarea mea. Acum îl ridic pe Gösta din sania mea şi-l

las aici. Îl las pentru *totdeauna,* domnişoară Anna. N-are decît să-l ia cine vrea.

Sintram se aplecă apoi să-l ridice pe Gösta. Anna veni însă aproape de el, îl fulgeră cu privirea şi începu să urle ca o fiară întărîtată :

— În numele lui Dumnezeu, pleacă repede acasă. Nu ştii cine te-aşteaptă în salon, legănîndu-se în scaun ? Cît vrei să te mai aştepte ?

Pentru Anna a fost culmea groazei din acea zi, văzînd efectul produs de vorbele ei asupra necuratului. Punînd mîna pe hăţuri şi întorcînd sania, Sintram a pornit spre casă, mînînd caii în goana mare cu plesnituri de bici şi strigăte sălbatice. Sania cobora dealul cu o iuţeală ameţitoare, lăsînd pe stratul subţire de zăpadă o dîră lungă de scîntei care ieşeau de sub tălpile ei şi de sub copitele cailor.

Anna Stjärnhök şi Ulrika Dillner rămaseră singure pe drum, dar nu scoteau o vorbă din gură. Ulrika se înfiora de privirile sălbatice ale Annei, iar aceasta nu avea nimic de spus sărmanei bătrîne de dragul căreia îl jertfise pe iubitul ei.

Ar fi voit să plîngă, să strige, să cadă jos, să-şi presare capul cu zăpadă şi nisip. Simţise înainte plăcerea renunţării, iar acum simţea amărăciunea ei. Se putea compara jertfa dragostei ei cu cea a sufletului iubitului ?

Cele două femei îşi urmară calea pînă la Berga, cufundate în aceeaşi tăcere. Odată ajunse totuşi acolo, cînd s-a deschis uşa de la intrare, Anna a leşinat pentru prima şi singura oară în viaţa ei. În casă se aflau Sintram şi Gösta Berling, care stăteau de vorbă foarte liniştiţi. Sosiseră cu un ceas şi ceva în urmă. Pe masa de lîngă ei era tava cu serviciul de grog.

Anna Stjärnhök leşinase, dar bătrîna Ulrika îşi păstrase cumpătul, dîndu-şi bine seama că urmărirea lor pe drum fusese o nălucire şi nimic mai mult.

Căpitanul Uggla şi soţia se înţeleseră apoi cu proprietarul de la Fors ca Ulrika Dillner să rămînă la Berga. Sintram s-a învoit bucuros, spunînd că nu voia s-o vadă pierzîndu-şi minţile.

Dragi copii de azi! Nu cer nimănui să dea crezare unor poveşti ca astea din vremea de demult. Or fi nişte simple minciuni şi născociri. Dar căinţa din inima care se tînguia, ca şi scîndurile podelei din salonul lui Sintram, cînd se legăna scaunul pe ele? Dar îndoiala care suna în urechi, cum îi sunau şi Annei Stjärnhök zurgălăii din pădurea pustie? Oare tot minciuni şi născociri or fi fost?

Bine-ar fi să fie aşa!

Capitolul XII • **Povestea Ebbei Dohna**

Pe ţărmul de răsărit al lacului Löv e o limbă de pămînt în jurul căreia undele apei se leagănă domol. La capătul ei înalt se vede conacul de la Borg. Privit de acolo, de sus, lacul e nespus de frumos. Nimeni nu poate să cunoască farmecul lacului viselor mele, dacă n-a văzut de la acel conac cum alunecă negura dimineţii pe luciul apei, dacă n-a contemplat de la fereastra micului salonaş albastru, plin de atîtea amintiri, soarele care se oglindeşte într-un amurg în apa lacului de jos.

Eu totuşi te previn, dragă cititorule, să nu te abaţi pe acele meleaguri. Te-ar putea ispiti dorinţa să pătrunzi în sălile melancolice ale vechiului conac şi să ajungi stăpînul acelui domeniu frumos; iar dacă eşti tînăr, bogat şi fericit, să-ţi durezi poate acolo un cămin, ca atîţia alţii, alături de tovarăşa ta de viaţă, tînără ca şi tine.

O! E mai bine să nu-ţi vadă ochii acele locuri pitoreşti, căci la Borg nu poate exista fericire. Află că, oricît de bogat şi de fericit ai fi, cînd te-ai muta acolo, podelele înecate în lacrimi ale vechiului conac ţi le-ar sorbi în curînd şi pe ale tale, iar pereţii lui care îngînă atîtea accente de jale ar înghiţi şi suspinele tale.

O soartă vitregă prigoneşte acest domeniu frumos. Îţi vine să crezi că în el a fost îngropată nefericirea

şi că aceasta, negăsindu-şi tihna în mormînt, iese mereu afară să-i sperie pe cei vii. Dacă aş fi eu stăpînă la Borg, aş răscoli pămîntul, parcul de brazi, pivniţele caselor şi ţărîna mănoasă a cîmpului, pînă ce aş da peste stîrvul ros de viermi al vrăjitoarei, ca s-o îngrop iarăşi după datină în cimitirul de la Svartsjö. Iar la înmormîntare n-aş face economie la plata clopotarului, ci aş lăsa clopotele să dăngănească mult şi bine, iar pastorului şi dascălului le-aş trimite plocoane bogate ca s-o prohodească pe răposată cu şi mai multă tragere de inimă, asigurîndu-i odihna cea veşnică.

Sau dacă asta n-ar folosi la nimic, aş lăsa focul să se apropie într-o noapte vijelioasă de pereţii aplecaţi, ca să mistuie tot şi nimeni să nu mai fie ispitit a locui în casa nefericirii. Pe urmă nimeni n-ar mai pune piciorul pe locul acela blestemat. Numai stăncuţele negre din turla bisericii şi-ar clădi un cuib nou pe zidul cel mare cu coş, care, înnegrit şi fantastic, ar mai rămîne pe terenul pustiu.

De bună seamă că m-aş speria totuşi cînd aş vedea flăcările încingînd acoperişul, cînd fumul gros, înroşit de lumina focului şi plin de scîntei, ar răbufni din vechiul conac. În trosniturile şi în vuietul focului mi s-ar părea că aud tînguirea amintirilor rămase fără cămin, iar pe vîrfurile albastre ale limbilor de foc mi s-ar părea că văd zbătîndu-se stafiile, tulburate în liniştea lor.

M-aş gîndi cum înfrumuseţează durerea şi cum împodobeşte nefericirea, şi aş plînge ca şi cum un templu cu zei de odinioară ar fi osîndit la pieire.

Taci însă şi nu mai croncăni despre nenorociri ! Borg e încă în fiinţă şi străluceşte sus la capătul limbii de pămînt, ocrotit de parcul său de brazi falnici, iar cîmpurile înzăpezite din vale lucesc în lumina soarelui de martie, dincolo de pereţii conacului auzindu-se încă rîsul voios al contesei Elisabet.

Duminica ea se duce la biserica din Svartsjö, nu departe de Borg, şi se întoarce acasă cu o mică societate de musafiri, poftiţi la masa de prînz. Vine de obicei familia judecătorului din Munkerud, a căpitanului de la Berga, a diaconului, cum şi răutăciosul Sintram. Dacă întîmplător vine la Svartsjö şi Gösta Berling, trecînd

lacul pe gheață, e poftit și el. De ce nu l-ar invita contesa și pe Gösta Berling ?

Știe doar bine că gurile rele au și început să șoptească despre Gösta că trece lacul, ca s-o poată vedea pe ea. Poate că și el se ducea să bea și să joace cărți în casa lui Sintram, dar nimeni nu se sinchisea de astfel de lucruri. Toată lumea știa că avea un trup de fier, dar că inima lui avea în schimb un cîntec. Nimeni nu credea că Gösta Berling putea să vadă doi ochi strălucitori și un păr bălai, buclat deasupra unei frunți albe, fără a se îndrăgosti de ei.

Tînăra contesă e bună cu el. Asta nu-i ceva neobișnuit. E bună cu toată lumea. Îi așeza în poală pe copiii cerșetori și zdrențăroși, iar cînd trecea pe drum pe lîngă un bătrîn sărman, spunea vizitiului să oprească și-l lua pe bietul drumeț în sania ei.

Gösta ședea de obicei în salonașul albastru, de unde se deschidea o priveliște minunată spre lac și-i citea poezii. Nu era ceva de luat în nume de rău. Gösta nu uita că ea era contesă, iar el un aventurier fără cămin. Lui îi prindea bine să fie în contact cu o ființă pe care o respecta cu sfințenie. Putea s-o îndrăgească doar și pe regina din Saba, care împodobea iconostasul bisericii din Svartsjö, tot așa de bine ca și pe contesă.

El nu dorea decît s-o servească, așa cum își servește un paj suverana, legîndu-i patinele, ținîndu-i scufiile de lînă sau mînîndu-i săniuța. Nu putea fi vorba de dragoste între ei, însă Gösta era omul potrivit să-și găsească fericirea într-o reverie romantică și inofensivă.

Tînărul conte era tăcut și serios, spre deosebire de Gösta care era de o veselie scăpărătoare. Tînăra contesă nu-și putea dori o societate mai nimerită ca a lui. Cine o vedea nu-și închipuia că umbla după aventuri de dragoste. Ea se gîndea numai la dans și la veselie. Voia ca pămîntul să fie neted, fără pietre, fără munți și fără lacuri, ca să poată dansa în voie în toate părțile. Din leagăn pînă la mormînt voia să danseze cu pantofi strîmți de mătase, cu talpa subțire.

Gura lumii nu prea cruță însă pe femeile tinere.

După ce musafirii contesei se ridică de la masă, bărbații se retrag în camera contelui, unde se culcă

ori fumează, iar doamnele mai în vîrstă se tolănesc de obicei în fotoliile din salon, rezemîndu-şi capetele venerabile de spătarele lor înalte. Contesa şi Anna Stjärnhök se duc însă în salonaşul albastru, unde-şi fac tot felul de confidenţe.

În duminica următoare celei în care Anna Stjärnhök o adusese pe Ulrika Dillner înapoi la Berga, ele erau iarăşi împreună acolo. Nici o fiinţă pe lume nu se simţea mai nefericită ca tînăra fată. Veselia îi pierise cu totul. Nu mai era capabilă de rezistenţa pe care o opunea oricui voia să se apropie prea mult de ea.

În cugetul ei, toate întîmplările la care asistase în drum spre casă se cufundaseră în amurgul plin de vrajă care le dăduse naştere. Nu-i mai rămăsese nici o impresie desluşită, afară doar de una care îi otrăvea sufletul.

— Dacă lupii n-au fost trimişi de Dumnezeu, îşi zicea ea mereu, atunci cine i-a trimis ?

Voia să vadă semne şi minuni. Scruta cerul şi pămîntul. Nici un deget nu se ivea însă să-i arate drumul. Nu zărea nici o statuie de ceaţă sau de lumină înaintea ei.

Stînd acum în faţa contesei în salonaşul albastru, privirile ei căzură pe un buchet de flori de popîlnic-iepuresc, pe care contesa îl ţinea în mîna ei albă. O străfulgeră în aceeaşi clipă un gînd. Ştia unde creşte acea plantă şi cine-i culesese florile.

Nu avea nevoie să întrebe. Popîlnicul-iepuresc nu creştea, încă de la începutul lunii aprilie, decît în păduricea de mesteceni de pe taluzul ţărmului în apropiere de Ekeby.

Anna se uita mereu la steluţele albastre care stăpînesc inimile tuturor, la acele mici ghicitorese care, ele însele frumoase, primesc strălucire de la tot ce-i frumos şi prevestit de ele, de la tot ce-i frumos şi va veni. Cu cît se uită mai mult la ele, cu-atît mai mult simte că în suflet îi clocoteşte mînia, vuitoare ca un tunet, asurzitoare ca un trăsnet. „Cu ce drept, se întreabă ea, poartă contesa acest buchet de flori cules în apropiere de Ekeby ?"

Toţi erau nişte ispititori. Sintram, contesa, toată lumea voia să-l ispitească pe Gösta Berling la rău. Datoria ei însă era să-l apere de toţi, chiar şi cu preţul vieţii.

Se gîndea să smulgă florile din mîna contesei, să le arunce jos, să le calce în picioare şi să le strivească înainte de a ieşi din salonaşul albastru. Cu acest gînd, începe să se lupte cu steluţele albastre. Dincolo, în salon, doamnele bătrîne, instalate comod în fotolii, habar n-au ce se petrece în apropierea lor, iar în camera contelui domnii pufăie tacticos din pipe. Pretutindeni e linişte. Numai în salonaşul albastru mocneşte furia unei lupte.

Ce bine fac cei care nu pun mîna pe sabie, care aşteaptă liniştiţi, îşi înfrînează inima şi lasă totul în voia Domnului! O inimă zbuciumată dă greş totdeauna. Răul face răul totdeauna şi mai rău.

Anna Stjärnhök are însă credinţa că, în sfîrşit, i s-a arătat un semn din cer.

— Spune-mi o poveste, Anna, zise contesa.

— Ce să-ţi povestesc?

— O! îi răspunse contesa, dezmierdînd bucheţelul cu mîna ei albă. Ceva despre dragoste. Ceva care te îndeamnă să iubeşti.

— Despre dragoste nu ştiu nimic.

— Asta să nu spui. Că doar nu departe de noi este un loc care se cheamă Ekeby şi unde sînt mulţi cavaleri.

— Da, zise Anna, este un loc care se cheamă Ekeby. Acolo sînt însă oameni care sug măduva ţării, care ne împiedică să muncim serios, care ne distrug tinereţea şi ne duc în ispită. Despre ei vrei să-ţi spun o poveste de dragoste? Chiar despre ei?

— Da, despre ei. Mi-s dragi cavalerii.

Anna începu atunci să povestească în strofe scurte, ca dintr-o carte veche cu imnuri, cît pe ce să fie înăbuşită de sentimentele care o copleşeau. Fiecare cuvînt vibra de o patimă ascunsă, iar contesa fu nevoită s-o asculte cu groază şi interes.

— Ce este dragostea unui cavaler şi credinţa lui? Azi are o iubită, mîine alta. Una la răsărit, alta la

apus. Nimic nu-i pentru el prea sus ori prea jos. Azi iubeşte pe fiica unui conte, iar a doua zi pe fata unui cerşetor. Nimic pe lume nu-i mai încăpător ca inima lui. Vai însă de sărmana care iubeşte pe un cavaler! Trebuie să-l caute şi să-l găsească beat pe marginea drumului. Trebuie să-l privească liniştită la masa de joc, unde pierde căminul copiilor ei. Trebuie să-i tolereze aventuri cu femei străine. O, dragă Elisabet! Dacă un cavaler invită la dans o femeie cinstită, datoria ei e să-l refuze. Dacă-i oferă un buchet de flori, trebuie să-l arunce jos şi să-l calce în picioare; iar dacă femeia îl iubeşte, mai bine să moară cu zile decît să se mărite cu el. Printre cavaleri se afla şi un pastor caterisit. Îşi pierduse slujba din cauza beţiei. Venea beat la biserică. Bea pînă şi vinul de împărtăşanie. N-ai auzit de el?

— Nu.

— După ce-a fost demis, a pribegit prin ţară ca cerşetor. Bea ca un desperat. Era în stare să şi fure ca să poată face rost de rachiu.

— Cum îl cheamă?

— Nu mai este la Ekeby. Maioreasa îl luase sub scutul ei, îl îmbrăcase şi o convinsese pe contesa Dohna, soacra ta, să-l accepte ca guvernator al tînărului conte Henrik, soţul tău.

— Un pastor caterisit!

— O! Era tînăr, voinic, cu multă ştiinţă de carte. Cîtă vreme nu bea, nu era de loc primejdios. Contesa Märta nu era o femeie pretenţioasă. O distrau chiar tachinările prim-pastorului şi-ale diaconului. Interzicea totuşi oricui să vorbească în faţa copiilor ei despre antecedentele guvernorului. Fiul ei nu l-ar mai fi respectat atunci, iar fiica ei, care era o sfîntă, nu l-ar fi putut tolera.

Şi astfel, el a venit la Borg. La început şedea modest pe marginea scaunului, iar la masă tăcea. Cînd venea lume străină, fugea afară în parc.

Acolo însă, pe cărările singuratice, o întîlnea de obicei pe tînăra Ebba Dohna. Acesteia nu-i plăcea să vadă petreceri zgomotoase în conacul de la Borg, după ce contesa rămăsese văduvă. Nici nu-i plăcea să facă

furori în lume. Era o ființă blîndă și sfioasă. Cînd împlinise șaptesprezece ani, era încă o copilă fragedă dar foarte frumoasă cu ochii ei negri și cu roșeața gingașă din obraji. Trupul ei delicat și zvelt era puțin aplecat. Strîngea mîna cuiva cu multă sfială. Gurița ei era tăcută și serioasă. Glasul ei dulce rostea cuvintele încet și bine, fără vioiciunea și elanul tinereții, parcă ar fi fost acordurile finale ale unui muzicant obosit.

Nu era ca alte fete la vîrsta ei. Călca pe pămînt ușor de tot, ca o fugară speriată. Ținea pleoapele în jos ca să nu fie tulburate de splendoarea vederilor lăuntrice. Sufletul ei se depărtase de pămînt încă de cînd era copilă.

Cînd era mică, bunica ei îi spunea de obicei povești. Într-o seară ședeau amîndouă la gura sobei, însă poveștile luaseră sfîrșit. Carsus, Moderus, Lunkentus și frumoasa Melusina înviaseră și trăiseră. Ca și flăcările din cămin, avuseseră cîndva strălucirea lor. Acum însă eroii erau învinși, iar frumoasele prințese erau carbonizate, pînă ce alt jăratic le trezea din nou la viață. Mîna fetiței stătea mereu pe fusta bătrînei și-i mîngîia mătasea. Acea mîngîiere era rugăciunea fetei, ea fiind una dintre acele copile care nu-și exprimă niciodată rugămintea prin cuvinte.

Bunica începea atunci să-i povestească foarte liniștită despre un copil din țara iudeilor, care se născuse să ajungă un împărat mare. La nașterea lui, îngerii umpluseră pămîntul cu cîntece de slavă. Crai de la răsărit, călăuziți de stelele de pe cer, au venit la el cu daruri de aur și de tămîie, iar bătrînii și bătrînele îi preziceau măreția. Acel copil a crescut apoi mare, ajungînd mai frumos și mai înțelept decît toți ceilalți. La vîrsta de doisprezece ani, înțelepciunea lui o întrecea pe a marilor preoți și pe a cărturarilor.

Bătrîna îi povesti copilei despre minunile pe care le-a văzut pămîntul, despre viața acelui copil cît a trăit printre oameni și despre oamenii răi care n-au voit să-l recunoască împărat al lor.

Îi povesti apoi cum ajunsese acel copil om mare, înconjurat mereu de strălucirea minunilor.

Tot ce era pe pămînt îl slujea şi-l iubea, afară de oameni. Peştii se lăsau prinşi în năvoadele lui, piinea îi umplea coşurile şi apa se prefăcea în vin cînd dorea el.

Oamenii nu i-au dat însă marelui împărat o coroană de aur şi un tron strălucitor. El nu avea în jurul său curteni slugarnici. În schimb, oamenii l-au lăsat să umble printre ei ca un cerşetor.

Marele împărat era însă bun cu ei. Îi vindeca pe cei bolnavi, reda orbilor vederea şi învia pe morţi.

„Cu toate astea, zise bătrîna, oamenii n-au vrut să-l recunoască pe bunul împărat ca stăpîn al lor.

Au trimis ostaşi să-l prindă şi să-l închidă, l-au îmbrăcat cu o hlamidă largă, i-au dat în bătaie de joc o coroană şi un sceptru şi l-au dus la locul de cazną, silindu-l să poarte pe umeri o cruce grea. O, draga mea copilă ! Bunului împărat îi plăceau munţii înalţi. Noaptea se urca de obicei acolo, ca să stea de vorbă cu locuitorii cerului, iar ziua şedea pe povîrnişurile lor, ca să stea de vorbă cu norodul care-l urma. Acum însă era urcat pe un munte spre a fi răstignit. Oamenii au ţintuit în cuie mîinile şi picioarele bunului împărat, atîrnîndu-l pe o cruce, ca şi cum ar fi fost un tîlhar şi un făcător de rele.

Toţi îl batjocoreau. Numai mama şi prietenii lui plîngeau că avea să moară fără să fi fost proclamat împărat.

Ce jale mare a fost la moartea lui ! Soarele se întunecase, munţii se cutremurau, catapeteasma templului crăpase, iar mormintele se deschideau ca să iasă morţii din ele şi să-şi mărturisească durerea."

Fetiţa îşi puse atunci căpuşorul în poala bunicii şi începu să plîngă de mai mare jalea.

„Nu plînge, copilă. Bunul împărat s-a sculat din mormînt şi s-a înălţat la cer, la tatăl său."

„Şi a rămas, va să zică, bunicuţo, fără împărăţie ?" se tîngui sărmana copilă.

„E acum în cer la dreapta lui Dumnezeu."

Această lămurire nu o consolă însă. Ea plînse mai departe cu deznădejde, aşa cum numai un copil poate să plîngă.

„De ce a fost lumea așa de rea cu el ? De ce ?"

Bătrînei începu să-i fie teamă de zbuciumul copleșitor al copilei.

„Spune, te rog, bunicuțo, că ai povestit greșit ! Spune că sfîrșitul a fost altfel ! Spune că oamenii nu au fost atît de răi cu el ! Spune că a căpătat o împărăție pe pămînt !"

Cuprinzîndu-i gîtul cu brațele, fetița o implora pe bătrînă cu ochii înecați în lacrimi.

„Copila mea dragă, îi zise atunci bunica spre a o mîngîia, unii cred că el se va întoarce. Atunci va pune stăpînire pe pămînt și-l va cîrmui. Lumea va fi atunci o împărăție măreață, care va dura o mie de ani. Atunci fiarele se vor îmblînzi, copiii se vor putea juca lîngă cuibul viperei, iar vacile și urșii vor paște împreună. Oamenii nu-și vor mai face rău unii altora. Din suliță se vor face coase ; iar din săbii, pluguri. În lume va fi numai voie bună, căci oamenii buni vor stăpîni pămîntul."

Chipul fetiței se lumină atunci.

„Și bunul împărat va căpăta atunci un tron, bunicuțo ?" întrebă ea.

„Da, unul de aur."

„Și slujitori și curteni și o coroană de aur ?"

„Da, copila mea."

„Și o să vină în curînd, bunicuțo ?"

„Nimeni nu știe cînd o să vină."

„Și o să pot sta pe un scăunaș la picioarele lui ?"

„Da, o să poți."

„Vai, ce bine-mi pare, bunicuțo !" exclamă copila.

Seară de seară, multe ierni de-a rîndul, aceste două ființe ședeau la gura sobei, vorbind despre bunul împărat și despre împărăția lui. Fetița visa zi și noapte împărăția de o mie de ani, neostenind nici o clipă s-o împodobească în închipuirea ei cu tot ce era frumos.

Sînt mulți copii tăcuți mîngîiați cu astfel de vise tainice, dar nu au curajul să vorbească de ele. Mintea lor e plină de gînduri ciudate. Ochii lor blînzi văd lucruri minunate sub pleoapele închise. Cîte fecioare frumoase nu-s așteptate în cer de mirii lor ! Cîte fete cu obrajii trandafirii nu doresc să ungă cu ulei picioa-

rele bunului împărat, ca să le usuce apoi cu pletele lor!

Ebba Dohna nu-şi destăinuia nimănui visul ei, însă din seara aceea nu mai trăia decît pentru împărăţia de o mie de ani a Domnului, aşteptîndu-i sosirea.

Cînd se aşternea amurgul în zare, se uita să vadă dacă nu cumva bunul împărat avea să vină pe acolo în toată strălucirea lui blîndă, urmat de cete de milioane de îngeri, ca să treacă pe lîngă ea şi să-i îngăduie să-i atingă pulpana mantiei domneşti.

Se gîndea cu drag şi la femeile cuvioase care-şi acoperiseră capul cu văluri şi care nu ridicaseră niciodată ochii din pămînt, ci se închiseră în liniştea mănăstirilor, în bezna chiliilor mici, ca să poată vedea încontinuu imaginile strălucitoare care purced din noaptea sufletului.

Aşa crescuse şi aşa era cînd se întîlnea pe aleile singuratice ale parcului cu noul guvernor al fratelui ei.

Despre acesta nu am de spus prea multe lucruri rele. Eu cred că-i era dragă acea copilă care-l alesese ca tovarăş în plimbările ei. Cred că sufletul lui a prins iarăşi aripi, mergînd alături de acea fată tăcută, care nu se destăinuise nimănui altuia pînă atunci. Ba cred că el însuşi se simţea ca un copil, bun, pios şi cast.

Dacă ţinea însă la ea, de ce nu s-a gîndit oare că dragostea era cel mai rău dar pe care putea să i-l ofere? El, care fusese izgonit din lumea asta, ce voia şi la ce se gîndea cînd mergea alături de fata contelui? Ce-a zis pastorul cel caterisit, cînd fata i-a destăinuit visele ei pioase? El, care fusese un beţiv şi un bătăuş, şi care avea să mai fie îndată ce s-ar fi ivit prilejul, ce anume voia cînd se plimba alături de fecioara care-şi visa un mire în cer? De ce nu fugea cît mai departe de ea? N-ar fi fost mai bine pentru el să pribegească cerşind şi furînd, decît să se plimbe pe aleile tăcute de brazi, ca să fie iarăşi bun, pios şi cast, odată ce viaţa pe care o trăise nu mai putea fi schimbată şi de vreme ce era inevitabil ca Ebba Dohna să-l iubească?

Să nu credeţi cumva că el arăta ca un beţiv, cu obrajii palizi şi cu ochii injectaţi. Era dimpotrivă un bărbat chipeş, întreg la suflet şi la trup. Avea o ţinută de rege şi un trup de fier pe care cea mai stricată viaţă nu putea să-l distrugă.

— Mai trăieşte ? întrebă contesa.

— O, nu, e mort. E mort de mult.

E ceva în Anna Stjärnhök care începe să se teamă de tot ce face. Ea îşi pune în gînd să nu-i spună niciodată contesei cine-i omul despre care-i vorbeşte şi s-o facă să creadă că-i mort.

— Pe vremea aceea era încă tînăr, îşi urmează ea povestirea. Bucuria de a trăi s-a aprins din nou în el. Avea darul vorbirii frumoase şi o inimă înfocată care se entuziasma repede.

Într-o seară, vorbi cu Ebba Dohna despre dragoste. Ea nu-i răspunse ; îi spuse numai ce-i povestise bunica într-o seară de iarnă, descriindu-i ţara viselor ei. Apoi îi luă un jurămînt. Îl puse să jure că va deveni un predicator al cuvîntului lui Dumnezeu, unul dintre cei care vor pregăti calea Domnului, ca să-i grăbească sosirea.

Ce putea el să facă ? Era un pastor caterisit şi nici un drum nu era mai închis pentru el decît cel pe care trebuia să meargă. Nu cuteză totuşi să-i spună adevărul. Nu-l lăsa inima s-o facă să sufere pe acea copilă graţioasă pe care o iubea. Îi făgădui tot ce voia ea.

Pe urmă n-a mai fost nevoie de multe vorbe între ei. Era un lucru desluşit că ea avea să fie soţia lui Gösta. Nu era o dragoste cu sărutări şi dezmierdări. Gösta abia îndrăznea să se apropie de ea. Contesa era gingaşă ca o floare plăpîndă. Ochii ei negri se uitau însă uneori în sus să-i caute pe ai lui. În serile cu lună, cînd şedeau pe verandă, contesa se lipea de el şi atunci Gösta îi săruta părul fără ca ea să-şi dea seama.

Păcatul lui era însă că uita şi trecutul şi viitorul. Că era sărac şi neînsemnat, asta putea s-o uite lesne, dar trebuia să ştie totdeauna că avea să vină o zi în care dragostea din inima ei se va răzvrăti împotriva dragostei şi pămîntul împotriva cerului şi în care ea va

fi nevoită să aleagă între el şi Domnul strălucitor al împărăţiei cereşti. Iar ea nu era fiinţa care să se poată căli într-o astfel de luptă.

A trecut aşa o vară, o toamnă, o iarnă. Cînd veni primăvara cu topirea gheţei, Ebba Dohna căzu bolnavă la pat. În văi începuse dezgheţul, pe dealuri curgeau şuvoaie de apă, lacurile erau nesigure, iar drumurile greu de străbătut cu sania ori cu căruţa.

Contesa Dohna voi să cheme un medic de la Karlstad. Prin apropiere nu exista nici unul. Încercările ei fură însă zadarnice. Nici rugăminţile, nici ameninţările nu putură îndupleca pe vreunul dintre servitori să plece la drum. Căzu în genunchi înaintea vizitiului, dar şi acesta o refuză. Îndurerată de starea fiicei sale, căpătă crampe şi convulsiuni. Contesa Märta era straşnică în clipe de amărăciune, ca şi în cele de bucurie.

Ebba Dohna era bolnavă de pneumonie şi cu viaţa în primejdie, dar nici un doctor nu putea să fie adus.

Atunci a plecat la Karlstad guvernatorul. A face o călătorie în starea în care erau drumurile atunci însemna a-şi risca viaţa, dar el şi-o puse în joc. Mergea pe gheţuri plutitoare şi prin şuvoaie primejdioase. Uneori trebuia să taie gheaţa, ca să-i deschidă drum calului. Alteori era nevoit să-l scoată din nămolul adînc de pe drum. Se spunea că doctorul refuzase să-l urmeze, dar că-l silise cu pistolul în mînă să-l însoţească la drum.

Cînd se întoarse, contesa să-i cadă la picioare şi mai multe nu : „Ia tot ce vrei, îi zise ea. Spune ce doreşti şi ce-mi ceri : pe fiica mea, averea mea, banii mei !"

„Pe fiica dumneavoastră", a răspuns guvernorul.

Anna Stjärnhök, ajungînd aici cu povestirea, tăcu deodată.

— Ei, şi pe urmă ? întrebă contesa Elisabet.

— Ajunge cît am spus, răspunse Anna.

Aceasta era o biată fiinţă care trăia tot timpul cu frică îndoielii. A rămas aşa o săptămînă întreagă. Ea singură nu ştia ce voia. Ceea ce o clipă i se părea

drept, în cea următoare i se părea nedrept. Îşi zicea că ar fi fost mai bine să nu fi început acea poveste.

— Îmi vine să cred că-ţi baţi joc de mine, Anna. Nu înţelegi că trebuie să aflu cu orice preţ sfîrşitul poveştii tale ?

— Mult de povestit nu mai am.

Clipa de luptă sosise pentru tînăra Ebba Dohna. Dragostea se răzvrătea împotriva dragostei şi pămîntul împotriva cerului.

Contesa Märta o puse la curent cu drumul plin de peripeţii pe care îl făcuse omul de dragul ei şi o informă că, drept răsplată, îi dăruise mîna ei.

Domnişoara Ebba se întremase binişor după boală şi şedea îmbrăcată, pe o canapea. Era palidă şi mult mai tăcută ca de obicei.

Auzind acele cuvinte, îşi ridică ochii negri în chip de reproş spre mama ei şi-i zise :

— Mamă, tu m-ai dat unui pastor caterisit, unui om care nu mai are drept să-l slujească pe Dumnezeu, unui om care a fost un hoţ şi un cerşetor ?

— Cine ţi-a spus acestea, copilă ? Eram încredinţată că nu ştii nimic.

— Le-am aflat. I-am auzit pe musafirii tăi vorbind chiar în ziua în care m-am îmbolnăvit.

— Gîndeşte-te însă, fetiţa mea, că omul ăsta ţi-a salvat viaţa.

— Ba mă gîndesc că m-a înşelat. Trebuia să-mi spună cine e.

— El zice că-l iubeşti.

— Da, l-am iubit, însă nu mai pot ţine la un om care m-a înşelat.

— Cum te-a înşelat ?

— Tu nu înţelegi, mamă.

Fata nu voi să stea de vorbă cu mama ei despre împărăţia viselor pe care iubitul ei ar fi ajutat-o s-o realizeze.

— Ascultă, Ebba, zise contesa. Dacă-l iubeşti, nu mai întreba cine e şi mărită-te cu el. Soţul unei contese Dohna poate fi un om destul de bogat şi de puternic, ca să-i fie iertate păcatele din tinereţe.

— Puţin îmi pasă de păcatele lui din tinereţe. Nu mă pot însă mărita cu el din cauză că niciodată nu va putea fi ce-am vrut eu să fie.

— Nu uita, Ebba, că i-am dat cuvîntul meu.

Fata se făcu galbenă ca ceara.

— Eu un lucru îţi spun, mamă. Dacă mă măriţi cu el, mă desparţi de Dumnezeu.

— Am hotărît să te fac fericită, zise contesa. Sînt sigură că vei fi fericită cu acest om. Ai şi izbutit să faci din el un sfînt. M-am hotărît să las la o parte orice deosebire de rang, să uit că el e sărac şi dispreţuit, ca să-ţi dau prilejul să-l îndrepţi. Simt că ceea ce fac e drept. Ştii bine că urăsc prejudecăţile.

Toate astea le spunea numai pentru că nu tolera nimănui să treacă peste voinţa ei. Aceasta îi şi era intenţia acum. Contesa Märta nu era o fiinţă cu care să te poţi înţelege uşor.

După ce plecă, tînăra fată mai rămase o bucată bună de vreme pe canapea. În sufletul ei se dădea o luptă. Pămîntul se răzvrătea împotriva cerului şi dragostea împotriva dragostei. Victoria fu însă a iubitului ei din copilărie. Stînd pe canapea, văzu cerul din apus aprinzîndu-se de un superb asfinţit de soare. Credea că acel asfinţit era un semn din partea împăratului ceresc şi, deoarece nu i-ar fi rămas credincioasă dacă ar mai fi trăit, hotărî să moară. Nu putea să facă altfel de vreme ce mama ei voia ca ea să aparţină celui care nu putea să fie slujitorul bunului împărat ceresc.

Se duse la fereastră, o deschise şi lăsă aerul rece şi umed de seară să pătrundă în sărmanu-i trup plăpînd.

Era lucru uşor pentru ea să-şi atragă moartea. Întoarcerea bolii însemna o moarte sigură şi moartea n-a întîrziat să o răpună.

— Nimeni altul, afară de mine, nu ştie, dragă Elisabet, că ea şi-a căutat moartea, zise Anna. Am găsit-o la fereastră. I-am simţit aiurările febrei. În ultimele ei zile ţinea mult să fiu lîngă ea. Am văzut-o dîndu-şi sufletul. Într-o seară am văzut-o întinzîndu-şi braţele spre apusul purpuriu şi murind cu zîmbetul pe buze,

ca şi cum ar fi văzut pe cineva apărînd din strălucirea apusului de soare şi venind în întîmpinarea ei. Tot eu am avut misiunea să transmit ultimul ei salut celui pe care-l iubise, cu rugămintea s-o ierte că nu putuse deveni soţia lui. Împăratul ceresc se împotrivea căsătoriei lor. N-am avut totuşi curajul să-i spun acelui om că fusese ucigaşul ei. N-am cutezat să-i aşez pe umeri povara unui astfel de chin. Şi totuşi el, care a mintit-o spre a-i cîştiga dragostea, ce altceva i-a fost decît ucigaş ? Poţi zice că nu, Elisabet ?

Contesa Dohna încetase de mult să dezmierde florile albastre. Se ridică în picioare şi buchetul îi căzu jos, pe duşumea.

— Anna, zău că tu îţi baţi joc de mine ! Spui că povestea e veche şi că omul a murit de mult. Eu ştiu însă că Ebba Dohna n-a murit decît acum cinci ani şi tu singură ai spus că ai fost lîngă ea în ultimele ei clipe. Doar nu eşti bătrînă. Spune-mi cine-a fost omul acela !

Anna Stjärnhök începu să rîdă.

— Mi-ai cerut să-ţi spun o poveste de dragoste. Ai ascultat una care te-a costat lacrimi şi nelinişte.

— Vrei să spui că ai mintit ?

— Tot ce ţi-am spus e închipuire şi minciună.

— Eşti rea, Anna.

— Se prea poate. Pot să spun că nici eu nu sînt prea fericită. Doamnele s-au trezit şi domnii vin în salon. Haidem şi noi acolo.

În pragul uşii fu împiedicată de Gösta Berling, care venea să le caute pe cele două tinere.

— Vă rog să-mi acordaţi un pic de răbdare, zise el rîzînd. Vă voi chinui numai zece minute, dar vreau să ascultaţi nişte versuri.

Le povesti apoi că noaptea avusese un vis ca nealtădată, un vis în care se făcea că scrisese versuri. El, căruia lumea îi zicea poet deşi nu meritase pînă acum un astfel de epitet, se trezise în puterea nopţii, pe jumătate buimac şi pe jumătate treaz, şi începuse să scrie. A doua zi dimineaţa a găsit pe masa lui de lucru un poem întreg. Niciodată nu ar fi crezut că era în stare să scrie aşa ceva. Cele două tinere fură de

aceea rugate să asculte, iar Gösta Berling le citi poemul său :

„Acum răsare luna, şi sosește cu ea clipa celei mai dulci visări.
De pe înalta boltă clară își revarsă seninul
peste cerdacul împodobit cu lujeri de viță de vie,
la picioarele căruia tremură crinul
împrăștiindu-şi petalele în pulberea argintie.
Pe treptele de piatră ale bătrînei scări,
bătrîni şi tineri ne aşezăm perechi-perechi,
să ascultăm tăcuți cîntecul vechi
al inimilor noastre înfiorate de clipa celei mai dulci visări.

Smeuriţele își revarsă mireasma amară,
iar din boschetele întunecate
curg umbre pe covoarele sclipind de rouă.
Sufletele noastre caută limanuri unde nu pot ajunge, într-o lumină nouă,
pe bolta cerului, înaltă şi clară,
în adîncul cărcia abia licărește o stea.
De flacăra simțirii, o, cine s-ar putea apăra
în jocul de umbre al nopții, în mireasma smeuriţelor amară ?

Un trandafir își scutură cele din urmă frunze veștede,
fără ca vîntul să-i fi cerut această jertfă-n noapte.
Aşa ne-am vrea şi noi viața scuturată în apus,
plutind spre spațiile legănate de şoapte,
ca frunza veștedă a toamnei care nu plînge că s-a dus.
O, prin anii care trec atît de repede,
tulburăm liniştea firii, cu bucuria vieții care ne atrage.
Moartea este răsplata vieții. Deci s-o primim în pace,
ca trandafirul care își scutură cele din urmă frunze veștede.

Un liliac trece pe lîngă noi în zbor,
trece, şi iar în dreptul lunii iată-l ajuns.
Din inimă porneşte atunci
întrebarea la care nimeni n-a dat răspuns,

întrebarea mai veche ca durerea, întrebarea grea ca
tristeţile lungi:
«O, unde mergem noi, pe ce cărări vom pribegi în
viitor,
După ce vom pleca de pe pămîntul verde al acestei
lumi minunate?»
Ştie cineva drumul sufletului să ni-l arate?
Poate liliacul care a trecut pe lîngă noi în zbor.

Punîndu-şi pe umărul meu capul cu pletele-i moi,
rar, către mine, dragostea mea blînd îmi grăi:
«Să nu crezi că sufletul zboară prin spaţii, departe,
pribeag!
Să nu crezi că mă pierzi după ce voi muri!
Sufletul meu va veni lîngă sufletul drag,
şi iarăşi vom fi amîndoi.»
O, ce furtună! Inima nu mai poate chinul să-l rabde.
Ea deci va muri, în curînd va muri. E ultima noapte?
Sărut oare acum ultima oară pletele-i moi?

Anii lungi au trecut. Rămîn adeseori
pe malul lacului, în nopţile tăcute şi sumbre.
Mă înfioară luna în cerdacul cu lujeri de viţă de vie.
De cîte ori, învăluit de umbre,
mi-am sărutat iubita — bătrînul lac mai ştie:
şi-n părul iubitei cum lacrimile cădeau, şi-n tremurul
lui sclipitor.
Ce grea e durerea amintirii! O, biata-mi inimă îi e
cămin
acestei mari dureri! Mai e vreun chin
pentru cel ce-i legat de un suflet atît de pur şi-atît de
plin de dor?"

— Gösta, zise Anna pe un ton glumeţ, simţindu-se sugrumată de teamă, se zice că ai trăit mai multe poeme decît au scris alţii, care toată viaţa lor n-au făcut altceva. Versurile pe care le-ai citit au fost scrise noaptea.

— Nu eşti de loc indulgentă, Anna.

— Nu ţi-e ruşine să ne reciţi versuri despre moarte şi mizerie?

Gösta n-o mai asculta. Se uită la tînăra contesă, care încremenise ca o stană. El crezu că era cît pe ce să leşine.

Cu mare greutate putu să rostească un cuvînt.

— Pleacă ! zise ea.

— Cine să plece ? Eu ?

— Să plece pastorul, bîlbîi ea.

— Liniştește-te, Elisabet !

— Să plece din casa mea pastorul beţiv !

— Anna, Anna ! zise Gösta. Ce vrea să spună ?

— E mai bine să pleci, Gösta.

— De ce să plec ? Ce-nseamnă asta ?

— Anna, zise Elisabet, spune-i, te rog, spune-i să...

— Spune-i singură, contesă.

Contesa scrîşni din dinţi, stăpînindu-şi emoţia.

— Domnule Berling, zise ea înaintînd spre Gösta, ai un dar deosebit să faci lumea să uite cine eşti. Pînă astăzi n-am ştiut nimic. Am auzit de curînd cum şi de ce a murit Ebba Dohna şi-am fost informată că ea a iubit pe un nevrednic care a ucis-o. Versurile pe care le-ai citit m-au făcut să-mi dau seama că acel om eşti dumneata. Nu pot pricepe cum un om cu antecedentele dumitale poate sta în societatea unei femei onorabile. Nu pot pricepe acest lucru, domnule Berling. Cred că am vorbit foarte desluşit.

— Da, contesă, ai vorbit lămurit. Voi spune doar un cuvînt în apărarea mea. Am fost convins întotdeauna că ştiai tot despre mine. Niciodată nu m-am gîndit să ascund ceva. Nu e însă lucru plăcut să-ţi auzi cele mai mari nenorociri ale vieţii trîmbiţate pe drumuri şi cu-atît mai puţin să le povesteşti tu singur.

Plecă apoi.

În aceeaşi clipă contesa Dohna călcă în picioare buchetelul cu flori albastre.

— Ai făcut aşa cum am dorit eu, zise Anna Stjärnhök cu asprime contesei, dar s-a isprăvit acum şi cu prietenia noastră. Să nu crezi cumva că te pot ierta că ai fost crudă cu el. L-ai alungat, l-ai batjocorit şi l-ai jignit. Eu sînt însă gata să-l urmez în închisoare sau la stîlpul infamiei, dacă va fi nevoie. Eu sînt fiinţa

care-l va păzi şi apăra. Ai făcut aşa cum am dorit eu, dar niciodată nu te voi ierta.

— Dar, Anna ! Anna !

— Dacă ţi-am povestit tot ce ţi-am povestit, crezi că am făcut acest lucru cu inima uşoară ? Tot timpul n-am făcut decît să-mi sfîşii inima din piept.

— De ce-ai făcut asta ?

— De ce ? Pentru că n-am vrut... n-am vrut ca Gösta să fie amantul unei femei măritate...

Capitolul XIII • **Domnişoara Marie**

Sst ! Tăcere, vă rog ! Aud un zumzet deasupra mea. O fi un bărzăun. Şi ce mireasmă delicioasă ! Nu e de scoruş-de-munte, de levănţică, de mălin sau de liliac, nici de narcisă. E o mare desfătare să te îmbeţi o mireasmă ca asta la oraş pe vremea amurgului. De cîte ori mă duc cu gîndul la acel colţişor binecuvîntat de pămînt, aud parcă acelaşi zumzet şi simt aceeaşi mireasmă. Pe nebăgate de seamă mă pomenesc atunci strămutată într-un careu de trandafiri împrejmuit de un gard viu de lemn-cîinesc. În colţ e umbrarul de liliac cu laviţe de lemn, iar împrejur zîmbesc strătuleţe de flori în formă de inimi şi de stele, despărţite prin cărări presărate cu nisip de mare. Careul e împresurat pe trei laturi de pădure. Copacii cei mai apropiaţi sînt mălinul şi scoruşul, cu flori frumoase al căror parfum se contopeşte cu al tufelor de liliac. După ei urmează cîteva şiruri de mesteceni, iar pe urmă începe pădurea, adevărata pădure, molcomă, întunecoasă, umbroasă şi năbuşitoare.

Pe a patra latură a careului se află o căsuţă, a cărei stăpînă era prin anul 1820 bătrîna doamnă Moreus din Svartsjö, care îşi cîştiga existenţa tighelind plăpumi pentru ţărani şi gătindu-le bucate pentru ospeţe.

Prieteni dragi ! Între alte lucruri bune pe care vi le doresc, e să aveţi un gherghef şi o grădină de tran-

dafiri. Un gherghef mare, de modă veche, cu şuruburi tocite şi cu rotiţe roase pe margini, la care să poată lucra cinci ori şase persoane în acelaşi timp, cosînd care mai de care şi luîndu-se la întrecere să scoată tigheluri frumoase, mîncînd mere coapte, stînd la taifas, povestind snoave şi rîzînd cu poftă, speriind veveriţele din pădure şi făcîndu-le să cadă din copaci de-a berbeleacul. Un gherghef iarna, dragii mei, iar vara o grădină de trandafiri. Nu o livadă care cere cheltuieli prea mari, ci o grădină de trandafiri ca în vremurile de altădată. O grădiniţă pe care s-o puteţi îngriji cu mîinile voastre. O grădiniţă cu tufe de trandafiri înconjurate cu ronduri de nu-mă-uita. O grădiniţă în care macul să crească în voie, atît pe răzoare cît şi pe cărările cu nisip. O grădiniţă cu un divan mare de iarbă, împodobit deasupra lui şi pe spătar cu căldăruşe şi ciritel.

Bătrîna doamnă Moreus avea multe lucruri în vremea ei. Între altele, avea trei fete vesele şi harnice, cum şi o căsuţă la marginea drumului, şaluri de mătase, jîlţuri cu spătare drepte şi cunoştinţe despre tot felul de lucruri pe care e bine să le ştie oricine e nevoit să-şi cîştige singur pîinea cea de toate zilele.

Scula ei cea mai de preţ era însă gherghefuI, care-i dădea de lucru tot anul ; iar podoaba ei cea mai frumoasă era grădina de trandafiri, care-i aducea bucurie în tot timpul verii.

Trebuie să mai arătăm că în căsuţa doamnei Moreus locuia şi o chiriaşă, o domnişoară micuţă şi uscăţivă de vreo cincizeci de ani, care ocupa o odăiţă la mansardă. Domnişoara Marie, căci aşa o chema, avea părerile ei proprii despre multe lucruri, ca orice fiinţă care trăieşte mereu în singurătate şi se gîndeşte la tot ce a văzut cu ochii în viaţa ei.

Domnişoara Marie avea credinţa că dragostea e ceva neplăcut şi pricina tuturor relelor din lume.

În fiecare seară înainte de culcare îşi împreuna mîinile şi-şi făcea rugăciunile. După Tatăl-nostru şi Doamne-miluieşte, termina de obicei rugîndu-l pe Dumnezeu s-o ferească de ispita dragostei.

— Dragostea aduce omului numai nenorociri, zicea domnişoara Marie. Bătrînă, urîtă şi săracă, aşa cum sînt, numai de ea să n-am parte în zilele mele!

Stătea mereu în odăiţa ei de la mansardă, unde broda perdele şi feţe de masă pe care le vindea ţăranilor şi boierilor. Voia să cîştige bani ca să-şi dureze şi ea o căsuţă.

Visul ei era s-o clădească pe dealul care dădea spre biserica din Svartsjö, sus pe culme, de unde să poată privi în voie pînă hăt-departe.

De dragoste însă nici nu voia să audă.

Cînd auzea cîntec de vioară la răspîntie, unde lăutarul şedea în serile de vară pe pîrleazul gardului, iar tinerele perechi jucau de zor polca, stîrnind volburi de praf, se înfunda în pădure ca să nu-i mai poată ajunge la urechi.

A doua zi de Crăciun, cînd veneau cîte cinci, şase mirese la doamna Moreus ca să le gătească împreună cu fetele ei, fiind împodobite cu cununi de mirt, cu mărgele, cu eşarfe de mătase, cu buchete de trandafiri artificiali şi cu ghirlande de flori de tafta, domnişoara Marie se însingura în odăiţa ei ca să nu vadă cum se dichisiseră acele fecioare în cinstea dragostei.

Cînd fetele doamnei Moreus lucrau la gherghef în serile de iarnă, iar sala cea mare din partea stîngă a coridorului radia de intimitate, cînd merele umplute sfîrîiau zemoase pe vatră, atîrnate deasupra jarului încins, cînd frumosul Gösta Berling sau fercheşul Ferdinand, veniţi în vizită, scoteau aţa din ac pentru fete ori le făceau să împungă acul greşit, de răsuna toată casa de voioşie, de glume şi de flirt, ori cînd mîinile strînse se întîlneau pe sub gherghef, domnişoara Marie se înciuda, îşi făcea lucrul ghemotoc şi pleca unde nimerea, căci ura dragostea şi toate rosturile ei.

Relele iscate din dragoste le cunoştea foarte bine şi avea totdeauna ce povesti despre ele. Se mira că dragostea cuteza să se arate pe faţa pămîntului şi că n-o înspăimîntau plîngerile celor părăsiţi, blestemele celor pe care-i împinsese la crimă şi strigătele de durere ale celor pe care-i încătuşase în lanţuri odioase. Se mira cum de mai putea să zboare pe aripi libere şi sprin-

tene în loc să se cufunde chinuită şi plină de ruşine în adîncul prăpastiei.

Fusese şi ea tînără, ca orice altă femeie, însă dragostea n-o putuse niciclnd suferi. Dansul şi dezmierdarea n-o ispitiseră niciodată. Chitara mamei ei atîrna prăfuită şi fără strune în pod. Niciodată n-o făcuse să scoată acordurile celui mai palid cîntec de dragoste.

Trandafirul mamei ei era în ghiveci, la fereastră. Îl uda şi atîta tot. Nu-i erau dragi florile, aceste copile ale dragostei. Petalele lor atîrnau prăfuite. Păianjenii se jucau printre ramuri, iar mugurii nu răsăreau niciodată.

Iar în grădina de trandafiri a doamnei Moreus, în care se zbenguiau fluturii şi cîntau păsărelele, în care florile pline de mireasmă trimiteau solii de dragoste albinelor colindătoare, în care totul vorbea despre ceea ce domnişoara Marie ura, acolo piciorul ei nu călca niciodată.

Dar iată că veni vremea cînd enoriaşii din Svartsjö se hotărîră să instaleze o orgă în biserica lor. Asta s-a întîmplat vara, înainte de anul în care cavalerii au ajuns stăpîni la Ekeby. S-a prezentat cu acel prilej un tînăr meşter de făcut orge. Acesta deveni şi el chiriaşul doamnei Moreus, care-i puse la dispoziţie o odăiţă tot la mansardă.

Meşterul instală o orgă cu tonuri ciudate şi groaznice care uneori tulburau psalmii paşnici, nu se ştie cum şi din ce cauză, făcîndu-i pe copii să plîngă în biserică la slujba de Crăciun.

E îndoielnic că acel constructor de orge era un meşter în meseria lui. Era însă un om vesel, în ochii căruia strălucea parcă soarele. Vorbea prietenos cu oricine, fie bogat ori sărac, fie tînăr sau bătrîn. Se împrieteni repede cu ceilalţi chiriaşi. Şi încă ce prietenie legă cu ei!

Cînd venea seara acasă de la muncă, o ajuta pe doamna Moreus să depene sculul şi lucra cu fetele în grădină. Declama atunci poemul „Axel" şi cînta legenda lui Fritjof. Ridica ghemul de aţă al domnişoarei Marie ori de cîte ori aceasta îl scăpa jos şi chiar îi remonta pendula, cînd se oprea.

Nici un bal nu se termina pînă ce nu dansa cu toate femeile, de la cele mai în vîrstă pînă la fetişcanele cele mai tinere ; iar dacă avea un necaz, se aşeza lîngă prima femeie pe care o nimerea şi o făcea confidenta lui. Era în adevăr omul pe care-l visează femeile. Asta nu înseamnă că vorbea despre dragoste cu vreuna din ele. După ce a locuit însă cîteva săptămîni în mansarda doamnei Moreus, toate fetele s-au îndrăgostit de el, iar biata domnişoara Marie se convinse şi ea că făcuse rugăciunile în zadar.

Era o vreme de jale, ca şi de bucurie. Lacrimile curgeau pe gherghef şi ştergeau însemnările cu cretă făcute de el. Serile şedea adeseori cîte o visătoare sub umbrarul de liliac, iar sus, în cămăruţa domnişoarei Marie chitara cu strune noi intona cîte un cîntec lin de dragoste pe care-l învăţase de la mama ei.

Tînărul constructor de orge continua totuşi să fie vesel şi nepăsător, împrăştiind zîmbete în mijlocul acelor femei care tînjeau după el, disputîndu-şi-l cînd era plecat la lucru şi făcîndu-le tot felul de servicii. Veni însă în cele din urmă ziua în care trebui să plece.

Poştalionul era la poartă. Geamantanul îi fu legat pe acoperişul trăsurii şi tînărul îşi luă rămas-bun. Sărută mîna doamnei Moreus şi le îmbrăţişă pe fete, care plîngeau cu lacrimi, sărutîndu-le pe obraji. Plîngea şi el că era nevoit să plece la drum, căci petrecuse o vară plăcută în căsuţa de care se despărţea. În cele din urmă, se uită s-o vadă pe domnişoara Marie.

Aceasta coborî pe scara veche care ducea la mansardă, îmbrăcată în mare ţinută. Chitara îi atîrna la gît de o panglică lată şi verde de mătase, iar în mînă avea un buchet de trandafiri, căci în anul acela se brodise să înflorească trandafirul pe care-l primise de la mama ei. Oprindu-se în faţa tînărului, struni chitara şi începu să cînte :

„Pleci dintre noi. Să te întorci cu bine!
Iubirea îţi vorbeşte, ascultă-i glasul pur!
Fii fericit, dar să nu uiţi de mine.
nici de Värmlandul cu văi şi păduri!“

Puse apoi florile la butoniera tînărului şi-l sărută pe gură. Dispăru apoi, suindu-se pe scară la mansarda ei.

Dragostea se răzbunase pe ea şi o dăduse în spectacol. Ea nu se plînse totuşi niciodată împotriva ei. Nu mai puse chitara la o parte şi nu mai uită niciodată să poarte de grijă trandafirului pe care-l avea ca amintire de la mama ei.

Învăţase să iubească dragostea cu toate chinurile, lacrimile şi dorurile ei.

— Mai bine tristă cu ea, decît veselă fără ea, zise domnişoara Marie.

Vremea trecu. Maioreasa de la Ekeby fu izgonită şi cavalerii ajunseră la putere. Aşa s-a întîmplat, după cum s-a văzut în altă parte, că Gösta Berling a citit un poem contesei de la Borg într-o duminică seara, interzicîndu-i-se să mai calce pragul casei ei.

Se zice că Gösta Berling, după ce a închis uşa de la vestibul în urma lui, a văzut nişte sănii urcîndu-se spre Borg. A aruncat atunci o privire asupra unei doamne mărunţele care şedea în prima sanie. Întunecat la faţă cum era în acele clipe, se întunecă şi mai mult la vederea ei. Se grăbi să plece, ca să nu fie recunoscut. Avu însă presimţirea unei nenorociri. Nu cumva acea femeie fusese adusă acolo de cele ce se vorbiseră în casă puţin mai înainte ? O nenorocire nu vine niciodată singură.

Slugile se grăbiră însă să-i întîmpine pe musafiri şi să-i ajute să coboare din sănii. Cine venise ? Cine era doamna aceea mărunţică de se ridicase în picioare în sanie ? Nu era alta decît însăşi Märta Dohna, vestită contesă !

Era femeia cea mai veselă şi mai extravagantă. Veselia lumii o înălţase pe tronul ei de regină. Jocurile şi zîmbetele erau supusele ei. La împărţeala moştenirii vieţii, îi revenise jocul, dansul şi aventura.

Mergea acum pe cincizeci de ani, însă era una dintre acele femei înţelepte care nu ţin socoteala anilor.

— Cine nu-şi poate mişca picioarele să danseze şi cine nu poate zîmbi, acela e bătrîn. Simte povara îngrozitoare a anilor. Eu însă n-o simt.

Bucuria nu avusese un tron statornic în tinereţea ei, dar schimbările şi nesiguranţa nu făcuseră decît să sporească plăcerea vieţii ei vesele. Maiestatea cu aripi de fluture dădea azi o recepţie în apartamentul doamnelor de onoare ale palatului din Stockholm, iar mîine dansa la Paris îmbrăcată în frac şi cu sceptrul în mînă. Vizita taberele lui Napoleon, călătorea pe vasele flotei lui Nelson din Marea Mediterană, asista la un congres la Viena şi nu refuza să se ducă la bal la Bruxelles în ajunul unei mari bătălii.

Unde era veselia se afla şi Märta Dohna, regina aleasă a Majestăţii-Sale. Contesa Märta cutreiera toată lumea dansînd, jucînd, glumind sau vînînd. Ce nu văzuse ea, ce nu trăise! Dansase răsturnînd tronuri, jucase écarté pe principate, îşi bătuse joc de războaie pustiitoare. Viaţa ei fusese o veselie şi o nebunie neîncetată şi aşa avea să rămînă mereu. Trupul ei nu era prea bătrîn pentru dans, nici inima nu-i era prea bătrînă pentru dragoste. Cînd obosea ea la baluri mascate sau la comedii, povestind lucruri vesele sau cîntînd romanţe melancolice?

Cînd nu mai exista veselie în lumea transformată în cîmp de luptă, se retrăgea de obicei pentru un timp mai îndelungat sau mai scurt la moşia ei de lîngă lacul Löv. Tot acolo se ducea cînd principii şi curţile lor i se păreau ceva prea trist, pe vremea Sfintei Alianţe. În timpul unei astfel de vizite găsise ea de cuviinţă să-l numească pe Gösta Berling guvernator al fiului ei. Contesa se simţea bine la Borg. Veselia nu avea pentru ea un cadru mai minunat ca acolo. La Borg nu lipsea muzica şi jocul, nu lipseau bărbaţi dornici de aventuri, nici femei vesele şi frumoase. Nu lipseau banchetele şi balurile, plimbările cu barca pe lac la lumina lunii, nici cele cu sania prin păduri întunecoase, după cum nu lipseau evenimentele senzaţionale şi toate grijile şi durerile aventurilor de dragoste.

După moartea fiicei ei, nu mai venise totuşi la Borg. Asta a durat cinci ani în şir. Venise acum să vadă cum se împacă nora ei cu pădurea de brazi, cu urşii şi cu viforul. Se simţise obligată să plece la drum, ca să-şi poată da seama dacă netotul de Henrik n-o scosese din

fire cu pisălogeala lui. Avea să fie acum îngerul păzitor al căminului. Lumina soarelui și fericirea erau împachetate în cele patruzeci de geamantane de piele ale ei. Veselia îi era cameristă ; gluma, vizitiu ; iar jocul, însoțitor.

După ce urcă treptele scării, fu întîmpinată cu brațele deschise. Vechea ei cameră de la parter o aștepta. Servitoarea, doamna de companie și camerista ei, cele patruzeci de geamantane și treizeci de cutii de pălării, trusele, șalurile și blănurile ei, toate fură transportate treptat în casă. În toate părțile se auzea zgomot și gălăgie. Bătăi la uși, sărituri pe scară. Se vedea bine că sosise la Borg contesa Märta.

Era într-o seară frumoasă de primăvară, prin luna aprilie. Gheața nu se topise încă bine.

Domnișoara Marie deschisese fereastra camerei ei de la mansardă și cînta. Cînta din chitară și din gură.

Preocupată de chitară și adîncită în amintirile ei, nu băgase de seamă că la poartă se oprise o trăsură. În ea se afla contesa Märta, foarte bucuroasă că o vedea pe domnișoara Marie la fereastră, cu chitara atîrnată de gît și cu ochii ridicați spre cer, cîntînd niște cîntece de dragoste, vechi și răsuflate.

În cele din urmă, contesa se coborî din trăsură și intră în casă, unde fetele cele drăgălașe ședeau în jurul gherghefului. Nu era o femeie trufașă. Vîntul revoluției bătuse deasupra ei și-i suflase aer proaspăt în plămîni.

Nu se uita că era contesă, obișnuia ea să spună, dar în orice caz voia să-și trăiască viața așa cum îi plăcea. Se distra tot atît de bine la o nuntă de la țară ca și la balurile de la curte. Juca tot felul de comedii pentru slujnicele ei, fără alți spectatori, și amuza orice societate în care apărea cu chipul ei mic și frumos și curajul ei exuberant.

Comandă niște plăpumi doamnei Moreus și-i lăudă fetele. Se duse să vadă grădina de trandafiri și povesti aventuri din călătoria ei. Mereu avea aventuri. În cele din urmă se sui pe scară, care era îngrozitor de îngustă și de puțin aplecată, ca să o viziteze pe domnișoara Marie în odăița ei de la mansardă. O privi lung pe

acea femeie mărunțică și singuratică, dezmierdînd-o cu glasul ei melodios. Cumpără de la ea niște perdele. Nu putea să trăiască la Borg fără perdele brodate la toate ferestrele ei și pe toate mesele voia să aibă fețe lucrate de domnișoara Marie.

Îi luă apoi chitara și-i cîntă niște arii de veselie și de dragoste. Îi povesti pe urmă tot felul de lucruri, transportînd-o într-o lume veselă și zgomotoasă. Rîsul contesei era el însuși o muzicuță și păsărelele zgribulite din grădină începură să cînte auzindu-l. Chipul ei, — care numai frumos nu mai era, cu tenul pustiit de suliman și cu trăsături senzuale în jurul gurii, — i se păru domnișoarei Marie atît de fermecător încît se mira cum de-l făcuse oglinjoara să dispară după ce-l reflectase pe luciul ei.

La plecare contesa o sărută pe domnișoara Marie și o pofti să vină la Borg.

Inima domnișoarei Marie era goală ca și cuiburile de rîndunele pe vremea Crăciunului. Era liberă, dar suspina după lanțuri ca un rob eliberat la bătrînețe.

Începu apoi iarăși o perioadă de tristețe și de veselie pentru domnișoara Marie. Nu lungă însă, căci n-a durat decît o săptămînă.

Contesa o aducea mereu la Borg. Juca o comedie pentru ea și-i povestea despre pretendenții ei, făcînd-o pe domnișoara Marie să rîdă cum nu mai rîsese niciodată în viața ei. Deveniră astfel cele mai bune prietene. Contesa află repede despre tînărul constructor de orge și de felul cum își luase rămas-bun. La vremea amurgului o așeza pe domnișoara Marie pe scăunelul de la fereastră, în micul ei cabinet albastru. Acolo îi atîrna chitara la gît și o punea să cînte cîntece de dragoste. Contesa se uita pe urmă la chipul ei uscățiv de fată bătrînă și la căpușorul ei urît care se profilau în roșeața amurgului, spunînd că sărmana domnișoară făcea impresia unei burgheze care lîncezește. În toate cîntecele era vorba însă de păstori duioși și de păstorițe nemiloase, iar glasul domnișoarei Marie era nespus de subțire, astfel că-și poate închipui oricine cît haz făcea contesa de ea.

După cum era şi firesc, cu prilejul venirii mamei contelui la Borg a avut loc o petrecere la care lumea, de altfel nu prea multă, s-a distrat bine ca de obicei. Nu au fost invitate decît persoane din comună.

Sufrageria era la parter, iar după cină musafirii nu se mai urcară la etaj, ci se instalară în camera contesei Märta, care se afla tot jos. Contesa puse mîna pe chitara domnişoarei Marie şi începu să cînte pentru musafiri. Fiind o femeie mucalită, putea să imite pe oricine. O bătu acum gîndul s-o imite pe domnişoara Marie. Îşi ridică ochii spre cer şi începu să cînte cu un glas subţire şi piţigăiat de copil.

— Vă rog, vă rog, contesă ! se împotrivi domnişoara Marie.

Contesa avea însă chef şi cei mai mulţi nu-şi putură stăpîni rîsul, deşi le era parcă milă de domnişoara Marie.

Contesa luă dintr-un ghiveci o mînă de petale uscate de trandafir. Apoi se duse în faţa domnişoarei Marie cu gesturi tragice şi începu să cînte, adînc mişcată :

„Pleci dintre noi. Să te întorci cu bine !
Iubirea îţi vorbeşte, ascultă-i glasul pur !
Fii fericit, dar să nu uiţi de mine,
nici de Värmlandul cu văi şi păduri !“

Îi presără apoi pe cap petalele de trandafir. Lumea începu să rîdă, însă domnişoara se făcu foc şi pară. Parcă voia să-i scoată ochii contesei.

— Eşti o femeie rea, Märta Dohna, îi zise ea. Nici o femeie cumsecade n-ar trebui să aibă a face cu tine.

Contesa Märta se supără atunci şi ea.

— Te poftesc să ieşi afară, domnişoară ! îi porunci ea. M-am săturat de nebuniile tale.

— Bine, plec, răspunse domnişoara Marie, însă plăteşte-mi mai întîi feţele de masă şi perdelele pe care le-ai aşezat la ferestre.

— Nişte zdrenţe de vechituri ! strigă contesa. Auzi vorbă ! Să-i plătesc nişte zdrenţe de vechituri ! N-ai decît să ţi le iei. Să nu le mai văd în faţa mea ! Ia-le imediat !

Märta Dohna îi repezi apoi feţele de masă şi dădu jos perdelele, turbînd de mînie.

A doua zi, tînăra contesă o rugă pe soacra ei să se împace cu domnişoara Marie, însă bătrîna nici nu voi să-i dea ascultare. Se plictisise de acea femeie.

Contesa Elisabet se duse atunci la domnişoara Marie şi-i cumpără toate perdelele, pe care le aşeză la ferestre în apartamentul ei de la etaj. Domnişoara Marie era acum mulţumită întrucîtva.

Contesa Märta a făcut mult haz de pasiunea nurorii ei pentru broderii. Putea să-şi ascundă mînia, dar putea s-o şi păstreze ani întregi. Era o fiinţă bogat înzestrată.

Capitolul XIV • **Vărul Kristofer**

În aripa cavalerilor se afla şi o bătrînă pasăre răpitoare. Stătea mereu la gura sobei şi avea grijă să nu se stingă focul. Era zbîrlită şi căruntă. Căpuşorul cu plisc mare şi cu ochi şterşi se sprijinea amărît pe un gît lung şi subţire, învelit cu un guler de blană miţoasă. Pasărea răpitoare purta doar blană iarna şi vara.

Pe vremuri făcuse parte din stolul care colinda Europa în suita marelui împărat. Nimeni nu ştia însă cum o chema şi ce titlu avea. În provincia Värmland se ştia numai că luase parte la războiul cel mare, că ajunsese pînă hăt-departe în lupte cu răsunet şi că nu mai zburase cu începere din anul 1815 din pricina patriei ingrate. Se oploşise la prinţul moştenitor al Suediei, care o sfătuise să dispară în îndepărtata provincie Värmland. Vremurile erau de aşa natură încît cel al cărui nume temut făcuse odinioară lumea să tremure de spaimă, era bucuros acum să fie dat uitării.

Făgăduise prinţului moştenitor, pe cuvînt de onoare, că nu va pleca din Värmland şi că nu va destăinui nimănui, dacă nu va fi nevoie, cine era. Pasărea răpitoare a sosit deci la Ekeby cu o scrisoare prin care

prinţul moştenitor o recomanda maiorului în termeni foarte călduroşi. În astfel de împrejurări fusese primită şi instalată în aripa cavalerilor.

La început se întrebau toţi cine era musafirul acela vestit care-şi tăinuia identitatea sub un nume de împrumut. Cu vremea însă, ajunse cavaler şi cetăţean al provinciei Värmland. Toată lumea îi spunea „vărul Kristofer", fără să ştie de unde i se trăgea acest nume.

O pasăre răpitoare nu poate să trăiască, fireşte, închisă în colivie. E uşor de înţeles că nu era deprinsă a sări de pe un beţişor pe altul şi să-şi primească hrana din mîna celor care-i purtau de grijă.

Luptele şi primejdia morţii îi încinseseră sîngele din vine. Îi era silă de liniştea apatică.

E drept că nici cavalerii ceilalţi nu erau nişte simple păsări domestice. Nici unul nu avea totuşi sîngele atît de fierbinte şi de clocotitor ca vărul Kristofer. O vînătoare de urşi era singurul lucru care putea să-l învioreze. O vînătoare de urşi sau o femeie. Una singură însă.

Se trezise la o viaţă nouă cu zece ani în urmă, cînd o cunoscuse întîiaşi dată pe contesa Märta, văduvă atunci. O femeie schimbăcioasă ca războiul, stimulentă ca primejdia, o fiinţă neastîmpărată şi cutezătoare. O iubea.

Iar acum îmbătrînea şi încărunţea, fără s-o mai dorească de soţie. N-o mai văzuse de cinci ani. Se ofilea şi lîncezea ca un vultur închis în colivie. Pe an ce trecea, era mai uscăţiv şi mai îngheţat. Înfofolit mereu cu blana, stătea numai la gura sobei.

Era dimineaţa, în acea zi din săptămîna mare în care au loc seara, după datină, salve de împuşcături şi se dă foc vrăjitoarei. Vărul Kristofer era tot la gura sobei, tremurînd de frig, zbîrlit şi încărunţit. Ceilalţi cavaleri erau plecaţi.

Habar n-avea că sosise primăvara cea zîmbitoare şi plină de ispite, că natura se trezea din toropeala ei, că spirite înaripate se hîrjoneau zburdalnice pe cerul albastru, chipurile lor strălucind de frumuseţe ca nişte mărgăritare.

Pămîntul se deştepta la o viaţă nouă, ieşind zglobiu ca un copil din baia pe care o făcuse în şuvoaiele şi ploile de primăvară. Pietrele şi ţărîna radiau de voioşie.

Spiritele vesele ale primăverii pluteau cu aer şi apă în trupuri, tresăreau şi puneau inima în mişcare. Pretutindeni se auzea acelaşi zvon. Spiritele înaripate se agăţau de inimi şi de flori, de tot ce vibrează şi freamătă. Ele zvoneau cu mii de clopote : „Veseliţi-vă şi bucuraţi-vă, căci primăvara cea zîmbitoare a sosit !"

Vărul Kristofer stă însă liniştit şi nu înţelege nimic. Cu fruntea sprijinită pe degetele-i ţepene, visează ploaia de gloanţe şi onoarea cîmpului de luptă. Vedenia sa lăuntrică îi arată lauri şi trandafiri care n-au nevoie de frumuseţea dulce a primăverii ca să poată înflori.

E păcat de bătrînul cuceritor singuratic care stă acolo sus, în aripa cavalerilor, departe de neamul şi de ţara lui, fără să audă pe nimeni vorbind în graiul patriei sale, menit să aibă un mormînt obscur în cimitirul din Bro.

O, vere Kristofer, destulă vreme ai stat visător în aripa cavalerilor ! Scoală-te şi bea vinul clocotitor în castelele înalte ! Află, vere Kristofer, că astăzi a sosit pe adresa maiorului un răvaş regal, sigilat cu pecetea Suediei. E adresat maiorului, dar cuprinsul lui te priveşte pe tine. Ce mutră vei face, bătrînă pasăre răpitoare, cînd vei citi acest răvaş ? Ochii ţi se vor umple de strălucire şi-ţi vei înălţa capul. Vei vedea deschisă uşa coliviei şi văzduhul liber pentru aripile-ţi dornice de zbor.

Vărul Kristofer scotoceşte adînc lada lui cu haine. Scoate din fundul ei uniforma cu fireturi, păstrată cu atîta teamă, şi se îmbracă apoi cu ea. Îşi pune în cap tricornul împodobit cu pene şi pleacă în grabă de la Ekeby, călare pe splendidul său armăsar alb.

Asta e cu totul altceva decît să şezi amorţit la gura sobei. Acum vede şi el că a sosit primăvara.

Încalecă pe şa şi porneşte în galop. Dolmanul îmblănit flutură pe el. Penele de la tricorn fîlfîie. Omul e întinerit ca şi natura. S-a trezit dintr-o iarnă lungă.

Aurul vechi străluceşte încă. Chipul semeţ de războinic e o privelişte mîndră sub tricornul din cap.

Ce frumos călăreşte! Din pămînt ţîşnesc pîraie şi pe unde merge el răsar ghiocei. Păsările călătoare strigă şi se bucură în jurul prizonierului eliberat. Toată firea ia parte la bucuria lui.

Înaintează mîndru, ca un cuceritor. Însăşi primăvara zboară înaintea lui pe un nor plutitor. E sprinten şi uşor, un spirit luminos. Are o trîmbiţă în gură şi zburdă de fericire. De jur împrejurul vărului Kristofer călăreşte un alai de vechi tovarăşi de arme. Pe şa e fericirea. Pe armăsarul său e onoarea, iar pe calul năvalnic e dragostea. Superb e mersul, superb şi călăreţul. Sturzul-viilor, cunoscător de multe graiuri, strigă la el:

— Încotro mergi călare, vere Kristofer? Încotro?

— Merg la Borg în peţit, merg la Borg în peţit, răspunde el.

— Nu te duce la Borg! Nu te duce la Borg! Omul neînsurat n-are nici o grijă, îi spune pasărea.

El însă nu ia seama la vorbele astea. Călăreşte înainte, la deal şi la vale, pînă ce ajunge unde a avut de gînd. Descalecă repede şi e condus la contesă.

Totul merge bine. Contesa Märta e amabilă cu el. Vărul Kristofer vede lămurit că ea nu va refuza să-i poarte numele plin de strălucire ori să domnească în castelul lui. El pîndeşte clipa încîntătoare în care-i va arăta răvaşul regal. O aşteaptă cu nerăbdare.

Contesa zîmbeşte şi-l întreţine cu tot felul de istorisiri. El rîde şi se minunează de toate. Aflîndu-se totuşi într-o cameră în care contesa Elisabet a atîrnat perdelele domnişoarei Marie, contesa începe să spună şi povestea lor. Şi o spune cu mult haz.

— Vezi cît sînt de răutăcioasă? zice ea în cele din urmă. Perdelele astea stau atîrnate aici ca să mă gîndesc în fiecare zi şi în fiecare clipă la păcatul de care m-am făcut vinovată. E o pocăinţă fără pereche. Îngrozitoare broderie!

Marele războinic, vărul Kristofer, o priveşte cu ochi arzători.

— Iar eu sînt bătrîn şi sărac, zice el. Zece ani am stat la gura sobei, dorind-o pe iubita mea. Şi de asta rîzi, contesă ?

— Asta-i altceva ! exclamă contesa.

— Dumnezeu mi-a luat fericirea şi patria, silindu-mă să mănînc pîinea altora, zice vărul Kristofer cu toată seriozitatea. De aceea m-am învăţat să respect sărăcia.

— Şi dumneata ! exclamă contesa, ridicînd mîinile în sus. Ce virtuoasă e lumea ! Ce virtuoasă, zău !

— Eu un lucru îţi spun, contesă, zice vărul Kristofer. Dacă Dumnezeu mi-ar reda cîndva bogăţia şi puterea, m-aş folosi mai bine de ele decît împărţindu-le cu o femeie de lume, cu o maimuţă ca ea, sulemenită şi fără inimă, care-şi bate joc de sărăcie.

— Foarte bine-ai face, vere Kristofer.

Auzind aceste vorbe, vărul Kristofer ieşi din cameră şi plecă înapoi călare la Ekeby. Geniile nu-l urmează însă, sturzul-viilor nu-i mai spune nimic şi bietul om nu mai poate să vadă primăvara zîmbitoare.

Ajunse la Ekeby, unde urmau să înceapă împuşcăturile de Paşti şi să fie arsă vrăjitoarea. Vrăjitoarea e o momîie mare de paie cu chipul făcut dintr-o cîrpă pe care ochii, nasul şi gura sînt desenate cu un tăciune. E îmbrăcată cu nişte straie peticite. Vătraiul cu mîner lung şi mătura sînt aşezate lîngă ea, iar goarna o are atîrnată la gît. E gata de plecare la sabat.

Maiorul Fuchs îşi încarcă puşca şi trage în vînt de mai multe ori. Se aprinde apoi un rug de vreascuri. Vrăjitoarea e aruncată în foc şi începe să ardă. Cavalerii fac tot ce pot după vechea datină, ca să nimicească puterea răului.

Vărul Kristofer asistă la privelişte cu faţa întunecată. Deodată scoate din îndoitura mînecii răvaşul regal şi-l aruncă în foc. Numai Dumnezeu ştie la ce s-a gîndit în acea clipă. Şi-o fi închipuit poate că cea care ardea pe rug era însăşi contesa Märta. S-o fi gîndit poate că, de vreme ce acea femeie nu era alcătuită decît din zdrenţe şi paie, nu mai exista nimic de preţ pe pămînt.

Se urcă apoi în aripa cavalerilor, aprinse focul şi puse bine uniforma. S-a aşezat pe urmă iarăşi la gura sobei, spre a deveni zi de zi tot mai zbîrlit şi mai că-

runt. Acolo voia să moară cu încetul, ca vulturii bătrîni în captivitate.

Nu mai este un prizonier, dar nu vrea să se mai folosească de libertatea lui. Văzduhul e deschis în faţa lui. Cîmpul de luptă. onoarea, viaţa îl aşteaptă. Nu mai are însă putere să-şi desfacă aripile ca să zboare.

Capitolul XV • **Cărările vieţii**

Cît de anevoioase sînt drumurile pe care trebuie să umble omul! Prin pustiuri, prin mocirle, prin munţi.

De ce-or fi netulburate atîtea dureri pînă ce se rătăcesc în pustiu. se cufundă în mocirlă ori se prăvălesc pe munte? Unde sînt micile culegătoare de flori şi zînele din poveşti pe urmele cărora răsar trandafiri? Unde sînt fiinţele care presară flori pe drumuri spinoase?

Gösta Berling, poetul, a luat în sfîrşit hotărîrea să se însoare. Îşi caută însă o mireasă destul de săracă, de umilă şi de oropsită, aşa cum o merită un preot zvăpăiat.

L-au iubit femei frumoase şi de neam mare, însă ele nu pot aspira la mîna lui. Cine e osîndit îşi alege tovarăş de viaţă în lumea celor osîndiţi.

Pe cine să aleagă el? Pe cine să caute?

La Ekeby vine uneori o fată săracă dintr-un cătun pustiu de sus de la munte şi vinde mături. În cătunul acela, în care bîntuie o mizerie cumplită, trăiesc multe făpturi care nu-s în toate minţile, iar fata cu pricina e una dintre ele.

E totuşi frumoasă. Părul ei lung şi negru e împletit în cosiţe groase. Obrajii ei sînt rotunjiţi cu gingăşie. Nasul ei e drept şi de mărime potrivită. Are ochi albaştri. E un tip de madonă melancolică, cum sînt şi astăzi atîtea fete sărace de pe ţărmurile lacului Löv.

Gösta şi-a găsit astfel mireasa. O fată care vinde mături şi nu-i în toate minţile poate fi o bună soţie pentru un preot zvăpăiat. Nici o altă fiinţă n-ar fi mai

nimerită pentru el. Lui Gösta Berling nu-i rămînea altceva de făcut decît să plece la Karlstad şi să cumpere de acolo inelele de logodnă. Pe urmă ar fi fost iarăşi o zi de veselie pe malul lacului Löv. Lumea n-avea decît să facă haz de Gösta, cînd îl va vedea logodindu-se cu fata vînzătoare de mături şi cununîndu-se cu ea. Ei, şi ce-i dacă va face haz ? Gösta nici nu putea să facă o farsă mai nostimă ca asta.

Cine-i oropsit nu trebuie oare să ia calea oropsirii, a mîniei, a durerii şi a nefericirii ? Ce-i dacă se poticneşte şi se distruge ? Există cineva care să-l poată opri ? Îi întinde cineva o mînă de ajutor ? Îi oferă o băutură răcoritoare ? Unde sînt micile culegătoare de flori şi zînele din poveşti care presară flori pe drumuri spinoase ?

O, nu ! Tînăra şi blînda contesă de la Borg nu-l va împiedica pe Gösta Berling să-şi aducă planul la îndeplinire. Se va gîndi la reputaţia ei, la mînia soţului şi la ura soacrei. Nu se va pune în calea lui Gösta.

În timpul lungii slujbe religioase la biserica din Svartsjö, ea va sta cu capul aplecat, îşi va împreuna mîinile şi se va ruga pentru el. În nopţile de insomnie ea poate să plîngă, neliniştită de soarta lui, însă nu are flori de presărat în calea celui oropsit şi nici nu are o picătură de apă să potolească setea celui însetat. Ea nu întinde mîna să-l îndepărteze de marginea prăpastiei.

Gösta Berling nu se îngrijeşte să-şi gătească iubita cu mătăsuri şi podoabe. O lasă să meargă ca de obicei din casă în casă cu măturile ei de vînzare şi se gîndeşte să anunţe logodna cu ea în ziua în care va aduna toată lumea de seamă din partea locului la un ospăţ mare la Ekeby. Va chema-o atunci de la bucătărie, aşa cum se va afla după drumurile ei lungi, cu hainele pline de praf şi de noroi, poate zdrenţăroasă, poate nepieptănată, cu ochii rătăciţi, cu un şuvoi de vorbe încurcate pe buze. Îi va întreba apoi pe musafiri dacă şi-a ales o mireasă potrivită, dacă preotul cel zvăpăiat se poate mîndri cu o logodnică atît de frumoasă, cu chipul ei blînd de madonă, cu ochii ei albaştri şi visători.

Ţinea ca nimeni să nu afle ceva despre cele ce punea la cale. N-a izbutit totuşi să păstreze secretul,

iar una din ființele care i-l descoperiră a fost tînăra contesă Dohna.

Ce putea ea să facă însă ca să-l oprească ? Era ziua hotărîtă pentru logodnă și ultima ei clipă de amurg. Contesa stătea la fereastră în cabinetul albastru și privea spre miazănoapte.

I se părea că ar fi putut să vadă casa de la Ekeby, deși o împiedicau lacrimile și ceața. Vedea încă bine clădirea cea mare cu trei etaje și cu trei șiruri de ferestre luminate. Își închipuia că șampania era turnată în pahare, că se închinau toasturi, că-l auzea pe Gösta Berling anunțînd logodna cu vînzătoarea de mături.

Dacă ar fi în clipa asta lîngă el, dacă i-ar atinge brațul ușor cu mîna sau dacă i-ar face semn cu o privire binevoitoare, nu l-ar putea oare abate din calea primejdioasă pe care voia să meargă ? Dacă un cuvînt al ei îl determinase să facă acel pas desperat, un alt cuvînt nu l-ar putea opri ?

Se înfiora gîndindu-se la păcatul pe care Gösta Berling avea să-l comită cu acea sărmană fată oropsită. Se înfiora gîndindu-se la păcatul pe care avea să-l comită cu acea ființă sărmană, care avea să fie ispitită să-l iubească poate chiar pentru gluma unei singure zile. Se înfiora poate și mai mult gîndindu-se la păcatul pe care îl săvîrșea față de el însuși, încărcîndu-și viața cu o povară care l-ar fi împiedicat pentru totdeauna să se înalțe sufletește.

Mai mare însă decît toate era vina ei. Cu un singur cuvînt de osîndă îl aruncase pe drumul răului. Ea, care venise să binecuvînteze și să aline, de ce mai înfipsese încă un ghimpe în cununa de spini a păcătosului ?

Da, acum știa ce avea de făcut. Va porunci să fie înhămați caii cei negri la sanie, va trece în grabă peste lacul Löv, va intra ca o vijelie în conacul de la Ekeby, se va duce în fața lui Gösta Berling și-i va spune că nu-l disprețuiește, că nu și-a dat seama de vorbele pe care le-a spus cînd l-a dat afară din casa ei. Nu putea să facă însă asta. S-ar fi rușinat și n-ar fi cutezat să rostească nici un cuvînt. Ca femeie măritată, era datoare să fie prudentă. Făcînd așa ceva, ar fi intrat în gura

lumii. Dacă n-ar fi făcut însă ce avea de gînd, cum ar fi rămas cu el ?

Trebuia să plece la drum. Se gîndi însă pe urmă că asta nu era cu putinţă. În anul acela nici un cal nu putea să traverseze lacul Löv, căci gheaţa se topise şi se desprinsese de ţărm. Era plină de crăpături înfricoşătoare. Apa ţîşnea prin ele. Prin unele părţi se strîngea în ochiuri negre ; prin altele era de o albeaţă orbitoare. În cea mai mare parte era însă cenuşie, murdară de zăpada care se topea, iar drumurile pe ea păreau nişte dungi negre şi întinse.

Cum se mai putea gîndi contesa să plece ? Bătrîna contesă Märta, soacra ei, nu i-ar fi îngăduit cu nici un preţ. Toată seara fu nevoită să stea lîngă ea în salon şi să asculte vechi poveşti de la curte, care-i făceau bătrînei atîta plăcere.

Veni însă noaptea. Soţul ei era plecat de acasă. Se simţi liberă.

Cu sania nu se putea duce, slugile nu putea să le cheme, dar zbuciumul o scoase din casă. Altceva nu avea chip să facă.

Cît de anevoioase sînt drumurile pe care trebuie să umble omul ! Prin pustiuri, prin mocirle, prin munţi.

Cu ce-aş putea să compar însă drumul acela în puterea nopţii, pe gheaţa care se topea ? Nu era oare drumul pe care trebuiau să meargă culegătoarele de flori, un drum nesigur, legănător şi alunecos, drumul celor ce vor să vindece rănile celor loviţi, drumul celor ce vor să îndrepte, drumul piciorului sprinten şi al ochiului ager, drumul inimii îndrăgostite ?

Trecuse de miezul nopţii cînd contesa ajunse la ţărmul de la Ekeby. Căzuse pe gheaţă, sărise peste crăpături largi, se grăbise prin locurile în care urmele paşilor ei se umpleau de apa care ţîşnea din adînc, alunecase, se tîrîse.

Drumul ei fusese foarte anevoios. Mergea şi plîngea. Era udă leoarcă şi obosită, iar pe gheaţă întunericul, pustietatea şi golul o făcuseră să se cufunde în gînduri negre.

La Ekeby fu nevoită să treacă prin apă pînă la genunchi ca să ajungă la ţărm, unde n-avu curajul să facă

altceva decît să se aşeze pe o piatră şi să plîngă de oboseală şi desperare.

Grele sînt drumurile pe care umblă bieţii oameni, iar culegătoarele de flori se prăbuşesc uneori lîngă coşul lor chiar în clipa cînd ajung pe drumul pe care vor să-l presare cu flori.

Această femeie tînără şi distinsă era totuşi o mică eroină drăgălaşă. În patria ei scăldată în lumină nu umblase doar pe astfel de drumuri. Şezînd acum pe malul acestui lac sinistru şi îngrozitor, udă, obosită, nefericită cum era, se gîndea la drumurile vesele şi înflorite din patria ei de la miazăzi.

Pentru ea nu mai era vorba despre nord ori despre sud. Era la mijlocul vieţii. Nu plîngea de nostalgie. Micuţa culegătoare de flori şi eroină plîngea numai că era obosită şi nu putea să ajungă la drumul pe care voia să-l presare cu flori. Plîngea cu credinţa că sosise prea tîrziu.

Veniră atunci în grabă nişte oameni pe ţărm. Trecură zoriţi pe lîngă ea, fără s-o vadă. Contesa auzi însă vorbele lor.

— Dacă zăgazul se surpă, se duce forja, zise unul.

— Se duce şi moara. Se duc şi atelierele şi locuinţele de lîngă forjă, completă un altul.

Contesa prinse atunci iarăşi curaj. Se ridică şi-i urmă pe oameni.

Moara şi forja de la Ekeby sînt aşezate pe o limbă îngustă de pămînt, în jurul căreia vuiesc apele rîului Björk. Ele coboară zgomotoase şi formează o cascadă mare, iar pentru apărarea de apă a terenului clădit era pe atunci, în faţa acelei limbi de pămînt, un zăgaz puternic. Acesta se învechise însă, iar la putere erau cavalerii. Pe vremea lor, dansul făcea furori la Ekeby. Nimănui însă nu-i păsa că apa rîului, gerul şi vremea distrugeau treptat vechiul zăgaz de piatră.

Şuvoaiele de primăvară îl făcură să se clatine. Cascada de la Ekeby e o scară mare de granit, pe care se prăvălesc cu vuiet valurile rîului Björk. Acestea se reped ameţitor, se revarsă şi se izbesc unele de altele. Clocotind de furie, spumegă, încalecă pe bolovani şi

pe buşteni şi trec înainte în căderea lor, spumegoase, şuierătoare, mugitoare.

Iar acum, aceste valuri sălbatice şi furioase, îmbătate de aerul de primăvară, ameţite de libertatea pe care şi-au recîştigat-o, pornesc la asalt împotriva vechiului zăgaz de piatră. Se năpustesc cu zgomot asurzitor asupra lui şi apoi se retrag, ca şi cum li s-ar fi zdrobit capetele cu bucle albe. E un iureş în toată puterea cuvîntului în care sloiurile de gheaţă le slujesc ca scuturi, iar buştenii de lemn ca berbeci de spart ziduri. Rup şi sfărîmă mugind zidurile sărmanului zăgaz, pînă ce acesta se năruie deodată, ca la un semn.

Se aruncă pe urmă înapoi, iar după ele vine un bolovan care se desprinde din zăgaz şi cade cu zgomot puternic în vîltoare.

O clipă stau liniştite, parcă s-ar bucura şi s-ar sfătui între ele, apoi pornesc din nou la atac. Din nou tîrăsc după ele pietroaie şi buşteni, viclene, nemiloase, sălbatice, nebune de plăcerea distrugerii.

— De s-ar urni o dată din loc! zic valurile. De s-ar urni o dată din loc! Pe urmă vine rîndul morii şi al forjei. Pentru noi e acum ziua libertăţii. În lături oamenii şi munca lor! Ne-au înnegrit cu cărbuni, ne-au prăfuit cu făină, ne-au înjugat ca pe boi, au umblat pe noi, ne-au închis, ne-au pus piedici cu stăvilare, ne-au silit să urnim roţile cele grele şi să ducem în spinare povara buştenilor. Acum însă ne vom cuceri iar libertatea. Ziua libertăţii a sosit! Ascultaţi ce vă spunem, voi, valuri din lacul Björk, fraţi şi surori din bălţi, din pîraiele de munte, din rîurile care străbat pădurile! Veniţi, veniţi! Aruncaţi-vă în apele rîului Björk, veniţi cu puteri noi, tunînd, şuierînd, gata să puneţi capăt asupririi seculare! Veniţi! Reduta tiraniei se va prăbuşi. Moarte celor de la Ekeby!

Şi vin cei chemaţi. Val după val se prăvăleşte pentru a se izbi de zidurile zăgazului, pentru a da ajutor la opera cea mare. Năvalnică e libertatea recucerită a primăverii! Înţelese între ele, valurile smulg piatră după piatră şi bulgăre după bulgăre din zăgazul care se clatină.

De ce însă oamenii lasă valurile sălbatice să distrugă opera lor, fără să le opună nici o rezistență ?

A murit oare lumea de la Ekeby ?

Nu. Oameni există. Destul de mulți, dar sînt zăpăciți, dezorientați, disperați. În bezna nopții nu se văd unii pe alții, nu văd nimic înaintea lor. Cascada vuiește, iar zgomotul sloiurilor de gheață și al buștenilor nu le îngăduie să se audă unul pe altul. Amețeala sălbatică ce însuflețește valurile mugitoare cuprinde și mintea oamenilor, care stau înlemniți, incapabili să gîndească, să conceapă ceva.

Clopotul forjei începe să bată.

„Cine are urechi de auzit, să audă ! Pe noi, cei de la forja din Ekeby, ne așteaptă pieirea. Rîul se năpustește asupră-ne. Zăgazul se clatină. Forja și moara sînt în primejdie, ca și căsuțele noastre umile care ne sînt atît de dragi."

Valurile cred că clopotul îi cheamă pe prietenii lor, căci nici un om nu se ivește. În păduri și în bălți e însă zor mare.

„Trimiteți ajutoare ! Trimiteți ajutoare !" sună clopotul. „După o robie de veacuri, sîntem în sfîrșit libere. Veniți, veniți !" mugesc valurile. Vuietul apei și clopotul forjei cîntă prohodul gloriei și strălucirii domeniului Ekeby.

În vremea asta un sol după altul pleacă la conac să-i cheme pe cavaleri.

Le mai arde lor de forjă și de moară ? În saloanele încăpătoare de la conac s-au adunat o sută de oaspeți. Vînzătoarea de mături așteaptă în bucătărie. Clipa surprizei a sosit. Șampania spumegă în cupe. Julius se ridică să țină cuvîntarea festivă. Toți aventurierii bătrîni de la Ekeby se bucură de uimirea care-i va cuprinde pe musafiri.

Colo, pe gheața lacului Löv tînăra contesă Dohna străbate un drum primejdios, ca să-i poată șopti lui Gösta Berling un cuvînt de avertizare. Dincoace, la cascadă, valurile dau asalt gloriei și puterii domeniului Ekeby. În saloanele cele mari domnește însă bucuria și toată lumea e în așteptare. Lumînările de ceară strălucesc iar vinul curge gîrlă. La conac, nimeni nu se gîn-

deşte la cele ce se petrec în noaptea întunecoasă şi vijelioasă de primăvară.

E clipa supremă. Gösta se ridică şi pleacă să-şi aducă logodnica. Trebuie să treacă prin vestibul, ale cărui uşi sînt larg deschise. Se opreşte şi priveşte afară în bezna nopţii. Ascultă, ascultă...

Aude clopotul bătînd. Aude vuietul cascadei. Aude zgomotul sloiurilor de gheaţă şi al buşteniilor care se izbesc. Aude cîntecul revoluţionar de libertate al valurilor, furtunos, batjocoritor, triumfător.

Uită tot şi iese glonţ afară, în puterea nopţii. Cei dinăuntru n-au decît să stea cu paharele ridicate şi să aştepte pînă la sfîrşitul lumii. Puţin îi pasă acum de ei. Logodnica n-are decît să aştepte, iar cuvîntarea lui Julius n-are decît să-i îngheţe pe buze. Inelele de logodnă nu vor fi schimbate în noaptea asta. Oaspeţii adunaţi la conac nu vor afla vestea care avea să-i înmărmurească.

Vai de voi acum, valuri răzvrătite ! Va începe îndată lupta împotriva libertăţii voastre. Gösta Berling a sosit la cascadă. Oamenii au acum un conducător. Inimile îngrozite prind curaj. Pe ziduri se urcă apărători. Începe o luptă vajnică.

Ascultaţi-l cum strigă la oameni ! Comandă şi-i pune pe toţi în mişcare.

— În primul rînd aveţi nevoie de lumină. Felinarul de la moară nu ajunge. Colo, sus, sînt nişte grămezi de vreascuri. Daţi-le foc ! Puneţi la treabă femeile şi copiii. Plecaţi repede şi aprindeţi un foc mare. Veţi avea astfel lumină la lucru. Lumina va ajunge pînă departe şi va chema ajutoare. Nu lăsaţi focul să se stingă. Aduceţi paie, vreascuri, să se înalţe vîlvătaia pînă la cer !

Voi, bărbaţii în vîrstă, la lucru ! Lemn şi scînduri aveţi. Înjghebaţi un zăgaz de salvare pe care să-l cufundăm în apă înaintea zidului care se surpă. Repede la treabă ! Munciţi vîrtos ! Strîngeţi bolovani şi saci de nisip ca să-i aruncaţi în apă şi pe ei. Puneţi mîna pe topoare, pe ciocane, pe burghie şi pe ferăstraie !

Dar băieţii unde sînt ? Daţi năvală, tembelilor ! Faceţi rost de prăjini şi de cîngi şi aruncaţi-vă în vîltoarea luptei ! Pe zăgaz, băieţi, în valurile care spumegă şi ne împroaşcă ! Respingeţi atacul lor care sparge zidurile !

Daţi la o parte buştenii şi sloiurile ! Aruncaţi-vă în apă, dacă nu există alt mijloc de scăpare, şi ţineţi cu mîinile voastre pietrele care se desprind ! Prindeţi-le cu scoabe de fier ! Luptaţi, băieţi netrebnici şi zănatici ! Suiţi-vă pe zid ! Să luptăm pentru fiecare palmă de pămînt !

Însuşi Gösta e în fruntea celorlalţi pe zăgaz, împroşcat de spumă. Pămîntul se cutremură sub el, valurile vuiesc furioase, însă inima lui sălbatică se bucură de primejdie, de zbucium, de luptă. Rîde şi-i încurajează cu glume pe băieţii din jurul său. Niciodată n-a fost mai vesel ca în noaptea asta.

Opera de salvare face repede progrese. Focurile ard cu vîlvătaie, topoarele dulgherilor duduie, iar zăgazul rezistă.

Au venit la cascadă şi ceilalţi cavaleri împreună cu cei o sută de oaspeţi. Lumea aleargă de aproape şi de departe. Toţi muncesc, la focuri, la zăgazul de salvare, la sacii cu nisip, sus pe zidul de piatră care se clatină.

Zăgazul de salvare făcut de dulgheri e gata acum şi urmează a fi cufundat în vîltoare. Pregătiţi pietrele, sacii cu nisip, cîngile şi funiile, ca să ţinem zidul în loc, ca să ieşim noi, oamenii, biruitori şi să încătuşăm iarăşi valurile învinse !

Vezi însă că în clipa hotărîtoare Gösta zăreşte o femeie care stă aşezată pe o piatră pe malul rîului. Flăcările de la rugul de vreascuri o luminează. Femeia se uită la valuri. Gösta nu poate să o vadă desluşit prin ceaţă şi spumă, însă privirea lui e atrasă mereu spre ea. Mereu se uită s-o vadă. Simte că acea femeie are a-i spune ceva chiar lui.

Dintre toate acele sute de fiinţe care muncesc şi se ostenesc pe malul rîului, ea e singura care stă liniştită. Spre ea mereu îşi îndreaptă Gösta privirile. Nu o vede decît pe ea.

Valurile îi lovesc picioarele, împroşcîndu-le cu spumă. E udă leoarcă. Îmbrăcată în negru, poartă pe cap un şal. Stă pitulată, cu bărbia sprijinită pe mîini şi se uită neîncetat la cel de sus, de pe zăgaz. Gösta simte că-i atras şi ademenit de ochii acelei femei, deşi nu-i poate desluşi chipul. Nu se mai gîndeşte decît la ea.

„E ştima lacului Löv, care a venit pe rîu să mă ducă în ispită", îşi zice el. „Stă acolo să mă ademenească. Mă duc s-o gonesc!"

Toate valurile spumegoase i se par că sînt ostile femeii îmbrăcate în negru. Ea le aţîţă, ea le îndeamnă la atac.

— Trebuie s-o gonesc, zice el.

Pune mîna pe o cange, fuge pe uscat şi se îndreaptă în grabă spre femeie.

Îşi părăseşte locul de comandă din vîrful zăgazului, ca s-o gonească pe ştima lacului. În acele clipe de excitare, i se pare că puterile rele din adîncuri luptă împotriva lui. Nu ştie ce-i în mintea lui şi ce crede, dar trebuie s-o alunge pe fiinţa cea neagră care stă colo, pe piatra de pe malul rîului.

O, Gösta! De ce-ţi laşi locul gol în clipa hotărîtoare? Zăgazul de lemn e acum gata. Oamenii îl aduc şi se aşază pe cel de piatră. Au funii, pietre şi saci cu nisip ca să-l poată ţine în loc. Sînt gata, aşteaptă şi ascultă. Unde-i comandantul? De ce nu se aude glasul care dă poruncă şi rînduieşte?

Gösta Berling a plecat însă după ştima lacului. Glasul lui nu se aude. Comenzile lui nu îndeamnă pe nimeni.

Zăgazul de salvare trebuie să fie cufundat în apă fără el. Valurile se desfac. Zăgazul le lemn se cufundă, urmat de bolovani şi de sacii cu nisip. Treaba a fost însă făcută fără conducător. Fără prevedere, fără rînduială. Valurile se năpustesc iarăşi, cu şi mai multă furie, asupra piedicilor puse în calea lor. Ele încep a rostogoli sacii cu nisip, a rupe funiile, a desprinde pietrele. Şi izbutesc! Batjocoritoare şi victorioase, ridică tot zidul pe umerii lor puternici, îl zgîlţîie, îl fărîmă şi-l stăpînesc. Zădărnicesc astfel toată munca de apărare, dînd noi asalturi împotriva zăgazului de piatră care se clatină neputincios.

Gösta Berling aleargă însă spre ştima lacului. Aceasta îl vede înaintînd spre ea, cu cangea în mînă. O cuprinde teama. Ar vrea parcă să se arunce în apă, dar se răzgîndeşte şi fuge spre uscat.

— Ştimă a lacului! strigă Gösta, agitînd cangea spre ea.

Ea se refugiază în tufişurile de arini de pe ţărm, se încurcă între ramurile dese şi se opreşte. Gösta aruncă atunci cangea, înaintează şi pune mîna pe umărul ei.

— Te-a prins noaptea aici, contesă Elisabet, zice el.

— Lasă-mă, domnule Berling. Lasă-mă să mă duc acasă!

Gösta se supune şi dă să plece.

Deoarece însă contesa nu-i numai o femeie distinsă ci, de fapt, o mică fiinţă drăgălaşă care nu poate suporta gîndul că l-a adus pe cineva la desperare, deoarece ea este o micuţă culegătoare de flori în coşul căreia se găsesc totdeauna destui trandafiri ca să împodobească şi drumul cel mai pustiu, se căieşte repede, se duce după el şi-l ia de mînă.

— Am venit, zice ea, încurcîndu-se la vorbă, am venit să... O, domnule Berling! Cred că n-ai făcut ce-aveai de gînd. Spune că n-ai ajuns pînă acolo!... Mi-era teamă grozav, cînd te-am văzut fugind spre mine, dar tocmai pe dumneata voiam să te întîlnesc. Voiam să te rog să uiţi vorbele pe care ţi le-am spus ultima oară şi să vii în casa mea ca de obicei.

— Cum ai ajuns aici, contesă?

Contesa rîde nervoasă.

— Ştiam că voi ajunge prea tîrziu, însă n-am vrut să spun nimănui că plec. De altfel, îţi dai seama că nu se mai poate merge pe lac.

— Ai trecut poate lacul pe jos?

— Fireşte. Spune-mi însă, te rog, domnule Berling. Te-ai logodit? Înţelegi, desigur. Aş fi foarte bucuroasă să nu se fi întîmplat acest lucru. Ar fi ceva nedrept şi am credinţa că toată vina ar fi numai a mea. Nu trebuia să te potriveşti vorbelor mele. Sînt o străină şi nu cunosc obiceiurile ţării. E aşa de pustiu la Borg, de cînd nu mai vii dumneata acolo, domnule Berling!

Stînd acolo, în tufişul ud de arini, pe pămîntul mlăştinos, lui Gösta Berling i se pare că cineva a împrăştiat deasupra lui grămezi de trandafiri. Merge prin trandafiri pînă la genunchi. Ei strălucesc înaintea lui pe întuneric şi-l îmbată cu mireasma lor.

— Te-ai logodit? repetă contesa întrebarea.

Gösta se hotărăşte să-i dea un răspuns spre a-i risipi teama, deşi e cuprins de o bucurie nespusă.

Simte o căldură atît de plăcută în inima lui cînd se gîndeşte pe ce drum a mers contesa, cît e de udă şi de îngheţată, cîtă teamă e în sufletul ei şi cît de plîngător îi este glasul!

— Nu, răspunde el. Nu m-am logodit.

Contesa îl ia iarăşi de mînă şi i-o mîngîie.

— Ce bine-mi pare! exclamă ea, iar inima ei, strînsă de teamă, e zguduită de suspine.

Sînt flori acum pe drumul poetului. Tot întunericul, toată răutatea şi toată ura din inima lui dispar cu desăvîrşire.

— Cît eşti de bună, contesă! zice el.

Deasupra lor, valurile iau cu asalt gloria şi strălucirea domeniului Ekeby. Oamenii nu mai au conducător. Nimeni nu le mai poate insufla curaj şi nădejde. Zăgazul de piatră se surpă. Valurile se năpustesc asupra lui şi înaintează victorioase spre limba de pămînt pe care se află moara şi forja. Nimeni nu mai încearcă să le stea împotrivă. Nimeni nu se mai gîndeşte decît cum să-şi salveze viaţa şi avutul.

E un lucru foarte firesc pentru cele două fiinţe tinere ca Gösta s-o conducă acasă pe contesă. N-o poate lăsa singură în puterea nopţii. N-o poate lăsa să plece iarăşi pe gheaţa care se topeşte. Nici prin gînd nu le trece celor doi tineri că-i nevoie de Gösta sus, la forjă. Sînt atît de fericiţi amîndoi că au devenit iarăşi buni prieteni!

Cine-ar putea să creadă că cele două fiinţe tinere nu se iubesc? Şi totuşi, nimeni nu poate să fie sigur de asta. Aventura luminoasă a vieţii lor a ajuns la mine în frînturi împrăştiate. Nu ştiu nimic, aproape nimic din tot ce s-a petrecut în sufletul lor. Ce-aş putea eu să spun despre motivele care i-au mînat? Atîta ştiu că, în noaptea aceea, o femeie tînără şi frumoasă şi-a riscat viaţa, onoarea, reputaţia şi sănătatea ca să readucă pe un biet păcătos pe calea cea dreaptă. Ştiu numai că în noaptea aceea Gösta Berling a jertfit puterea şi strălucirea unui domeniu nespus de drag, ca s-o urmeze pe

ființa care, de dragul lui, biruise teama de moarte, de ruşine şi de pedeapsă.

Adeseori i-am urmărit cu gîndul răzbătînd prin gheţuri în acea noapte îngrozitoare, care totuşi a avut pentru ei un sfîrşit atît de bun. Nu cred că în sufletele lor se afla ceva ascuns şi oprit, care trebuia să fie învins şi reprimat chiar atunci cînd pribegeau pe gheţuri, veseli, vorbind despre tot ce se întîmplase în vremea cît fuseseră despărţiţi.

Gösta e iarăşi sclavul şi pajul ei, care-i stă la picioare, iar ea e dulcineea lui.

Sînt veseli şi fericiţi. Nici unul nu spune un cuvînt care înseamnă dragoste.

Ei răzbat rîzînd prin apa de pe ţărm. Rîd cînd găsesc drumul, cînd îl pierd, cînd alunecă, cînd cad, cînd se ridică iar. Rîd mereu.

Viaţa aceasta binecuvîntată este iarăşi un joc vesel, iar ei sînt nişte copii care-au fost răi şi s-au certat. Ce bine-i să te împaci şi să iei jocul de la capăt!

Zvonul are aripi şi zboară, astfel că povestea despre acea călătorie a contesei a ajuns o dată şi la urechile Annei Stjärnhök.

— Îmi dau seama acum, a zis ea, că arcul lui Dumnezeu are mai multe coarde. Mă voi astîmpăra şi voi rămîne acolo unde-i nevoie de mine. Dumnezeu poate şi fără mine să facă din Gösta Berling un om bun.

Capitolul XVI • **Pocăinţa**

Dragi prieteni, dacă vi s-ar întîmpla vreodată să întîlniţi în calea voastră o fiinţă sărmană, cu capul descoperit şi desculţă, care nu se fereşte nici de arşiţa soarelui, nici de pietrele din cale, hotărîtă să înfrunte orice nenorocire, vedeţi-vă de drum în tăcere şi cu respect. Daţi-vă seama că-i o fiinţă pocăită, în drum spre locurile sfinte.

Pocăiții, chiar dacă sînt capete încoronate, poartă zeghe de dimie, beau apă goală și se hrănesc cu pîine uscată. Merg numai pe jos. Cerșesc și n-au nimic al lor. Dorm pe așternut de spini. Rod lespezile de pe morminte șezînd pe ele în genunchi. Își canonesc trupul cu biciul cel noduros. Nu simt plăcere și dulceață decît în suferință și în tristețe.

Tînăra contesă Elisabet a fost odată una dintre ființele care poartă zeghe și dimie și umblă pe drumuri spinoase. Inima ei o învinuia de păcat. Rîvnea durerea cum rîvnește drumețul trudit o baie călduță. Nenorociri cumplite își atrăsese cînd umblase voioasă prin bezna suferinței.

Soțul ei, tînărul conte îmbătrînit de timpuriu, sosise la Borg dimineața, după noaptea în care moara și forja de la Ekeby fuseseră distruse de potopul primăverii. Cum ajunsese acasă, contesa Märta îl și chemase la ea să-i povestească anumite lucruri ciudate.

— Soția ta, Henrik, a fost plecată astă-noapte. A lipsit de-acasă cîteva ceasuri. S-a înapoiat în tovărășia unui bărbat. L-am auzit cînd s-a despărțit de ea. Știu și cine este. L-am auzit fără să vreau cînd a venit și cînd a plecat. Soția ta te înșală, băiete. Te înșală mironosița care și-a pus perdele cu filet la ferestre numai ca să-mi facă mie în necaz. Niciodată nu te-a iubit, dragul meu. Tatăl ei n-a avut alt gînd decît s-o mărite cu un om bogat, iar fata a mers după tine ca să scape de orice griji.

Bătrîna îl descîntă atît de bine pe fiul ei, încît acesta își pierdu mințile. Contele Henrik se gîndea acum la divorț. Voia să-și trimită soția înapoi, la tatăl ei.

— Nu, dragul meu, îi zise contesa Märta. Procedînd astfel, ar însemna s-o lași cu totul în voia pierzării. E o copilă răsfățată și rău crescută. Las-o în seama mea! Lasă-mă s-o aduc eu înapoi, pe calea cea bună!

Contele o chemă apoi pe soția lui să-i spună că pe viitor va sta sub autoritatea mamei soacre.

O! Ce scenă grozavă a urmat! O scenă mai jalnică nu avusese loc niciodată în acea casă sortită nenorocirii.

Tînăra contesă auzi multe vorbe grele din gura soţului ei. Acesta îşi ridica braţele în sus, acuzînd cerul că îngăduise unei femei neruşinate să-i terfelească numele. Amenințînd-o cu pumnii încleştaţi, o întreba ce pedeapsă credea că merită pentru crima ei.

Contesei nu-i era teamă de soţ. Credinţa ei era că procedase corect. Îi răspunse că se alesese cu un guturai straşnic, ceea ce era o pedeapsă destul de grea.

— Elisabet, interveni contesa Märta, astfel de lucruri nu pot fi luate în glumă.

— Noi amîndouă, îi răspunse tînăra femeie, n-am fost niciodată de acord în materie de glumă şi de seriozitate.

— Trebuie să înţelegi, totuşi, Elisabet, că o femeie cinstită nu poate pleca din căminul ei la miezul nopţii, ca să hoinărească împreună cu un aventurier cunoscut de toată lumea.

Elisabet Dohna îşi dădu seama atunci că soacra ei era pusă s-o distrugă. Înţelese că trebuia să lupte din răsputeri ca s-o împiedice să-i aducă o nenorocire îngrozitoare.

— Henrik, rugă pe soţul ei, n-o lăsa pe mama ta să se amestece în treburile noastre. Dă-mi voie să-ţi istorisesc cum s-au petrecut lucrurile. Eşti un om drept şi n-o să mă condamni fără să mă asculţi. Dă-mi voie să-ţi spun tot şi-o să vezi că n-am făcut decît ce m-ai învăţat tu singur să fac.

Contele făcu un semn de încuviinţare mută, iar soţia lui îi povesti cum îl făcuse pe Gösta Berling să apuce pe căi greşite. Îi spuse tot ce se petrecuse în salonaşul albastru şi cum se simţise îndemnată de conştiinţa ei să se ducă să-l salveze pe cel pe care-l nedreptăţise.

— N-aveam nici un drept să-l condamn, zise ea, şi tu singur m-ai învăţat că nici o jertfă nu-i prea mare cînd e vorba să repari o nedreptate. Nu-i aşa, Henrik ?

Contele se adresă mamei sale.

— Tu ce-ai de zis, mamă ? întrebă el. Trupul lui mărunt era acum ţeapăn de demnitate, iar fruntea lui îngustă era brăzdată de cute maiestoase.

— Eu zic, răspunse contesa Märta, că Anna Stjärnhök e o tînără chibzuită şi că şi-a dat bine seama ce face cînd i-a spus Elisabetei ce i-a spus.

— Nu mă înţelege greşit, mamă, zise contele. Te-am întrebat ce crezi despre povestea asta. Adevărat e că ai căutat s-o convingi pe fiica ta, pe sora mea, să se mărite cu un pastor caterisit ?

Contesa Märta tăcu o clipă. Ce nerod era Henrik ! Vîna pe o urmă greşită. Copoiul ei îl urmărea chiar pe vînător şi lăsa iepurele să fugă. Tăcerea contesei Märta ţinu însă numai o clipă.

— Dragul meu, zise ea dînd din umeri. Avem tot motivul să lăsăm la o parte toate poveştile astea despre un om nenorocit. Acelaşi motiv mă face să te rog să eviţi un scandal public. De altfel, e foarte probabil că omul a pierit astă-noapte.

Bătrîna vorbea pe un ton blînd şi compătimitor, însă nimic nu era adevărat din tot ce spunea.

— Elisabet s-a sculat azi tîrziu şi habar n-are că au fost trimişi nişte oameni să-l caute pe domnul Berling de jur împrejurul lacului. La Ekeby nu s-a întors şi lumea crede că s-a înecat. Gheaţa s-a spart azi-dimineaţă şi vijelia a făcut-o praf.

Contesa Elisabet se uită pe fereastră. Lacul era aproape curat. Se plînse atunci de ea însăşi. Voise să scape de justiţia divină. Minţise şi se prefăcuse. Îşi pusese pe umeri mantia albă a nevinovăţiei.

În deznădejdea care o cuprinse căzu în genunchi înaintea soţului ei şi începu să facă mărturisiri complete.

— Osîndeşte-mă, izgoneşte-mă ! L-am iubit. Nu te îndoi că l-am iubit ! Îmi smulg părul, îmi sfîşii veşmintele de durere. Odată ce el e mort, nu-mi mai pasă de nimic. Nu vreau să mă apăr. Trebuie să ştii adevărul curat. L-am lipsit pe soţul meu de dragostea inimii mele şi-am dăruit-o unui străin. Sînt o ticăloasă pe care-a ispitit-o dragostea neîngăduită.

Tînără deznădăjduită, aşterne-te la picioarele judecătorului tău şi spune-i tot ! Fii binevenită, mucenicie !

Fii binevenită, ruşine ! O ! Cum vei sili trăsnetul din cer să-ţi lovească fruntea tînără !

Spune-i soţului tău cum te-ai îngrozit cînd te-a încins patima puternică şi irezistibilă, cum te-ai înfiorat de ticăloşia inimii tale ! Mai bine te-ai fi întîlnit cu stafiile din cimitir decît cu diavolii din sufletul tău !

Spune lumii cum, izgonită din faţa lui Dumnezeu, te-ai simţit nevrednică să calci pe faţa pămîntului ! Te-ai luptat cu lacrimi şi rugăciuni.

— Mîntuieşte-mă, Doamne ! Tu, care eşti fiul lui Dumnezeu, izgonitorul necuratului, mîntuieşte-mă !

Aşa te-ai rugat.

Spune lumii că ai găsit de cuviinţă să tăinuieşti tot, ca să nu-ţi afle nimeni ticăloşia. Ai socotit că i-a plăcut lui Dumnezeu să faci ce ai făcut. Ai socotit de asemenea că ai mers pe căile Domnului cînd ai vrut să-l salvezi pe omul pe care-l iubeai. El habar n-avea de dragostea ta. Nu trebuia să fie osîndit din pricina ta. Ştiai oare ce era drept ? Ştiai ce era nedrept ? Numai Dumnezeu ştia şi el te-a osîndit. L-a lovit pe idolul inimii tale. Te-a dus pe calea cea mare şi izbăvitoare a pocăinţei.

Spune lumii că ştii că izbăvirea nu se află în tăinuire. Diavolilor le place întunericul. Lasă-l pe judecătorul tău să pună mîna pe bici ! Pedeapsa va cădea ca un balsam alinător pe rana păcatului. Inima ta e dornică de suferinţă.

Spune lumii toate acestea, cînd stai în genunchi şi-ţi frîngi mîinile de durere, vorbind cu tonul sălbatic al deznădejdii, întîmpinînd cu un rîs strident gîndul la pedeapsă şi la dezonoare, pînă ce soţul tău va pune mîna pe tine şi te va ridica de jos.

— Poartă-te ca o contesă Dohna, dacă nu vrei să-i cer mamei să te pedepsească aşa cum se pedepseşte un copil !

— Fă ce vrei cu mine !

Contele îşi rosti atunci sentinţa :

— Mama a intervenit în favoarea ta, aşa că poţi să rămîi în casa mea. De azi înainte însă ea va porunci, iar tu îi vei da ascultare.

Ciudate sînt căile pocăinţei ! Tînăra contesă a ajuns cea mai umilă servitoare. Cîtă vreme va dura însă această umilinţă ? Cîtă vreme se va încovoia oare o inimă mîndră ? Cît vor putea să mai tacă nişte buze nerăbdătoare ? Cît va mai putea fi stăpînit un braţ violent ?

Dulce e mizeria înjosirii ! Te doare spinarea de trudă, însă inima e liniştită. Celui care doarme cîteva ceasuri pe un aşternut de paie somnul îi vine nechemat.

Bătrîna contesă s-a transformat într-un duh rău, ca s-o chinuiască vîrtos pe nora ei. Aceasta mulţumeşte binefăcătoarei ei. Răul din ea n-a pierit încă. O scoală din somn pe pocăită la ora patru în fiecare dimineaţă. Îi impune nenorocitei o corvadă absurdă la ghergheful de brodat. Foarte bine ! Pocăita n-o fi avînd poate destulă putere să mînuiască biciul cu toată dibăcia !

Primăvara, cînd vine vremea spălatului rufelor, contesa Märta o pune la albie, în spălătorie. Vine şi ea s-o vadă cum lucrează.

— Apa din albia ta e prea rece, zice ea luînd apă fierbinte dintr-o oală şi turnîndu-i-o pe braţele goale.

E friguroasă ziua cînd spălătoresele se duc la lac să spele rufele. Vîntul începe să bată şi să le împroaşte cu măzăriche. Fustele lor sînt ude leoarcă şi grele ca plumbul. Munca bietelor femei cu maiul e grea de tot. Sîngele le ţîşneşte de sub unghii.

Contesa Elisabet nu se plînge însă. Slăvită fie bunătatea lui Dumnezeu ! Pocăita nu poate simţi mîngîiere decît în suferinţă. Nodurile tăioase ale biciului îi lovesc spinarea uşor, ca nişte petale de trandafir. Tînăra contesă află în scurtă vreme că Gösta Berling trăieşte. Intenţia bătrînei soacre a fost numai s-o înşele, ca să-i smulgă mărturisiri. Aşa sînt, vezi bine, căile Domnului ! Aşa hotărăşte El ! Aşa a ispitit-o pe păcătoasă pe drumul ispăşirii.

De un singur lucru se temea. Ce se va întîmpla cu soacra, căreia Dumnezeu îi împietrise inima din cauza ei ? O ! Dumnezeu va judeca-o cu blîndeţe. Trebuia să fie rea, ca s-o ajute pe păcătoasă să recîştige dragostea lui Dumnezeu.

Ea nu știa că de multe ori un suflet care s-a desfătat cu toate plăcerile își caută mulțumirea în cele din urmă în cruzime. Cînd sufletul nerăbdător și întunecat se vede lipsit de lingușire, de dezmierdare, de vîrtejul dansului și de excitarea jocului, se cufundă în bezna adîncă și scoate cruzimea din fundul ei.

Bătrîna crede că din partea ei nu-i nici o răutate. Știe numai că pedepsește o soție ușuratică. De aceea uneori stă noaptea de veghe și caută să născocească noi mijloace de tortură.

Într-o seară, umblînd prin casă, îi spuse tinerei contese să meargă înaintea ei cu lumînarea. Nora ținea lumînarea în mînă fără sfeșnic.

— S-a terminat lumînarea, zise tînăra.

— Dacă s-a terminat, o să ardă sfeșnicul, îi răspunse contesa Märta.

Și au trecut mai departe pînă ce fitilul s-a stins în mîna arsă a tinerei contese.

Astea erau însă fleacuri. Pentru ființele deprinse cu toate durerile trupești se găsesc și alte chinuri. Contesa Märta invită oaspeți și o pune pe nora ei să-i servească la masă.

Era însă ziua cea mare a pocăitei. Străinii trebuiau s-o vadă în toată umilința ei. Trebuiau să vadă că nu mai era demnă să șadă la masa soțului ei. Cu cîtă ironie vor privi-o ochii lor reci!

A fost însă mult mai rău. Nimeni nu s-a uitat la ea. Toți mesenii au stat tăcuți și abătuți, bărbații și femeile la fel de triști.

Tinerei contese i se pare că ard cărbuni pe creștetul ei. Să fie păcatul ei atît de îngrozitor? E o rușine să stea cineva în apropierea ei?

Și astfel veni ispita. Anna Stjärnhök, care fusese prietena ei, și judecătorul din Munkerud, vecinul ei la masă, o apucă de mînă cînd vine să-i servească, îi iau talerul, îi pun un scaun și n-o mai lasă să plece.

— Șezi, copilă dragă! zise judecătorul. N-ai făcut doar nici un rău.

Și toți mesenii pe urmă, într-un glas, declară că vor pleca, dacă nu ia loc la masă și ea. Ei nu-s ajutori de

călăi. Nu împărtăşesc vederile bătrînei Märta Dohna. Nu vor să fie amăgiţi ca o nătăfleaţă oarecare de conte.

— Oameni buni şi dragi prieteni! Nu vă fie milă de mine! Mă siliţi să-mi strig singură păcatul. Există o fiinţă care mi-a fost foarte dragă.

— Tu nu ştii, copilă, ce-i păcatul. Habar n-ai cît eşti de nevinovată. Gösta Berling nici măcar nu ştia că-l iubeai. Reia-ţi locul în căminul tău! N-ai făcut nici un rău.

Oaspeţii o încurajează cîteva clipe, ei înşişi veseli ca nişte copii. La masă se aud rîsete şi glume.

Oamenii aprinşi şi impresionabili sînt buni la suflet, dar sînt trimişi de ispită. Ei vor s-o facă pe tînăra contesă să creadă că e martiră şi-şi bat joc pe faţă de Märta Dohna, ca şi cum aceasta ar fi o vrăjitoare. Nu-şi dau totuşi seama cum stau lucrurile. Nu ştiu că sufletul rîvneşte după puritate, că pocăita e silită de inima ei să se expună pietrelor de pe drum şi arşiţei soarelui. Uneori contesa Märta o sileşte să stea liniştită la gherghef din zori pînă-n seară şi-i spune poveşti nesfîrşite despre preotul şi aventurierul Gösta Berling. Dacă nu le ţine minte, le născoceşte, numai aşa, ca numele lui să răsune zile întregi în urechile tinerei femei. De nimic nu se teme sărmana mai mult. În acele zile îşi dă seama că pocăinţa ei n-o să mai ajungă niciodată la capăt. Dragostea ei nu vrea să moară. Are credinţa că va muri ea însăşi înaintea ei. Puterile fizice încep s-o părăsească. Adeseori e foarte bolnavă.

— Dar unde ţi-e eroul? întreabă ironic bătrîna contesă. Zi de zi am aşteptat să-l văd ivindu-se în fruntea cavalerilor. De ce nu ia cu asalt conacul Borg să te aşeze pe tron, iar pe mine şi pe soţul tău să ne închidă în turn? Te-a şi dat uitării?

Tînăra femeie mai că i-ar fi luat apărarea, spunînd că ea însăşi l-a oprit să-i vină în ajutor. Dar e mai bine să taci. Să taci şi să suferi.

Zi cu zi e tot mai sfîşiată de focul surescitării. Mereu o scutură frigurile şi e atît de sleită că abia se mai poate ţine pe picioare. Nu doreşte decît să moară. Puterile vieţii au fost înfrînte. Dragostea şi bucuria nu

mai cutează să se manifeste. Nu se mai teme de suferință.

Soțul ei parcă nici nu mai știe de existența ei. Stă mai toată ziua închis în camera lui, studiază manuscrise greu de citit și texte cu tipar vechi, murdar.

Citește hrisoave de noblețe scrise pe pergament, de care e atîrnat sigiliul mare al Suediei cu ceară roșie, păstrat într-o cutie strunjită de lemn. Cercetează blazoane vechi cu crini pe cîmp alb și zgripțori pe fond albastru. La atît se pricepe, tălmăcind aceste lucruri cu ușurință. Citește mereu discursuri funebre și note biografice despre nobilii conți Dohna, în care isprăvile lor sînt comparate cu ale eroilor lui Israel și ale zeilor din Elada.

Astfel de lucruri vechi l-au bucurat întotdeauna. La tînăra-i soție nu se mai gîndește însă de loc.

Contesa Märta a rostit o vorbă care i-a distrus orice sentiment de dragoste : „Te-a luat pentru bani." Nici un bărbat nu rabdă așa vorbă. E un lucru care stinge dragostea. Puțin îi păsa ce mai făcea tînăra femeie. Dacă mama o va readuce pe calea cea dreaptă, bine de bine ! Contele Henrik avea o mare admirație pentru mamă-sa.

Toată mizeria asta a ținut o lună întreagă. Vremea n-a fost însă atît de vijelioasă și de zbuciumată cum s-ar părea cînd întîmplările ei sînt comprimate pe cîteva pagini scrise. Contesa Elisabet își păstrase mereu calmul exterior. O singură dată fusese copleșită de emoție : cînd auzise că Gösta Berling ar fi murit. Atît de mare-i era însă teama că nu putuse păstra dragoste soțului ei, încît probabil că ar fi lăsat-o pe contesa Märta să o chinuiască de moarte dacă bătrîna jupîneasă a casei n-ar fi stat cu ea de vorbă într-o seară.

— O să vorbești cu domnul conte, a zis aceasta. O, Doamne, ce copilă ești ! Nici nu știi ce te așteaptă. Eu însă văd cum merge treaba.

Tînăra femeie nu putea să stea de vorbă cu soțul ei cîtă vreme avea bănuieli atît de negre împotriva ei.

În aceeași noapte, ea se îmbrăcă în taină și plecă de la conac. Purta un costum obișnuit de țărancă, iar în

mînă avea o boccea. Gîndul ei era să plece de acasă şi să nu se mai întoarcă niciodată.

Nu pleca pentru a scăpa de chinuri şi de suferinţe. Avea însă acum credinţa că Dumnezeu îi trimisese un semn că putea să plece şi că trebuia să-şi cruţe sănătatea şi puterile trupeşti.

N-a luat-o spre apus, peste lac, căci acolo locuia cel care-i era prea drag. N-a pornit nici spre miazănoapte, unde se aflau mulţi prieteni ai ei, nici spre miazăzi, căci acolo, departe spre miazăzi, se afla casa ei părintească de care nu voia să se apropie cîtuşi de puţin. A luat-o în schimb spre răsărit, unde nu avea nici cămin, nici prieteni dragi, nici oameni cunoscuţi, unde nu putea găsi nici ajutor, nici mîngîiere.

N-a plecat cu inima uşoară, căci nu se credea împăcată cu Dumnezeu. Totuşi era bucuroasă că de acum înainte îşi va duce povara păcatului printre străini. Privirile lor nepăsătoare ar fi alinat-o cum alină oţetul pus pe un mădular umflat.

Avea de gînd să meargă pînă ce ar fi dat de un cătun sărac la marginea pădurii, unde nimeni n-ar fi cunoscut-o. „Am ajuns în halul în care mă vedeţi, căci am fost izgonită din casa părintească", ar fi spus cui ar fi întrebat-o ce hram purta. „Daţi-mi hrană şi adăpost, pînă ce voi fi în stare să-mi cîştig singură pîinea. Bani am la mine."

Mergea astfel într-o noapte luminoasă din luna iunie, căci luna mai trecuse cu grelele ei suferinţe. Ah, luna mai, ce vreme frumoasă, cînd verdele luminos al mestecenilor se îngemănează cu întunecimea pădurilor de brazi şi cînd vîntul bate de departe dinspre miazăzi, săturat de căldură!

Poate-s mai ingrată ca alţii care s-au bucurat de darurile tale, tu, lună frumoasă. Nu ţi-am slăvit nici măcar cu un singur cuvînt frumuseţea.

O, dragă şi luminoasă lună mai! Luat-ai tu cîndva seama la un copil care stă în poala mamei şi ascultă poveşti? Cîtă vreme aude despre căpcăuni nemiloşi şi despre suferinţele amare ale unor prinţese frumoase, copilul îşi ţine capul drept şi ochii deschişi. Dacă mama începe însă a vorbi despre fericire şi despre lumina

soarelui, închide ochii și adoarme liniștit, cu capul pe sînul ei.

Un astfel de copil sînt și eu, frumoasă lună! Alții n-au decît să asculte povești despre flori și despre lumina soarelui. Mie însă îmi plac nopțile întunecoase pline de vedenii și de aventuri, destinele vitrege, pasiunile năvalnice ale inimii îndurerate.

Capitolul XVII • Fierul de la Ekeby

Venise primăvara, și fierul de la toate uzinele din Värmland urma să fie expediat la Göteborg.

Cei de la Ekeby nu aveau însă fier de loc. În toamnă apele scăzuseră, iar în primăvară ajunseseră stăpîni acolo cavalerii. Pe vremea lor spumega berea pe scara largă de granit a cascadei rîului Björk, iar lacul Löv era umplut cu rachiu în loc de apă. Uzinele de la Ekeby nu produceau atunci fontă, iar muncitorii, numai în cămașă și cu galenți în picioare, învîrteau pe forje frigări lungi cu fripturi uriașe, în timp ce ajutoarele lor rumeneau cu cleștii deasupra flăcării claponi împănați cu slănină. Pe dealurile pe care erau instalate uzinele dansul nu mai lua sfîrșit. Oamenii dormeau pe mesele de lucru și jucau cărți pe nicovale. Fierul nu se lucra de loc.

Venise însă primăvara, iar marii negustori de la Göteborg așteptau să le vină fierul de la Ekeby. Se bizuiau pe contracte care fuseseră încheiate cu maiorul și cu maioreasa, contracte pentru livrări de sute de tone.

Cavalerilor puțin le păsa însă de contractele maioresei. Nu știau decît de veselie, de cîntece de vioară și de petreceri. Aveau grijă ca dansul să nu înceteze o singură clipă.

Fier venea de la Stömme și de la Sölje. Venea prin ținuturi pustii și de la Kymsberg pînă la lacul Väner. Venea de asemenea de la Uddeholm și de la Munkfors,

cum şi de la toate uzinele. Unde era însă cel de la Ekeby ?

Uzina de la Ekeby nu era oare cea mai de seamă din toată provincia Värmland ? Nu mai avea nimeni grijă de prestigiul acelui vechi domeniu ? Ca cenuşa în vînt fusese lăsat în seama neglijenţilor cavaleri. Aceştia se ţineau numai de dansuri. Mintea lor zvăpăiată nu era în stare să pună la cale altceva.

Căderile de apă şi rîurile, ceamurile şi şlepurile, porturile şi stăvilarele se întrebau însă cu uimire :

— De la Ekeby nu vine fier ?

Întrebările zburau de la păduri la lacuri, de la munţi la văi.

— Nu vine fier de la Ekeby ? N-o să mai vină niciodată fier de la Ekeby ?

În fundul pădurii cărbunăria începe să rîdă, iar ciocanele mari din forjele întunecoase par a zîmbi ironic. Minele îşi deschid larg gurile şi rîd cu hohote. Birourile marilor negustori, în care sînt păstrate contractele cu maioreasa, se prăpădesc şi ele de rîs.

— Ciudat lucru ! Nu există fier la Ekeby ! Cea mai mare uzină din provincia Värmland nu are fier de loc !

Treziţi-vă din somn, oameni nepăsători şi fără căpătîi ! Cum vă rabdă inima să vedeţi că Ekeby rămîne de ruşine ? Dacă vă este drag cel mai frumos colţ din grădina lui Dumnezeu, dacă vă place să pribegiţi pe meleaguri îndepărtate, dacă nu puteţi auzi numele gliei voastre rostit de străini fără să fiţi mişcaţi pînă la lacrimi, treziţi-vă din letargie, cavalerilor, şi salvaţi onoarea domeniului Ekeby !

Dacă ciocanele de la Ekeby se odihnesc însă, celelalte care ţin de acest domeniu au lucrat de bună seamă. Fier trebuie să fie acolo cu prisosinţă.

Gösta Berling pleacă atunci să stea de vorbă cu administratorii celor şase uzine. E drept că n-a găsit de cuviinţă să se ducă şi la Högfors, pe malul rîului Björk, ceva mai sus de Ekeby. Această localitate era prea aproape de Ekeby şi tot în seama cavalerilor.

El a plecat însă spre miazănoapte, drum de cîteva mile, la Lötafors. O localitate frumoasă, fără îndoială. În faţa ei se lărgeşte partea de sus a lacului Löv şi

chiar în spatele ei se înalţă piscul Gurlita, cu vîrfuri prăpăstioase, pline de sălbăticie romantică şi demne de un munte bătrîn. Forja nu e însă cum trebuie. Roata motrice e ruptă în bucăţi şi aşa a stat tot anul.

— De ce n-a fost reparată ?

— Tîmplarul, prietene dragă, singurul tîmplar din tot districtul care putea s-o repare, s-a angajat în altă parte. N-am putut lucra nici măcar o sută de kilograme de fier.

— De ce nu l-aţi chemat pe tîmplar ?

— Iaca vorbă, de ce nu l-am chemat ! De chemat, l-am chemat doar în fiecare zi, însă n-a putut veni. A avut de construit popicării şi localuri de petrecere la Ekeby.

Gösta şi-a dat seama atunci că n-o să facă nici o ispravă în călătoria lui.

A plecat mai departe spre nord la Björnidet [1], localitate de asemenea frumoasă, splendidă, a cărei poziţie era numai bună pentru un castel. Clădirea cea mare domină o vale semicirculară, înconjurată pe trei părţi de dealuri înalte, iar pe a patra de extremitatea de sus a lacului Löv. Gösta ştie că nicăieri nu există locuri mai frumoase de plimbare pe lună şi de aventuri ca drumurile de-a lungul rîului, din apropierea căderii de apă şi din vale spre forjă, care e cuprinsă în bolţi puternice săpate chiar în peretele muntelui.

Fier însă există acolo ?

Fireşte că nu. Administraţia n-a avut cărbuni de loc, iar de la Ekeby n-a primit bani să-i plătească pe cărbunari şi pe cărăuşi. Uzina n-a lucrat de loc toată iarna.

Gösta o ia atunci înapoi, spre miazăzi. Ajunge la Hån, pe ţărmul răsăritean al lacului Löv, şi la Lövstafors, în fundul pădurilor, unde însă nu-i merge mai bine. Nicăieri nu se găseşte fier. De vină par a fi, în toate părţile, cavalerii.

Gösta se întoarce apoi acasă la Ekeby, iar cavalerii constată cu amărăciune că în depozit nu se află decît

[1] *Björnidet* înseamnă „Bîrlogul Ursului".

vreo nouă tone de fier. Îi cuprinde groaza auzind cum își bate joc întreaga natură de Ekeby. Pămîntul se cutremură de suspine, copacii amenințîndu-i cu gesturi mînioase iar plantele și ierburile jeluindu-se că Ekeby și-a pierdut onoarea.

De ce însă atîta vorbă și atîta mirare ? Uite că vine fier și de la Ekeby !

E încărcat în șlepuri pe malul rîului Klar, gata să pornească la vale, să fie cîntărit pe bascula căii ferate din Karlstad și să fie expediat pe un vas de pe lacul Väner spre Göteborg. Onoarea domeniului Ekeby e astfel salvată.

Cum a fost însă posibil acest lucru ? La Ekeby se aflau numai cîteva tone de fier, iar la celelalte șase uzine nu era de loc. Cum e deci posibil ca șlepuri încărcate vîrf să transporte acum la Karlstad o cantitate atît de mare de fier ? În privința asta trebuie să-i întrebăm pe cavaleri.

Cavalerii sînt ei înșiși pe bordul vaselor grele și urîte și au de gînd să însoțească fierul de la Ekeby pînă la Göteborg. Fierul nu va fi însoțit de un căpitan obișnuit de șlep, nici de un muritor obișnuit. Cavalerii au venit cu sticle și coșuri de merinde, cu trîmbițe și viori, cu puști, cu undițe și cu cărți de joc. Ei vor face orice pentru fierul lor drag și nu se vor despărți de el pînă ce nu va fi descărcat pe cheiul de la Göteborg. Ei îl vor descărca și încărca, ei vor manevra velele și cîrma. Sînt oamenii cei mai potriviți pentru o astfel de misiune. Nu-i banc de nisip în rîul Klar, nici stîncă în lacul Väner pe care să n-o cunoască. Oiștea cîrmei și macaraua sînt tot atît de ușoare în mîna lor ca și arcușul, ca și hățurile.

Dacă le este drag ceva pe lume, apoi e fierul încărcat în șlepuri. Îl păzesc ca pe o nestemată și-l acoperă cu prelate. Nici o fărîmă să nu rămînă descoperită. Drugii lui grei și cenușii vor salva onoarea domeniului Ekeby. Nici un străin nu are dreptul să-i arunce priviri indiferente. O, Ekeby ! Pămînt care ne trezește nostalgie ! Gloria ta va străluci mereu.

Nici unul dintre cavaleri nu a rămas acasă. Unchiul Eberhard şi-a părăsit pupitrul, iar vărul Kristofer a plecat de la gura sobei. Pînă şi blîndul Löwenborg e alături de ceilalţi. Nici un cavaler nu poate sta acasă, cînd e vorba de onoarea domeniului Ekeby.

Pentru Löwenborg nu-i însă plăcut să vadă rîul Klar. Nu l-a mai văzut de treizeci şi şapte de ani şi tot de atîta vreme nu s-a mai suit pe un vas. El urăşte faţa lucie a lacurilor şi rîurile cenuşii. Îşi aduce aminte de lucruri prea triste cînd se află pe apă, şi caută s-o evite, dar azi n-a putut să rămînă acasă. A trebuit să plece şi el pentru a salva onoarea domeniului Ekeby.

Cu treizeci şi şapte de ani în urmă, bietul om o văzuse pe logodnica sa înecîndu-se în rîul Klar şi de atunci mintea i-a fost adeseori tulburată. Cînd se uită la acest rîu, îl apucă toate ameţelile. Cu undele lui sclipitoare i se pare un şarpe mare cu solzi argintii, care stă la pîndă să se năpustească asupra prăzii. Pereţii galbeni şi înalţi de nisip prin care rîul şi-a croit albia sînt pereţii unei capcane în fundul căreia şarpele stă la pîndă, iar şoseaua largă care găureşte zidul şi coboară prin nisip adînc, pînă la bacul lîngă care sînt amarate şlepurile, e chiar gura îngrozitoarei vizuini a morţii.

Bătrînelul priveşte cu ochii săi mici, albaştri. Pletele albe îi flutură în vînt, iar obrajii săi, îmbujoraţi adeseori, sînt acum palizi de nelinişte. E sigur, ca şi cum i-ar fi spus cineva, că în curînd va veni o fiinţă care se va arunca în gaura acelui şarpe care stă la pîndă.

Cavalerii vor acum să pună mîna pe parii cei lungi ca să împingă şlepurile pe apa rîului, dar Löwenborg strigă la ei :

— Staţi ! Opriţi-vă, pentru numele lui Dumnezeu !

Cavalerii îşi dau seama că şi-a pierdut cumpătul, simţind şlepul că se leagănă sub el, dar fără voia lor stau pe loc cu parii ridicaţi.

Iar Löwenborg care vede că rîul îşi pîndeşte prada şi socoate că va veni cu siguranţă cineva să se arunce în el, face semn cu un gest de avertizare spre şosea, ca şi cum ar vedea pe cineva venind.

Oricine ştie că în viaţa omului sînt multe coincidenţe bizare. Să nu se mire deci nimeni că şlepurile au fost amarate de către cavaleri lîngă bacul de pe rîul Klar chiar în dimineaţa care a urmat după noaptea cînd contesa Elisabet a plecat în pribegie spre răsărit. Ar fi fost însă un lucru şi mai de mirare dacă tînăra femeie n-ar fi găsit nici un ajutor în restriştea ei. Aşa s-a întîmplat că, după ce umblase toată noaptea, ea se afla acum pe şoseaua care cobora spre bac chiar în clipa în care cavalerii aveau de gînd să pornească mai departe cu şlepurile. Ei o văzură stînd de vorbă cu podarul, pe cînd acesta se pregătea să treacă dincolo cu bacul. Contesa era îmbrăcată ţărăneşte şi cavalerii nici nu bănuiră cine era. Se uitau însă lung la ea, deoarece li se părea că era o fiinţă pe care o cunoşteau. Pe cînd femeia stătea de vorbă cu omul, pe şosea se ridică un nor de praf din care se ivi apoi o caleaşcă mare şi galbenă. Contesa îşi dădu seama că era de la Borg şi că cei de acolo plecaseră în căutarea ei. Se gîndi atunci că nu mai era chip să rămînă pe bac şi că cea mai bună ascunzătoare pentru ea erau şlepurile cavalerilor. Se repezi deci spre şlepuri fără să vadă cine erau oamenii de pe ele. Mai bine că nu i-a văzut, căci altfel ar fi preferat să se arunce sub picioarele cailor decît să se refugieze în mijlocul lor.

Ajungînd pe unul din şlepuri, s-a mărginit doar să strige : „Ascundeţi-mă ! Ascundeţi-mă". Pe urmă s-a poticnit şi a căzut peste încărcătura de fier. Cavalerii i-au spus însă să stea liniştită. S-au depărtat apoi în grabă de ţărm şi au pornit la vale spre Karlstad, în timp ce caleaşca ajunsese la bac.

În trăsură se aflau contele Henrik şi contesa Märta. Contele se dădu jos repede din caleaşcă să-l întrebe pe podar dacă n-o văzuse cumva pe contesă. Nedîndu-i însă mîna să se intereseze de o soţie fugită din căminul ei, zise doar atît :

— A trecut cineva dincolo ?

— Da, zise podarul.

— A trecut cineva. Spune-mi, te rog, dacă ai văzut cine era.

— Despre cine anume întrebaţi ?

— Despre nimeni ; dar a trecut cineva. Te întreb dacă ai trecut azi pe cineva cu bacul în partea cealaltă.

În felul acesta contele nu putu să afle nimic. Contesa Märta fu nevoită atunci să intre ea însăşi în vorbă cu podarul. Astfel, află într-o clipă că fiinţa pe care o căutau se găsea pe unul dintre şlepurile care alunecau agale pe apa rîului.

— Cine sînt oamenii de pe şlepurile alea ?

— Cine să fie decît cavalerii !

— Aha ! zise contesa. În cazul ăsta, soţia ta e sub pază bună. Cel mai cuminte lucru pentru noi este să ne întoarcem imediat acasă.

Pe şlep nu era însă o bucurie atît de mare cum crezuse contesa Märta. Cîtă vreme se vedea caleaşca galbenă, femeia refugiată stătuse ghemuită pe încărcătura de fier, fără să se mişte şi fără să spună un cuvînt. Se uita doar lung spre ţărm.

Pe cavaleri i-a recunoscut probabil numai după ce s-a îndepărtat caleaşca galbenă. Au trecut-o atunci fiorii. Voia parcă să fugă iar, dar a fost oprită de către cavalerul din imediata ei apropiere şi atunci s-a prăbuşit iar pe încărcătura de fier cu un geamăt uşor.

Cavalerii n-au avut curajul să-i spună ori s-o întrebe ceva. Biata femeie parcă era în pragul nebuniei.

Acei oameni nepăsători începură să-şi dea seama că aveau o mare răspundere. După ce că fierul era o grea povară pe umerii lor, acuma, colac peste pupăză, aveau să stea de gardă lîngă o femeie tînără şi nobilă care fugise de la soţul ei.

Cînd o întîlniseră pe acea tînără la petrecerile din cursul iernii, fiecare dintre ei se gîndise la o surioară pe care o iubise cîndva. Cînd se jucase şi se luptase cu ea, fiecare trebuise să fie cu multă băgare de seamă, iar cînd stătuse de vorbă cu ea, trebuise să aibă grijă să nu-i spună nici o vorbă urîtă. Dacă un băiat străin ar fi fugărit-o prea sălbatic la joacă, s-ar fi repezit la el să-l ia la bătaie, căci acea surioară nu trebuia să audă nimic rău, să aibă vreun necaz ori să fie întîmpinată cu ură şi răutate.

Contesa Elisabet fusese sora veselă a tuturor acelor cavaleri. De cîte ori mînuţele ei erau strînse de pumnii lor tari, parcă le spunea: „Nu vezi cît sînt de plăpîndă? Tu însă eşti frăţiorul meu mai mare şi trebuie să mă aperi, nu numai de alţii, dar şi de tine însuţi". Cavalerii fuseseră totdeauna curtenitori cu ea.

Acum însă o priveau cu groază şi n-o mai recunoşteau. Era prăpădită şi slabă. Gîtul ei nu mai era rotund, iar chipul îi era străveziu. În timpul cît pribegise noaptea, se lovise, căci dintr-o rană mică la tîmplă se prelingea din cînd în cînd cîte o picătură de sînge, iar părul buclat şi blond care-i atîrna pe frunte era năclăit de sînge. Îmbrăcămintea ei se murdărise de atîta mers pe drumuri jilave de rouă, iar încălţămintea i se rupsese. Cavalerii aveau impresia că se aflau în faţa unei străine. Contesa Elisabet pe care o cunoscuseră nu avusese ochii aceia sălbatici şi sclipitori. Sărmana lor soră fusese prigonită pînă ce-şi pierduse minţile. Parcă un suflet coborît de pe alte tărîmuri se lupta cu cel adevărat, ca să-şi poată menţine stăpînirea asupra unui trup chinuit.

Cavalerii nu trebuie să se frămînte însă ca să vadă ce au de făcut cu ea. Gîndurile vechi se trezesc în mintea nefericitei. Iarăşi o încearcă ispita. Dumnezeu vrea s-o pună din nou la încercare. Ea crede acum că se găseşte între prieteni. Are de gînd oare să se abată de pe calea pocăinţei?

Se ridică apoi şi spuse că voia să plece.

Cavalerii căutară s-o liniştească. Îi spuseră să nu se teamă de nimic. O vor apăra de orice prigoană.

Ea ceru numai să i se dea voie să coboare în bărcuţa care mergea în urma şlepului, spre a vîsli la ţărm şi a-şi continua singură drumul.

Cavalerii n-o puteau lăsa totuşi să plece. Cine ştie ce i s-ar fi întîmplat! Mai bine să rămînă cu ei. Deşi erau nişte bieţi bătrîni, ar fi găsit ei mijlocul să-i fie de ajutor.

Contesa îi rugă însă cu mîinile împreunate s-o lase să plece. Rugăminte pe care ei n-o puteau satisface, căci nenorocita era atît de amărîtă şi de slabă că ar fi murit pe drum.

Gösta Berling stătea la o mică distanţă şi se uita în jos, la apă. Poate că tînăra femeie nu voia să-l vadă. Nu era sigur de acest lucru, dar prin cap îi treceau fel de fel de gînduri. „Nimeni nu ştie acum unde se află această fiinţă", îşi zise el. „N-ar fi bine s-o ducem imediat la Ekeby ? Noi, cavalerii, o vom ţine ascunsă acolo şi ne vom purta bine cu ea. Va fi regina şi suverana noastră. Nimeni nu va şti că-i acolo. Vom păzi-o bine şi poate că se va simţi fericită în mijlocul nostru. Toţi bătrînii vor îngriji-o ca pe-o fiică a lor."

Nu cutezase să conceapă că o iubea. Nu putea s-o posede fără păcat şi nu voia să se facă vinovat de nici o josnicie sau ticăloşie faţă de ea. Asta o ştia destul de bine. Ce vis fericit era totuşi s-o ţină ascunsă la Ekeby, să fie bun cu ea, după ce alţii o trataseră cu cruzime, şi s-o lase să se bucure de tot ce-i plăcut în viaţă !

Se trezi însă din acest vis, căci tînăra contesă era în culmea deznădejdii iar vorbele ei exprimau o desperare sfîşietoare. Căzuse în genunchi înaintea cavalerilor, implorîndu-i s-o lase să plece.

— Dumnezeu nu m-a iertat încă. Daţi-mi voie să plec ! strigă ea.

Gösta vedea că dintre ceilalţi nici unul nu era în stare să-i dea ascultare şi-şi dădu seama că trebuie să facă el asta. El, care o iubea, era dator să-i împlinească rugămintea.

Simţea o greutate în trup, ca şi cum toate mădularele s-ar fi împotrivit voinţei lui, dar se tîrî pînă la contesă şi-i spuse că o va duce la ţărm. Se ridică apoi, o luă în braţe, o coborî în barcă şi vîsli cu ea pînă la ţărmul răsăritean. Acostă în dreptul unei cărări înguste şi o ajută pe tînără să iasă din barcă.

— Ce vei face acum, contesă ? întrebă Gösta.

Ea ridică degetul spre cer cu toată seriozitatea.

— Dacă vei fi cîndva în restrişte, contesă...

Nu fu în stare să continue, căci glasul i se opri în gît. Ea însă îl înţelese şi-i zise :

— Cînd voi avea nevoie de tine, te voi chema.

— Aş fi vrut să te apăr de toate relele, zise el.

Contesa îi întinse mîna în semn de rămas-bun, iar Gösta nu mai fu în stare să zică nimic. Mîna ei sta rece şi moale într-a lui.

Contesa nu era conştientă decît de glasurile lăuntrice care o îndemnau să plece printre străini. Abia îşi dădea seama că omul de care se despărţea era tocmai acela pe care-l iubea.

Gösta o lăsă apoi să plece şi vîsli înapoi la cavaleri. Cînd ajunse pe şlep, tremura de oboseală, părea vlăguit, şi istovit. Avea impresia că tot ce făcuse fusese munca cea mai grea din viaţa lui.

Îşi mai ţinu curajul cîteva zile, pînă ce onoarea domeniului Ekeby avea să fie salvată...

Cît au fost pe şlepuri, cavalerii n-au observat nici o schimbare la el. Gösta îşi încorda toţi nervii ca să-şi păstreze veselia şi nepăsarea de care avea nevoie pentru a salva onoarea domeniului Ekeby. Ce şansă ar fi avut jocul de hazard al cavalerilor dacă l-ar fi încercat cu feţele mohorîte şi cu inimile descurajate ?

Dacă e adevărat, cum umblă zvonul, că de astă dată cavalerii aveau pe şlepuri mai mult nisip decît fier, dacă e adevărat că pe bascula de pe promontoriul Könike puneau mereu aceiaşi drugi de fier pe care-i cîntăriseră şi mai înainte, ca să rotunjească socoteala miilor de tone, dacă e adevărat că treaba asta mersese bine datorită faptului că atît cantaragiul cît şi ajutoarele lui fuseseră bine trataţi cu ce se afla în sticlele şi în coşurile de merinde aduse de la Ekeby, vom înţelege de ce cavalerii erau veseli pe şlepurile lor încărcate cu fier.

Cine poate să ştie astăzi cum s-au petrecut lucrurile atunci ? Dacă însă a fost aşa cum a mers vorba, e sigur că Gösta nu avea timp să fie dezolat. De bucuria aventurii şi a primejdiei habar n-avea totuşi. Cu primul prilej căzu în braţele deznădejdei.

— O, Ekeby, pămînt drag al dorului meu ! îşi zicea el. Gloria ta trebuie să strălucească mereu.

După ce cavalerii căpătară recipisa de la cantaragiu, îşi încărcară fierul pe un vas de pe lacul Väner. În mod obişnuit, de altfel, transportul pînă la Göteborg era lăsat în seama căpitanilor de vase, oameni de meserie,

iar uzinele din Värmland nu se mai ocupau de fier după ce cantaragiul le elibera recipisele. Cavalerii nu voiau totuşi să facă treaba pe jumătate şi hotărîră să însoţească fierul pînă la Göteborg.

Pe drum fură loviţi însă de un dezastru. Peste noapte se porni o vijelie cumplită, iar vasul se izbi de o stîncă şi pe urmă se duse la fund cu toată încărcătura lui preţioasă. În acelaşi timp se duseră la fundul apei trîmbiţa, cărţile de joc şi toate sticlele negolite. La drept vorbind, ce importanţă mai putea să aibă faptul că fierul fusese pierdut ? Onoarea domeniului Ekeby fusese doar salvată. Fierul fusese cîntărit pe bascula de pe promontoriul Könike. Nu avea importanţă nici faptul că maiorul trimisese marilor negustori de la Göteborg o scrisoare prin care le făcea cunoscut că nu mai avea nici o pretenţie bănească de vreme ce ei nu căpătaseră fierul comandat. Domeniul Ekeby era bogat şi onoarea lui fusese salvată.

Ce-ar fi fost însă dacă porturile şi stăvilarele, minele şi cărbunăriile, vasele şi şlepurile ar fi început să povestească în şoaptă anumite lucruri ciudate ? Ce-ar fi fost dacă un freamăt din păduri ar fi dat în vileag că tot acel transport de fier fusese o înşelătorie, dacă toată lumea din Värmland ar fi susţinut că pe şlepuri nu fuseseră încărcate decît vreo cîteva tone de fier şi că naufragiul fusese pus la cale înadins ? Cavalerii săvîrşiseră însă o mare ispravă care nu putea să aducă nici un prejudiciu vechiului domeniu pe care erau adăpostiţi.

E multă vreme însă de atunci. Se prea poate ca acei cavaleri să fi cumpărat fier din altă parte ori să-l fi găsit prin alte depozite, necunoscute înainte. În această privinţă, adevărul nu va putea fi niciodată descoperit. Cantaragiul cel puţin nici nu voia să audă că fusese la mijloc vreo înşelăciune, căci el ar fi descoperit-o.

Ajungînd acasă, cavalerii aflară noutăţi. Căsătoria contelui Dohna urma să fie anulată. Contele îşi trimisese majordomul în Italia să strîngă dovezi că nu fusese legală căsătoria pe care o contractase. Solul se întoarse în cursul verii cu indicaţii satisfăcătoare. Ce anume indicaţii erau, habar n-am. Cu poveştile vechi trebuie

să fim prudenți. Ele sînt ca trandafirii vechi care-și scuturâ repede petalele dacă-i ții prea mult în mînă. Lumea spune că în Italia cununia nu fusese oficiată de un preot adevărat. Cum a fost, cum n-a fost, nu știu. Fapt e însă că tribunalul din Bro a declarat nelegală căsătoria contelui Dohna cu Elisabet von Thurn.

Tînăra femeie habar n-avea de acestea. Ea trăia printre țărani, pe meleaguri îndepărtate, dacă mai era în viață.

Capitolul XVIII • **Casa lui Liljecrona**

Printre cavaleri se afla unul pe care l-am descris de multe ori ca pe un muzicant pasionat. Era un bărbat înalt, bine legat, cu capul mare, cu părul negru și bogat. Pe vremea aceea nu avea mai mult de patruzeci de ani. Era însă urît la față, cu trăsături grosolane, și un temperament apatic. De aceea părea mai bătrîn decît în realitate. Era om bun la suflet, dar melancolic.

Într-o după-amiază și-a luat vioara subsuoară și a plecat din Ekeby, fără să-și fi luat rămas-bun de la ceilalți cavaleri. Intenția lui era să nu se mai întoarcă niciodată acolo. După nenorocirea care se abătuse asupra contesei Elisabet, se dezgustase de viața de la Ekeby.

Toată seara și toată noaptea a fost pe drum și n-a poposit nicăieri. Pe la răsăritul soarelui a ajuns în sfîrșit la o mică fermă, numită Lövdala, care era proprietatea lui.

Era dis-de-dimineață și nimeni nu-l aștepta la acea vreme. Liljecrona s-a așezat pe laviță verde din fața casei, de unde putea să-și vadă toată proprietatea. O, Doamne ! Nu se afla în toată lumea un loc mai frumos. Terenul din fața casei, puțin aplecat, era acoperit cu iarbă verde și fragedă, mai frumoasă ca oriunde. Deși era păscută de oi și se jucau copiii pe ea, era mereu

deasă şi proaspătă. Nu era cosită niciodată, dar stăpîna casei avea grijă în fiecare săptămînă să fie curăţită de vreascuri, de paie şi de frunze uscate.

Uitîndu-se bine la aleea cu nisip din faţa casei, Liljecrona îşi strînse deodată picioarele sub laviţă. In seara din ajun copiii greblaseră nisipul şi desenaseră pe el nişte figuri, pe care picioarele mari ale noului-venit le deformaseră peste măsură.

Totul prospera acolo de minune. Cei şase scoruşi care străjuiau curtea erau înalţi ca fagii şi tufoşi ca stejarii. Copaci ca aceia mai rar! Ce falnici erau, cu trunchiurile lor groase, îmbrăcate cu muşchi galben, şi cu ciorchinii lor mari de flori care-şi făceau loc prin verdele închis al frunzişului! Ei îl făcură pe Liljecrona să se ducă cu gîndul la cer şi la stelele presărate pe el. Minunat creşteau copacii acolo! Era şi o salcie bătrînă de nu puteau s-o cuprindă doi oameni cu braţele. Putredă acum şi găunoasă, cu coama arsă de trăsnet, parcă nu voia să moară. În fiecare primăvară răsăreau din trunchiul ei cîţiva lăstari proaspeţi, ca să facă dovada că salcia tot mai trăia. Mălinul din partea de răsărit a casei se făcuse atît de mare încît o acoperea în întregime cu umbra lui. Întregul acoperiş de brazde de iarbă era înălbit de petalele florilor care începuseră să cadă din acel copac.

Mestecenii grupaţi ici şi colo în boschete pe cîmpuri se simţeau ca în rai. Creşteau care mai de care, luîndu-se parcă la întrecere cu ceilalţi copaci. Unul cu coamă albă semăna cu un tei des şi tufos. Altul stătea ca o piramidă, drept şi ţeapăn, asemenea unui plop; iar altul avea crengile plecate la pămînt ca salcia-pletoasă. Nici unul nu era la fel cu celălalt, iar toţi laolaltă alcătuiau o privelişte superbă.

Musafirul se ridică apoi să dea casei ocol. Grădina era atît de frumoasă că nu-şi mai putea lua ochii de la ea. Merii înfloreau. Asta o ştia el. Îi văzuse doar în floare şi pe la alte ferme pe unde trecuse. Nicăieri nu înfloreau însă aşa de frumos ca aici, la casa lui, unde-i văzuse crescînd şi înflorind de cînd se însurase.

Începu să se plimbe pe aleile cu nisip. Meargea cu mîinile împreunate şi cu paşi uşori. Pămîntul şi co-

pacii albi băteau în trandafiriu. Niciodată nu-l bucurase o privelişte atît de încîntătoare. Cunoştea fiecare pom cum îşi cunoaşte cineva fraţii, surorile şi tovarăşii de joacă. Merii de Astrahan erau complet albi, ca şi pomii de iarnă. Florile merilor văratici erau însă trandafirii, iar ale merişorilor pitici, roşii de tot. Cel mai frumos era bătrînul măr pădureţ, ale cărui fructe mici şi amare nu se mănîncă. Încărcat şi el acum de flori, părea un troian de zăpadă sclipitoare în bătaia soarelui de dimineaţă.

Era încă devreme. Roua spălase de praf frunzele şi le făcea să sclipească. Din spatele dealului împădurit, la poalele căruia se afla ferma lui Liljecrona, începură să mijească primele raze de soare. Coamele brazilor parcă erau aprinse. Deasupra cîmpurilor de trifoi, a ogoarelor de grîu şi de secară, cum şi a celor de ovăz cu firele abia răsărite, se lăsase o ceaţă uşoară ca un văl, iar umbrele se desenau ca noaptea cînd e lună pe cer.

Liljecrona se opri să admire răzoarele de zarzavat dintre aleile grădinii. Ştia bine că erau opera gospodinei casei şi a slujnicelor ei. Acestea săpaseră pămîntul, îl greblaseră şi-l gunoiseră, smulgînd pirul şi lucrîndu-l pînă ce-l făcuseră moale şi uşor. Neteziseră apoi răzoarele şi le aliniaseră pe margini, însemnînd cu sfori şi cu beţişoare locurile de sădit şi şirurile de semănat. După ce au bătut cărărui cu picioarele, au sădit şi au pus sămînţa. Le-au venit în ajutor şi copiii, foarte bucuroşi şi cu multă rîvnă, deşi a fost pentru ei o muncă destul de grea să stea aplecaţi şi cu braţele întinse. Oricum, fuseseră de mare folos.

Tot ce era semănat începea acum să răsară. Era mai mare dragul să vezi tulpinele de mazăre şi de fasole ridicîndu-se cu ambele cotiledoane fixate pe ele! Ce frumos răsăreau morcovii şi napii! Cît de nostime erau frunzuliţele creţe de pătrunjel care se iveau de sub ţărînă, jucîndu-se parcă de-a v-aţi-ascunselea cu viaţa!

Mai era un răzor mic, cu chenarele nu prea aliniate, ale cărui pătrăţele păreau a fi nişte cartoane cu

mostrele tuturor plantelor sădite şi semănate. Era grădiniţa copiilor.

Liljecrona îşi luă în grabă vioara sub bărbie şi începu să cînte. Păsărelele nu întîrziară să-i ţină isonul în tufişul cel mare care apăra grădina de crivăţ. Dimineaţa era atît de splendidă încît nici o vietate înzestrată cu glas nu putea să tacă. Arcuşul parcă se mişca singur.

Muzicantul se plimba pe alei în sus şi în jos şi cînta de zor. „Nu există pe lume un loc mai frumos", îşi zicea el. „Ekeby nu e nimic în comparaţie cu Lövdala."

Casa lui era acoperită cu brazde de iarbă şi nu avea etaj. Aşezată la marginea pădurii, cu dealul deasupra ei, avea în faţă o vale lungă. Nu avea încolo nimic deosebit: nici lac, nici cădere de apă, nici luncă, nici parc. Era însă frumoasă, căci era un cămin paşnic, în care viaţa era uşor de trăit.

Tot ce aiurea ar fi căşunat amărăciune şi ură, aici respira numai blîndeţe. Aşa trebuie să fie într-un cămin.

Înăuntrul clădirii stăpîna casei dormea într-o odaie care dădea spre grădină. Se trezi deodată şi începu să asculte fără să facă nici o mişcare. Zîmbea numai şi trăgea cu urechea. Muzica se apropia tot mai mult de casă. La un moment dat, i se păru că muzicantul se oprise sub fereastra ei.

Nu era prima oară cînd auzea vioara cîntînd în acelaşi loc. Soţul ei se întorcea de obicei acasă ori de cîte ori cavalerii făceau o năzdrăvănie mai deocheată la Ekeby.

Liljecrona era acum la fereastra soţiei sale. Se spovedea şi-şi cerea iertare. Descrise bunei femei puterile întunecoase care îl momiseră să stea departe de tot ce-i era mai drag pe lume, de ea şi de copiii săi. El însă îi iubea. O! De bună seamă că-i iubea.

În timp ce cînta, femeia se sculă şi se îmbrăcă fără să-şi dea bine seama ce făcea. Într-atît era de captivată de muzica lui!

„Nu luxul şi traiul bun, zicea Liljecrona din vioară, m-au ademenit să plec de lîngă voi, nici dragostea pentru alte femei, nici setea de glorie, ci diversitatea ispititoare a vieţii. Am simţit nevoia să-i gust dulceaţa şi

amărăciunea, să mă bucur de bogăţiile ei. Acum însă m-am săturat de ele. Sînt obosit şi plictisit. Nu-mi voi mai părăsi căminul. Iartă-mă şi fii îngăduitoare cu mine !"

Gospodina trase atunci perdeaua şi deschise fereastra, aşa că soţul ei putu să-i vadă chipul blînd şi frumos.

Era o femeie bună şi înţeleaptă. Privirile ei erau o binecuvîntare ca şi a razelor soarelui pentru tot ce întîlnesc în cale. Conducea gospodăria şi avea grijă de toate. Unde era ea, toate creşteau şi prosperau. Era izvorul însuşi al fericirii.

Liljecrona se repezi la fereastră spre soţia lui, fericit ca un tînăr îndrăgostit. O luă apoi în braţe şi o duse sub merii înfloriţi. Îi spuse acolo cît de frumos era tot ce vedea în jurul său. Îi arătă răzoarele de zarzavat şi grădiniţa copiilor. Îi arătă şi frunzuliţele vesele de pătrunjel.

După ce se treziră, începură şi copiii să zburde de bucurie că venise tăticul lor. L-au şi luat cu asalt. Erau dornici să-i arate atîtea lucruri noi şi frumoase : moara cea mică, făcută de ei, care duduia pe malul pîrîului, cuibul de păsărele din salcie şi cei doi mînzişori fătaţi cu două zile în urmă.

După aceea, tatăl, mama şi copiii au făcut o lungă plimbare spre ogoare. Tata avea să vadă cît de deasă era secara, cît de înaltă crescuse iarba şi cum răsăreau frunzuliţele creţe ale cartofilor. Avea să vadă vacile cînd se întorceau de la păscut, să salute viţeii din grajd şi mieii de la tîrlă, să caute găinile de ouă şi să dea nutreţ cailor.

Copiii se ţinură scai după el toată ziua. Uitaseră de lecţii şi de alte treburi. Voiau să fie cu tatăl lor în toate părţile.

Seara, Liljecrona i-a distrat cu nişte cîntece vesele, iar în timpul zilei a fost pentru copiii săi un tovarăş de jocuri atît de minunat încît înainte de culcare au făcut o rugăciune fierbinte ca tatăl lor să rămînă mereu lîngă ei.

A şi rămas la Lövdala o săptămînă încheiată, vesel tot timpul ca un copil. Drag îi era căminul, dragă îi era soţia, dragi îi erau copilaşii.

Într-o dimineaţă însă, se făcu iarăşi nevăzut. Nu mai putea rezista. Fericirea îl copleşise. Ekeby era de o mie de ori mai rău, dar se afla în vîrtejul evenimentelor. Ekeby era patria visului, iar artistul se simţea acolo la largul său. Putea el trăi departe de isprăvile cavalerilor şi de lacul Löv, în jurul căruia se încinge hora zvăpăiată a aventurii ?

Viaţa îşi urma cursul liniştit la ferma lui. Toate creşteau şi prosperau sub îngrijirea blîndei gospodine. Totul se desfăşura acolo în linişte şi în chip fericit. În alte părţi erau certuri, era amărăciune. Acolo nu se plîngea nimeni. Lucrurile mergeau cum trebuiau să meargă. Ce are a face dacă stăpînului casei îi plăcea să-şi ducă viaţa la Ekeby ca un cavaler ? Se tînguie oare cineva că soarele apune în fiecare seară şi lasă pămîntul în întuneric ? Cine este de neînvins fără resemnare şi cine e sigur de izbîndă fără răbdare ?

Capitolul XIX • **Vrăjitoarea de la Dovre**

Vrăjitoarea de la Dovre colinda acum ţărmul lacului Löv. Cei care o văzuseră spuneau că era o bătrînă mărunţică şi adusă de spinare. Purta o fustă de piele şi era încinsă cu un chimir bătut cu plăci de argint. De ce ieşea ea din vizuinele lupilor şi venea la casele oamenilor ? Ce o făcea să coboare din munţi în văile înverzite ?

Vezi că ea umblă cu cerşitul. Cu toată bogăţia ei, e zgîrcită şi hrăpăreaţă. În văgăunile munţilor îşi ţine ascunse lingouri grele de argint alb, iar pe fîneţele din fundul lor pasc iarba zemoasă cirezile ei mari de vaci negre cu coarne de aur. Umblă totuşi pribeagă, încălţată cu opinci de scoarţă de mesteacăn şi îmbrăcată cu piei soioase, pe care se mai poate vedea o broderie pestriţă, îmbîcsită de slina grămădită pe ea sute de ani de-a rîndul. Luleaua ei e ticsită cu muşchi. Vrăjitoarea cere de pomană de la bogaţi, ca şi de la

săraci. Niciodată nu mulţumeşte şi niciodată nu i se pare că i s-a dat destul.

E bătrînă de tot acum. Cînd o fi zîmbit oare strălucirea tinereţii pe chipul ei lătăreţ şi pîrlit de soare, lucios de slină, pe nasul ei cîrn şi în ochii ei mici care sclipesc sub murdăria lor ca jarul din cenuşă ? Cum arăta ea oare ca fecioară la stîna de pe munte, cînd răspundea suflînd în caval la cîntecele de dragoste ale ciobănaşului de pe costişa cealaltă ?

Are cîteva sute de ani. Bătrînii nici nu-şi aduc aminte de vremea cînd încă nu cutreiera ţara. Părinţii lor au apucat-o bătrînă din tinereţe. De murit însă, tot n-a murit pînă în ziua de azi. Am văzut-o şi eu, care vă spun povestea asta.

Mare-i puterea acestei vrăjitoare ! Se trage dintr-un neam de finezi, meşteri în farmece, şi nu se ploconeşte în faţa nimănui. Tălpile ei late nu lasă urme pe pietrişul drumurilor pe care umblă. Ea poate să cheme grindina şi fulgerele. Face să se rătăcească turmele şi trimite lupii asupra oilor. Bine nu prea face ; rău însă, destul. Trebuie să te pui bine cu ea. Dacă-ţi cere singura capră pe care o ai în staul sau o jumătate de oca de lînă, dă-i şi nu cîrti. Altfel îţi piere calul, îţi arde casa, ţi se vatămă vaca, îţi moare copilul, iar gospodina care se caliceşte îşi pierde minţile.

Nimeni nu-i bucuros de vizita ei, dar cel mai cuminte lucru e s-o întîmpini cu zîmbetul pe buze. Cine poate şti de ce coboară din munţi această fiinţă aducătoare de nenorociri şi cui vrea ea să facă rău ? Oricum, nu vine numai cu gîndul să-şi umple traista de cerşetoare. E urmată totdeauna de prevestiri rele : vulpea şi bufniţa urlă fioros la asfinţitul soarelui ; nişte omizi misterioase, negre şi roşii, care scuipă otravă, se tîrăsc din pădure pînă-n pragul casei în care locuieşti.

E mîndră, nevoie mare. Are îngropată în cap marea înţelepciune a strămoşilor şi e conştientă de superioritatea ei. Pe toiagul ei sînt gravate rune de mare preţ. Nu l-ar vinde pentru tot aurul din ţinut. Ştie să descînte de vrajă şi să facă băuturi de dragoste. Cunoaşte

buruienile de leac, iar împuşcăturile ei pot ucide la depărtare de cîteva poşte. Leagă şi dezleagă vînturile.

Greu pot fi pătrunse gîndurile adunate timp de atîtea veacuri în mintea ei. Coborîtă din bezna codrilor şi din creierii munţilor sălbatici, ce-o fi crezînd ea oare despre oamenii din văi? Pentru ea, care crede în Thor, ucigătorul de uriaşi, şi în puternici zei finezi, creştinii sînt ca zăvozii care păzesc casele gospodarilor de lupi. Cumplită ca viforul, ca puterea unei căderi de apă, nu i-s dragi niciodată fiii şesului.

Ea coboară totuşi mereu de la munte să le vadă isprăvile. Lumea se înfioară cînd dă cu ochii de ea, însă vrăjitoarea pustiului trece liniştită printre oameni, ocrotită de groaza pe care o inspiră. Nimeni n-a uitat de isprăvile neamului ei, nici de ale ei. După cum pisica se bizuie pe ghearele ei, tot astfel crede şi ea în înţelepciunea ei şi în puterea descîntecelor ei de inspiraţie divină. Un rege nu e mai sigur de puterea lui decît această vrăjitoare de împărăţia groazei în care domneşte.

După ce a colindat multe sate, iat-o că a venit acum şi la Borg. Nu se sfieşte să se ducă sus, la conac. N-o ia spre bucătărie, ci urcă de-a dreptul spre treptele terasei. Opincile de scoarţă de mesteacăn şi le lasă jos pe aleea cu pietriş, împodobită pe margini cu flori. E liniştită ca şi cum ar umbla pe potecile de sus de la munte.

Întîmplarea a făcut ca tocmai atunci să apară pe terasă şi contesa Märta, dornică să admire slpendoarea acelei zile de iunie. Jos, pe alee, s-au oprit două slujnicuţe care se duceau spre cămara cu merinde. Veneau de la etuvă, unde se afuma carnea de porc. Duceau atîrnate de un băţ nişte şunci proaspăt afumate.

— Nu vreţi, doamnă contesă, să mirosiţi şunca, să vedeţi dacă-i afumată de ajuns?

Contesa Märta, care conducea pe acea vreme gospodăria de la Borg, se aplecă peste balustradă, dar în aceeaşi clipă bătrîna vrăjitoare puse mîna pe una din şunci.

Văzînd şoriciul lucios şi stratul gros de slănină, şi mirosind aroma de ienupăr a şuncilor, străina îşi zise că ei i se cuveneau acele bunătăţi, aşa că puse mîna să le înşface.

Fiica munţilor nu era deprinsă să se milogească. Doar prin harul ei înmugureau florile şi trăiau oamenii ! Gerul, vijelia pustiitoare şi potopul erau în puterea ei. De ce avea să se milogească ? Era de ajuns să pună mîna pe ceva, ca să fie al ei.

Contesa Märta habar n-avea însă de puterea ei năzdrăvană.

— Hai, cară-te, baborniţă ! îi porunci ea.

— Dă-mi şunca ! îi răspunse vrăjitoarea de la Dovre, cea care umbla călare pe spinarea lupilor.

— E nebună ! strigă atunci contesa şi porunci celor două fete să ducă şuncile la cămară.

Ochii bătrînei vrăjitoare sticleau de mînie şi de poftă.

— Dă-mi şunca ! repetă ea. Dă-mi-o ! Altfel o să fie vai şi-amar de tine !

— O dau mai degrabă coţofenelor decît ţie, babă smintită !

Bătrîna se făcu atunci foc şi pară. Ridicîndu-şi toiagul, începu să-l învîrtească în vînt cu o pornire sălbatică. Din gura ei ţîşneau nişte cuvinte misterioase. Părul din cap i se făcuse vîlvoi, ochii îi sclipeau, trăsăturile feţei i se strîmbau.

— Pe tine-or să te mănînce coţofenele ! urlă ea în cele din urmă.

Plecă apoi, bolborosind blesteme şi învîrtindu-şi furioasă toiagul. Se ducea înapoi, la urma ei. Se hotărîse să nu înainteze mai departe spre miazăzi. Fiica pustiului îşi îndeplinise misiunea cu care coborîse din munţi.

Contesa Märta rămase pe terasă, făcînd haz de pornirea nesăbuită a cerşetoarei. Rîsul îi încremeni însă pe buze, căci păsările se şi năpustiră asupra ei. I se părea că visa, dar era aievea. Coţofenele veneau s-o mănînce. Dădeau buzna din parc şi din livadă s-o sfîşie cu ghearele şi s-o ciupească cu pliscurile. Erau

gălăgioase şi rîdeau în batjocură. În faţa contesei luceau aripi albe şi negre. În urma primului stol, zburau cu o iuţeală ameţitoare toate coţofenele din partea locului. Văzduhul era cotropit de aripi albe şi negre. Culorile lor metalice sclipeau în razele soarelui de dimineaţă. Coţofenele îşi lungeau gîturile ca nişte păsări de pradă. Se îmbulzeau în cercuri tot mai strînse în jurul contesei, ciocănindu-i faţa şi mîinile cu ghearele şi cu pliscurile.

Contesa fugi repede în vestibul, avînd grijă să încuie uşa în urma ei. Se propti în ea, gîfîind de spaimă. Coţofenele rîdeau însă cu hohote şi se înghesuiau mereu afară, pe terasă.

Odată cu uşa, contesa încuiase însă frumuseţea verii şi a verdeţei, ca şi bucuria vieţii. Pentru ea n-a mai existat după aceea decît izolarea între pereţii casei cu perdelele lăsate, deznădejdea, zbuciumul şi zăpăceala vecină cu nebunia.

Ciudată o fi părînd această poveste! Totuşi e foarte adevărată. Mulţi o vor recunoaşte şi vor mărturisi că nu-i de loc o născocire.

Coţofenele s-au lăsat din zbor pe balustrada scării din faţa terasei şi pe acoperişul casei. Aşteptau, vezi bine, să apară contesa, ca să tabere asupra ei. S-au instalat pe urmă în parc şi au rămas acolo. Nimeni n-a fost în stare să le gonească. Dacă trăgea cineva cu puşca în ele, era şi mai rău. Cădea una şi-i luau locul alte zece. Uneori îşi luau zborul în stoluri mari ca să-şi facă rost de mîncare. Totdeauna rămîneau însă de strajă destule tovarăşe credincioase.

Dacă se ivea contesa Märta, dacă se uita pe fereastră, dacă dădea perdeaua o clipă la o parte sau dacă încerca să iasă pe terasă, coţofenele se şi înfiinţau. Se năpusteau fioros cu duiumul asupra conacului, băteau vajnic din aripi şi o sileau pe contesă să se refugieze cît mai departe în fundul casei.

Locuia în dormitorul de lîngă salonul roşu. De multe ori mi-a fost descrisă acea încăpere, aşa cum era pe vremea cumplită a asediului coţofenelor. Uşile şi ferestrele erau capitonate cu pături grele, iar pe duşumea

erau așternute covoare groase. Oricine intra la contesă umbla în vîrful picioarelor și vorbea numai în șoapte.

Inima contesei era cuprinsă de groază. Încărunțea pe zi ce trecea și fața i se umplea de zbîrcituri. Îmbătrînise atît de mult într-o singură lună încît era de nerecunoscut. Nu avea destulă tărie sufletească să pună la îndoială puterea odioasă a farmecelor. Noaptea se trezea din vise urîte și striga că o sfîșiau coțofenele. Toată ziua își plîngea soarta care o prigonea. Fugind de lume, și de teamă să nu vină acele păsări haine după oricine intra în camera ei, stătea tăcută, își acoperea fața cu mîinile, se legăna în jilțul ei, tristă și amărîtă, înăbușită de aerul închis pe care-l respira, iar uneori sărea alarmată și se văicărea.

Vai de viața ei! Era de plîns, în adevăr.

Nu prea mai am ce povesti despre nefericita contesă. Am spus despre ea destule lucruri triste și parcă am mustrări de cuget. În tinerețea ei a fost totuși o femeie bună la suflet și veselă. M-au delectat multe întîmplări din trecutul ei, dar nu-i locul să le istorisesc aici.

Numai că sufletul omenesc e veșnic nesătul, lucru pe care sărmana trecătoare prin lumea asta nu-l știa. El nu poate trăi numai cu plăceri și deșertăciuni. Dacă nu i se dă și altă hrană, ajunge o fiară sălbatică: le sfîșie mai întîi pe celelalte, iar la urmă se sfîșie și pe el însuși.

La drept vorbind, acesta și e tîlcul povestirii de față.

Capitolul XX • Sînzienele

Era în ziua de sînziene, ca și acum cînd scriu aceste rînduri, cea mai frumoasă vreme de peste an.

Sintram, răutăciosul proprietar de forjă de la Fors, turba pe atunci de mînie și de necaz. Era neliniștit din cauza biruinței luminii și a înfrîngerii întunericu-

lui. Se uita cu ciudă la podoaba de verdeață a copacilor și la covorul bălțat care acoperea pămîntul.

Întreaga fire se dichisise cu veșminte frumoase. Chiar și drumurile pline de praf erau împodobite pe de lături cu flori : mușcate galbene și violete, cervane și ghizdei.

Furia lui Sintram se dezlănțui și mai vajnic cînd strălucirea sînzienelor lumină culmile munților, iar dangătul clopotelor bisericii din Bro răzbătu prin văzduhul fremătător pînă la Fors, în liniștea solemnă a marii zile de sărbătoare. I se părea că Dumnezeu și lumea uitaseră că există și el pe lumea asta. Se hotărî deci să se ducă și el la biserică. Cei care se bucurau de frumusețea verii aveau să dea astfel ochii cu el, cu Sintram, cu cel îndrăgostit de noapte fără zori, de moarte fără înviere, de iarnă fără primăvară.

Se îmbrăcă repede cu șuba de lup și-și puse mănușile cele groase de blană. Dădu apoi ordin să fie înhămat la sania de curse calul cel roib și să fie atîrnați zurgălăi la hamurile cu lustru, împodobite cu scoici. Înfofolit, ca și cum ar fi avut de înfruntat un ger de treizeci de grade, luă drumul spre biserică. I se păru că tălpigele săniei scîrțîiau din cauza gerului și că spuma albă de pe spinarea calului era promoroacă. Nu simțea căldură de loc. Răspîndea frigul în jurul lui cum răspîndește soarele arșița.

Străbătu astfel cîmpia cea mare din partea de nord a bisericii din Bro, întîlnind în cale sate mari și bogate, cum și ogoare deasupra cărora zburau și cîntau ciocîrliile. Nicăieri nu mi-a fost dat să aud ciocîrliile cîntînd mai frumos ca prin acele părți. De multe ori m-am gîndit cum a putut Sintram să rămînă surd la trilurile vesele ale acestor cîntărețe minunate.

De altfel, multe lucruri l-ar fi necăjit la drumul acela, dacă s-ar fi uitat bine la ele. La ușa fiecărei gospodării ar fi văzut doi mesteceni aplecați, iar prin ferestrele deschise ar fi zărit tavanele și pereții gătiți cu podoabe de flori și de ramuri verzi. Cea mai umilă fată de oameni săraci mergea pe șosea cu un ciorchine

de liliac în mînă, iar fiecare ţărancă în drum spre biserică avea legat în maramă un bucheţel de flori.

În ogrăzile caselor erau ridicaţi armindeni cu ghirlande şi coroane atîrnate. Iarba dimprejurul lor era călcată de lumea care dansase de zor în cursul nopţii.

Devale, pe lacul Löv, se îmbulzeau plutele. Pînzele mici şi albe erau înălţate în cinstea zilei, deşi nu bătea vîntul de loc să le umfle, iar în vîrful fiecărui catarg era prinsă o coroană verde.

Pe toate drumurile se vedeau alaiuri de oameni care se duceau la biserică. Femeile erau de toată mîndreţea în straiele lor albe de pînză de casă, lucrate anume pentru acea zi. Toată lumea era îmbrăcată de sărbătoare.

Oamenii erau bucuroşi de odihna de care aveau parte după atîtea zile de muncă. Se bucurau de asemenea de căldura care făgăduia o recoltă îmbelşugată, cum şi de fragile care începuseră a se înroşi pe panta de la marginea drumului. Mulţumiţi de liniştea văzduhului, de cerul senin şi de cîntecul ciocîrliilor, ziceau :

— Se vede că e ziua Domnului.

Trecu însă atunci Sintram. Înjura şi biciuia vîrtos calul frînt de oboseală. Pietrişul scîrţîia sub tălpigele săniei, iar sunetul strident al zurgălăilor acoperea dangătul clopotelor de la biserică. Fruntea lui Sintram era încruntată sub căciulă.

Credincioşii în drum spre templu fură cuprinşi de groază. Aveau credinţa că omul din sanie era însuşi necuratul. Nici măcar în acea zi frumoasă de sărbătoare a verii nu era chip să scape de frig şi de răutatea lui. Ce vitregă era soarta cu ei !

Oamenii care se strînseseră la umbra bisericii sau la zidul scund al cimitirului, aşteptînd să înceapă slujba religioasă, rămaseră uimiţi cînd îl văzură pe Sintram înaintînd spre uşa templului. Pînă cu cîteva clipe în urmă, măreţia zilei le umpluse inima, fericiţi că se bucurau de viaţă şi de frumuseţea ei. Prezenţa lui Sintram îi făcu însă să aibă presimţiri sinistre.

Acesta intră în biserică şi se aşează la locul său, aruncîndu-şi mănuşile cele groase pe bancă cu atîta violenţă, încît zgomotul ghearelor de lup cu care erau împodobite se auzi pînă în fundul lăcaşului. Nişte femei care şedeau pe băncile din faţă leşinară cînd văzură acea dihanie păroasă. Au trebuit să fie scoase afară, la aer.

Nimeni nu avea totuşi curajul să-l ia la goană pe Sintram. Deşi tulbura liniştea credincioşilor, toată lumea se temea prea mult de el ca să-şi poată îngădui să-i spună că nu avea ce să caute acolo.

Bătrînul prim-pastor vorbi de-a surda despre însemnătatea acelei zile mari de sărbătoare. Nimeni nu asculta ce spunea el. Toţi se gîndeau numai la diavol şi la piaza-rea a aflării lui în sfîntul lăcaş.

După terminarea slujbei, răutăciosul proprietar de forjă se urcă în vîrful dealului pe care era aşezată biserica din Bro. De acolo se uita jos la strîmtoarea Broby, urmărind-o cu privirea pînă la casa parohială şi la cele trei limbi de pămînt care pătrundeau în lacul Löv. Îşi încleştă pe urmă pumnul ameninţător spre strîmtoare şi spre ţărmurile ei înverzite. După aceea îşi îndreptă privirea spre partea de miazăzi a lacului pînă la limbile albăstrii de pămînt de la capătul lui. O lăsă apoi să zboare pînă hăt-departe, la piscul Gurlita şi la Björnidet, la capătul din partea lui de sus. Văzînd şirurile lungi de munţi care încercuiesc valea spre apus şi răsărit, îşi încleştă pumnul din nou.

Era cu ochi şi cu sprîncene că, dacă ar fi avut în mînă un mănunchi de fulgere, le-ar fi slobozit cu o bucurie sălbatică peste ţinutul liniştit din preajma lui, ca să împrăştie în voie jalea şi moartea. Era atît de obişnuit să facă rău încît nu-l putea desfăta decît nenorocirea altora. Ajunsese cu vremea să nu-i fie drag decît tot ce era rău şi urît. Era mai nebun decît cel mai fioros dement dintr-un balamuc şi totuşi nimeni nu-şi dădea seama de asta.

Multe zvonuri au circulat pe urmă, după cele întîmplate în ziua de sînziene la biserica din Bro. Se spunea de pildă că, în clipa în care dascălul voia să

încuie uşa, floarea cheii s-a rupt din cauza unui mototol de hîrtie vîrît în broască. Omul l-a scos afară şi s-a dus cu el la primul-pastor. Ce credeţi că era? Un răvaş adresat cuiva de pe lumea cealaltă.

Se spunea în şoapte şi ce fusese scris în el. Primpastorul îl aruncase în foc, dar dascălul se uitase la hîrtie cînd ardea şi văzuse nişte slove roşii pe un fond negru. Ba chiar le citise. Lumea aflase astfel că răutăciosul avea de gînd să pustiască tot ţinutul cît se putea cuprinde cu ochii din turla bisericii din Bro. Voia să vadă pădurea în flăcări şi flăcările ei încingînd biserica. Voia să vadă urşii şi vulpile cuibărindu-se în casele oamenilor. Voia să vadă ogoarele pîrlogindu-se. Voia să nu se mai audă lătrat de cîine şi cîntec de cocoş. Voia să-şi servească stăpînul cu pîrjol şi ruină. Asta-i făgăduise el.

Oamenii se zbăteau tăcuţi în deznădejdea lor, dîndu-şi seama cît de mare era puterea acelui nelegiuit care ura orice vietate şi voia să facă din toată valea un pustiu înfiorător. N-ar fi pregetat ticălosul să ia în slujba lui ciuma, foametea şi războiul, ca să nimicească pe toţi cei cărora le era dragă munca cea binecuvîntată, aducătoare de bucurii.

Capitolul XXI • Zeiţa Muzica

Văzînd că nimic nu-l mai putea bucura pe Gösta Berling după ce înlesnise fuga tinerei contese, cavalerii se hotărîră să recurgă la Muzică, zeiţă care are puterea şi darul să-i mîngîie pe mulţi nenorociţi.

Odată luată această hotărîre, într-o seară din luna iulie dădură ordin să fie deschise larg uşile şi ferestrele salonului celui mare de la conacul din Ekeby, ca să pătrundă înăuntru razele soarelui de amurg şi aerul proaspăt de afară.

Husele vărgate de pe mobilă fură date la o parte, pianul fu deschis, iar vălul care acoperea candela-

brele veneţiene fu dat jos. Zgripţorii aurii care susţineau plăcile de marmură ale meselor străluceau acum iarăşi. Zînele albe dansau iarăşi pe fondul negru deasupra oglinzii. Florile de damasc sclipeau iarăşi în rumeneala amurgului. Braţe întregi de trandafiri culeşi în grădină fură aduse în salon, umplîndu-l cu mireasma lor. Erau trandafiri minunaţi, cu nume necunoscute, care fuseseră aduşi la Ekeby din ţări străine. Unii erau galbeni, curgînd în vinele lor sînge roşu ca la oameni. Alţii erau albi ca laptele, cu zimţi pe petale. Alţii erau violeţi, cu petale mari, incolore ca apa pe margini, iar alţii erau de culoare roşie-închisă cu umbre negre.

Toţi trandafirii pe care-i adusese Altringer din ţări îndepărtate, ca să desfăteze privirile femeilor frumoase, se aflau acum în salon.

Fură aduse de asemenea note, pupitre, instrumente de alamă, arcuşuri şi viori de toate dimensiunile, căci de acum înainte avea să troneze la Ekeby zeiţa Muzica pentru consolarea lui Gösta Berling.

Zeiţa Muzica alesese Simfonia Oxford a bunului Haydn şi-i pusese pe cavaleri să exerseze. Patronul Julius ţinea în mînă bagheta de dirijor, iar ceilalţi cavaleri aveau grijă fiecare de instrumentul lor. Altfel nu ar fi fost cavaleri.

Cînd totul fu gata, cavalerii îl chemară şi pe Gösta Berling. Acesta era tot slab şi descurajat. El se bucură totuşi cînd văzu salonul în toată splendoarea şi aştepta cu nerăbdare să audă muzica. Se ştie doar că pentru cel care suferă şi pătimeşte zeiţa Muzica este cea mai bună tovarăşă. E veselă şi zglobie ca un copil. E înfocată şi seducătoare ca o femeie tînără. E bună şi înţeleaptă ca bătrînii care au dus o viaţă plăcută.

Cavalerii încep să cînte dulce şi lin. Micul Ruster ia lucrurile în serios. Citeşte notele cu ochelarii pe nas, scoate din flaut tonuri uşoare, iar degetele îi joacă pe clape. Unchiul Eberhard stă încovoiat deasupra violoncelului, cu peruca lăsată pe-o ureche, în timp ce buzele îi tremură de emoţie. Berg e fudul cu fagotul său lung. Uneori uită să sufle cu toată puterea

plămînilor, dar atunci Julius are grijă să-l atingă cu bagheta pe scăfîrlie.

Totul merge de minune. Cavalerii vrăjesc notele moarte şi scot cîntece din ele. Desfăşoară-ţi mantia fermecată, zeiţă Muzică, şi adu-l pe Gösta Berling în ţara veseliei, în care e deprins a trăi!

Gösta Berling e palid şi trist. Bătrînii săi tovarăşi trebuie să-l distreze, parcă ar fi un copil. Dispăruse bucuria din Värmland.

Ştiu prea bine de ce ţineau bătrînii la el. Ştiu bine cît de lungi sînt serile iarna şi cîtă melancolie e într-o casă pustie. Îmi dau seama ce bucurie aveau toţi cînd apărea el.

Închipuiţi-vă o zi de duminică după-amiază, cînd oamenii stau la odihnă, dar nu au curaj! Gîndiţi-vă la crivăţul nemilos care aduce frigul în casă, fără ca focul din vatră să-l poată îmblînzi! Închipuiţi-vă că aveţi în odaie o singură lumînare, pe care trebuie s-o mucăriţi mereu! Gîndiţi-vă la psalmul monoton pe care-l auziţi cîntat de cineva în bucătărie!

Deodată însă se aud zurgălăi. Afară, la uşă, cineva scutură zăpada de pe picioare. Apoi intră în casă Gösta Berling. Rîde şi face glume. E numai viaţă, numai căldură. Deschide pianul şi cîntă de minune, făcînd să-i vibreze cu putere clapele vechi. Ştie să cînte din gură şi la pian orice melodie. Îi face fericiţi pe toţi ai casei.

Niciodată nu-i era frig. Niciodată nu era obosit. Omul mîhnit uita de necazuri cînd îl vedea. Ce inimă bună avea! Cîtă milă avea de cei slabi şi sărmani! Dar mintea lui! Păcat că nu i-aţi auzit pe bătrîni vorbind despre el!

Acum însă, în toiul muzicii, îl podideşte plînsul. E atît de tristă viaţa pentru el! Îşi reazemă capul pe mîini şi plînge. Cavalerii se îngrozesc. Astea nu sînt lacrimile mîngîietoare pe care zeiţa Muzica le stoarce de obicei. Gösta Berling suspină cu deznădejde. Toţi cavalerii îşi pun nedumeriţi instrumentele la o parte. Buna zeiţă Muzica, ea care ţine mult la Gösta Berling, mai că era să-şi piardă la fel curajul, dar îşi aduse aminte că avea între cavaleri un campion puternic.

Era blîndul Löwenborg, cel care-şi pierduse iubita în valurile tulburi şi care era sclavul lui Gösta Berling mai mult decît oricare altul. El se duse tiptil la pian, îl ocoli, îl pipăi cu multă băgare de seamă şi-i dezmierdă clapele cu duioşie.

Sus, în aripa cavalerilor, Löwenborg avea o masă mare de lemn pe care desenase o claviatură şi aşezase un pupitru pentru note. Ceasuri întregi şedea acolo, plimbîndu-şi degetele pe clapele albe şi negre. Acolo exersa game şi studii. Acolo cînta din Beethoven. Nu cînta alte opere decît pe ale lui Beethoven. Zeiţa Muzica îl ajuta cu mult drag, aşa că transcrisese multe dintre cele treizeci şi două de sonate ale acestuia.

Bătrînul nu cuteza totuşi să cînte din alt instrument, afară de masa lui de lemn. De pian avea o groază plină de demnitate. Îl atrăgea, dar mai mult îl speria. Instrumentul răsunător pe care au fost cîntate atîtea melodii, era pentru el un sanctuar. Niciodată n-a îndrăznit să-l atingă. Era un lucru minunat, cu numeroasele lui coarde care puteau să dea viaţă operei unui mare maestru. Era de ajuns să-şi apropie urechea de el, ca să audă pe loc răsunînd înăuntru un scherzo şi un andante. Da, pianul era adevăratul altar în faţa căruia zeiţa Muzica putea să fie adorată. El nu cîntase totuşi niciodată dintr-un astfel de instrument. Las' că niciodată nu i-ar fi dat mîna să-şi cumpere unul. La cel de la Ekeby nu cutezase însă niciodată să cînte. Nici maioreasa nu-l deschidea, de altfel, pentru el.

Auzise cîntîndu-se la pian destule polci, valsuri şi melodii de Bellman. Un instrument atît de minunat avea însă tot dreptul să se tînguie cînd era înjosit cu astfel de muzică profană. Numai Beethoven merita să fie cîntat la el. Atunci să-l fi auzit cineva!

Löwenborg îşi zise acum că venise clipa lui şi a lui Beethoven. Îşi va lua inima-n dinţi, va atinge sanctuarul şi-l va face pe tînărul său stăpîn să se bucure de armonia lui mîngîietoare.

Se aşează la pian şi începu să cînte. Nu avea de loc siguranţă şi era foarte emoţionat. Încercă vreo două tacturi, căută să prindă sunetul just, încreţi fruntea,

încercă din nou, dar pe urmă își acoperi fața cu mîinile și începu să plîngă.

Da, scumpă zeiță Muzică. Löwenborg e amărît. Sanctuarul nu e de loc sanctuar. Nu scoate tonuri clare și curate. Nu răsună cu puterea unui uragan. Nu a rămas în el nici un pic din armonia care face să vibreze paradisul. E o rablă veche și nimic mai mult.

Zeița Muzica îi făcu atunci un semn dibaciului colonel Beereucreutz. Acesta ieși afară împreună cu Ruster. Ei coborîră la aripa cavalerilor și aduseră apoi de acolo masa lui Löwenborg, pe care erau desenate clape de pian.

— Uite, Löwenborg, zise Beerencreutz cînd veni înapoi, uite că ți-am adus pianul tău! Cîntă-i acum lui Gösta!

Löwenborg nu mai plînse și începu să cînte din Beethoven pentru tînărul său prieten îndurerat. Acesta va fi iarăși vesel acum.

În capul bătrînului sună cele mai splendide tonuri. El e încredințat că Gösta aude cît de frumos cîntă. Gösta vedea de bună seamă ce bine cînta el în acea seară. Nu mai există greutăți pentru el. Execută rulade și triluri cu toată ușurința. Execută cele mai grele partituri. Păcat că nu era acolo și marele maestru, să-l audă!

Pe măsură ce cîntă, e tot mai entuziasmat. Aude fiecare ton cu o putere suprapămîntească.

„Durere, durere! cîntă el, de ce să nu-mi fii dragă? pentru că buzele ți-s reci și obrajii ofiliți? Pentru că îmbrățișarea ta înăbușe și privirile tale împietresc?

Durere, durere! Tu ești una din acele femei mîndre și frumoase, a căror dragoste e greu de cîștigat, dar care arde mai puternic decît a altora. Repudiată, te-am așezat în inima mea și te-am iubit. Ți-am dezmierdat frigul, scoțîndu-ți-l din mădulare, și dragostea ta m-a umplut de fericire.

Vai, cît am suferit! Cît m-am topit de dor, după ce-am pierdut ființa care a fost prima mea dragoste! Noapte a fost în jurul meu și în sufletul meu. M-am cufundat în rugăciuni, în rugăciuni fierbinți, de ne-

grăit. Cerul era închis pentru îndelunga-mi aşteptare. Din spaţiul presărat cu stele n-a coborît nici un înger să mă mîngîie.

Dorul meu a rupt însă vălul şi tu ai coborît în zbor la mine pe o punte de raze de lună. Ai venit scăldată în lumină, fiinţă dragă, şi cu zîmbetul pe buze. Erai înconjurată de genii voioase, care purtau cununi de trandafiri. Ele cîntau din ţiteră şi din flaut. Cît eram de fericit văzîndu-te lîngă mine!

Pe urmă însă ai dispărut. N-am găsit nici o punte de raze de lună să te urmez. Am rămas pe pămînt, fără aripi, legat de ţărînă. Tînguirea mea era ca urletul unei fiare sălbatice, ca tunetul asurzitor din cer. Am vrut să-ţi trimit solie printr-un fulger. Am blestemat pămîntul verde. Focul să ardă plantele şi ciuma să dea în oameni! Am invocat moartea şi iadul. Chinul în focul veşnic mi se părea prea puţin pentru nenorocirea mea.

Durere, durere! Astfel ai ajuns tu prietena mea. De ce nu te-aş iubi cum sînt iubite femeile mîndre şi nemiloase, a căror dragoste e greu de cîştigat, dar care arde mai puternic decît a altora?"

Aşa cînta sărmanul mistic. Cu însufleţire şi emoţie asculta cele mai minunate tonuri, încredinţat că şi Gösta le auzea, găsind mîngîiere în ele.

Gösta se uita la el. La început l-a contrariat această farsă, dar pe urmă s-a îmblînzit. Bătrînul era irezistibil cînd îl savura pe Beethoven, pe marele său maestru.

Gösta se gîndi apoi că şi acel om, atît de blajin şi de nepăsător, pătimise grozav în viaţa lui, pierzîndu-şi fiinţa cea mai dragă. Acum şedea radios şi fericit la masa lui de lemn. Omul nu avea deci nevoie de mai mult, ca să fie fericit.

Se simţi umilit.

„Cum, Gösta? îşi zise el atunci. Nu mai eşti în stare să rabzi? Tu, care ai fost călit toată viaţa în sărăcie, tu, care ai auzit fiecare copac din pădure şi fiecare bulgăre de ţărînă de pe cîmp predicînd renunţarea şi răbdarea, tu, care-ai fost crescut într-o ţară cu iarnă cumplită şi vară săracă, ai uitat ce înseamnă să rabzi şi să rezişti?

Un om trebuie să suporte, Gösta, tot ce i se întîmplă în viaţă cu inima sus şi cu zîmbetul pe buze. Altfel nu este om. Dacă ţi-ai pierdut ce ţi-a fost mai scump, regretă cît vrei şi n-ai decît să simţi oricîte mustrări de cuget, dar fii bărbat şi värmlandez ! Fii vesel şi amabil cu prietenii tăi !

Viaţa e grea şi natura straşnică. Curajul şi voia bună compensează însă asprimea lor. Altfel, nimeni nu le-ar putea suporta.

Curaj şi voie bună ! Şi unul, şi alta sînt cele mai de seamă îndatoriri ale vieţii. Nu le-ai dezminţit pînă acum şi nu le vei dezminţi nici de azi înainte.

Eşti tu oare mai rău decît Löwenborg, care stă colo la masa lui de lemn, şi decît toţi ceilalţi cavaleri, plini de curaj, nepăsători şi veşnic tineri ? Ştii prea bine că nici unul dintre ei n-a fost scutit de suferinţe în viaţa lui."

Gösta se uită la cavaleri. Ciudat ! Toţi sînt foarte gravi şi ascultă cu smerenie o muzică pe care nimeni n-o aude.

Deodată Löwenborg e trezit din visele lui de nişte hohote vesele de rîs. Îşi ridică mîinile de pe clape şi ascultă extaziat. E binecunoscutul rîs prietenos şi molipsitor al lui Gösta Berling. E muzica cea mai frumoasă pe care bătrînul a auzit-o în viaţa lui.

— N-am ştiut, dragă Gösta, că Beethoven îţi poate fi de ajutor ! exclamă el. Acum eşti iarăşi om. Aşa te vreau !

Iată cum a izbutit buna zeiţă Muzica să vindece ipohondria lui Gösta Berling.

Capitolul XXII • **Pastorul din Broby**

O, Eros, zeu atotputernic, care stăpîneşti tot universul ! Tu ştii bine că sînt în lumea asta fiinţe care par bucuroase să se sustragă puterii tale. Toate sentimentele de dragoste care unesc oamenii par moarte în inima lor. Nebunia îşi întinde ghearele spre acele fiinţe

nenorocite, dar atunci apari tu, ocrotitorul vieții, cu strălucirea și puterea ta nemărginită, iar inima uscată înflorește din nou ca toiagul lui Aron.

Nu s-a pomenit om mai avar ca pastorul din Broby, nici om mai despărțit de semenii săi prin răutate și cruzime. Nu aprindea niciodată focul în odaia lui. Ședea pe o laviță nevopsită, umbla îmbrăcat în zdrențe, se hrănea cu pîine uscată și turba de mînie cînd vedea un cerșetor la ușa lui. Își lăsa calul să moară de foame în grajd, iar finul îl vindea. Vaca lui rodea buruienile uscate de pe marginea drumului și mușchiul de pe zidurile casei. Behăitul oilor flămînde se auzea pînă la drumul mare. Țăranii îi trînteau plocon mîncarea la care nici nu se uitau cîinii lor și haine cu care nici cei mai nevoiași nu voiau să se îmbrace. Cerea cu mîna întinsă și mulțumea cu spinarea încovoiată. Cerșea de la chiaburi, ca să-i împrumute pe cei săraci. Dacă vedea un ban la cineva, nu avea astîmpăr pînă ce nu-l simțea în buzunarul său. Vai de cel care nu-i achita datoria în ziua de plată!

S-a însurat tîrziu de tot, dar mai bine nu s-ar fi însurat nici atunci! Soția lui s-a prăpădit în chinuri grele, istovită de muncă și de necazuri. Fata lui slugărea prin străini. Bătrîn acum, nu se bucura de nici o mîngîiere la vîrsta lui. Nebunia zgîrceniei nu-l slăbea nici o clipă.

Iată însă că într-o bună zi, pe la începutul lunii august, urcă dealul de la Broby o caleașcă trasă de patru cai! În ea se afla o domnișoară bătrînă și distinsă. Călătorea cu fast, avînd, pe lîngă vizitiu, un fecior și o cameristă. Venea să-l vadă pe pastorul din Broby, iubitul ei din tinerețe.

Se îndrăgostiseră unul de altul, pe vremea cînd pastorul fusese pedagog la moșia tatălui ei. Mîndria boierească îi despărțise totuși. Acum, înainte de a-și da sufletul, bătrîna urca dealul din Broby să-și vadă adoratul de odinioară. Singura bucurie pe care putea să i-o mai ofere viața era revederea iubitului ei din tinerețe.

Mergînd în caleașcă, visa. Nu se ducea parcă la căsuța umilă a unui preot sărac din vîrful dealului, ci la umbrarul răcoros din fundul parcului, unde o aștepta iubitul. Îl și vedea. Era tînăr, drăgăstos, dornic de sărutări. Știind bine că avea să-l vadă curînd, chipul lui i se arăta cu o claritate bizară. Cît era de frumos! Înfocat, plin de însuflețire, îi umplea întreaga ființă cu ardoarea extazului.

Ea era palidă, ofilită, bătrînă. Cum avea să mai fie recunoscută la cei șaizeci de ani ai ei? Nu venise însă ca să fie văzută, ci ca să-l vadă pe cel pe care-l iubise odată, pe chipul căruia vremea nu lăsase nici o urmă, ca să-l vadă pe cel care era tot tînăr, tot frumos, tot cu inima caldă.

Venea de la o depărtare atît de mare încît nu auzise nimic despre pastorul din Broby. Caleașca duruia urcînd dealul, în vîrful căruia se zărea casa lui.

— Faceți-vă pomană cu un om sărman! gemu un cerșetor pe marginea drumului. Miluiți-mă cu un gologan!

Nobila doamnă îi dădu un ban de argint și-l întrebă dacă mai era mult de mers pînă la casa pastorului.

— Păi e colo, sus, dar pe domnul paștor nu-l găsiți. Nu-i nimeni acasă.

Distinsa femeie păli parcă și mai mult la față. Dispăruse umbrarul cel răcoros. N-o aștepta în el iubitul ei. Cum își putuse închipui că-l va găsi tot acolo, după o așteptare de patruzeci de ani?

— Ce treabă aveți, doamnă, cu pastorul nostru? întrebă cerșetorul.

Primi răspuns că voia să-l vadă. Îl cunoscuse pe vremuri. I-au despărțit patruzeci de ani și patruzeci de mile. În călătoria ei, fiecare milă dăduse la o parte un an cu durerile și amintirile lui, așa că acum, aflîndu-se aproape de casa pastorului, era iarăși de douăzeci de ani, fără dureri și fără amintiri.

Cerșetorul se uita lung la străină. O vedea transformîndu-se în ochii lui dintr-o femeie de douăzeci de ani în una de șaizeci, și iarăși din șaizeci în douăzeci.

— Domnul pastor se întoarce acasă după-amiază, zise el. Cel mai bun lucru ar fi să coborîți devale la

han şi să urcaţi iar dealul după prînz, cînd de bună seamă o să-l găsiţi acasă pe domnul părinte.

În clipa următoare caleaşca în care călătorea mica doamnă ofilită cobora dealul spre han. Cerşetorul rămas pe loc tremura şi se uita după ea. Voia parcă să cadă în genunchi şi să sărute urmele roţilor.

În aceeaşi zi, la amiază, preotul din Broby se afla în faţa doamnei prim-pastor din Bro. Era ferchez, ras proaspăt, în pantofi cu catarame lucioase, cu ciorapi de mătase, cu pieptar şi manşete de dantelă.

— E o doamnă de neam mare, zise el, fiică de conte. Cum aş putea s-o primesc în casa mea sărăcăcioasă? Podelele sînt negre. Salonul e fără mobilier. Tavanul din odaia de musafiri e verde de igrasie şi mucegai. Vă rog să mă ajutaţi, doamnă. Gîndiţi-vă că-i o contesă.

— Lasă vorbă că eşti plecat la drum.

— Ţineţi seama, doamnă, că femeia a mers cale de patruzeci de mile ca să mă vadă pe mine, un om sărac. De unde să ştie ea cum o duc eu? N-am nici măcar un pat în care să se poată odihni. Nici pe feciorul ei n-am unde să-l culc.

— Să plece atunci înapoi!

— Vai, doamnă! Poate nu m-aţi înţeles. Mai bine dau tot ce am, tot ce-am agonisit cu truda mea, decît s-o las să plece înapoi fără s-o găzduiesc în căsuţa mea. Cînd am văzut-o ultima oară era de douăzeci de ani, şi de atunci au trecut, doamnă, patruzeci. Ajutaţi-mă ca s-o pot primi în casa mea. Vă dau şi bani la nevoie. Banii nu-s totuşi de ajuns într-o împrejurare ca asta.

O, Eros! Femeile te-au iubit întotdeauna. Mai degrabă fac o sută de paşi pentru tine decît unul singur pentru toţi zeii ceilalţi.

În casa prim-pastorului din Bro s-a golit tot: odăile, bucătăria, cămara. Tot calabalîcul din ea fu cărat la locuinţa pastorului din Broby. Cînd s-a întors prim-pastorul de la biserică, s-a pomenit cu casa goală şi cu bucătăria pustie. Nici tu mîncare, nici tu protopopeasă, nici tu slujnică. Ce putea să mai facă? Se împlinise voia lui Eros cel atotputernic.

După-amiază caleașca urcă din nou dealul de la Broby. Bătrîna domnișoară se temea că nici de astă dată nu va avea noroc, întrebîndu-se în sinea ei dacă se ducea în adevăr să se bucure de singura fericire pe care o mai aștepta de la viață.

Trăsura cea grea ajunse în sfîrșit la casa pastorului, dar se opri în fața bolții de la poartă. Era prea largă și bolta prea îngustă. Vizitiul plesni din bici, caii începură să zvîrle din picioare, feciorul înjura în gura mare, dar roțile dinapoi ale caleștii se înțepeniră. Contesa nu avea chip să răzbată în sălașul iubitului ei.

Apăru însă atunci cineva. Era chiar pastorul. O luă pe străină în brațe, a căror putere nu slăbise de loc, și o strînse la pieptul său cu aceeași căldură ca și odinioară, cu patruzeci de ani în urmă. Femeia se uita în ochii lui care străluceau ca și pe vremea cînd gazda nu avea decît douăzeci și cinci de ani.

O năpădi atunci un val de sentimente mai calde ca oricînd. Își aduse aminte că tot așa o purtase în brațe cîndva, urcînd-o sus, pe terasă. Ea, care crezuse că dragostea ei rămăsese vie în curgerea atîtor ani, uitase totuși ce înseamnă să fii strînsă de niște brațe vînjoase și să te uiți în niște ochi tineri, radioși.

Nu-și dădea seama că el era acum bătrîn. Îi vedea numai ochii. Ochii și atîta tot!

Nu vedea podelele negre și tavanele verzi de igrasie, ci numai ochii lui sclipitori.

Pastorul din Broby era un bărbat chipeș și frumos. Era de ajuns să se uite la ea, ca să fie frumos.

Îl auzea vorbind cu glasul său limpede, răsunător și mîngîios. Numai cu dînsa vorbea așa. Ce-i trebuia ei mobila prim-pastorului, bucatele și slujnica lui? Toate astea n-o interesau cîtuși de puțin. Era mulțumită că auzea glasul iubitului ei și că-i vedea chipul.

Niciodată în viața ei nu se simțise atît de fericită.

Cu cîtă grație și eleganță se apleca pastorul în fața ei, ca un curtean favorit în fața unei prințese. Îi spunea vorbe galante ca pe vremuri. Ea îi asculta glasul și se uita în ochii lui.

Spre seară, pastorul o luă la braț și făcură împreună o plimbare prin grădina lui pustie. Ea nu vedea în

grădină nimic urît sau părăginit. Tufele zbîrlite erau garduri vii, tunse cu îngrijire. Buruienile erau covoare netede şi strălucitoare. Alei lungi umbreau grădina, iar în firide de verdeaţă luceau statuile albe ale tinereţii, fidelităţii, dragostei şi nădejdii.

Ştia că pastorul fusese căsătorit, dar nu voia să-şi aducă aminte de acest lucru. Cum şi-ar fi putut aduce aminte de aşa ceva ? Nu avea decît douăzeci de ani, iar el douăzeci şi cinci. Era tînăr, în toată puterea. Junele acela zîmbitor putea să fie oare pastorul cel avar din Broby ? E drept că uneori ajungeau la urechile lui zvonuri de la cei aflaţi în restrişte. Pentru el nu mai existau însă vaietele celor sărmani, blestemele celor înşelaţi, sarcasmele dispreţului, ocările şi batjocura. În inima lui clocotea acum numai sentimentul curat şi inocent al dragostei.

Tînărul acela mîndru nu putea să mai ţină atît de mult la aur încît să se tîrască după el prin noroi, să-l cerşească de la drumeţi, să îndure ocări, să degere de frig şi să rabde de foame ca să-l poată căpăta. Nu putea să-şi mai lase copila flămîndă, nici să-şi mai chinuiască soţia de dragul acelui aur. Asta ar fi fost de acum încolo cu neputinţă. Cum putea el să fie un astfel de om ? Era un om bun, ca toţi ceilalţi. Nu era un monstru.

Iubita din tinereţe nu se afla acum lîngă un ticălos dispreţuit de toată lumea, lîngă un om nedemn de misiunea pe care cutezase să şi-o asume. De bună seamă că nu.

O, Eros, zeu atotputernic ! În seara asta, nu. În seara asta el nu mai e pastorul din Broby. Şi nu va fi nici mîine, nici poimîine.

A treia zi, musafira îl părăsi. Poarta fusese lărgită, iar caleaşca boierească ieşi din curte, coborînd dealul cu iuţeala cu care puteau să o ducă nişte cai bine odihniţi.

Ce vis măreţ şi minunat ! În acele trei zile cerul nu fusese întunecat de nici un nor.

Contesa plecă zîmbitoare la castelul şi la amintirile ei. N-a mai auzit pe urmă pe nimeni pomenind numele

iubitului ei și nici n-a mai întrebat de el. Voia să rămînă cu acel vis pînă la sfîrșitul zilelor ei.

Pastorul din Broby a rămas în căsuța lui pustie, plîngînd cu deznădejde. Acea femeie îl întinerise doar. Avea să fie oare de acum înainte iarăși bătrîn ? Duhul cel rău urma să-l stăpînească din nou ? Avea să fie iarăși un om nevrednic, cum fusese pînă atunci ?

Capitolul XXIII • Patronul Julius

Patronul Julius coborî din aripa cavalerilor cufărașul său dat cu vopsea roșie. Umplu o balercuță, pe care o luase cu el la multe drumuri, cu lichior de portocale, iar în lădița sculptată de merinde puse unt, pîine și brînză, șuncă și clătite umplute cu dulceață de zmeură.

Porni apoi la drum, luîndu-și rămas-bun cu lacrimi în ochi de la raiul din Ekeby. Dezmierdă pentru ultima oară bilele roase de popice și pe copiii bucălați de pe dealul pe care se afla uzina. Se duse să vadă umbrarele din grădină și peșterile din parc. Intrînd în grajduri, mîngîie caii pe crupe, luă taurul de coarne și-i lăsă pe viței să-l lingă pe mîini. În cele din urmă, cu ochii înecați în lacrimi, intră în casă, unde-l aștepta ospățul de despărțire.

Ce amară e viața ! Și cît e de întunecoasă ! În mîncare era otravă. În vin era fiere. Toți cavalerii erau, ca și el, zguduiți de emoție. Ceața lacrimilor le întuneca vederea. Cuvîntările de despărțire erau curmate de suspine. Ce amară e viața ! Existența patronului Julius avea să fie de atunci înainte o nostalgie continuă. Buzele lui n-aveau să mai zîmbească niciodată, iar cîntecele aveau să moară din amintirea lui cum mor florile toamna. Se va ofili cum se ofilește trandafirul ciupit de ger și crinul lipsit de apă. Cavalerii n-aveau să-l mai vadă niciodată pe sărmanul Julius. Acesta era întunecat de presimțiri negre ca și cîmpul peste care se lasă

umbrele norilor. Urma să plece acasă la o moarte sigură.

Cavalerii n-aveau să-l mai vadă niciodată vesel şi rumen de sănătate cum era acum în faţa lor. N-aveau să-l mai tachineze, nici n-aveau să mai facă bile de popice din obrajii lui. Boala îi atacase ficatul şi plămînii. Îi rodea şi-i sfîşia. Simţise de mai multă vreme acest lucru. Zilele lui erau numărate.

Măcar de i-ar păstra amintirea cavalerii din Ekeby după ce va muri! Măcar de nu l-ar da uitării!

Era dator să plece. Îl aştepta acasă mama lui. Se împliniseră şaptesprezece ani de cînd îl tot aştepta să vină înapoi de la Ekeby. Îl chemase acum printr-o scrisoare şi nu se mai putea împotrivi. Îşi dădea bine seama că plecarea însemna moartea lui. Voia totuşi să fie un fiu bun şi ascultător.

Adio, ospeţe divine, cîmpii frumoase, căderi superbe de apă, aventuri vesele, parchete lucioase de dans şi tu, aripă dragă a cavalerilor! Adio, viori şi cornuri de vînătoare! Adio, trai vesel şi fericit! Despărţirea de toate acestea însemna moartea.

Patronul Julius se duse apoi la bucătărie să-şi ia rămas-bun de la slugi. Toată lumea, de la jupînească pînă la bătrîna muncitoare cu ziua din curte, îl îmbrăţişă şi-l sărută cu adîncă emoţie. Fetele plîngeau şi-l căinau. De ce să moară un om atît de bun şi de vesel? De ce n-aveau să-l mai vadă?

Julius ceru să-i fie scoasă cabrioleta din şopron şi iapa din grajd. Aproape că-i pieri glasul în clipa cînd ceru acest lucru. Aşadar, cabrioleta lui n-avea să mai putrezească la Ekeby, iar bătrîna Kajsa avea să se despartă de ieslea cu care se obişnuise de atîta vreme. Nu voia s-o critice pe mama lui. Probabil că ea se gîndise mai mult la cabrioletă şi la Kajsa decît la el. Cum aveau să reziste ele la un drum atît de lung?

Cea mai dureroasă a fost însă despărţirea de cavaleri. Micul şi dolofanul patron Julius, al cărui trup era croit să meargă mai degrabă de-a rostogolul decît pe picioare, era într-o stare nespus de tragică. Îşi aduse aminte de marele atenian care golise liniştit potirul cu

otravă, înconjurat de discipolii săi înlăcrimaţi. Îşi aduse aminte şi de bătrînul rege Gustav Vasa care prezisese poporului suedez că-l va regreta atît de mult încît îl va scoate din mormînt.

În cele din urmă îi dăruie pe cavaleri cu cel mai frumos cîntec pe care-l ştia. Se gîndea la lebăda care moare cîntînd. Voia deci ca ei să-şi aducă aminte de el ca de un om superior care nu se tînguieşte, ci pleacă din mijlocul lor purtat de aripile armoniei.

După golirea ultimului pahar, după executarea celui din urmă cîntec şi după ultima îmbrăţişare, patronul Julius şi-a pus mantaua pe umeri şi a luat biciul în mînă. Toţi ochii din jurul lui erau umezi de plîns. Chiar şi ai lui erau atît de umezi că nu mai puteau desluşi nimic în faţa lor.

Cavalerii îl ridicară pe braţe cu urale puternice şi-l aşezară undeva, fără ca prietenul lor să-şi fi dat seama în ce loc anume. Se auzi o plesnitură de bici şi vehiculul se puse în mişcare, ducîndu-l pe patronul Julius spre destinaţia lui. Cînd se dezmetici, era departe, pe şosea.

E drept că tovarăşii săi cavaleri plînseseră şi fuseseră copleşiţi de emoţie. Durerea nu înăbuşise totuşi pornirile vesele din inima lor. Unul din ei — nu se ştie dacă acela fusese Gösta Berling, poetul, bătrînul războinic Beerencreutz sau vărul Kristofer cel plictisit de viaţă — făcuse aşa fel că nici bătrîna Kajsa să nu fie scoasă din grajd, nici cabrioleta cea şubredă să nu fie adusă din şopron. În schimb, fusese înhămat la o căruţă de fîn un bou mare, bălţat. După ce fuseseră aşezate în ea cufăraşul roşu, balercuţa verde şi lada cu merinde, patronul Julius, cu ochii înecaţi în lacrimi, nu fusese aşezat nici pe ladă, nici pe cufăraş, ci pe spinarea acelui bou bălţat.

Aşa e omul. E prea slab ca să înfrunte durerea în toată amărăciunea ei. Cavalerii îl plîngeau în adevăr pe acel prieten care se ducea la moarte, pe acel crin care se ofilea, pe acea lebădă care cînta în clipa ei cea din urmă. Durerea lor fu alinată însă cînd îl văzură pe sărmanul Julius plecînd călare pe spinarea unui bou,

în timp ce trupul său gros era zguduit de suspine, mîinile sale întinse pentru ultima îmbrăţişare îi căzeau în jos cu deznădejde, iar ochii săi implorau dreptate unui cer neîndurat.

Pe şosea ceaţa din faţa drumeţului începu să se împrăştie şi el băgă atunci de seamă că se afla pe spinarea unui animal cu mersul legănat. Se gîndi apoi la toate cele ce se întîmplaseră în vremea îndelungată a celor şaptesprezece ani după plecarea lui de acasă. Fără doar şi poate că bătrîna Kajsa se metamorfozase ! Schimbarea aceea se datorise oare ovăzului şi trifoiului de la Ekeby ? L-or fi auzit sau nu l-or fi auzit pietrele de pe drum şi păsărelele din tufiş, dar el a strigat atunci în adevăr :

— Naiba să mă ia, dragă Kajsa, dar nu-mi vine să cred că ţi-au ieşit coarne !

A mai chibzuit el pe urmă ce-a mai chibzuit şi s-a dat jos încetişor de pe spinarea boului, s-a suit în căruţă, s-a aşezat pe lada cu merinde şi a căzut după aceea iar pe gînduri.

Ajungînd în dreptul satului Broby, a auzit nişte glasuri cîntînd în tact :

„Cîte unu, cîte doi,
cîte şase, şapte-apoi,
se-ntorc vînătorii din Värmland la noi."

Cîntecul cu care era întîmpinat nu era însă al unor ostaşi vînători. Îl cîntau domnişoarele cele vesele de la Berga şi două din fetele frumoase ale judecătorului din Munkerud, care veneau din partea opusă pe acelaşi drum. Îşi aşezaseră legăturile cu merinde pe nişte beţe pe care le purtau pe umeri ca pe nişte arme şi înaintau voioase pe arşiţa verii, cîntînd în tact :

„Cîte unu, cîte doi,
cîte şase, şapte-apoi,
se-ntorc vînătorii din Värmland la noi."

— Încotro, domnule Julius ? strigară ele cînd îi ieşiră înainte, fără să observe norii de tristeţe care-i învăluiau fruntea.

— Am plecat din casa păcatelor şi a deşertăciunii, răspunse el. N-am vrut să mai stau între trîntori şi nemernici. Mă duc acasă la mama.

— O ! Nu ne vine să credem, strigară fetele. Cum să plece patronul Julius de la Ekeby ?

— Ba am plecat ! zise el, trîntind cu pumnul în cufăraş. Fug de Ekeby, cum a fugit Lot de Sodoma şi Gomora. Cînd se va scufunda însă pămîntul şi din ceruri va cădea ploaie de pucioasă, mă voi bucura de judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu. Vă las cu bine, fetelor, şi băgaţi de seamă : feriţi-vă de Ekeby !

Patronul Julius avea de gînd să-şi vadă mai departe de drum. Fetele nu erau însă de aceeaşi părere. Ele mergeau spre piscul Dunder şi voiau să se urce pe el. Drumul era însă lung şi le păliră cheful să meargă pînă la poalele muntelui cu căruţa lui Julius.

În cîteva clipe izbutiră să-l înduplece să le împlinească dorinţa. Patronul Julius întoarse căruţa şi porniră împreună spre piscul Dunder. În timp ce fetele se urcau în căruţă, el şedea zîmbitor pe lada cu merinde.

De-a lungul drumului creşteau bănuţi, romaniţă şi ciuboţica-cucului. Boul se oprea din cînd în cînd să se odihnească. Atunci fetele se dădeau jos să culeagă flori. Capul lui Julius fu împodobit, ca şi coarnele vitei, cu nişte cununi de toată frumuseţea. Într-un loc apărură nişte mesteceni tineri şi nişte tufişuri de arini. Fetele rupseră crengi şi pavoazară căruţa cu ele, făcînd-o să pară un crîng în toată puterea cuvîntului. Toată ziua trecu repede cu glume şi cu jocuri.

Patronul Julius era din ce în ce mai blînd şi mai luminat la faţă. Îşi împărţi merindele cu fetele şi le distră cu tot felul de cîntece. Cînd ajunseră pe culmea piscului Dunder, de unde se deschidea perspectiva unui peisaj încîntător, admirat de fete cu lacrimi în ochi, inima patronului Julius începu să bată cu putere. Cuvintele îi ieşiră ca un torent din gură şi el îşi slăvi ţara astfel :

„Värmland, ţară mîndră ca din poveşti ! De multe ori, privindu-te pe hartă, mă întrebam ce reprezinţi tu oare, dar acum îmi dau seama. Eşti o sihastră bătrînă şi

pioasă. Stai liniştită şi visezi cu picioarele încrucişate şi cu mîinile în poală. Peste ochii închişi pe jumătate e trasă căciula ta ţuguiată. Eşti o gînditoare, o visătoare sfîntă şi negrăit de frumoasă. Veşmintele tale sînt păduri întinse cu cingători de ape şi dealuri albastre. Eşti atît de simplă încît ochii unui străin nu-ţi pot vedea frumuseţea. Eşti săracă, aşa cum doresc să fie toţi cei cucernici. Stai liniştită şi te uiţi cum îţi scaldă picioarele valurile lacului Väner. La apus ai zăcăminte de fier şi mine. Acolo bate inima ta. La miazănoapte ai ţinuturile întunecoase şi pline de frumuseţe ale pustiului şi ale tainei. Acolo e capul tău visător.

Cînd te văd, uriaşă şi gravă, mi se umplu ochii de lacrimi. Eşti austeră în frumuseţea ta. Eşti contemplarea, sărăcia, renunţarea. Nu-ţi lipsesc însă trăsăturile dulci ale blîndeţii. Mă uit la tine şi te ador. E de ajuns să-mi adîncesc privirile în pădurile tale şi să fiu atins de pulpana ta, pentru ca sufletul meu să fie vindecat de orice suferinţă. Ceas de ceas şi an de an ţi-am contemplat chipul sfînt. Ce enigme tăinuieşti sub pleoapele tale plecate, tu, zeiţă a renunţării ? Ai dezlegat poate marea problemă a vieţii şi a morţii sau încă mai meditezi, tu, sfîntă uriaşă ? Pentru mine eşti păstrătoarea cugetărilor mari şi grave. Zăresc însă, tîrîndu-se pe tine şi în jurul tău, fiinţe care nu văd parcă niciodată maiestatea frunţii tale. Ele văd numai frumuseţea chipului şi a trupului tău. Aceasta le seduce atît de mult, încît uită să vadă şi restul.

Vai de mine şi de noi, copii ai provinciei Värmland ! Cerem vieţii frumuseţe şi nimic mai mult. Noi, copii ai renunţării, ai gravităţii, ai sărăciei, ne înălţăm mîinile într-o singură şi lungă rugă, ca să cerem acest bun unic, frumuseţea. Vrem ca viaţa să fie ca o tulpină de trandafir, să înflorească din dragoste, din vin şi din plăcere, şi ca rozele ei să fie la îndemîna noastră, a tuturor. Lucrurile astea le dorim noi, iar ţara noastră are trăsăturile asprimei, ale gravităţii şi ale renunţării. Ţara noastră e simbolul veşnic al meditării, iar noi nu meditäm de loc.

Värmland, frumoasă şi minunată glie !"

Astfel grăit-a patronul Julius pe culmea piscului Dunder cu lacrimi în ochi şi cu glasul tremurător al inspiraţiei. Fetele îl ascultau cu uimire, dar adînc mişcate. Bănuiau prea puţin profunzimea sentimentelor exprimate de el, chiar dacă glumea şi zîmbea.

Într-amurg, cînd s-au urcat iar în căruţă, fetele habar n-aveau încotro le ducea patronul Julius, dar se pomeniră peste cîtva timp în faţa scării conacului din Ekeby.

— Acuma, fetelor, intrăm în casă să învîrtim o horă, zise el.

Ce-au zis însă cavalerii cînd l-au văzut pe Julius cu o coroană vestejită pe pălărie şi cînd au văzut căruţa plină de fete ?

— Ştim bine că numai fetele l-au oprit. Altfel s-ar fi întors în mijlocul nostru cu cîteva ceasuri mai devreme.

Cavalerii îşi aduceau doar aminte că aceasta nu fusese prima, ci a şaptesprezecea oară cînd tovarăşul lor încercase să plece de la Ekeby, o dată în fiecare an. El uitase însă de această ultimă încercare, cum uitase şi de celelalte. Cugetul lui însă îşi dormea acum iarăşi somnul de un an.

Minunată fiinţă, patronul Julius ! Sprinten la dans şi vesel la masa de joc. Mînuia tocul, penelul şi arcuşul deopotrivă de bine. Avea o inimă caldă şi vorbe frumoase pe buze. În orice clipă îi plăcea să cînte. Ce-i foloseau însă toate aceste daruri, de vreme ce conştiinţa lui se revela numai o dată pe an, ca şi libelula care iese din adîncuri şi prinde aripi spre a trăi numai cîteva ceasuri la lumina zilei şi în strălucirea soarelui ?

Capitolul XXIV • **Sfinţii de lut**

Biserica din Svartsjö e albă şi pe dinafară şi pe dinăuntru. Pereţii, amvonul, băncile, estrada, tavanul, ferestrele, pînza altarului, toate sînt albe. Podoabe,

icoane sau pajuri nu se află în acest templu. Deasupra altarului se vede numai o cruce de lemn cu o pînză albă de in. Înainte, biserica avea altă înfăţişare. Tavanul era zugrăvit, iar înăuntrul ei se aflau o mulţime de chipuri pestriţe de piatră şi de lut.

Un meşter zugrav din Svartsjö privise cerul cîndva, într-o zi de vară, ca să observe mersul norilor. Văzuse cu acel prilej că norii albi şi strălucitori care dimineaţa tiveau zarea se urcau mereu, înălţînd pînzele ca nişte corăbii şi ridicînd steagurile ca nişte ostaşi pe cîmpul de luptă. Voiau parcă să năpădească tot cerul. Monştrii aceia, care creşteau încontinuu, se transformau în faţa soarelui şi luau tot felul de chipuri ciudate. Un leu cu gura căscată se prefăcea într-o femeie pudrată. Un uriaş cu braţele întinse se culca jos ca un sfinx visător. Unii îşi împodobeau goliciunea albă cu nişte mantii care aveau pulpane aurite. Alţii îşi puneau suliman roşu pe obraji de zăpadă.

Pe cer se vedeau cîmpii, păduri şi cetăţi cu turnuri înalte. Norii albi stăpîneau cerul şi umpleau toată bolta albastră. Ajungeau pînă la soare şi-l învăluiau.

„Ce frumos ar fi", îşi zicea piosul meşter, „dacă sufletele dornice de împărăţia cerească s-ar putea sui pe aceşti munţi, spre a fi duse de ei ca pe o navă, spre ţinta lor!"

Contemplînd astfel minunata privelişte, meşterul avu deodată impresia că norii albi de vară erau în adevăr nişte corăbii pe care pluteau sufletele celor care merg în rai. Vedea chiar acele suflete alunecînd în cete mari, împodobite cu crini şi cu cununi de aur. Văzduhul răsuna de cîntările lor. Îngeri cu aripi mari şi puternice zburau în întîmpinarea lor. Cît de multe erau! Cu cît se întindeau norii, cu atît sporea numărul lor. Se odihneau pe culcuşurile norilor ca nuferii pe oglinda lacului. Împodobeau norii cum împodobesc crinii cîmpia. Se înălţau în triumf. Norii se prăvăleau unul peste altul, ticsiţi de cete cereşti cu armuri de argint şi de cîntăreţi nemuritori, înveşmîntaţi în mantii cu pulpane purpurii.

După o bucată de vreme, meşterul a zugrăvit tavanul bisericii din Svartsjö cu gîndul de a reda norii care se înălţau vara şi duceau sufletele fericite spre împărăţia cerească. Mîna care lucrase cu pensula fusese sprintenă dar cam stîngace, aşa că norii semănau mai degrabă cu nişte cîrlionţi de perucă decît cu nişte munţi de ceaţă plutitoare. Pe sfinţi, pe de altă parte, meşterul nu-i putuse reda cum îi plăsmuise închipuirea lui, ci îi îmbrăcase ca pe oameni cu mantii lungi, roşii, sau cu caftane negre cu gulere tari, aşezîndu-le pe cap mitre de vlădici. Îi făcuse cu capete mici şi cu trupuri scunde, punîndu-le în mîini marame şi cărţi de rugăciune. Din gură le ieşeau maxime latineşti, iar sfinţilor pe care-i socotise el că erau mai ceva decît ceilalţi le făcuse strane solide pe creştetul norilor, ca să poată călători comod în ele spre veşnicie.

Toată lumea ştia doar că spiritele şi îngerii nu i se arătaseră niciciînd bietului meşter, aşa că pe nimeni nu-l prindea mirarea că el nu fusese în stare să-i reprezinte cu chipuri de o frumuseţe în adevăr cerească. Opera pioasă a harnicului meşter li s-a părut însă multor credincioşi foarte izbutită, mişcîndu-i sufleteşte destul de mult. Ea ar fi fost demnă desigur şi de admiraţia noastră.

Pe timpul cînd erau cavalerii la putere, contele Dohna a trimis însă nişte oameni să spoiască toată biserica. Zugrăveala tavanului a fost desfiinţată cu acel prilej, şi totodată şi chipurile sfinţilor.

Sărmanii sfinţi de lut!

Cine erau? Era sfîntul Olof, cu o coroană pe coif şi cu securea în mînă. La picioarele lui stătea în genunchi un uriaş. În amvon era o Iudită cu bluză roşie şi cu fustă albastră. Într-o mînă avea o spadă, iar în cealaltă, în locul capului generalului asirian, ţinea o clepsidră. Era şi regina din Saba, misterioasă, cu bluză albastră şi fustă roşie, cu un picior în formă de labă de gîscă şi cu mîna plină de cărţi sibilice. Era sfîntul Gheorghe, care şedea singur pe o bancă, balaurul şi calul de sub el fiind sfărîmaţi. Era sfîntul Cristofor cu toiagul înverzit. Era şi sfîntul Eric, cu sceptru şi

baltag, îmbrăcat cu o hlamidă lungă pînă la glezne.

Am fost de atîtea ori duminica în biserica din Svartsjö şi totdeauna am regretat lipsa acelor chipuri de sfinţi. Dacă n-ar fi fost luate de acolo, aş fi admirat strălucirea lor legendară, chiar dacă le-ar fi căzut nasurile sau picioarele, dacă li s-ar fi şters poleiala de aur ori s-ar fi decolorat.

Valul vremii i-a lipsit de bună seamă pe acei sfinţi de sceptre, de mîini sau de urechi. Aveau deci nevoie să fie reparaţi şi curăţiţi. Plictisită de atîtea meremeturi, parohia s-o fi gîndit poate să renunţe la ei. Ţăranii nu s-ar fi atins însă de ei, dacă n-ar fi fost la mijloc contele Dohna. El a fost acela care i-a pus să-i scoată afară.

De aceea l-am urît aşa cum numai un copil poate urî. L-am urît cum urăşte cerşetorul lihnit de foame pe gospodina zgîrcită care nu se îndură să-l miluiască nici cu un codru de pîine. L-am urît cum urăşte pescarul nevoiaş pe băiatul răutăcios care-i rupe plasa şi-i găureşte lotca. Nu eram oare şi eu flămîndă şi însetată în timpul acelor lungi slujbe bisericeşti? Nu-mi răpise contele pîinea cu care se hrănea sufletul meu? Nu rîvneam şi eu veşnicia şi împărăţia cerească? Contele însă îmi distrusese luntrea şi-mi rupsese plasa cu care puteam să prind chipuri sfinte.

În lumea celor vîrstnici nu există ură în adevăratul înţeles al cuvîntului. Cum aş putea eu să urăsc acum o fiinţă jalnică de teapa acelui conte Dohna, pe un smintit ca Sintram sau pe o femeie şubredă din lumea mare ca acea contesă Märta? În copilăria mea însă, i-am urît grozav. Norocul lor că plecaseră de multă vreme din lumea celor vii!

Pastorul stătea poate în amvon, vorbind credincioşilor despre pace şi armonie. Noi însă nu auzeam ce spunea el. Dacă ar fi fost totuşi acolo sfinţii dispăruţi, ce bine am fi auzit şi înţeles predica lui!

De multe ori stăteam şi mă gîndeam să aflu prin ce întîmplare fuseseră răpiţi şi distruşi acei sfinţi.

Cînd contele Dohna a cerut anularea căsătoriei, în loc s-o caute pe soţia lui şi să legalizeze acea căsătorie,

toată lumea a rămas mîhnită, știind prea bine că tînăra contesă părăsise domiciliul conjugal ca să scape de torturile pe care le îndura. Spre a recîștiga bunăvoința lui Dumnezeu și stima oamenilor printr-o faptă bună, contele Henrik se vede că s-a gîndit să repare biserica din Svartsjö. A pus așadar oameni s-o spoiască de sus pînă jos și să-i scoată zugrăveala din tavan.

El personal, împreună cu slugile sale, i-a transportat pe sfinți cu o barcă și i-a scufundat în valurile lacului Löv.

Cum cutezase el să pună mîna pe acele chipuri sfinte ? A fost parcă un făcut să fie săvîrșită acea nelegiuire. Mîna care tăiase capul lui Holofern nu mai avea oare spadă ? Uitase oare regina din Saba de știința ei ocultă, care rănea mai abitir ca o săgeată otrăvită ? Sfinte Olof, bătrîne viking, și sfinte Gheorghe, care-ai ucis un balaur, faima isprăvilor voastre a apus așadar, dar și gloria minunilor pe care le-ați săvîrșit !

Sfinții n-au ținut totuși să-și arate puterea față de distrugătorii lor. De vreme ce țăranii din Svartsjö n-au vrut să mai cumpere vopsele pentru veșmintele lor și poleială de aur pentru coroanele care-i împodobeau, l-au lăsat pe contele Dohna să-i scoată din templu și să-i arunce în fundul lacului. N-au vrut să mai rămînă în biserică, urîțind-o cu înfățișarea lor jalnică. Sărmanii ! Și-or mai fi aducînd ei aminte de vremea cînd oamenii se închinau în fața lor ?

Mă gîndeam la barca aceea cu povara ei de sfinți, care aluneca pe lac într-o seară liniștită de vară. Omul care o mîna vîslea agale, uitîndu-se cu sfială la pasagerii cei ciudați, așezați în față și la spatele bărcii. Contele Dohna, care-i însoțea, nu se temea cîtuși de puțin de ei. Îi ridica pe rînd cu brațele și-i arunca în apă. Stătea cu fruntea senină și răsufla adînc. I se părea că era un campion al credinței protestante celei mai curate. Nu s-a petrecut însă nici o minune care să-i salveze pe acei sfinți. Tăcuți și fără curaj, ei se scufundau în adînc.

Dimineața, în duminica următoare, biserica din Svartsjö strălucea de albă. Nici un chip de sfînt nu mai

tulbura liniştea evlaviei. Credincioşii încernici vedeau numai cu ochii sufletului împărăţia cerească şi chipurile sfinţilor. Rugăciunile oamenilor ajungeau la Cel de Sus pe propriile lor aripi puternice. Ei nu mai aveau nevoie să sărute pulpana sfinţilor.

O ! E verde pămîntul, sălaşul drag al omului, şi albastru cerul, ţinta mult rîvnită de el. Lumea străluceşte de culori.

De ce biserica era însă albă ? Albă ca zăpada, goală ca sărăcia, palidă ca neliniştea sufletească. Nu sclipea de promoroacă, aşa cum sclipeşte pădurea pe vreme de iarnă. Nu strălucea de mărgăritare şi dantele ca o mireasă. Era albă, căci fusese spoită cu var, fără să mai aibă chipuri de sfinţi cioplite ori zugrăvite.

În duminica aceea, contele Dohna şedea într-o strană împodobită cu flori de lîngă altar, ca să poată fi văzut şi lăudat de toţi credincioşii. Trebuia să fie slăvit că reparase băncile vechi, că făcuse de petrecanie sfinţilor cu chipuri urîte, că pusese geamuri noi la ferestre şi că spoise toată biserica. Avusese desigur tot dreptul să facă aceste lucruri. Dacă-şi pusese de gînd să-l împace pe Dumnezeu, era firesc să-i împodobească templul după toată priceperea lui. De ce ţinea însă morţiş să fie lăudat pentru atare ispravă ?

Avînd cugetul încărcat de păcate, ar fi fost dator să cadă în genunchi, rugînd pe fraţii şi surorile lui din biserică să-i ceară lui Dumnezeu să-i îngăduie prezenţa în mijlocul lor. Mai bine i-ar fi stat înfăţişarea unui răufăcător smerit, decît semeţia în faţa altarului, aşteptînd să fie lăudat că voise să se împace cu Dumnezeu.

O, conte Dohna ! Dumnezeu aştepta să te vadă pe scăunaşul pocăinţei, şi nu-ţi putea îngădui să-ţi baţi joc de oamenii care nu avuseseră curajul să cîrtească împotriva ta. El este cel atotputernic care dă glas pietrelor, cînd oamenii tac.

După terminarea slujbei şi după ce s-a cîntat ultimul psalm, lumea a rămas în biserică, iar pastorul s-a urcat în amvon, ca să facă elogiul contelui. Lucrurile n-au ajuns însă pînă acolo.

Căci uşile s-au deschis atunci în lături, lăsîndu-i să intre în templu pe sfinţii izgoniţi, jilavi de apa lacului Löv, murdari de nămolul verde şi negru. Aflaseră că urma să fie slăvit acolo cel care-i nimicise, îi scosese afară din casa Domnului şi-i aruncase în valurile reci. Bătrînii sfinţi aveau şi ei un cuvînt de spus.

Nu le plăcuse clipocitul monoton al valurilor. Erau deprinşi cu psalmii şi cu rugăciunile. Tăcuseră şi nu se împotriviseră atîta vreme cît crezuseră că numele lui Dumnezeu nu va fi luat în deşert. Lucrurile luaseră totuşi acum altă întorsătură. Contele Dohna şedea cu mare cinste în faţa altarului, aşteptînd să fie lăudat şi slăvit în sfîntul lăcaş. Sfinţii nu puteau să rabde o ocară ca asta. Au ieşit aşadar din mormintele lor din fundul lacului Löv şi au venit la biserică, unde credincioşii i-au recunoscut numaidecît. A venit numai sfîntul Olof, sfîntul Eric, cu mantia împodobită cu flori de aur, sfîntul Gheorghe şi sfîntul Cristofor. Regina din Saba şi Iudita nu erau cu ei.

După ce credincioşii îşi reveniră din uimirea lor, s-au auzit nişte şoapte în biserică:

— Cavalerii!

Sosiseră în adevăr cavalerii. Fără să spună nici un cuvînt, s-au dus întins la contele Dohna, l-au ridicat pe umeri cu strană cu tot şi l-au scos afară în curtea bisericii. N-au zis nimic şi nu s-au uitat nici la dreapta, nici la stînga. După ce l-au scos pe conte afară, au plecat în direcţia lacului. Nu se apropiase nimeni de ei. Se mărginiseră doar să-şi spună răspicat părerea. „Noi, cavalerii de la Ekeby, avem părerea noastră. Contele Dohna nu-i vrednic să fie lăudat în lăcaşul Domnului. De aceea, îl scoatem afară. Cine vrea, să-l ducă iar înăuntru."

Asta nu s-a întîmplat însă, iar cuvîntarea de slavă a pastorului n-a mai fost rostită. Norodul a ieşit apoi din biserică. Toţi credincioşii aprobau fapta cavalerilor.

Ei îşi aduceau aminte cu cîtă cruzime fusese chinuită la Borg tînăra contesă şi cît de milostivă se arătase ea cu toată lumea nevoiaşă. Nimeni nu uitase cît

de drăgălaşă era, oricine simţind o mare mîngîiere numai privind-o.

E un păcat desigur să vii cu farse la biserică. Pastorul însă, ca şi enoriaşii săi, îşi dăduseră seama că fuseseră cît pe ce să joace o farsă nedemnă lui Dumnezeu.

— Cînd oamenii tac, prind glas pietrele, au zis ei.

Cu începere din ziua aceea, contele Dohna nu mai putea să rămînă la Borg. Într-o noapte întunecoasă de la începutul lunii august, în faţa scării celei mari din faţa conacului a tras un cupeu închis. Toate slugile erau înşirate pe două rînduri de la uşă pînă la cupeu. Contesa Märta a ieşit afară, înfofolită cu şaluri şi cu un văl des pe faţă. Era condusă de fiul ei, dar tremura şi o lua cu fiori. Cu mare greutate putuse fi convinsă să iasă din casă.

După ce s-a urcat în cupeu, urmată imediat de contele Dohna, portierele au fost închise, vizitiul a plesnit din bici, iar caii au pornit în goana mare.

Cînd s-au trezit coţofenele a doua zi, contesa Märta nu mai era la Borg.

Contele Dohna şi-a petrecut pe urmă restul vieţii undeva departe, spre miazăzi.

Moşia Borg şi conacul ei au fost vîndute, schimbîndu-şi stăpînii de mai multe ori. Or fi fost dragi celor care le-au cumpărat, însă puţini dintre noii lor stăpîni s-au simţit acolo fericiţi.

Capitolul XXV • **Trimisul lui Dumnezeu**

În după-amiaza unei zile din luna august a poposit la hanul din Broby, intrînd în bucătăria lui, căpitanul Lennart, trimisul lui Dumnezeu. Era în drum spre casă la ferma lui, zisă Holgesäter, care se afla la depărtare de un sfert de milă spre nord-vest de Broby, chiar la marginea pădurii.

Atunci omul încă nu ştia că avea să fie trimisul lui Dumnezeu. Era bucuros că avea să-şi revadă căminul.

După ce trecuse prin grele încercări, era acum la doi paşi de el şi îşi zicea că, odată ajuns acasă, toate aveau să meargă bine. Habar n-avea că era sortit să fie unul din cei care nu se pot bucura de odihnă în casa lor, nici nu se pot încălzi la focul din vatra lor.

Căpitanul Lennart era de felul lui un om vesel. Dacă a văzut că nu era nimeni în bucătăria hanului, s-a şi apucat de pozne ca un ghiduş de copil. După ce a încîlcit nişte fire de urzeală la războiul de ţesut şi a scos afară roata de la vîrtelniţă, a pus mîna pe pisică şi a dat cu ea de-a azvîrlita în capul cîinelui, începînd a rîde singur cu hohote, de se cutremura toată casa de isprăvile lui.

Era nostimă priveliştea celor doi tovarăşi de joacă, pisica şi cîinele, care, stricînd vechea lor prietenie, se încăierau acum cu ghearele întinse, cu ochii sălbatici şi cu părul zbîrlit.

Alarmată de gălăgie, hangiţa veni repede şi se opri în pragul uşii, uitîndu-se la omul care rîdea de cele două animale în luptă. Îl cunoştea bine, dar cînd îl văzuse ultima oară era în duba închisorii, cu cătuşe la mîini. Cu cinci ani şi jumătate în urmă, în timpul bîlciului de iarnă din Karlstad, nişte hoţi furaseră bijuteriile soţiei prefectului : multe inele, brăţări şi agrafe, lucruri de mare preţ pentru nobila doamnă, cele mai multe fiind moştenite sau primite în dar. De găsit, n-au fost însă niciodată găsite. N-a trecut totuşi multă vreme şi s-a dat sfoară în ţară că hoţul era căpitanul Lennart de la Helgesäter.

Ţăranca nu pricepuse niciodată cum se putuse isca un zvon ca acela. Nu era oare căpitanul Lennart un om bun şi cinstit ? Trăia fericit împreună cu soţia lui, pe care o adusese în casă numai de cîţiva ani de zile, căci omul nu prea se grăbise cu însurătoarea. Nu cîştiga oare destul cu solda şi cu ferma lui ? Ce putea să-l îndemne pe un om ca el să fure nişte brăţări şi inele vechi ? Şi mai ciudat i se părea femeii că zvonul se bucurase de crezare, ba încă fusese pe deplin dovedit, căci căpitanul fusese dat afară din oştire şi degradat, fiind după toate şi osîndit la cinci ani de temniţă grea.

El însuşi declarase că fusese în adevăr la bîlci, dar plecase de acoalo înainte de a fi auzit de furt. Pe drum găsise o agrafă veche şi urîtă, pe care o dusese acasă şi o dăduse copiilor. Era însă de aur şi făcea parte din lucrurile furate la Karlstad. A fost cauza nenorocirii lui. Toată vina fusese însă a lui Sintram. El făcuse denunţul şi depusese mărturia hotărîtoare. Voise pesemne să scape de căpitanul Lennart, căci nu multă vreme după aceea i se intentase lui însuşi un proces sub acuzarea că vînduse praf de puşcă norvegienilor în timpul războiului din anul 1814. Lumea vorbea că-i fusese teamă de mărturia pe care căpitanul Lennart avea s-o dea împotriva lui. În lipsă de dovezi însă, Sintram fusese achitat la judecată.

Hangiţa nu-şi mai lua ochii de la străin. Acesta încărunţise bine şi era cam adus de spinare. O dusese greu de tot. Totuşi, era încă simpatic şi îşi păstrase firea veselă. Nu era altul decît căpitanul Lennart, care fusese naşul hangiţei şi jucase la nunta ei. Femeia se gîndea că musafirul ei va sta de acum iar sfătos de vorbă cu orice om pe care-l va întîlni în cale, că le va da copiilor gologani şi că va spune oricărei babe zbîrcite, cum avea obiceiul înainte, că se făcea, pe zi ce trecea, tot mai tînără şi mai frumoasă. Îl vedea iarăşi suindu-se pe un butoi să cînte din vioară celor care jucau hora în jurul unui arminden. Da, da!

— Cred că nu m-ai uitat, jupîneasă Karin, începu căpitanul Lennart.

Venise de fapt la han să întrebe de familia lui şi să afle dacă îl aştepta. O fi aflat poate că pedeapsa lui urma să expire pe vremea aceea.

Hangiţa îi dădu numai veşti bune. Soţia lui fusese o femeie destoinică. Ferma intrase în stăpînirea altuia, dar ea o luase cu arendă de la noul proprietar. Încolo, îi mersese bine. Copiii erau sănătoşi şi frumoşi de mai mare dragul. Toţi îl aşteptau. Căpităneasa, femeie serioasă, nu prea îşi spunea gîndurile cînd vorbea cu lumea străină, dar hangiţa ştia bine că, în lipsa soţului, nimeni nu mîncase cu lingura lui, nici nu-i luase locul pe scaun.

Nu trecuse peste vară o zi de la Dumnezeu fără ca ea să se urce în vîrful dealului de la Broby, doar l-o vedea pe căpitan venind din vale spre casă. Îi pregătise haine noi de stofă ţesută în casă, pe care le cususe mai mult ea, cu mîinile ei. Oricine putea să-şi dea seama că era aşteptat, chiar dacă soţia lui nu spunea nimic.

— Ai mei nu cred, va să zică, că-s vinovat ? întrebă căpitanul Lennart.

— Asta nimeni n-o crede, domnule căpitan, răspunse ţăranca.

Căpitanul Lennart simţi că nu mai putea să rămînă la han şi voi să plece acasă.

S-a întîmplat însă să dea afară peste nişte prieteni vechi şi dragi. Cavalerii din Ekeby tocmai sosiseră la han. Fuseseră invitaţi de către Sintram să-i serbeze ziua naşterii. Cavalerii nu pregetară o clipă să strîngă mîna ocnaşului şi să-i ureze bun-sosit. Acelaşi lucru îl făcu şi Sintram.

— Dragă Lennart, îi zise el, fii sigur că Dumnezeu a avut un gînd bun cu tine.

— Taci, nemernicule ! strigă căpitanul Lennart. Ai scăpat de spînzurătoare ca prin urechile acului. Ştiu bine că n-ai scăpat prin graţia lui Dumnezeu.

Ceilalţi începură să rîdă. Sintram nu se supără însă cîtuşi de puţin. Nu se împotrivea niciodată ca lumea să facă aluzie la legămîntul său cu diavolul.

Cavalerii îl aduseră apoi pe căpitanul Lennart iarăşi la han, ca să ciocnească împreună un pahar de bun-sosit. Pe urmă era liber să se ducă acasă, ceea ce din nefericire nu s-a întîmplat. Căpitanul nu băuse timp de cinci ani nici un fel de băutură spirtoasă. Poate nici nu pusese toată ziua ceva în gură şi, afară de asta, era şi istovit de lungul drum pe care îl făcuse. Au fost prin urmare de ajuns cîteva pahare ca să-l ameţească.

Văzîndu-l că nu-şi mai dădea seama ce face, cavalerii îl siliră să bea un pahar după altul, dar fără nici un gînd rău. Dimpotrivă, aveau numai gînduri bune faţă de un prieten care cinci ani în şir nu mai simţise pe limbă gustul vinului.

Căpitanul Lennart era de altfel un om foarte cumpătat. Își poate închipui oricine că nu avusese de gînd să se îmbete, ci să plece acasă, la soție și la copii. În loc de asta, s-a culcat însă pe lavița din cîrciumă și a adormit.

Pe cînd zăcea așa pe laviță, cu totul inconștient, Gösta Berling a făcut rost de un cărbune și de niște zeamă de afine și i-a zugrăvit fața, dîndu-i o înfățișare de adevărat criminal, parcă taman potrivită pentru unul care venea de-a dreptul de la ocnă. I-a făcut un ochi negru, o cicatrice roșie pe nas, i-a tras părul pe frunte în plete încîlcite și i-a mînjit toată fața.

După ce s-a făcut haz cîteva clipe, Gösta a vrut să-i spele murdăria.

— Lasă-l așa, a zis Sintram, să vadă și el cum arată, cînd s-o deștepta. O să-i placă.

Gösta l-a lăsat deci așa, iar cavalerii nu s-au mai gîndit la căpitan. Cheful a ținut toată noaptea. Au plecat de la han în zorii zilei. În capetele lor era mai mult vin decît minte sănătoasă.

Chestiunea se punea acum ce aveau de făcut cu căpitanul Lennart.

— Îl vom duce acasă, a zis Sintram. Să vedeți ce bine o să-i pară soției lui! O să ne distreze și pe noi surpriza ei. Mă gîndesc cu emoție la scena la care vom asista. Da, da, haidem acasă cu el!

Ideea le-a surîs tuturor. O, desigur! Ce bucuroasă avea să fie vrednica gospodină de la Helgesäter!

L-au scuturat apoi zdravăn pe căpitan, ca să-i treacă mahmureala, și l-au urcat în una din trăsurile pe care le aduseseră în fața hanului niște grăjdari somnoroși. Toată ceata de cheflii a pornit pe urmă spre Helgesäter. Unii moțăiau, gata să cadă jos din trăsură, în timp ce alții cîntau mereu, ca să rămînă treji. Făceau cu toții impresia unor zurbagii cu mutrele tîmpe și cu obrajii buhăiți de băutură.

Au ajuns totuși la destinație, au lăsat caii în curtea din spatele casei și apoi s-au îndreptat cu oarecare solemnitate spre scara principală. Beerencreutz și Julius îl duceau pe căpitan de braț între ei amîndoi.

— Prinde curaj, îi ziseră ei. Uite c-ai ajuns la tine acasă ! Nu vezi că eşti acasă ?

Căpitanul deschise ochii, aproape dezmeticit. Era mişcat că prietenii săi îl aduseseră acasă.

— Dragii mei, zise el, adresîndu-se tuturor. L-am rugat pe Dumnezeu să-mi spună ce rău am făcut eu în lumea asta, ca să trec prin cîte am trecut.

— Lasă-te acum de predici, Lennart, se răsti Beerencreutz la el.

— Daţi-i voie să spună ce-are de spus, făcu Sintram. Vorbeşte foarte frumos.

— L-am rugat şi n-am înţeles, dar înţeleg acum. Dumnezeu a vrut să-mi arate ce buni prieteni am. Prieteni care mă aduc acasă, ca să fiu fericit şi să mă bucur de fericirea soţiei mele. Soţia mea mă aşteaptă doar ! Ce importanţă au cinci ani de mizerie faţă de o bucurie atît de mare ?

Nişte pumni grei bătură apoi la uşă. Cavalerii nu mai aveau timp să asculte ce spunea Lennart.

Se auzi atunci mişcare în casă. Slujnicele se treziră şi îşi iţiră capetele la ferestre. Se îmbrăcară la repezeală, însă nici una nu avu curajul să deschidă uşa, văzînd atîta liotă de oameni în faţa casei. În cele din urmă, cineva trase zăvorul şi apăru însăşi căpităneasa.

— Ce doriţi ? întrebă ea.

Răspunse atunci Beerencreutz :

— L-am adus acasă pe soţul tău.

Cavalerii îl împinseră apoi pe căpitan spre soţia lui. Aceasta îl văzu mergînd spre ea pe două cărări, beat, cu o mutră de criminal.

Femeia făcu un pas înapoi, iar Lennart se luă după ea cu braţele întinse.

— Ai plecat ca un hoţ, izbucni căpităneasa, şi te întorci ca un zurbagiu de rînd !

Zicînd vorbele astea, voi să intre în casă.

Neputînd-o înţelege, Lennart dădu s-o urmeze, dar femeia îi repezi un brînci în piept.

— Crezi poate că am de gînd să primesc în casă un om ca tine, făcîndu-l stăpînul ei şi al copiilor mei ?

Uşa fu închisă apoi iarăşi, iar zăvorul fu tras.

Căpitanul Lennart se propti în uşă şi începu s-o zgîlţîie.

Cavalerii nu se putură înfrîna şi izbucniră în hohote de rîs. Prietenul lor fusese atît de sigur de soţia lui, iar ea nici nu voia să ştie de el. Lucrul acesta li se păru destul de amuzant.

Auzindu-i chicotind, căpitanul se repezi la ei, gata să-i lovească. Cavalerii se dădură la o parte şi o zbughiră la fugă spre trăsurile lor. Lennart se luă atunci după ei, dar se poticni de o piatră şi căzu jos. Se ridică iar, dar nu-şi mai urmări prietenii. În zăpăceala lui îi veni atunci o idee : nimic nu se întîmplă în lumea asta fără voia lui Dumnezeu. Absolut nimic.

— Unde vrei să mă duci, Doamne ? Nu-s decît un fulg purtat de suflarea Ta. Sînt în mîinile Tale. Unde vrei să mă duci ? De ce-mi închizi uşile casei ?

Şi se îndepărtă astfel de căminul său, cu credinţa că împlinea voia Celui de Sus.

Cînd răsări soarele, se afla în vîrful dealului de la Broby şi se uita în vale. Bieţii oameni din vale habar n-aveau că se apropia mîntuitorul lor. Nici unul din cei nevoiaşi şi oropsiţi nu împletise cununi din crenguţe veştejite de afin să le atîrne la uşa colibei lor. În pragurile lor, pe care el avea să le calce curînd, nu se vedeau frunze mirositoare de levănţică, nici flori de cîmp. Mamele nu-şi ridicau copiii în braţe, ca să-l vadă pe mîntuitor venind spre ei. Gospodinele nu făcuseră curăţenie în colibele lor, acoperindu-le vetrele înnegrite de fum cu ienupăr mirositor, iar bărbaţii lor nu hărniceau pe ogoare ca să-i desfăteze ochii cu privelişte a semănăturilor şi a şanţurilor săpate cu îngrijire.

Căpitanul Lennart îi văzu plini de amărăciune. Bîntuise seceta. Lanurile erau pîrjolite de arşiţă. Nimeni nu se gîndea să are pămîntul în vederea unei recolte noi. Se uită spre munţii albaştri din zare şi spre ţinuturile înnegrite pe care arseseră pădurile. Mestecenii de la marginea drumurilor erau aproape nimiciţi de secetă. Numeroasele semne mărunte care i se arătau, mirosul de borhot care ajungea pînă la el pe cînd trecea pe

lîngă niște gospodării, gardurile dărăpănate și cantitatea neînsemnată de lemne aduse acasă și tăiate pe care o vedea prin curțile oamenilor, îi spuneau cu prisosință cît de nevoiașă era lumea din partea locului și de ce își găsea ea mîngîierea numai în nepăsare și rachiu.

Era poate bine pentru el că vedea acele lucruri, ca unul căruia nu-i era dat să vadă bucatele înverzind pe ogoarele sale și focul arzînd în vatra propriului său cămin, care n-avea parte să-și dezmierde copilașii, nici nu se bucura de sprijinul unei soții devotate. Pentru unul ca el, greu lovit de soartă, era poate bine că mai era și altă lume necăjită, căreia putea să-i aline durerea. Era poate bine pentru el că vremurile erau atît de vitrege, nevoiașii luptîndu-se din greu cu lipsurile și sărăcia, pe cînd alții, favorizați de soartă, erau puși pe atîta să le facă numai rău.

Stînd pe dealurile de la Broby, căpitanul Lennart începu să reflecteze că Dumnezeu avea poate nevoie de el.

Cavalerii nu-și dădeau de loc seama cît erau de vinovați de purtarea căpitănesei. Sintram tăcea. Lumea din împrejurimi o critica fără înconjur pe soția care refuzase să-l primească în casă cu brațele deschise pe un om atît de bun. Oricine încerca să vorbească despre el cu dînsa, era repezit. Nici nu voia să audă de numele lui. Căpitanul Lennart nu făcea nimic ca s-o îmbuneze.

Era într-o zi, cîtva timp după întîmplările de mai sus. În satul Högberg zăcea pe patul de moarte un țăran bătrîn. Fusese împărtășit și aștepta, sleit de puteri, să-și dea sufletul. Fără astîmpăr, ca orice om care se pregătește să plece la un drum atît de lung, cerea mereu să i se mute patul din cuhnie în odaie și iarăși din odaie în cuhnie. Din horcăielile lui și din vederea lui slăbită, familia își dădea seama mai mult decît din orice alte semne că sfîrșitul i se apropia.

În jurul său se aflau soția, copiii și slugile. Fusese un om norocos, avut și cu vază. Pe patul de moarte nu se simțea părăsit, deși nici un străin nu se afla lîngă el. Bătrînul vorbea despre sine în fața lui Dumnezeu, iar cei din jurul său întăreau prin suspine și asigurări că tot ce spunea muribundul era adevărat.

— Am fost un om harnic şi un bun gospodar, zicea el. Am ţinut la soţia mea ca la ochii din cap. Pe copii i-am crescut bine şi le-am purtat de grijă. N-am avut darul beţiei şi n-am întrecut niciodată măsura. N-am gonit calul la deal şi n-am lăsat vacile să-mi moară iarna de foame. Oile nu mi le-am lăsat niciodată vara netunse.

Slugile repetau lîngă el ca un ecou, cu lacrimi în ochi:

— Da, a fost un bun gospodar. N-a gonit calul la deal, iar vara nu şi-a lăsat oile netunse.

Fără a fi observat de cineva, a intrat atunci în casă un om sărman ca să ceară ceva de mîncare. Auzind ce spunea bătrînul cu sufletul la gură, s-a oprit în prag.

Muribundul zise mai departe:

— Am rărit pădurea şi-am secat bălţile de pe cîmp. Pe ogor am tras cu plugul brazde bune. Hambarul l-am făcut de trei ori mai mare decît era pe vremea tatălui meu, ca să încapă în el de trei ori mai multe bucate. Din taleri albi am făcut trei potire de argint, în loc de unul cît făcuse tata.

Cuvintele bătrînului l-au impresionat pe străinul din prag. Acesta îl auzea spovedindu-se ca la duhovnic. Slugile şi copiii îi întăriră din nou cele ce spusese:

— Da, da. Pe ogor a tras cu plugul brazde bune.

— Sper că bunul Dumnezeu mă va primi în împărăţia cerului, a mai zis bătrînul.

— Da, da, Dumnezeu o să-l primească în împărăţia cerului, au zis slugile.

Străinul de la uşă a auzit şi aceste vorbe, dar l-a cuprins groaza. Vreme de cinci ani, care i se păruseră un veac, ce alta fusese el decît o jucărie, un fulg purtat prin văzduh de suflarea lui Dumnezeu?

El înaintă apoi spre muribund şi-l apucă de mînă.

— Dragul meu prieten, i se adresă el cu glasul tremurător de emoţie. Gînditu-te-ai oare cine-i Domnul în faţa căruia te vei afla curînd? E un Dumnezeu mare şi straşnic. Ogorul Lui e tot pămîntul. El călăreşte vijelia. Ceruri fără sfîrşit se cutremură sub picioarele Lui. Iar tu stai înaintea Lui şi-i spui: „Am tras cu plugul brazde bune, am semănat secară, am tăiat păduri". Ce

zor ai să te făleşti în faţa lui Dumnezeu ? Au vrei să te măsori cu El ? Habar n-ai cît de mare e puterea Domnului, spre a cărui împărăţie eşti pe cale să porneşti !

Bătrînul holbă ochii şi începu să se strîmbe la faţă, gîfîind tot mai anevoie.

— Nu te înfăţişa înaintea lui Dumnezeu cu vorbe de îngîmfare ! îi zise străinul. Oamenii care sînt puternici în lumea asta sînt ca pleava de la treier pe aria Domnului. Îndeletnicirea Lui de toate zilele e să făurească sori. El sapă mările şi ridică munţii. El îmbracă pămîntul cu plante. E un muncitor fără seamăn şi nu te poţi măsura cu El. Apleacă-te înaintea Lui, fiinţă trecătoare ce eşti ! Fii smerit înaintea Stăpînului şi Domnului tău. Vijelia Lui se dezlănţuie deasupra ta. Mînia Lui te poate trăsni în orice clipă. Apleacă-te ! Apucă-te de pulpana hlamidei Lui şi roagă-l să te apere. Fii smerit şi cere-i iertare. Umileşte-te în faţa Creatorului tău !

Ochii muribundului se deschiseră larg. El îşi împreună mîinile, dar faţa lui era radioasă. Horcăitul încetă.

— Fiinţă trecătoare ! exclamă străinul. Deoarece te-ai smerit în clipa cea de pe urmă înaintea lui Dumnezeu, poţi rămîne încredinţat că El te va lua în braţe ca pe un copil şi te va duce în împărăţia cerurilor.

Bătrînul îşi dădu apoi sufletul cu cel din urmă suspin. Căpitanul Lennart îşi plecă atunci capul şi începu să se roage. Cei aflători în cameră făcură la fel.

Cînd îşi ridicară toţi privirile, bătrînul ţăran îşi dormea somnul de veci. În ochii lui străluceau parcă reflexele unor vedenii superbe. Gura îi zîmbea, iar chipul său era frumos. Îl văzuse pe Dumnezeu.

— Sufletul tău mare, gîndeau cei care-l priveau pe răposat, a rupt lanţurile care-l legau de pămînt. În clipa ta cea din urmă te-ai înălţat la Creatorul tău. Te-ai smerit înaintea Lui, iar El te-a luat în braţe ca pe-un copil.

— L-a văzut pe Dumnezeu, zise feciorul mortului, închizîndu-i ochii.

— A văzut cerul deschizîndu-se în faţa lui, adăugară plîngînd ceilalţi copii şi slugile.

Bătrîna văduvă strînse mîna căpitanului Lennart, tremurînd de emoţie.

— L-aţi mîngîiat în clipa cea mai grea, domnule căpitan.

Căpitanul rămase mut. Se pomenise cu harul cuvintelor şi faptelor mari. Nici el nu ştia cum îi venise. Tremura ca un fluture cînd iese din crisalidă şi prinde să zboare în razele soarelui, strălucitoare ca şi el.

Începînd din acea zi, căpitanul Lennart se simţi atras spre lumea celor sărmani. Altfel s-ar fi dus acasă, să-şi arate în faţa soţiei chipul cel adevărat. Acum însă era încredinţat că Dumnezeu avea nevoie de el. Rămase deci ca misionar al Domnului, spre a veni în ajutorul celor oropsiţi de soartă. Vremurile erau grele şi nevoile mari, dar bunătatea şi înţelepciunea puteau să aducă foloase mai mari decît aurul şi puterea.

Într-o zi, căpitanul Lennart se duse la ţăranii săraci din părţile piscului Gurlita. Aceştia se zbăteau în nevoi cumplite. Cartofi nu mai aveau de loc şi nici secară nu puteau semăna pe ogoarele lor secătuite, lipsindu-le sămînţa trebuincioasă.

Căpitanul a trecut atunci lacul cu o luntre şi s-a dus la Fors, ca să-l roage pe Sintram să le facă rost acelor ţărani de secară şi de cartofi. Sintram l-a primit bine. S-a dus cu el la hambarele mari ticsite cu grîne, cum şi în pivniţele în care-i rămăseseră destui cartofi din recolta anului anterior, dîndu-i voie căpitanului să umple toţi sacii şi toţi desagii pe care-i adusese cu el.

Văzîndu-i luntrea, Sintram i-a spus că era prea mică pentru o povară atît de grea. Răutăciosul dădu poruncă să fie încărcaţi toţi sacii pe una din bărcile sale mari şi o însărcină pe sluga sa, Mons, un bărbat voinic, să treacă lacul spre a duce povara în partea cealaltă. Căpitanul Lennart a rămas singur în luntrea lui goală, mergînd în urma lui Mons care era mare meşter la vîslit. Străbătînd frumosul lac, căpitanul se gîndea visător la soarta seminţei pe care o căpătase. Aceasta urma să fie împrăştiată pe ţărîna unor pîrloage, printre pietre şi cioturi, pe care avea să încolţească totuşi şi să prindă rădăcini. Se gîndea la firele moi şi verzi care aveau să îmbrace pămîntul, închipuindu-şi că se apleca să le dez-

mierde vîrfurile. Se mai gîndea că acele sărmane fire plăpînde aveau să fie apucate de toamnă şi de iarnă, dar că ele vor prinde putere şi curaj la sosirea primăverii, ca să poată creşte atunci în voie. Inima lui de vechi ostaş se bucura la gîndul că acele fire aveau să ajungă mai tîrziu tulpine drepte şi înalte de cîţiva coţi, cu spice în vîrful lor. Puful din pistiluri va tremura, pulberea din stamine se va urca pînă la coama pădurii, iar după oarecare luptă şi frămîntare spicele se vor umple văzînd cu ochii cu grăunţe fragede şi dulci. După ce holda va fi secerată şi paiele vor cădea, îmblăciul va bate spicele şi moara va măcina grăunţele, prefăcîndu-le în făină, iar după ce făina va ajunge pîine în cuptor, cîtă foame avea să potolească sămînţa pe care căpitanul o vedea în barcă înaintea lui!

Sluga lui Sintram trase la schela oamenilor de la Gurlita şi o sumedenie de flămînzi dădură buzna la barca binefăcătorului lor. Mons le zise atunci, după cum îi poruncise stăpînul său:

— Oameni buni, stăpînul meu v-a trimis aici malţ şi sămînţă. A auzit că aveţi rachiu.

Oamenii erau nebuni de bucurie. Se repeziră la barcă şi săriră în apă să pună mîna pe saci şi pe desagi. Căpitanul Lennart avea însă alte gînduri. Veni repede şi el, dar se supără cînd văzu ce aveau de gînd să facă acei oameni. El voia ca ţăranii să capete cartofii pentru mîncare, iar secara ca sămînţă. Nici prin gînd nu-i trecuse să ceară malţ pentru ei.

Strigă la oameni să nu se atingă de saci. Ei însă nu-i dădură ascultare.

— Nisip să se facă secara în gura voastră, iar cartofii pe care-i veţi mînca să ajungă pietre în stomacul vostru! strigă el cu mînie, văzîndu-i că puneau mîna pe sămînţă.

În aceeaşi clipă căpitanul Lennart săvîrşi parcă o minune. Un sac de care trăgeau două femei se rupse şi ele văzură că înăuntru nu era decît nisip. Bărbaţii care ridicaseră sacii cu cartofi îşi dădură seama că erau grei ca şi cum ar fi fost umpluţi cu pietre.

Nisip şi pietre, asta era tot ce se afla de fapt în toţi sacii. Ţăranii înlemniră de groază, uitîndu-se la făcăto-

rul de minuni pe care Dumnezeu îl trimisese la ei. Însuşi căpitanul Lennart rămase o clipă înmărmurit. Numai Mons cel voinic se prăpădea de rîs.

— Pleacă înapoi, îi zise căpitanul Lennart, pînă nu-şi dau seama ţăranii că ai adus în saci numai nisip şi pietre. Altfel mă tem că-ţi cufundă barca în lac.

— Ba nu mă tem de loc ! zise omul.

— Pleacă totuşi, îi dădu zor căpitanul cu un glas atît de autoritar încît omul o şi luă din loc.

Pe urmă, căpitanul Lennart îi lămuri pe ţărani că Sintram îi amăgise. Oamenii însă erau încredinţaţi că se întîmplase o minune. Zvonul se răspîndi repede şi, întrucît oamenii din popor sînt de obicei foarte superstiţioşi, căpătară convingerea că Lennart era un făcător de minuni. Ceea ce îl făcu să aibă o mare influenţă asupra ţăranilor, care-l priviră pe căpitan ca pe un trimis al lui Dumnezeu.

Capitolul XXVI • Cimitirul

Era o seară frumoasă din luna august. Lacul Löv era limpede cum e cristalul. Munţii erau învăluiţi de negură. Vremea începuse a se răcori.

Colonelul Beerencreutz, cel cu mustaţa albă, scurt de statură, viguros ca un atlet, coborî pe ţărmul lacului cu un pachet de cărţi de joc în buzunarul de la spate şi luă loc într-un ceam. Era însoţit de maiorul Anders Fuchs, vechiul său tovarăş de arme, şi de micul flautist Ruster, care fusese toboşar în regimentul de vînători al provinciei Värmland şi-l urmase pe colonel mulţi ani de-a rîndul ca prieten şi slujitor.

Pe malul celălalt al lacului se află cimitirul neîngrijit al comunei Svartsjö, presărat cu cruci de fier, strîmbe şi dărăpănate, şi ticsit de bulgări de ţărînă ca un ogor părăginit. Era acoperit cu pir şi cu buruieni, care creşteau acolo să le spună oamenilor că viaţa nici unuia dintre ei nu seamănă cu a celuilalt, deosebindu-se una de alta ca frunzele acelor buruieni. Nu se găsesc

acolo nici alei cu pietriş, nici copaci umbroşi, afară de teiul cel mare de la mormîntul uitat al unui diacon de pe vremuri. De jur împrejur e un zid înalt de piatră. E un cimitir sărăcăcios şi mohorît, urît ca chipul unui om zgîrcit, ofilit de plînsetele celor cărora le-a furat fericirea. Cei care odihnesc acolo, după ce au fost prohodiţi cu psalmi şi rugăciuni, sînt totuşi fericiţi. Numai Acquilon, marele cartofor, cel care a murit anul trecut la Ekeby, a trebuit să fie îngropat dincolo de zidul împrejmuitor. Omul acela care fusese atît de mîndru şi de cavaleresc, războinic viteaz şi vînător semeţ, cartofor care jongla cu norocul, pierduse în cele din urmă moştenirea copiilor săi, tot ce agonisise el însuşi şi tot ce-i economisise soţia. O părăsise, atît pe ea, cît şi pe copii, de mulţi ani de zile, ca să ducă o viaţă de cavaler la Ekeby. Într-o seară din vara trecută pierduse la cărţi pînă şi ferma care-i întreţinea familia. În loc să caute să-şi repare greşeala, îşi zburase creierii. Cadavrul sinucigaşului a fost înmormîntat însă dincolo de zidul acoperit cu muşchi al acelui cimitir sărac.

După moartea lui, numărul cavalerilor se redusese la doisprezece. Nu mai venise nimeni să ocupe locul al treisprezecelea, decît doar demonul negru care apăruse în seara de Crăciun pe gura furnalului.

Cavalerii aveau credinţa că soarta lui Acquilon fusese mai crudă decît a celor dinaintea lui. De ştiut, ştiau doar bine că unul din ei trebuia să moară în fiecare an. Ce le păsa lor de asta ? Cavalerii nu trebuie să îmbătrînească. Dacă ochii lor şterşi nu mai erau în stare a deosebi cărţile de joc, dacă mîinile lor tremurătoare nu mai puteau ridica paharul, ce mai însemna viaţa pentru ei şi ce mai însemnau ei pentru viaţă ? Să zaci însă ca un cîine lîngă zidul cimitirului, unde iarba care te acopere nu se bucură niciodată de odihnă, călcată de oile care o pasc sau răscolită de sapă şi de plug, drumeţii călcînd-o şi ei fără să-şi încetineze paşii, iar copiii hîrjonindu-se pe ea cu rîsete şi glume, să zaci acolo unde zidul de piatră nu va îngădui nici unui sunet să ajungă în ziua cînd îngerul îi va chema cu

trîmbiţa pe morţii din cimitir la judecata de apoi, cît e de îngrozitor!

Beerencreutz vîsleşte acum pe lacul Löv. El merge în seara asta pe lacul viselor mele, pe ţărmurile căruia am văzut atîţia zei şi din adîncul căruia se înalţă castelul meu magic. Trece pe lîngă lagunele insulei Lag, pe care brazii se ridică drepţi din apă, crescînd pe bancuri scunde şi circulare de nisip, şi pe lîngă cetăţile de piraţi ale căror ruine se mai văd şi azi pe rîpele prăpăstioase ale insulei. Trece pe sub parcul de brazi de la Borg, unde un pin bătrîn atîrnă încă pe rădăcini groase deasupra văgăunii în care a fost prins un urs uriaş şi unde nişte gorgane dau mărturie despre vechimea acelor locuri.

Colonelul înconjoară limba de pămînt de la Borg şi se opreşte în dreptul cimitirului. Coboară din ceam şi o ia pe nişte cîmpuri cosite, proprietatea contelui de la Borg, îndreptîndu-se spre mormîntul lui Acquilon.

Ajuns acolo, se apleacă şi atinge iarba cum ar dezmierda cineva plapuma sub care se odihneşte un prieten bolnav. Scoate apoi cărţile de joc din buzunar şi se aşază lîngă mormînt.

— Ce urît trebuie să-i fie sărmanului Johan Fredrik! E dornic desigur să joace o partidă.

— E păcat şi ruşine ca un om ca ăsta să stea aici, afară din cimitir, zise marele vînător de urşi Anders Fuchs, aşezîndu-se lîngă colonel.

Micul Ruster însă, flautistul, vorbeşte cu glasul mişcat, podidindu-l lacrimi din ochii lui mici şi roşii.

— Afară de dumneavoastră, domnule colonel, a fost cel mai mare om pe care l-am cunoscut în viaţa mea.

Cei trei bărbaţi stau acum în jurul mormîntului şi împart de zor cărţile foarte serioşi.

Privesc în toată lumea şi văd multe morminte. Colo, într-un cavou impunător de marmură, odihneşte un om care a fost cîndva puternic. Deasupra lui răsună marşuri funebre şi sînt aplecate steaguri. Văd şi mormintele celor care au fost iubiţi mult cînd erau în viaţă. Pe covoarele lor verzi sînt flori udate cu lacrimi şi dezmierdate de sărutări. Văd şi morminte date uitării. Văd altele semeţe şi altele mincinoase. Văd şi alte morminte

care nu spun nimic. Mărturisesc însă că niciodată în zilele mele n-am pomenit ca cineva să ofere unui mort din groapă un valet de tobă sau o damă de pică.

— Johan Fredrik a cîştigat, zice colonelul cu mîndrie. Ştiam eu bine că el o să cîştige ! Că doar eu l-am învăţat să joace cărţi. Acuma sîntem morţi tustrei şi numai el trăieşte.

Beerencreutz strînse apoi cărţile, se ridică şi porni înapoi la Ekeby, urmat de cei doi însoţitori.

Mortul va fi simţit de bună seamă că nu-l uitaseră toţi prietenii şi că nici mormîntul său părăsit nu fusese dat uitării. Ciudat o fi fost omagiul pe care nişte inimi sălbăticite l-au închinat unuia care le-a fost drag, însă cel care zăcea dincolo de zidul cimitirului şi al cărui trup nu avusese parte de odihnă într-un mormînt ca lumea s-a bucurat desigur că mai erau fiinţe care şi-aduceau aminte de el.

Cînd voi muri şi eu, dragi cititori, mă voi odihni desigur în cimitir, în mormîntul părinţilor mei. N-am furat de bună seamă pîinea alor mei, nu mi-am luat singură viaţa, dar sînt sigură că nici nu m-am bucurat de atîta dragoste şi că nimeni nu va face pentru mine ce au făcut cavalerii pentru omul acela plin de păcate. Seara, cînd soarele va apune şi cînd deasupra sălaşelor celor morţi se va aşterne singurătatea şi tristeţea, nimeni n-o să vină să-mi pună între degetele noduroase nişte cărţi pestriţe de joc.

Şi nici n-o să vină nimeni, cum aş prefera, căci jocul de cărţi mă ispiteşte prea puţin, să-mi cînte din vioară la mormînt, ca sufletul meu, care va pluti deasupra hoitului putrezit, să se legene în acordurile muzicii ca lebăda pe undele sclipitoare.

Capitolul XXVII • Cîntece vechi

Într-o după-amiază liniştită, pe la sfîrşitul lunii august, Marianne Sinclaire stătea în camera ei, rînduindu-şi scrisorile şi alte hîrtii.

În jurul ei era o mare dezordine. Fuseseră aduse în cameră geamantane mari de piele şi cufere ferecate. Îmbrăcămintea ei era trîntită pe scaune şi pe canapele. Din podul casei, din dulapuri şi din sertarele scrinurilor fuseseră scoase afară toate lucrurile. Mătasea şi pînza străluceau. Bijuteriile aşteptau să fie lustruite. Şalurile şi blănurile urmau să fie alese şi cercetate cu luare-aminte.

Marianne se pregătea să plece la un drum lung. Nu era sigură că avea să se mai înapoieze cîndva acasă. Se găsea la o cotitură a vieţii şi de aceea arunca în foc o mulţime de scrisori şi de însemnări zilnice. Nu voia să fie împovărată de amintirile trecutului.

Stînd aşa acolo, dădu peste un pachet cu poezii vechi. Erau copiile unor vechi cîntece populare pe care i le cîntase mama ei, cînd era mică. Dezlegînd pachetul, începu să le citească.

După ce citi cîteva clipe, începu să zîmbească melancolic. Acele cîntece vechi îi dezvăluiau o înţelepciune ciudată.

„Nu crede în fericire şi în semnele ei, nu crede în trandafiri şi în petale gingaşe!

Nu crede în zîmbet! spuneau ele. Uite, frumoasa fecioară Valborg se plimbă într-o caleaşcă aurită şi buzele ei zîmbesc, dar ea e tristă, ca şi cum copitele cailor şi roţile ar trece peste fericirea vieţii ei.

Nu crede în dans! spuneau acele cîntece. Multe picioare se avîntă sprintene pe parchetul lustruit, în timp ce sufletul e greu ca plumbul. Cît de veselă şi de zburdalnică era mica Kerstin, irosindu-şi tinereţea la dans!

Nu crede în glume! ziceau ele. Mulţi se duc la masă cu gluma pe buze, deşi ar vrea să moară de durerea din sufletul lor. Iat-o pe tînăra Adeline care se lasă curtată de către ducele Fröjdenborg, încredinţată că vederea lui îi va da putere să moară."

O, cîntece vechi! În ce să credem atunci? În lacrimi şi în durere?

O gură tristă poate fi silită cu uşurinţă să zîmbească, însă cine-i vesel nu poate să plîngă. Cîntecele vechi cred în lacrimi şi în suspine, în durere şi în semnele ei.

Adevărată şi statornică e durerea. Ea este muntele solid sub nisipul mişcător. În durere şi în semnele ei putem să credem.

Bucuria însă e o durere prefăcută. În lume nu există de fapt decît durere.

— Cum de nu dă greş înţelepciunea voastră, a celor lipsiţi de orice nădejde în faţa vieţii ? zise Marianne.

Se duse la fereastră şi se uită în grădină, unde se plimbau părinţii ei. Aceştia mergeau în sus şi în jos pe aleile largi şi vorbeau despre tot ce vedeau înaintea lor, despre verdeaţa pămîntului şi despre păsările care zburau în văzduh.

— Iată o inimă care oftează de durere fără să fi fost fericită cîndva ! zise Marianne.

Deodată se gîndi că, la urma urmei, toate atîrnă de inima omului, că durerea şi bucuria provin din felul cum priveşte el lucrurile. Se întreba dacă în anul acela fusese fericită sau nefericită. Nu avea nici o siguranţă în privinţa asta.

Trăise vremuri grele. Sufletul ei fusese bolnav. În timpul umilinţei ei fusese doborîtă la pămînt. Cînd se întorsese acasă, îşi zisese : „Nu vreau să-mi aduc aminte de asprimea tatălui meu". Inima îi spunea însă altceva. „Mi-a pricinuit atîta durere !" zise ea. „M-a despărţit de cel pe care-l iubeam. M-a adus la deznădejde cînd a bătut-o pe mama. Nu-i doresc nici un rău, însă mă tem de el". Marianne băgă de seamă pe urmă că era nevoită să caute a fi liniştită cînd se afla tatăl ei de faţă. Voia să fugă de el. Încerca să-şi facă curaj şi-i vorbea prietenos, fiind mereu în societatea lui. De stăpînit, se putea stăpîni, dar suferea nespus. Îl ura şi-i era groază de glasul lui aspru şi puternic, de mersul lui greoi, de mîinile lui mari, de chipul lui uriaş. Nu-i dorea şi nu voia să-i facă nici un rău, dar nu se mai putea apropia de el fără să încerce un sentiment de teamă şi de aversiune. Inima ei stăpînită se răzbuna. „Nu m-ai lăsat să iubesc", îi zicea ea, „dar sînt încă stăpînă pe tine şi în cele din urmă vei urî."

Deprinsă cum era să-şi dea seama de tot ce se petrecea în sufletul ei, observă că această ură era, pe zi ce trecea, tot mai puternică. Totodată i se părea că va

fi veşnic legată de casa părintească. Îşi zicea că cel mai bun lucru pentru ea ar fi să plece în lumea largă, ceea ce totuşi nu putea să facă acum, după boală. Dacă n-ar fi plecat, n-ar fi intervenit nici o ameliorare în situaţia ei. Ar fi fost tot mai mult chinuită şi într-o bună zi şi-ar fi pierdut stăpînirea de sine, s-ar fi certat cu tatăl ei, i-ar fi arătat ce o rodea la inimă şi gata beleaua!

Trecură astfel primăvara şi începutul verii. În luna iulie se logodise cu baronul Adrian, ca să-şi poată avea căminul ei.

În dimineaţa unei zile frumoase, baronul Adrian îşi făcuse apariţia în curte, călare pe un armăsar splendid. Tunica lui de husar strălucea în razele soarelui. Pintenii, sabia şi centironul sclipeau de asemenea, fără a mai vorbi de chipul său jovial şi de ochii lui zîmbitori. Melchior Sinclaire ieşise la scară să-l întîmpine. Marianne şedea la fereastră şi cosea. Îl văzuse pe baron şi auzise tot ce vorbise cu tatăl ei.

— Bună ziua, cavalere Solsken! zise stăpînul casei. Ce elegant eşti! Nu cumva ai venit în peţit? Măi, măi!

— Vezi bine că da, unchiule dragă! Chiar în peţit am venit, răspunse musafirul rîzînd.

— Nu ţi-e ruşine, băiete? Ai cu ce-ţi hrăni soţia?

— N-am nimic, unchiule. Dacă aş avea, cine naiba s-ar mai însura?

— Aşa zici tu, cavalere Solsken! Aşa zici tu! Tunica asta elegantă, cum ai cumpărat-o atunci?

— Pe credit, unchiule.

— Şi armăsarul pe care călăreşti văd că face toate paralele. De la cine l-ai cumpărat?

— Nu-i al meu, unchiule.

Melchior nu mai putu să reziste.

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, băiete! Tu ai nevoie de o soţie cu zestre. Dacă o poţi lua pe Marianne, a ta să fie!

Baronul Adrian nici nu apucase să descalece şi înţelegerea dintre cei doi era gata făcută. Melchior Sinclaire ştia însă ce făcea, căci peţitorul era un băiat bun.

Baronul Adrian se duse apoi la Marianne şi o luă cu asalt.

— Scumpa mea Marianne ! Am şi vorbit cu unchiul. Vreau să fii soţia mea. Spune că eşti de acord, Marianne !

Ea prinsese rostul. Bătrînul baron, tatăl lui Adrian, se păcălise iarăşi cumpărînd nişte mine epuizate. Mine cumpărase el, nu-i vorbă, toată viaţa, dar niciodată nu găsise ceva în ele. Mama lui Adrian era neliniştită. El însuşi se băgase în datorii şi acum cerea mîna Mariannei, ca să-şi salveze casa părintească şi tunica de husar.

Părinţii stăpîneau domeniul Hedeby pe malul celălalt al lacului, cam în dreptul moşiei Björne.

Marianne îl cunoştea bine pe Adrian. Erau de aceeaşi vîrstă şi tovarăşi de joacă.

— Poţi foarte bine să te măriţi cu mine, Marianne. Duc o viaţă mizerabilă. Sînt nevoit să umblu pe cai luaţi cu împrumut şi nu-mi pot plăti datoriile la croitor. Nu mai merge aşa. Va trebui să plec din oştire, şi atunci mă împuşc, zău !

— Bine, bine, Adriane, dar ce fel de căsătorie ar fi asta ? Nu sîntem cîtuşi de puţin îndrăgostiţi unul de altul.

— Dragostea e un moft de care eu unul nu mă sinchisesc de loc, zise el. Mie-mi place să călăresc pe un cal bun şi să vînez. Nu-s cavaler, ci muncitor. Dacă aş avea bani, aş prelua moşioara părintească şi mama ar trăi pe urmă liniştită. Aş ara pămîntul şi l-aş semăna, căci îmi place să muncesc.

Adrian se uita la Marianne cu ochi sinceri, iar ea ştia că spunea adevărul şi că era un om de nădejde. Se logodi deci cu el, mai mult ca să poată pleca din casa părintească, deşi la drept vorbind ţinuse totdeauna mult la Adrian.

Niciodată n-avea să uite însă luna care a urmat după acea seară de august, în care s-a anunţat în mod public logodna ei, o lună de adevărată nebunie.

Baronul Adrian era pe zi ce trecea tot mai abătut şi mai tăcut. Venea foarte des la Björne, uneori de mai multe ori pe zi. Marianne băga însă de seamă cît de

trist era. Cînd era cu alţii, mai putea face o glumă. În tovărăşia ei însă, ajunsese nesuferit : tăcea şi se plictisea. Marianne îşi dădea seama ce se petrecea în sufletul lui. Nu era lucru atît de uşor, cum credea el, să te însori cu o femeie urîtă. Se dezgustase de ea. Nimeni nu ştia mai bine ca Marianne cît era de urîtă. Ea îi spusese doar că nu se aştepta la dezmierdări şi la mărturii de dragoste din partea lui. Pe Adrian îl tortura însă gîndul că trebuia s-o considere soţia lui şi această situaţie se agrava tot mai mult. De ce se mai frămînta atunci ? De ce nu termina povestea ? Ea îi dăduse doar unele semne, destul de lămuritę. Marianne nu putea să facă nimic ea însăşi. Tatăl ei îi spusese foarte răspicat că reputaţia ei nu mai tolera aventurile altor logodne. Ea atunci a început să-i dispreţuiască pe amîndoi la fel şi orice mijloc i se părea bun ca să scape de aceşti stăpîni ai ei.

Şi astfel, numai la cîteva zile după ospăţul cel mare de logodnă, se petrecu deodată o schimbare ciudată.

Pe aleea cu nisip din faţa scării de la Björne era un bolovan care pricinuia numai necazuri şi supărări. Din pricina lui se răsturnau trăsurile şi căruţele, iar caii şi oamenii se poticneau. Servitoarele care veneau cu garniţe grele de lapte se loveau de el şi vărsau laptele. Bolovanul rămînea însă la locul lui, aşa cum stătea acolo de ani de zile. Fusese acolo şi pe vremea părinţilor lui Melchior Sinclaire, cu mult înainte de zidirea conacului de la Björne. Melchior nu concepea să-l scoată cineva din pămînt şi să-l ducă în altă parte.

În ultimele zile din luna august s-a întîmplat însă ca două servitoare care duceau o găleată grea să se poticnească de acel bolovan. În căderea lor se răniseră grav şi toată lumea era împotriva pietroiului.

Era încă dimineaţa, devreme. Melchior era dus la treburile lui. Cum însă slugile erau acasă între orele opt şi nouă, doamna Gustava porunci cîtorva dintre ele să dezgroape bolovanul. Slugile veniră cu tîmăcoape şi cazmale, începură să sape şi izbutiră în cele din urmă să dezgroape pietroiul acela tulburător de linişte,

pe care îl duseră în curtea din dos. Şase bărbaţi munciseră la treaba asta.

Nu apucase bine să fie mutat din loc bolovanul cel buclucaş, cînd se întoarse stăpînul casei şi prinse mişcarea. Îşi poate închipui oricine ce furie l-a cuprins. Spunea că nu-şi mai recunoştea gospodăria. Cine îndrăznise să mute bolovanul de la locul lui ? Află că porunca fusese dată de către doamna Gustava.

Păi da, femeile au inimă rea ! Soţia lui nu ştia oare cît de mult ţinea el la acel bolovan ?

Melchior se duse întins la pietroi, îl ridică de jos cu toată puterea, îl duse la locul de unde fusese scos şi-l trînti jos. Şi era doar cogeamite bolovan pe care şase bărbaţi îl ridicaseră anevoie ! Toată lumea din Värmland s-a minunat de acea ispravă a lui Melchior Sinclaire.

În timp ce Melchior ducea bolovanul prin curte, Marianne stătea la fereastra sufrageriei şi se uita la el. Niciodată nu păruse atît de îngrozitor. Omul acela fioros, de o putere neasemuită, era stăpînul ei, un stăpîn absurd şi capricios care niciodată nu făcea decît ceea ce-i plăcea lui.

Doamna Gustava şi fiica ei erau acum la dejun.

Marianne, care avea un cuţit în mînă, îl ridică hotărîtă.

Mama ei o apucă de mînă.

— Marianne !

— Ce este, mamă ?

— Vai, draga mea ! Mi s-a părut nu ştiu ce. M-am speriat.

Marianne se uită lung la ea. Era o femeie mărunţică şi uscăţivă, căruntă şi zbîrcită încă de la vîrsta de cincizeci de ani. Îşi iubea soţul ca un cîine, fără să ţină seama de bătăile lui. Veselă mai totdeauna, făcea totuşi o impresie jalnică. Era ca un copac bătut de vijelie pe ţărmul mării, care niciodată nu are linişte să crească în voie. Se deprinsese să meargă pe căi ocolite, să mintă la nevoie şi să facă de multe ori pe proasta, ca să scape de orice învinuiri. Era în toate privinţele opera soţului ei.

— L-ai jeli mult pe tata dacă ar muri ? o întrebă fie-sa.

— Tu eşti supărată pe tatăl tău, Marianne. Totdeauna eşti supărată pe el. De ce să nu meargă toate bine acuma, cînd ai iarăşi un logodnic ?

— Vai, mamă ! Nu-s eu de vină. Ce pot să fac dacă mi-e groază de tata ? Nu-l vezi cum e ? De ce să-mi fie drag ? E violent şi grosolan. Te-a chinuit mult şi-ai îmbătrînit înainte de vreme. De ce să fie stăpînul nostru ? Se poartă ca un nebun. Cum să-l stimez ? Nu-i nici bun, nici milos. Ştiu că-i puternic. Ne poate ucide în orice clipă. Ne poate goni din casă, dacă vrea. Şi să-mi fie drag ?

Doamna Gustava nu mai era însă femeia de odinioară. Prinsese putere şi curaj şi vorbea acum cu autoritate.

— Bagă de seamă, Marianne. Mai că-mi vine să cred că taică-tău a avut dreptate astă-iarnă cînd nu ţi-a dat voie să intri în casă. O să vezi că vei fi pedepsită pentru purtarea ta. Trebuie să te înveţi, copilă, să rabzi fără să urăşti şi să suferi fără să te răzbuni.

— Cît sînt de nefericită, dragă mamă !

După cîteva clipe se petrecu un lucru hotărîtor. Mama şi fiica auziră zgomotul unei căderi în vestibul.

N-au ştiut niciodată dacă Melchior Sinclaire stătuse pe scara din vestibul şi auzise prin uşa deschisă a sufrageriei tot ce vorbiseră ele sau dacă atacul de apoplexie se datora numai efortului fizic pe care-l făcuse. Cînd intrară în vestibul, îl văzură leşinat şi lungit pe treptele scării. Niciodată pe urmă nu l-au întrebat de ce i se întîmplase acea nenorocire. Nici el nu le-a dat să înţeleagă că auzise ceva. Mariannei nu i-a trecut niciodată prin gînd că se răzbunase fără voia ei. Văzîndu-şi însă tatăl zăcînd chiar pe scara pe care se obişnuise să-l urască, amărăciunea din inima ei dispăru îndată.

Melchior îşi veni în fire pe urmă. După ce stătu însă liniştit cîteva zile, parcă era şi nu mai era cel care fusese înainte.

Marianne îşi vedea acum iarăşi părinţii plimbîndu-se prin grădină. Totdeauna erau împreună. Melchior nu ieşea niciodată singur şi nu mai pleca nicăieri, murmu-

rînd împotriva străinilor şi a tot ce-l putea despărţi de soţia sa. Nu se putea hotărî să scrie o scrisoare, lăsînd-o pe ea să facă acest lucru. Niciodată nu lua o hotărîre fără s-o consulte mai întîi pe ea. Ce făcea soţia lui era bun făcut. Era totdeauna blînd şi amabil. El singur îşi dădea seama de schimbarea care se operase în firea lui şi se bucura văzîndu-şi soţia fericită.

— N-are de ce să se mai plîngă acum, îi zise el Mariannei într-o zi, arătînd-o pe doamna Gustava.

— O, dragă Melchior! exclamă atunci soţia lui. Ştii bine că singura mea dorinţă e să te văd iarăşi sănătos.

Asta i-o şi dorea. Îi făcea o bucurie nespusă să-i vorbească despre marele proprietar de uzine, aşa cum fusese cînd era atotputernic. Îi povestea cum făcea chefuri ca orice cavaler de la Ekeby şi afaceri mari pe urma cărora cîştiga mulţi bani, chiar atunci cînd credea că, în zvăpăierea lui, o va izgoni din casă cu fată cu tot. Marianne ştia însă că mama ei era fericită, oricît s-ar fi plîns de soţul ei. Pentru dînsa era de ajuns să fie totul pentru Melchior. Amîndoi păreau bătrîni, dărîmaţi înainte de vreme. Marianne şi-i închipuia cum aveau să fie mai tîrziu. El avea să fie din ce în ce mai slab. Atacurile de apoplexie aveau să se repete şi să-l zdruncine mereu, în timp ce mama ei avea să-i poarte de grijă pînă ce moartea i-ar fi despărţit. Sfîrşitul însă putea să aibă loc mult mai tîrziu. Doamna Gustava avea să trăiască fericită şi liniştită încă o bucată de vreme. Aşa se cuvenea, zicea Marianne. Viaţa avea o datorie faţă de mama ei.

Chiar şi situaţia Mariannei era acum mai bună. Nici o teamă şi nici o deznădejde n-o sileau să se mărite, ca să aibă încă un stăpîn pe cap. Inima ei rănită îşi recăpătase liniştea. Ura o bîntuise la fel ca şi dragostea, dar nu se mai gîndea la suferinţa pe care o îndurase din pricina lor. Era datoare să recunoască acum că era o fiinţă mai reală şi mai bogată, superioară celei din trecut. Din tot ce se întîmplase, ce mai putea să regrete? Orice suferinţă era oare un bine? Se putea transforma orice în fericire? Începuse să aibă credinţa că tot ce putea contribui s-o înalţe la un grad superior

de umanitate era un lucru bun. Cîntecele vechi nu aveau dreptate. Durerea nu era singurul lucru statornic. Trebuia să plece acum de acasă şi să-şi caute un loc unde ar fi fost nevoie de ea. Dacă tatăl n-ar fi avut firea pe care o avusese înainte, nu i-ar fi îngăduit pentru nimic în lume să strice logodna. Doamna Gustava mijlocise ea însăşi acest lucru. Marianne căpătase chiar dreptul să-i dea baronului Adrian ajutorul bănesc de care avea nevoie.

Şi la el se putea gîndi bucuroasă. Era liberă acum. Cu îndrăzneala pe care o avea şi cu glumele pe care le făcea, Adrian îi adusese mereu aminte de Gösta. Acum avea să-l vadă iarăşi fericit. Adrian va fi iarăşi cavalerul radios, aşa cum fusese cînd venise la tatăl ei să-i ceară mîna. Avea să-i facă rost de pămînt pe care să-l are cît l-ar fi tras inima. Ba chiar avea să-l vadă cu o mireasă frumoasă în faţa altarului.

Cu astfel de gînduri, Marianne se aşează să-i scrie cîteva rînduri, spre a-i reda libertatea. Aşternu pe hîrtie cuvinte delicate, convingătoare şi înţelepte, presărate cu glume, dar care să-i dea să înţeleagă că hotărîrea ei era neclintită.

Pe cînd scria, auzi tropote de cal pe drum.

„Dragul meu cavaler", îşi zise ea. „Vii pentru ultima oară."

Nu trecu mult şi baronul Adrian intră de-a dreptul în camera ei.

— Intri la mine aşa, fără veste, Adriane ? zise ea privindu-şi cu groază bagajele.

Foarte sfios, Adrian îngînă o scuză.

— Ţie îţi scriam aceste rînduri, zise Marianne. Dacă vrei, citeşte-le.

Adrian luă scrisoarea şi începu s-o citească, iar Marianne îl urmărea cu privirea. Ea era dornică să-l vadă radios.

El, însă, nu apucă să-şi arunce bine ochii pe hîrtie şi se făcu roşu la faţă ca para focului, după care zvîrli scrisoarea jos, o călcă în picioare şi izbucni în tot felul de înjurături,

Marianne simţi trecînd-o fiori. Nu era novice în materie de dragoste, însă nu putea să-l înţeleagă pe acel băiat lipsit de experienţă, pe acel copil mare.

— Dragul meu Adrian, zise ea. Ce fel de comedie joci tu cu mine ? Spune-mi te rog adevărul.

În loc de răspuns, Adrian o copleşi cu dezmierdări. Sărmanul băiat ! Cît de mult îl frămîntase dorul !

După cîteva clipe Marianne se duse la fereastră. Mama ei se plimba şi acum în grădină cu Melchior, vorbind despre flori şi despre păsări, iar ea flecărea despre dragoste. „Viaţa ne-a arătat la amîndoi că nu este o glumă", îşi zise ea. „Ea vrea să ne consoleze şi ne trimite un tovarăş de joacă."

Era totuşi bine pentru ea că mai putea să fie iubită. Era o plăcere pentru Marianne să-l audă pe Adrian vorbindu-i în şoaptă despre farmecul ei şi spunîndu-i cum roşise cînd stătuse prima oară de vorbă cu ea. El habar n-avea atunci de puterea ei. Nici un bărbat nu putea să rămînă în apropierea ei fără s-o iubească, însă ea îl speriase, iar el se simţise dominat într-un chip foarte ciudat.

Marianne nu-şi dădea seama dacă o aştepta fericirea sau nefericirea, dar îşi zicea că trebuia să încerce să-şi lege viaţa de acel om.

Începu să se înţeleagă pe ea însăşi şi-şi aduse aminte de nişte cuvinte din cîntecele vechi despre turturică, pasărea dorului. Ea nu bea niciodată apă limpede, ci o tulbură mai întîi ca să fie mai pe gustul firii ei melancolice. Nici ea nu trebuia prin urmare să soarbă fericirea limpede şi curată la izvorul vieţii. Viaţa îi va prii mai bine dacă va fi tulburată de o dulce melancolie.

Capitolul XXVIII • Moartea izbăvitoare

Palida mea prietenă, Moartea izbăvitoare, a poposit în luna august, cu nopţile ei scăldate de razele argintii ale lunii, la gospodăria căpitanului Uggla. N-a cutezat

totuşi să pătrundă în casa lui ospitalieră, ştiind bine că nimeni n-ar fi fost bucuros de vizita ei.

Palidei mele prietene nu-i lipseşte însă curajul. Îi place să cutreiere văzduhul călare pe ghiulelele de tun. Pune mîna pe grenadele vîjîitoare şi rîde cu poftă cînd se sparg şi le zboară schijele. Joacă dansuri macabre prin cimitire şi nu ocoleşte sălile infectate ale spitalelor. În schimb, o cuprinde teama cînd se apropie de casa unui om drept ori cînd se află la poarta unui om bun. Ea nu vrea să fie întîmpinată cu lacrimi ci cu o bucurie liniştită, conştientă că mîntuieşte sufletele de lanţurile durerii şi de povara lutului pămîntesc, că le ajută să se bucure de viaţa slobodă şi strălucită din ceruri.

Moartea s-a furişat în crîngul din spatele casei căpitanului Uggla, unde se mai văd şi azi mesteceni cu trunchiuri subţiri şi albe disputîndu-şi lumina soarelui pentru frunzele rare de pe coamele lor. În crîngul acela, tînăr atunci şi plin de verdeaţă, a stat ascunsă o zi întreagă palida mea prietenă. Peste noapte s-a apropiat însă de marginea lui, ţinînd în mînă coasa care strălucea în razele lunii.

O, Eros ! Tu eşti zeul care ai stăpînit de atîtea ori crîngul acela. Bătrînii îşi aduc aminte de perechile de îndrăgostiţi care îşi găseau odinioară refugiul în el. Şi astăzi încă, de cîte ori trec pe la conacul din Berga, nemulţumită de dealurile greu de urcat şi de praful înăbuşitor, mă bucur cînd îi văd copacii albi şi rari, evocatori de dragoste şi de tinereţe.

Moartea s-a aciuat însă în acel crîng şi fiarele sălbatice au văzut-o în timpul nopţii. Seară de seară, lumea de la Berga auzise urletul vulpii prevestindu-i sosirea. Năpîrca se furişa pe aleea cu nisip pînă aproape de casă. De vorbit nu putea să vorbească, însă lumea îşi dădea seama că era crainica morţii. În mărul de la fereastra căpitănesei, cucuveaua striga de zor. Căci toată firea cunoaşte moartea şi se teme de ea.

S-a întîmplat ca familia judecătorului din Munkerud, care luase parte la un ospăţ în casa pastorului din Bro, să treacă în drum spre casă, pe la orele două noaptea, prin faţa conacului de la Berga şi să vadă o lumînare

aprinsă la fereastra camerei de musafiri. Toţi observaseră destul de desluşit flacăra galbenă şi lumînarea albă, povestind pe urmă cum o văzuseră arzînd la Berga în acea noapte de vară.

Fetele cele vesele de la Berga rîdeau şi spuneau că celor de la Munkerud li se năzărise poate, deoarece lumînările de seu din casa lor se isprăviseră încă din luna martie. Căpitanul se jură că în camera de musafiri nu locuise nimeni de mai multe săptămîni. Căpităneasa tăcea însă şi se albea la faţă, căci lumînarea aceea albă cu flacără galbenă se arăta de obicei ori de cîte ori moartea urma să secere viaţa cuiva din familia ei.

Nu mult după aceea, într-o zi minunată din luna august, Ferdinand se întoarse acasă din pădurile de la miazănoapte, unde îşi îndeplinise slujba de inginer hotarnic. Se întoarse palid, atins de o boală incurabilă de plămîni. Cum îl văzu, căpităneasa îşi dădu seama că-l pîndea moartea.

Băiatul acela bun, care nu-şi supărase niciodată părinţii, urma aşadar să-i părăsească pentru vecie, să se despartă de bucuriile şi de fericirea acestei lumi, de logodnica frumoasă şi dragă care-l aştepta, de fermele bogate şi de uzinele care aveau să-i rămînă lui.

În cele din urmă, după ce palida mea prietenă zăbovi în crîng o lună de zile, îşi luă inima în dinţi şi plecă într-o noapte spre conac. Îşi zicea că foamea şi nevoia fuseseră întîmpinate acolo cu chipuri vesele şi că, prin urmare, avea să fie întîmpinată şi ea cu bucurie.

Mergea agale pe aleea cu nisip, proiectînd o umbră întunecoasă pe covorul de iarbă pe care picăturile de rouă luceau sub razele lunii. Nu ca un secerător vesel şi cu flori la pălărie, care-şi ducea iubita la braţ. Mergea încovoiată ca un bolnav istovit de suferinţă şi-şi ţinea coasa ascunsă sub faldurile mantiei, în timp ce cucuvelele şi liliecii zburătăceau în jurul ei.

Căpităneasa, care stătea trează în noaptea aceea, auzi nişte ciocănituri la fereastră. Se ridică în capul oaselor şi întrebă :

— Cine bate la fereastra mea ?

Bătrînii povestesc că cineva de afară i-ar fi răspuns :

— Sînt eu, moartea.

Atunci femeia s-a dat jos din pat şi s-a dus la fereastră. Noaptea pe lună a văzut nişte cucuvele şi lilieci care zburătăceau în faţa ferestrei. Moartea, însă, nicăieri !

— Hai vino, prietenă mîntuitoare ! zise ea cu glas nu prea tare. De ce-ai zăbovit atîta ? Te-am aşteptat doar şi te-am chemat. Vino de-l izbăveşte pe copilul meu !

Moartea se strecură atunci în casă, veselă ca o regină detronată care-şi recapătă coroana la adînci bătrîneţi, zglobie ca un copil cînd e chemat la joacă.

A doua zi, căpităneasa se aşeză la căpătîiul fiului ei bolnav şi vorbi cu el despre fericirea sufletelor izbăvite şi despre viaţa fericită care le aşteaptă în ceruri.

— Ele lucrează, zise. Sînt meştere minunate. Să vezi ce fericit o să te simţi cînd te vei afla în mijlocul lor ! Vei fi un sculptor fără daltă care face trandafiri şi crini, un meşter al amurgului. Cînd voi vedea cel mai frumos apus de soare, voi spune cu mîndrie : e opera lui Ferdinand ! Gîndeşte-te, copilul meu drag, cîte lucruri minunate vei vedea şi cîte lucruri vei avea de făcut. Gîndeşte-te la toate seminţele care se trezesc primăvara la viaţă, la furtunile care au nevoie de cîrmă, la visele mîngîietoare ! Gîndeşte-te la lungile călătorii pe care le vei face prin spaţii de la o lume la alta !

Să-ţi aduci aminte de mine, copilul meu scump, cînd vei vedea atîtea lucruri frumoase ! Sărmana ta mamă n-a văzut niciodată altceva decît pămîntul provinciei Värmland.

Într-o zi, însă, te vei înfăţişa înaintea lui Dumnezeu şi-l vei ruga să-ţi dea şi ţie una din lumile mici care se rostogolesc în spaţiu, iar el ţi-o va da. Cînd vei căpăta-o, va fi rece şi întunecoasă, plină de prăpăstii şi de stînci. În ea nu vor fi nici flori, nici vietăţi. Tu vei lucra însă pe steaua dăruită de Dumnezeu. Vei duce acolo lumină, căldură şi aer, vei zămisli plante, privighetori şi gazele cu ochi verzi, vei prăvăli căderi de apă în prăpăstii, vei ridica munţi şi vei sădi pe cîmpuri cei mai roşii trandafiri. Iar la moartea mea, dragă

Ferdinand, cînd sufletul meu se va teme de drumul cel lung şi va regreta despărţirea de locurile cunoscute, tu mă vei aştepta la fereastră într-un car de aur la care vor fi înhămate păsări din rai. Nu-i aşa, dragă Ferdinand ?

Iar sufletul meu sărman şi zbuciumat va lua loc în carul de aur, alături de tine, şi eu voi fi onorată ca o regină. Pe urmă vom călători prin spaţii, trecînd pe lîngă o mulţime de lumi strălucitoare. Cînd ne vom apropia de acele lumi cereşti, din ce în ce mai frumoase, eu, cu mintea mea slabă, te voi întreba : „Unde ne oprim ? Aici sau în altă parte ?"

Tu însă vei tăcea şi vei rîde, mînînd păsările mai departe. În cele din urmă, vom ajunge la lumea cea mai mică, dar cea mai frumoasă pe care îmi va fi dat s-o văd. Acolo ne vom opri în faţa unui castel de aur, iar tu mă vei conduce în lăcaşul veşnic al bucuriei.

Cămările şi bibliotecile sînt pline acolo. Păduri de brazi, ca astea de-aici de la Berga, nu vom vedea. În schimb, ne va bucura priveliştea unor mări întinse şi a multor cîmpii însorite. Acolo o mie de ani sînt ca o zi în lumea asta.

Ferdinand îşi dădu astfel sufletul, fermecat de vedenii luminoase, zîmbind măreţiei viitorului.

Palida mea prietenă, moartea izbăvitoare, nu fusese niciodată mai graţioasă. Erau de bună seamă fiinţe care plîngeau lîngă patul de suferinţă al lui Ferdinand Uggla, însă el zîmbi femeii cu coasa în mînă, cînd aceasta se aşeză pe marginea patului, iar mama asculta horcăielile muribundului cum ar fi ascultat o muzică frumoasă. Îi era teamă că moartea nu va putea să-şi îndeplinească misiunea. Cînd veni clipa din urmă, o podidiră lacrimile. Pe chipul înţepenit al fiului ei cădeau însă lacrimi de bucurie.

Niciodată palida mea prietenă nu a fost mai sărbătorită ca la înmormîntarea lui Ferdinand Uggla. Dacă s-ar fi arătat, ar fi venit cu pălăria împodobită cu pene, şi cu mantie de brocart, şi ar fi dansat pe aleea cimitirului înaintea convoiului funebru. Ea stătea însă stingheră, ghemuită pe zidul cimitirului, îmbrăcată cu

mantia ei veche şi neagră, şi privea cum înainta alaiul de îngropăciune.

A fost o înmormîntare frumoasă. Soarele şi nişte nori luminoşi înveseleau ziua. Şiruri lungi de snopi de secară împodobeau cîmpurile. Merele din livada casei parohiale luceau străvezii şi frumoase iar în grădina de flori a paracliserului străluceau gherghinele şi garoafele.

Alaiul înainta solemn printre tei. Înaintea coşciugului împodobit cu flori mergeau nişte copii drăgălaşi care presărau pe jos alte flori. Haine cernite, crep de doliu şi gulere albe cu chenare late nu se vedeau de loc. Căpităneasa voise ca fiul ei care murise fericit să nu fie dus la locul de odihnă eternă cu un alai mohorît de îngropăciune, ci cu alai vesel de nuntă.

În urma sicriului se afla în primul rînd Anna Stjärnhök, frumoasa şi strălucita logodnică a defunctului. Îşi pusese pe cap cununa de lămîiţă, se învelise cu vălul de mireasă şi se îmbrăcase cu o rochie lungă, tot de mireasă, de mătase albă cu ape. Impodobită astfel, se ducea să fie cununată la mormînt cu un mire neînsufleţit.

După ea veneau, perechi-perechi, nişte doamne înalte în vîrstă şi nişte bărbaţi chipeşi. Doamnele purtau agrafe şi broşe strălucitoare, coliere de mărgăritare şi brăţări de aur. Penele lor de la pălării erau legate peste bucle cu panglici de mătase şi dantele. Pe umeri aveau atîrnate, deasupra rochiilor de mătase pestriţă, şaluri subţiri pe care le căpătaseră odinioară ca daruri la nuntă. Bărbaţii, în haine de gală, purtau fracuri cu gulere înalte şi cu nasturi auriţi, veste de brocart sau de catifea brodată bogat şi cravate de dantelă. Ca la nuntă, căci aşa dorise căpităneasa.

Aceasta mergea în urma Annei Stjärnhök, la braţul soţului ei. Dacă ar fi avut o rochie de brocart strălucitor, ar fi purtat-o bucuroasă, după cum ar fi purtat şi podoabe sau pălărie de lux, spre a-şi cinsti fiul de ziua nunţii lui. Nu avea însă decît o simplă rochie neagră de tafta, garnisită cu nişte dantele îngălbenite, pe care o purtase la multe serbări.

Deşi lumea străină luase parte la înmormîntare în mare ţinută, cei care însoţeau mortul la groapă nu erau cu ochii uscaţi. Bărbaţii şi femeile îl plîngeau pe mort, dar se plîngeau şi pe ei. Mireasa era în alai, mirele în sicriu, ei înşişi mergeau în urma mortului şi totuşi care dintre cei ce umblă pe cărările înverzite ale vieţii nu ştie că-i osîndit la restrişte, la durere, la nefericire şi la moarte ? Toţi plîngeau cu gîndul că nimic în lumea asta nu-i putea apăra.

Căpităneasa nu plîngea. Era însă, în tot alaiul, singura fiinţă cu ochii uscaţi.

După ce mortul fu prohodit şi mormîntul umplut cu ţărînă, toată lumea se îndreptă spre trăsuri. Numai căpităneasa şi Anna Stjärnhök mai zăboviră să-şi ia rămas bun pentru ultima oară de la cel dispărut. Bătrîna se aşează pe marginea mormîntului, iar Anna luă loc lîngă ea.

— I-am spus aşa lui Dumnezeu, draga mea, zise căpităneasa : „Trimite moartea să-l izbăvească pe fiul meu. Trimite-o să-l ducă pe cel pe care-mi este mai drag ca oricine în lumea de veşnică odihnă, iar din ochii mei nu vor curge decît lacrimi de bucurie. Vreau să-l duc la groapă cu alai de nuntă, iar trandafirul cel roşu cu flori bogate de sub fereastra camerei mele i-l voi duce lui la cimitir." Aşa s-a şi întîmplat. Fiul meu a murit. Am întîmpinat moartea ca pe-o bună prietenă. I-am dat numele cel mai frumos. Am udat cu lacrimi de bucurie chipul ţeapăn al copilului meu, iar la toamnă, cînd vor cădea frunzele, voi aduce trandafirul meu roşu aici. Tu însă, care eşti în clipa asta lîngă mine, ştii oare de ce i-am spus astfel de vorbe lui Dumnezeu ?

Se uită întrebătoare la Anna Stjärnhök, dar fata, palidă la faţă, nu-i răspunse. Poate că se lupta să înăbuşe nişte glasuri lăuntrice care-i şopteau acolo, deasupra mormîntului, că acum era în sfîrşit liberă.

— Vina e-a ta, zise căpităneasa.

Fata avu impresia că-i dăduse cineva o lovitură de măciucă, însă tăcu.

— Ai fost cîndva mîndră şi capricioasă, o, dragă Anna. Te jucai cu fiul meu. Îl acceptai şi-l respingeai. Atîta tot. Băiatul s-a resemnat, cum s-au resemnat atîţia alţii. Poate că lui, ca şi nouă tuturor, banii tăi i-au fost la fel de dragi ca şi tine. Tu însă te-ai întors cu mărinimie la noi. Te-ai întors blîndă şi duioasă, plină de curaj şi de bunătate sufletească. Ne-ai dăruit dragostea ta şi ne-ai făcut fericiţi, iar noi, oameni săraci, ne-am închinat în faţa ta.

Şi totuşi, aş fi dorit să nu te fi întors. N-aş mai fi avut nevoie atunci să-l rog pe Dumnezeu să ia zilele copilului meu. Anul trecut, la Crăciun, s-ar fi resemnat să te piardă. După ce te-a cunoscut însă aşa cum eşti acum, ar fi suferit grozav să ştie că n-aveai să fii a lui.

L-ai însoţit astăzi, Anna, pe fiul meu pînă la mormînt, îmbrăcată cu rochia de mireasă. Ei bine, află că, dacă el ar fi trăit, nu te-ai fi dus cu el îmbrăcată la fel la biserica din Bro, pentru simplul motiv că nu l-ai iubit. Mi-am dat seama foarte bine de acest lucru. Te-ai întors în casa noastră numai de milă, ca să ne ajuţi în restrişte. Pe Ferdinand însă nu l-ai iubit. Eu ştiu ce-nseamnă dragostea, te rog să mă crezi. O simt cînd există, şi-mi dau seama cînd nu există. Atunci mi-am zis: mai bine să-l ia Dumnezeu pe fiul meu pînă nu deschide ochii!

Altfel ar fi fost, dacă l-ai fi iubit. Mai bine-ar fi fost să nu fi venit la noi să ne îndulceşti viaţa, de vreme ce nu ţineai la el. Mi-am dat seama ce eram datoare să fac. Dacă n-ar fi murit, ar fi trebuit să-i spun că nu-l iubeşti şi că vrei să te măriţi cu el de milă. Ar fi trebuit să-l silesc să-ţi redea libertatea, ştiind bine că asta l-ar fi nenorocit. Iată de ce l-am rugat pe Dumnezeu să-l ia, ca să nu am nevoie să-i tulbur liniştea sufletească. Şi m-am bucurat cînd am văzut că obrajii i se cufundă şi l-am auzit horcăind, temîndu-mă că moartea nu-şi va împlini misiunea.

Căpităneasa tăcu apoi în aşteptarea unui răspuns. Anna Stjärnhök însă tot nu era în stare să vorbească.

Asculta încă o mulțime de glasuri din adîncul sufletului ei.

Căpităneasa izbucni atunci cu deznădejde:

— Ferice de cei care pot să-și plîngă morții și care pot să verse șiroaie de lacrimi! Eu, în schimb, am stat cu ochii uscați la mormîntul copilului meu și m-am bucurat de moartea lui. Cît sînt de nenorocită!

Anna Stjärnhök își duse atunci mîinile la piept, strîngîndu-l cu putere. Își aduse aminte de noaptea aceea de iarnă, cînd se legase cu jurămînt să fie sprijinul și mîngîierea acelor oameni sărmani, și începu să tremure de teamă. Tot ce făcuse ea fusese așadar zadarnic? Dumnezeu nu primea oare jertfa ei? O aștepta, poate, un blestem?

Dacă va jertfi însă tot, oare nici atunci Dumnezeu nu-i va binecuvînta opera îngăduindu-i să fie sprijinul semenilor ei?

— Ce ar trebui să se întîmple ca să-l poți plînge pe fiul tău? întrebă ea într-un sfîrșit.

— Ar trebui să cred că tot ce-am știut n-a fost adevărat. Dacă aș fi convinsă că l-ai iubit pe fiul meu, i-aș plînge moartea.

Fata se ridică atunci cu ochii înflăcărați de extaz. Își smulse vălul de mireasă și-l așternu pe mormînt. Își smulse cununa de pe frunte și o puse la căpătîiul mortului.

— Iată cum îl iubesc! exclamă ea. Îi dăruiesc cununa și vălul de mireasă. Mă cunun cu el. Niciodată nu voi fi a altuia.

Se ridică atunci și căpităneasa. Tăcu o clipă, tremurînd din tot trupul cu fața crispată, iar în cele din urmă o podidiră lacrimile.

Palida mea prietenă, moartea izbăvitoare, simți trecînd-o fiori cînd văzu acele lacrimi. Nici aici, va să zică, nu fusese întîmpinată cu veselie. Nici aici nu era lumea bucuroasă de ea.

Își trase gluga pe față, se strecură tiptil de pe zidul cimitirului și se făcu nevăzută printre snopii de bucate de pe cîmpuri.

Dacă lucrurile neînsufleţite pot să iubească, dacă pămîntul şi apa sînt în stare să-şi deosebească prietenii de duşmani, m-aş simţi fericită să mă bucur de dragostea lor. Aş vrea ca pămîntul verde să nu-mi simtă paşii ca o povară grea. Aş vrea să-mi ierte rănile pe care i le face plugul şi grapa din cauza mea şi să-mi primească bucuros într-o zi trupul obosit. Aş vrea ca unda a cărei oglindă e spartă de vîslele mele să aibă cu mine o răbdare la fel cu a unei mame al cărei copil neastîmpărat se agaţă de rochia ei de sărbătoare, fără să-i pese că e de mătase şi că o mototoleşte. Aş vrea să mă împrietenesc cu lumina care freamătă deasupra munţilor albaştri, cu soarele care împrăştie strălucire şi cu stelele frumoase de pe cer. Căci de multe ori am avut impresia că lucrurile neînsufleţite simt şi suferă ca şi fiinţele vii. Distanţa care ne desparte de ele nu e atît de mare cum crede lumea. Nu există o părticică de pămînt care să nu fi fost aruncată în vîltoarea vieţii. Praful de pe drumuri a fost dezmierdat poate cîndva ca şi părul moale al unei fiinţe dragi, ca şi o mînă delicată şi bună. Apa băhnită din şanţ a curs poate cîndva, ca şi sîngele, prin vinele omului.

În lucrurile neînsufleţite se află încă duhul vieţii. Ce simte cel care doarme şi nu visează ? Aude glasul lui Dumnezeu. Îl aude însă şi pe al oamenilor ?

Nu aţi băgat oare de seamă ? Cînd duşmănia şi ura îi stăpînesc pe oameni, suferă mult şi natura moartă. Valurile devin furioase şi prădalnice, iar ogorul devine zgîrcit. Vai însă de cel care face pădurea să suspine şi muntele să plîngă !

Straşnic a fost anul acela în care au domnit cavalerii la Ekeby ! Nebunia oamenilor cred că a tulburat pe acea vreme liniştea lucrurilor neînsufleţite. Nu ştiu cum aş putea să descriu molima care s-a răspîndit atunci în ţară. Cavalerii tronau ca nişte zei atotputernici şi tot ţinutul era răzbătut de duhul lor, de duhul aventurii, nepăsării şi nebuniei.

S-ar minuna o lume întreagă dacă s-ar putea povesti tot ce s-a petrecut în anul acela pe malurile lacului Löv. Cînd se trezea o dragoste veche, cînd se aprindea alta nouă. Ura veche răbufnea, iar răzbunarea îndelung mocnită se năpustea să înşface prada. Toată lumea era ahtiată de porniri neînfrînate şi de plăceri. Dansul, jocul de cărţi şi cheful nu mai conteneau. Tot ce era ascuns în fundul sufletului ieşea atunci la iveală.

Contagiunea nebuniei s-a propagat repede de la Ekeby la uzinele şi la fermele din împrejurimi, nenorocind oamenii şi împingîndu-i la păcate. N-am putut s-o urmăresc decît într-o anumită măsură, după amintirile pe care le-au păstrat bătrînii despre cele întîmplate pe unele domenii mari. Prea puţin ştim însă cum s-a răspîndit molima mai departe în rîndurile poporului. Fără îndoială că nebunia din acea vreme s-a propagat de la un sat la altul şi de la o colibă umilă la alta. Unde mocnea un viciu, nu se putea să nu izbucnească. Dacă între femeie şi bărbat era o neînţelegere cît de mică, ea ajungea în scurtă vreme prăpăstioasă. Dacă era tăinuită undeva o virtute sau o voinţă puternică, ieşeau repede la iveală şi ele, căci nu tot ce se întîmpla era rău. Vremurile erau însă de aşa natură că binele era de multe ori la fel de nefast ca şi răul. Ca şi într-o pădure răscolită de vijelie, cînd un copac se prăbuşeşte deasupra altuia.

Nici ţăranii nu scăpaseră de vîltoarea acelei nebunii. În toate părţile lumea îşi făcea de cap şi minţile se zvăpăiau. Niciciînd n-a fost dansul mai sprinten la răscruci de drumuri. Niciodată butoaiele de bere nu s-au golit mai repede. Niciodată nu s-a făcut mai mult rachiu. Niciodată n-au fost mai multe chiolhanuri şi ospeţe. Niciodată cuvîntul de ocară n-a fost mai aproape de lovitura de cuţit.

Această demenţă nu-i cuprinsese numai pe oameni, ci şi pe toate celelalte vietăţi. Lupii şi urşii nu făcuseră niciodată atîtea prădăciuni. Vulpile şi cucuvelele nu urlaseră niciodată atît de lugubru şi nu făcuseră

pagube oamenilor cu mai multă îndrăzneală. Niciodată nu lovise boala atîta prăpăd de vite, nici nu se rătăciseră atît de multe oi prin păduri.

Cine vrea să vadă adevăratele legături dintre lucruri, să iasă din oraş sau din sat şi să se instaleze într-o colibă de la marginea pădurii. Să stea de veghe nopţi întregi la o cărbunărie ori să stea vara o lună de zile pe lacuri, cînd trec plutele încet spre Väner. Va observa atunci semnele naturii şi-şi va da seama cît de mult atîrnă lucrurile neînsufleţite de fiinţele vii. Va vedea atunci cît de tulburată e liniştea lucrurilor neînsufleţite de nebunia celor vii. Poporul ştie bine acest lucru. În astfel de timpuri, mama pădurii stinge focul de la cărbunării, ondina răstoarnă bărcile, ştima apelor răspîndeşte bolile, iar spiriduşul înfometează vacile. Aşa s-a întîmplat în anul acela. Niciodată şuvoaiele de primăvară nu făcuseră stricăciuni atît de mari. Moara şi forja de la Ekeby nu fuseseră singurele lor jertfe. Pîraie umflate, care înainte tîrau cu ele doar un şopron gol, atacau acum gospodării întregi şi le înecau. Trăsnetul nu făcuse niciodată pagube atît de mari înainte de sînziene. După sînziene însă, nici pomeneală de trăsnet! A urmat apoi seceta.

Zile şi săptămîni întregi n-a căzut din cer nici o picătură de ploaie. De la mijlocul lunii iunie pînă la începutul lui septembrie, tot ţinutul lacului Löv a fost pîrjolit încontinuu de arşiţa soarelui.

Ploaia nu cădea, pămîntul se usca, vînturile nu băteau. Arşiţă şi arşiţă mereu. Frumoasă e lumina soarelui şi dătătoare de viaţă! Cît de greu îmi vine să povestesc şi răul pe care-l face! Ea seamănă cu dragostea. Toată lumea îi ştie papara şi totuşi o iartă. Seamănă şi cu Gösta Berling. Îl bucură pe oricine şi toţi trec cu vederea răul pe care-l pricinuieşte.

O astfel de secetă n-ar avea urmări atît de funeste în altă provincie. În Värmland însă se desprimăvărase tîrziu. Iarba era încă măruntă şi nu mai putea să crească. Secara rămăsese fără hrană tocmai cînd urma să dea în spic. Semănăturile de primăvară, din rodul

cărora se făcea pe atunci mai toată pîinea, stăteau cu paiele închircite. Napii semănaţi tîrziu nu mai aveau vreme să crească, iar cartofii nu mai puteau primi hrană din pămîntul împietrit.

În astfel de ani, neliniştea începe să cuprindă lumea din bordeiele de la munte, iar groaza de acolo coboară devale, la şes.

— Dumnezeu caută un vinovat, zice poporul.

Fiecare se bate în piept şi zice :

— Eu oi fi ? Eu ? De groaza mea nu mai plouă ? O fi supărat pe mine pămîntul de se usucă şi se împietreşte ? Şi arşiţa asta fără sfîrşit se revarsă oare din cerul fără nori, ca să-mi încingă mie capul cu jăratic ? Iar dacă nu sînt eu vinovatul, pe cine îl caută Dumnezeu ?

În timp ce boabele de secară lîncezesc în spice, cartofii nu trag suc din pămînt, vitele cu ochii injectaţi gîfîie de arşiţă şi se îmbulzesc în jurul izvoarelor secate, iar teama de ziua de mîine îi descurajează pe toţi, lumea începe să vorbească fel şi chip.

— Încercarea asta nu poate să fie fără pricină, zice ea. Trebuie să fie un vinovat.

Era într-o duminică din luna august. Slujba la biserică se terminase. Credincioşii se întorceau în pîlcuri la casele lor, pe drumurile dogorîte de arşiţă. De jur împrejur, vedeau păduri pîrjolite şi recolte distruse. Secara era clădită în clăi, dar snopii aveau spicele sărace în grăunţe. Cine avusese vreascuri de ars o scosese la capăt, de bine, de rău, în anul acela, însă multă lume fusese nevoită să dea foc pădurilor uscate. Ce cruţase focul, fusese mîncat de gîngănii. Acele pinilor căzuseră, iar ei erau acum pleşuvi cum sînt toamna copacii cu frunze. Frunzele mestecenilor atîrnau veştejite.

Lumea avea ce vorbi. Unii povesteau ce foamete grozavă bîntuise în anii o mie opt sute opt şi nouă, cum şi în iarna cumplită din o mie opt sute doisprezece, cînd degeraseră pînă şi vrăbiile de frig. Ei cunoşteau bine foametea, care arătase colţii în trecut. Ştiau

să facă pîine din scoarță de copac și cum pot fi obișnuite vacile să se hrănească cu mușchi.

O femeie încercase să facă un fel de pîine din făină de orz și boabe de afine. Avea chiar o probă la ea, dînd-o și altora s-o guste. Era mîndră de invenția ei.

Toți erau obsedați însă de una și aceeași problemă, care se citea în ochii lor și le flutura pe buze :

— Cine-o fi vinovatul pe care-l caută mîna lui Dumnezeu ?

— Spune, Doamne, cine nu ți-a adus jertfă de rugăciuni și de fapte bune, ca să ne lipsești de pîinea cea de toate zilele ?

Unul din oameni, care trecuse podul de pe strîmtoarea Sund și o luase spre apus, urcînd anevoie dealul de la Broby, se opri o clipă în fața drumului care ducea spre locuința pastorului celui avar din acel sat. Luă de jos o surcea uscată și o aruncă pe acel drum, zicînd :

— Uscate ca surcica asta au fost rugăciunile pe care le-a făcut acest pastor !

Cel care venea în urma lui se opri și el, luă de jos o crenguță uscată și o aruncă pe locul unde căzuse surceaua.

— Asta-i jertfa pe care o merită, zise.

Al treilea om din pîlc făcu la fel.

— A fost ca seceta. Ne-am ales numai cu surcele și paie din pricina lui.

Al patrulea zise :

— Îi dăm înapoi ce ne-a dat și el.

Iar al cincilea :

— Îi arunc uscătura asta spre rușinea lui veșnică. La fel să se usuce și el !

— Pastorul secetei nu merită decît hrana asta uscată, adăugă al șaselea om.

Oamenii următori văzuseră ce făcuseră ceilalți și auziseră ce spuseseră ei. Ei aflară astfel răspunsul la întrebarea care-i chinuise atîta vreme.

— Dați-i ce i se cuvine. *El* a abătut seceta asupra noastră, ziseră.

Fiecare se oprea, spunea ce avea de spus și arunca o crenguță uscată înainte de a porni mai departe.

La colţul dintre cele două drumuri, uscăturile aruncate de oameni alcătuiau acum un adevărat morman, un fel de stîlp al infamiei pentru pastorul din Broby.

Asta a fost toată răzbunarea norodului. Nimeni nu a ridicat mîna împotriva lui şi nici nu i-a spus vreo vorbă de ocară. Inimile deznădăjduite îşi descărcau o parte din povara lor aruncînd o creangă uscată pe acel morman. Nu-şi luau ele singure răzbunarea, ci-l arătau pe vinovat lui Dumnezeu, ca să-i dea El răsplata pe care o merita.

— Dacă nu te-am adorat, Doamne, cum s-ar fi cuvenit să te adorăm, vina este a acestui om. Fii îndurător şi pedepseşte-l numai pe el. Noi îi arătăm prin semne dispreţul şi nu-i împărtăşim faptele.

Ajunse repede un obicei ca orice drumeţ care trecea pe lîngă locuinţa pastorului din Broby să arunce o crenguţă uscată pe mormanul infamiei. „Ca să vadă Dumnezeu şi oamenii!" îşi zicea fiecare. „Şi eu îl dispreţuiesc pe cel care-a atras asupra noastră mînia Celui de Sus".

Bătrînul avar observă îndată mormanul de pe marginea drumului şi dădu poruncă să fie înlăturat. Unii spuneau că pastorul se folosea de acele uscături, arzîndu-le la bucătărie. A doua zi, însă, apărea alt morman. Înlăturat şi acela, îi urma imediat altul.

Uscăturile grăiau:

— Ruşine să-i fie pastorului din Broby!

Erau zile caniculare. Împovărat de fum şi plin de funingine, aerul era greu de respirat. Minţile oamenilor se înfierbîntau. Pastorul din Broby era socotit demonul secetei. Ţăranilor li se părea că bătrînul avar păzea izvoarele cerului.

Lumea se lămuri în scurtă vreme în privinţa lui. Pastorul băgă de seamă că norodul îl socotea autor al acelei nenorociri. Dumnezeu lăsase pămîntul să se usuce din cauză că se mîniase pe el. Marinarii care răbdau de foame trăseseră la sorţi. El era omul care trebuia să fie aruncat peste bord. La început, pastorul făcu haz de oameni şi de uscăturile lor. După o săptămînă însă, nu-i mai veni să rîdă. Ce copilărie! Ce

rău puteau să-i facă lui acele uscături ? În cele din urmă, îşi dădu seama că era vorba de o ură care mocnise vreme îndelungată şi căuta acum prilejul să răbufnească. Ei, şi ? ! Nu era obişnuit doar cu dragostea nimănui.

Toate acele manifestări nu-l făcură mai blînd. Avusese poate dorinţa să fie mai bun, după ce venise la el în vizită iubita din tinereţe. Acum însă, n-o mai avea. Nu voia să devină mai bun cu sila.

Mormanul de uscături îl obseda însă din ce în ce mai mult. Era nevoit să se gîndească mereu la el, iar tîlcul acelui semn prinse rădăcini în sufletul său. Aruncarea acelor uscături era o mărturie înspăimîntătoare. Pastorul începu să le numere, observînd că se înmulţeau pe zi ce trecea. Gîndul la ele îi domina orice alte gînduri. Mormanul acela îl ruina. Zi cu zi se vedea nevoit să recunoască şi el că lumea avea dreptate. După cîteva săptămîni, se simţi dărăpănat. Începu să aibă mustrări de cuget. I se părea că soarta lui atîrna numai de acel morman. Îşi zicea că ar fi scăpat de acele mustrări de cuget şi de povara bătrîneţii, dacă mormanul n-ar mai fi sporit.

În cele din urmă, se hotărî să stea de pază lîngă el din zori pînă în seară. Lumea era însă neîndurătoare. În timpul nopţii mormanul sporea cu alte uscături aruncate deasupra lui.

Într-o zi trecu pe acolo Gösta Berling. Pastorul din Broby şedea pe marginea drumului, bătrîn şi prăpădit. Lua uscăturile şi le aşeza în rînduri şi grămezi, jucîndu-se cu ele ca un om care a dat în doaga copilăriei. Gösta fu mişcat de halul în care îl văzu.

— Ce faci acolo, domnule pastor ? îi zise el, coborînd sprinten din trăsură.

— Ce să fac ! Uite, strîng şi eu vreascuri.

— De ce stai aici, în praf ? Du-te mai bine acasă, domnule pastor.

— Ba e mai bine pentru mine să stau aici ! răspunse preotul.

Gösta Berling se aşează jos lîngă el.

— Nu-i uşor lucru să fii pastor, zise el după cîteva clipe.

— Aici mai merge, căci este lume. Sus la munte e mai rău, însă, răspunse pastorul.

Gösta a înţeles ce voia să spună. Cunoştea bine parohiile din nordul provinciei Värmland, unde preoţii nu au nici măcar locuinţă, cum şi pe cele de la munte, unde finezii trăiesc în bordeie pline de fum. Acolo sînt ţinuturi sărăcăcioase, în care umbli cale de o poştă, fără să întîlneşti decît doi, trei oameni, iar pastorul e singurul ştiutor de carte din parohie. Pastorul din Broby slujise mai bine de douăzeci de ani într-o astfel de parohie.

— Acolo sîntem trimişi cînd sîntem tineri, zise Gösta. E greu de trăit prin acele locuri. Tot viitorul ţi-l pierzi în ele. Mulţi pastori au naufragiat acolo, la munte.

— Da, da, întări pastorul din Broby. Singurătatea te distruge.

— Te duci acolo plin de rîvnă şi de entuziasm. Predici şi le dai oamenilor îndemnuri, cu nădejdea că vor merge pe calea cea dreaptă.

— Da, da, aşa-i.

— Cînd colo, îţi dai repede seama că ai predicat în deşert. Sărăcia îţi stă în cale. Sărăcia nu-l lasă pe om să fie mai bun.

— Sărăcia, da ! întări pastorul. Ea mi-a distrus viaţa.

— Preotul tînăr, zise Gösta mai departe, se duce acolo, la munte, sărac ca şi ceilalţi. Îl sfătuieşte pe beţiv : „Nu mai bea !“

— Iar beţivul îi răspunde, îl completă bătrînul : „Dă-mi ceva mai bun decît rachiul ! Rachiul e blană iarna şi răcoritor vara. Rachiul e odaie călduroasă şi pat moale. Dă-mi-le pe toate astea şi n-o să mai beau !“

Gösta continuă apoi :

— Preotul îi spune pe urmă hoţului : „Nu fura“ ; omului rău : „Nu-ţi bate soţia“ ; iar celui superstiţios : „Crede în Dumnezeu, nu în diavol şi în duhuri rele“. Hoţul îi răspunde atunci : „Dă-mi pîine“ ; omul rău : „Dă-ne bogăţie şi nu ne vom certa“ ; iar cel

superstiţios : „Învaţă-mă lucruri mai bune". Cine-i poate ajuta însă fără bani ?

— Tot ce spui e prea adevărat ! exclamă bătrînul pastor. Oamenii aceia credeau în Dumnezeu, dar credeau mai mult în diavol şi mai ales în duhurile rele de la munte şi în spiriduşii de pe arie. Toată recolta de bucate era băgată în rachiu. Nimeni nu avea nădejde să scape odată şi odată de sărăcie. În toate bordeiele bîntuia foametea. Femeile erau pline de amărăciune. Bărbaţii se luau cu băutura. Ogoarele nu le puteau ara şi vitelor nu le purtau de grijă. De stăpîn se temeau ; de preot îşi băteau joc. Ce puteam să fac cu ei ? Ce le spuneam din amvon, nu pricepeau. Ce-i învăţam, nu credeau. Şi cu nimeni nu mă puteam sfătui. Nimeni nu mă ajuta să-mi păstrez curajul.

— Unii au rezistat, zise Gösta. Harul lui Dumnezeu a fost atît de mare pentru ei, încît s-au putut întoarce teferi din acele locuri. Au avut destulă tărie sufletească să îndure singurătatea, sărăcia şi deznădejdea. Au făcut cît bine au fost în stare să facă şi n-au pierdut curajul. Astfel de preoţi au existat în toate vremurile şi încă se mai găsesc. Mă închin în faţa lor şi-i socot eroi. Îi voi stima în toată viaţa mea. Eu, unul, însă, n-am putut rezista.

— Nici eu, zise pastorul din Broby.

— Preotul de sus, de la munte, urmă Gösta după ce meditä o clipă, crede că va ajunge om bogat, peste măsură de bogat. Nici un om sărac nu poate lupta împotriva răului. Şi-atunci începe să strîngă bani.

— Dacă n-ar strînge bani, îl completă bătrînul, s-ar apuca de băutură văzînd atîta mizerie.

— Ori s-ar lenevi şi n-ar mai avea nici o putere. Cine nu-i născut acolo, anevoie poate izbîndi.

— Trebuie să strîngă bani. La început îi vine greu, dar pe urmă se obişnuieşte.

— Trebuie să fii sever cu tine însuţi şi cu alţii, zise mai departe Gösta. Nu-i uşor lucru să strîngi bani. Trebuie să înduri ura şi dispreţul, să degeri de frig, să mori de foame şi să-ţi întăreşti inima. E ca şi cum ai uita de ce ai început să faci economii.

Pastorul din Broby îl privi cu sfială. Se întreba dacă Gösta nu-şi bătea cumva joc de el. Gösta vorbea însă foarte serios şi cu toată rîvna. Parcă-şi pleda cauza proprie.

— Aşa s-a petrecut şi cu mine, zise bătrînul liniştit.

— Dumnezeu îl ocroteşte, însă, făcu Gösta. După ce a strîns destui bani, trezeşte în mintea lui gîndurile din tinereţe. Cînd norodul are nevoie de el, Dumnezeu îi face preotului un semn.

— Şi dacă preotul nu dă ascultare acelui semn, Gösta Berling ?

— Nu-i poate rezista, răspunse Gösta cu un zîmbet uşor. Îl ispiteşte prea mult gîndul la colibele călduroase pe care cei săraci le vor putea clădi cu ajutorul lui.

Pastorul din Broby se uită în jos, spre căsuţele pe care le clădise cu uscăturile din mormanul infamiei. Pe măsură ce stătea de vorbă cu Gösta, era tot mai convins că acesta avea dreptate. După ce strînsese destui bani, se gîndise cîndva să înceapă a face mult bine. Fireşte că-l însufleţise odată un astfel de gînd.

— De ce nu clădeşte acele colibe ? întrebă el cu sfială.

— Îi este ruşine. Poporul ar putea să creadă că face de frica lui tot ce avusese de gînd să facă.

— Da, da. Nu admite să fie silit. Asta-i !

— Dacă-i aşa, zise Gösta, n-are decît să ajute lumea pe ascuns. Anul acesta e nevoie de mult ajutor. Să caute pe cineva care să-i împartă darurile. Eu înţeleg perfect gîndul cel generos, exclamă Gösta cu ochii radioşi. Mii de oameni vor căpăta pîine anul acesta de la cel pe care-l copleşesc cu blesteme.

— Aşa va fi, Gösta.

O mare însufleţire îi cuprinse pe cei doi oameni, care-şi îndepliniseră atît de puţin misiunea de ei aleasă. Erau stăpîniţi acum de dorinţa lor din tinereţe de a-l sluji pe Dumnezeu şi de a-i sluji pe oameni. Se gîndeau cu desfătare la faptele bune pe care le vor săvîrşi. Gösta urma să-l secundeze pe bătrînul pastor.

— În primul rînd, vom face rost de pîine pentru lumea nevoiaşă, zise pastorul.

— Pe urmă îi vom trimite învăţători, zise Gösta. Vom învăţa oamenii să are pămîntul şi să-şi crească vitele.

— Vom face drumuri şi vom exploata ţinuturi noi.

— Vom face stăvilare la căderile de apă de la Berg, ca să deschidem drumul între lacurile Löv şi Väner.

— După ce va fi deschis drumul spre mare, bogăţia pădurilor noastre va fi de două ori mai mare.

— Toată lumea te va binecuvînta, domnule pastor! exclamă Gösta Berling.

Pastorul din Broby se uită drept în ochii lui. Fiecare citea în ochii celuilalt aceeaşi înflăcărare.

În aceeaşi clipă, însă, privirile amîndorura fură atrase de mormanul infamiei.

— Pentru toate isprăvile astea e nevoie, dragă Gösta, de puterile unui om zdravăn. Eu sînt însă cu un picior în groapă. Vezi bine că mă ucide.

— Înlătură mormanul ăsta!

— Cum să-l înlătur, Gösta?

Gösta se apropie de pastor şi-l privi ţintă.

— Roagă-te lui Dumnezeu să aducă ploaie. Duminica viitoare vei ţine o predică. Te vei ruga atunci pentru ploaie.

Bătrînul pastor se cutremură de groază.

— Dacă tot ce mi-ai spus e adevărat, dacă nu sfinţia-ta e cel care a abătut seceta asupra ţării, dacă ai vrut să-l slujeşti pe Dumnezeu cu asprimea sfinţiei-tale, roagă-l să ne dea ploaie. Asta va fi un semn. Vom şti astfel dacă el vrea ceea ce vrem noi.

Urcînd iarăşi dealul de la Broby, Gösta Berling se mira de el însuşi şi de însufleţirea lui. Ce viaţă frumoasă avea să urmeze! Da, însă nu pentru el. Cel din ceruri nu voia să ştie de serviciile lui.

La biserica din Broby se sfîrşise predica şi se făcuse slujba obişnuită. Pastorul se pregătea să se coboare din amvon. Pregeta însă. În cele din urmă, se aşeză

în genunchi acolo, sus, şi începu să se roage pentru ploaie.

Se ruga ca un om deznădăjduit: cu vorbe puţine şi fără şir.

— Dacă păcatul meu ţi-a aprins mînia, pedepseşte-mă, Doamne, numai pe mine! Îndură-te, Doamne, şi dă pămîntului ploaie! Mîntuie-mă de ruşinea care mă copleşeşte! Ascultă-mi ruga şi dă-ne ploaie! Fă-o să cadă pe ogorul secătuit! Dăruieşte pîine norodului tău!

În ziua aceea era o căldură straşnică şi o zăpuşeală grozavă. Cuvintele pastorului îi treziră însă pe credincioşi din toropeala lor.

— Dacă mai există o cale de îndreptare pentru mine, dă-ne ploaie, Doamne...

Pastorul tăcu apoi. Uşile erau deschise. O răbufnire puternică de vînt se auzi atunci afară. Ea învolbură biserica şi o umplu cu un nor de praf amestecat cu paie şi uscături. Pastorul nu mai fu în stare să continue şi se coborî din amvon.

Credincioşii simţiră trecîndu-le fiori prin trupuri. Semnul acela era oare un răspuns?

Răbufnirea de vînt era însă numai prevestitoarea vijeliei. Aceasta se apropia cu o iuţeală neasemuită. Cînd se cîntă psalmul şi pastorul ajunse în faţa altarului, începu să fulgere, iar tunetele îi acoperiră glasul. După psalmul final, cîntat de orgă, primele picături de ploaie începură să ropotească în geamurile verzi ale ferestrelor, iar credincioşii dădură buzna afară să vadă ploaia. Nu se mulţumiră însă numai să privească. Unii plîngeau, alţii rîdeau şi toţi stăteau să cadă ploaia torenţială asupra lor. Ce foamete îndură-seră, sărmanii! Cît de mare fusese nenorocirea lor! Dumnezeu e bun însă. El le dăruia acum ploaia mult aşteptată. Ce bucurie! Ce bucurie!

Pastorul fu singurul care nu ieşi afară în ploaie. Îngenunchease în faţa altarului şi nu se mai ridica. Emoţia lui fusese din cale-afară de puternică. Murise de bucurie.

Copilul se născuse în casa unei familii de ţărani, într-un sat din partea răsăriteană a rîului Klar. Mama venise acolo să-şi caute de lucru pe la începutul lunii iunie. Spusese gazdei la care trăsese că avusese multe necazuri. Mama ei o prigonea şi fusese nevoită să fugă din casa părintească. Spusese că o cheamă Elisabet Karlsdotter, tăinuind totuşi de unde era de fel, de teamă să nu fie descoperită de părinţii ei care, dacă ar fi aflat unde se pripăşise, i-ar fi făcut zile fripte. N-a cerut simbrie pentru munca ei, mulţumindu-se numai cu hrană şi adăpost. Putea să lucreze cu braţele, să ţeasă, să toarcă, să aibă grijă de vaci şi să facă orice treabă casnică. Era gata să şi plătească ceva, la rigoare pentru găzduire.

Avusese prudenţa să vină la acei ţărani desculţă, cu pantofii subsuoară. Mîinile îi erau bătătorite. Vorbea dialectul din partea locului şi purta îmbrăcăminte ca la ţară. A fost crezută pe cuvînt.

Gospodarii, văzînd-o plăpîndă, nu prea se bizuiau pe puterea ei de muncă. Sărmana fiinţă trebuia să-şi găsească totuşi un refugiu şi rămăsese acolo.

Farmecul ei îi făcu pe toţi ai casei să se poarte frumos cu dînsa. Nimerise la nişte oameni buni, dar serioşi şi tăcuţi din fire. Gospodina ţinea mult la ea, bucuroasă că se pricepea să ţeasă pînză de casă. A luat cu împrumut nişte stative de la casa parohială, astfel că mama copilului a lucrat la ele toată vara.

Nimănui nu-i dădea prin minte că străina avea nevoie să fie cruţată. Muncise tot timpul, ca orice femeie de la ţară. De altfel, avea multă tragere de inimă la lucru şi uitase de nenorocirea ei. Convieţuirea cu ţăranii îi tihnea, deşi era nevoită să se lipsească de toate comodităţile cu care fusese obişnuită. Se resemnase să ducă o viaţă simplă şi liniştită. Toţi cei din juru-i se gîndeau numai la muncă. Zilele se scurgeau pentru ei atît de uniforme, încît nimeni nu le mai urmărea şirul, unii avînd credinţa că se aflau la mijlocul săptămînii, cînd de fapt era duminică.

Într-o zi, pe la sfîrşitul lunii august, fusese zor mare la cîmp cu seceratul ovăzului. Din cauza oboselii, mama copilului, plecată împreună cu ceilalţi să ajute la legatul snopilor, născuse înainte de termen. După socotelile ei, urma să nască abia în octombrie.

Gospodina casei ţinea pruncul în braţe în odaia cea mare, ca să-l încălzească. Deşi căldura verii era în toi, sărmanului copil îi era frig. Mama stătea lehuză în odaia din dos şi asculta ce vorbea lumea despre odrasla ei. Slugile veneau mereu să vadă copilul.

— Sărăcuţul de el ! ziceau.

Alţii îl căinau cu alte vorbe :

— Vai de tine, copilaş care n-ai tată pe lume !

De scîncetele pruncului nu se plîngea nimeni. Rar copil care să nu plîngă. De altfel, micuţul era destul de blînd. Fiecare spunea că toate ar fi fost cum ar fi fost, dacă ar fi avut şi un tată.

Mama pruncului asculta şi se mira. Începu să-şi dea seama că treaba era foarte serioasă. Cum avea să înfrunte viaţa sărmanul copil ?

Îşi şi făcuse un plan. În primul an urma să stea mai departe la familia aceea de ţărani. Pe urmă avea să-şi ia o odaie cu chirie şi să-şi cîştige pîinea lucrînd la războiul de ţesut. Voia să cîştige destul ca să aibă cu ce-şi hrăni şi îmbrăca odrasla. Soţul ei putea să creadă mai departe că ea nu era demnă de el. Se gîndea că acel copilaş avea să ajungă poate un om mai bun fiind crescut numai de ea, decît ar fi ajuns sub îngrijirea unui tată nerod şi îngîmfat.

După naşterea copilului nu mai putea privi însă lucrurile astfel. Avea impresia că fusese egoistă.

— Copilul trebuie să aibă un tată, îşi zise ea.

Lucrul n-ar fi fost prea important, dacă micuţul n-ar fi fost atît de plăpînd, dacă ar fi putut mînca şi dormi ca alţi copii, dacă nu i s-ar fi aplecat capul mereu pe umeri şi dacă n-ar fi fost aşa de aproape de moarte odată cu începerea crampelor.

Pentru mamă nu era uşor să se hotărască şi totuşi trebuia să ia o hotărîre fără nici o zăbavă. Copilul se născuse de trei zile, iar ţăranii din Värmland rareori lasă să treacă mai multă vreme pînă să-şi boteze copiii.

Cu ce nume avea să fie trecut pruncul în registrul bisericii şi ce avea să creadă pastorul despre mama lui ? S-ar fi făcut o nedreptate bietului copil dacă ar fi fost înregistrat fără tată declarat. Dacă acel copil ar fi ajuns un om slab şi bolnăvicios, cum avea ea să-şi ia răspunderea de a-l lipsi de privilegiile naşterii şi ale averii ?

Mama copilului observase că naşterea unui copil provoacă de obicei manifestaţii de bucurie şi stîrneşte multă vîlvă. I se părea acum că acel copil pe care toţi îl compătimeau va duce o viaţă grea. Ar fi dorit să-l vadă dormind pe mătase şi dantele, cum se cuvine unui fiu de conte. Ar fi voit să-l vadă înconjurat de veselie şi de mîndrie.

I se părea apoi că săvîrşise un act de prea mare nedreptate şi faţă de tatăl copilului. Avea ea dreptul să-l păstreze numai pentru ea ? Nu putea să aibă acest drept. O fiinţă atît de mică şi de scumpă, a cărei valoare e peste puterea omenească să fie preţuită, nu putea să fie monopolizată de către mama ei. Ar fi fost ceva nedrept.

Nu voia totuşi să se întoarcă la soţul ei. Se temea că asta ar fi însemnat pentru ea moartea. Copilul se afla însă într-o primejdie mult mai mare. Putea să moară în orice clipă şi nu fusese botezat.

Uitase că-şi părăsise căminul. Uitase de păcatul cel mare pe care-l ţinea tăinuit în inima ei. Nu avea de bună seamă acum vreun sentiment de dragoste pentru altă fiinţă, afară de copilul ei. Nu era o datorie prea grea să caute să-i facă un loc nimerit în viaţă.

Mama copilului chemă pe gospodar şi pe soţia lui şi le spuse toată povestea ei. Omul plecă imediat la Borg să-i spună contelui Dohna că soţia lui trăia şi născuse un copil.

Seara, ţăranul se întoarse. Nu-l întîlnise pe conte, care era plecat de acasă, dar trecuse pe la pastorul din Svartsjö şi stătuse de vorbă cu el.

Contesa află astfel că actul ei de căsătorie fusese anulat şi că nu mai avea soţ.

Pastorul îi trimise o scrisoare amabilă prin care îi oferea adăpost în căminul său.

I se trimise şi o scrisoare din partea tatălui ei către contele Henrik, scrisoare care sosise la Borg cîteva zile

după dispariţia ei. Era tocmai acea scrisoare prin care bătrînul îl ruga pe conte să urgenteze legalizarea căsătoriei, scrisoarea care-i indicase contelui modul cel mai uşor de a se descotorosi de soţia lui.

Îşi poate închipui oricine că mama copilului a fost cuprinsă mai mult de mînie decît de tristeţe cînd a aflat realitatea din gura ţăranului.

Toată noaptea n-a putut să închidă ochii. „Copilul trebuie să aibă un tată", îşi zicea mereu.

A doua zi dimineaţa ţăranul a trebuit să plece la Ekeby pe socoteala ei, ca să-l aducă pe Gösta Berling.

Gösta i-a pus acelui ţăran tăcut o mulţime de întrebări, fără să afle mare lucru de la el. A înţeles doar că sărmana contesă stătuse toată vara la el, că fusese sănătoasă şi muncise, iar acum născuse un copil. Copilul era plăpînd, dar curînd mama avea să fie iarăşi zdravănă.

Gösta îl întrebă pe om dacă doamna contesă ştia că-i fusese anulată căsătoria.

Da, ştia. Aflase cu o zi înainte.

Tot drumul Gösta fu scuturat de friguri şi de fiori.

Ce voia contesa de la el ? De ce-l chemase ?

Se gîndea la viaţa pe care o petrecuse în timpul verii pe ţărmul lacului Löv. Viaţa de jocuri şi de petreceri, în timp ce ea muncise şi pătimise.

Niciodată n-ar fi crezut că-i va fi dat s-o revadă. O ! Dacă ar fi cutezat să tragă vreo nădejde ! Ar fi apărut atunci în faţa ei ca un om mai bun. Ce alta putea să vadă acum în urma lui, decît nebuniile obişnuite ?

Sosi pe la opt seara şi fu introdus imediat la mama copilului. În cameră era întuneric. Abia o putea zări în patul în care zăcea lehuză. Odată cu el intrară şi gospodarii casei.

Cu chipul ei alb, care îl lumina din întuneric, contesa era acum pentru el sufletul cel mai curat şi mai frumos pe care putea să-l conceapă. Ştiind-o aproape de el, ar fi voit să cadă în genunchi înaintea ei, spre a-i mulţumi că-l chemase iarăşi. Emoţia îl copleşise totuşi atît de mult, încît nu fu în stare să spună ori să facă ceva.

— Scumpă contesă Elisabet !

Atît putu să exclame.

— Bine-ai venit, Gösta !

Îi întinse mîna, care părea iarăşi moale şi străvezie. Contesa stătea tăcută, în timp ce el lupta cu emoţia. Văzîndu-l pe Gösta, nu fu zguduită de nici un fel de sentimente impetuoase. Se mira numai că îi dădea importanţă mai mult ei, în loc să înţeleagă că acum era vorba numai de copil.

— Gösta, îi zise ea cu blîndeţe, trebuie să mă ajuţi acum, aşa cum mi-ai făgăduit cîndva. Ţi s-a spus că soţul meu m-a părăsit şi că sărmanul meu copil nu are tată.

— Da, contesă, însă situaţia poate să se schimbe acum. Fiind la mijloc un copil, contele poate fi silit să legalizeze căsătoria. Fii sigură că te voi ajuta.

Contesa zîmbi.

— Crezi oare că vreau să-i fac silă contelui Dohna ?

Gösta simţi năpădindu-l sîngele la cap. Ce dorea ea atunci ? Ce voia să-i ceară ?

— Vino încoace, Gösta, zise ea, întinzînd iarăşi mîna. Să nu te supere ceea ce-ţi voi spune acum, dar m-am gîndit că tu, care eşti... care eşti...

— Un preot caterisit, un beţiv, un cavaler, ucigaşul Ebbei Dohna... Cunosc toată lista meritelor mele...

— Te-ai şi supărat pe mine, Gösta ?

— Aş prefera să nu mai spui nimic, contesă.

Mama copilului zise însă mai departe :

— Multe femei ar fi dorit, Gösta, să se mărite cu tine din dragoste. Eu însă nu sînt în situaţia asta. Dacă te-aş iubi, n-aş vorbi cu tine aşa cum vorbesc în clipa asta. Pentru mine nu te-aş ruga ce vreau să te rog, dar o fac, vezi tu, de dragul copilului. Ştii, desigur, ce-am de gînd să-ţi cer. E o înjosire destul de mare pentru tine, de vreme ce sînt o femeie nemăritată şi am un copil. Nu m-am gîndit că vei accepta pentru că eşti mai prejos decît alţii, deşi poate că m-am gîndit şi la asta. M-am gîndit însă că vei face ce-ţi cer pentru că ai un suflet bun, Gösta, pentru că eşti un erou şi te poţi jertfi. Poate că-ţi cer totuşi prea mult. Poate că-ţi cer un lucru care depăşeşte puterile tale. Dacă ai pentru mine un dispreţ prea mare, dacă-ţi repugnă să te chemi părintele copilului altcuiva, spune-mi fără înconjur şi nu voi fi supărată pe tine. Îmi dau

seama că-ţi cer o jertfă prea mare, dar copilul e atît de bolnav, Gösta. Mă îngrozeşte gîndul că la botez nu va putea fi pomenit numele soţului mamei lui.

Auzind-o vorbind astfel, Gösta încercă acelaşi sentiment pe care îl încercase în ziua aceea de primăvară cînd o debarcase pe contesă şi o lăsase în voia soartei. Trebuia s-o ajute acum să-şi distrugă tot viitorul, el care o iubea.

— Fac orice vrei, contesă, răspunse Gösta Berling.

A doua zi el vorbi cu prim-pastorul din Bro, căci biserica din Svartsjö era în subordinea lui, iar strigările de căsătorie urmau să fie afişate la Svartsjö.

Bunul prim-pastor fu mişcat de povestea lui şi-i făgădui că-şi va lua toată răspunderea consimţămîntului la căsătoria lui.

— Da, zise el, trebuie s-o ajuţi, Gösta. Trebuie s-o ajuţi. Altfel şi-ar pierde minţile. Ea crede că i-a făcut copilului un mare rău frustîndu-l de situaţia de care s-ar fi bucurat în viaţă. Femeia asta are o conştiinţă extrem de gingaşă.

— Ştiu însă că voi nenoroci-o ! exclamă Gösta.

— Nu vei nenoroci-o, Gösta. Vei fi de-acum înainte un om chibzuit, cu o soţie şi un copil cărora să le porţi de grijă.

Prim-pastorul trebuia să plece la Svartsjö spre a vorbi cu pastorul de acolo şi cu judecătorul. Urmarea a fost că în duminica cealaltă, la 1 septembrie, s-au afişat la biserica din Svartsjö strigările căsătoriei lui Gösta Berling cu Elisabet von Thurn.

Mama copilului a fost transportată apoi cu toate măsurile de precauţie la Ekeby, unde a fost botezat copilul.

Prim-pastorul a stat de vorbă cu ea şi i-a spus că mai avea facultatea să revină asupra hotărîrii de a se mărita cu un om ca Gösta Berling, sfătuind-o totodată să-i scrie mai întîi tatălui ei.

— Nu mă voi căi, răspunse ea. Ce-ar fi fost însă dacă mi-ar fi murit copilul fără să aibă un tată ?

La a treia strigare mama copilului era sănătoasă şi sculată din pat. În după-amiaza aceleiaşi zile veni prim-pastorul la Ekeby şi o cunună cu Gösta Berling. Nimănui nu-i venea totuşi să creadă că se celebrase o căsă-

toric. Invitaţii nu se făcuseră. Copilul dobîndise un tată. Atît şi nimic mai mult.

Mama copilului era radioasă de o bucurie calmă, ca şi cum ar fi atins o ţintă mare în viaţa ei. Mirele era trist, gîndindu-se că ea îşi riscase tot viitorul prin căsătoria pe care o contractase. Ba chiar observa cu groază că de fapt pe contesă mai că n-o interesa persoana lui. Toate gîndurile ei erau la copil.

După cîteva zile, tatăl şi mama îşi puseră haine de doliu. Copilul murise în urma unor crampe.

Mulţi aveau impresia că mama nu-l jelea cu prea multă durere, cum era de aşteptat. Înfăţişarea ei vădea strălucirea unui triumf. Se bucura parcă în sinea ei că-şi jertfise viitorul de dragul acelui copil. Cînd acesta avea să ajungă la îngeri, în cer, avea să-şi aducă aminte că avusese în lumea asta o mamă care-l iubise.

Toate aceste lucruri se petrecuseră în tăcere şi nebăgate în seamă. Cînd se afişaseră la Svartsjö strigările căsătoriei lui Gösta Berling cu Elisabet von Thurn, cei mai mulţi nici măcar nu ştiuseră cine era mireasa. Pastorii şi persoanele care erau în curent cu situaţia vorbiseră prea puţin despre ea. Se temeau, pe cît se părea, că cineva care ar fi pierdut încrederea în puterea conştiinţei ar fi putut da o interpretare greşită felului de a proceda al tinerei femei. Se temeau să nu cumva să fi spus cine ştie cine: „Ei, vedeţi? Nu şi-a putut înfrîna dragostea pentru Gösta, iar acum s-a măritat cu el sub un pretext amăgitor." O! Bătrînele erau grozav de îngrijorate cînd era vorba de tînăra Elisabet. N-ar fi îngăduit pentru nimic în lume s-o vorbească cineva de rău. Ba chiar admiteau anevoie că păcătuise. Nu se puteau împăca de loc cu gîndul că o vină ar fi putut prihăni sufletul acelei fiinţe care se temea atît de mult de tot ce este rău.

S-a mai întîmplat chiar atunci şi altceva care a făcut să se vorbească puţin despre căsătoria lui Gösta. S-a întîmplat ca maiorul Samzelius să fie lovit de o mare nenorocire. Apucăturile lui erau din ce în ce mai ciudate. Evita orice societate, trăind în singurătate şi ocupîndu-se numai de urşii săi.

Era şi primejdios, căci umbla mereu cu puşca încărcată şi trăgea cu ea fără să-i prea pese ce anume ţintea. Într-o zi a fost muşcat de un urs îmblînzit în care trăsese cu arma fără voia lui. Animalul rănit s-a năpustit asupra lui lîngă zăbrele, unde se afla, şi l-a muşcat cu putere de braţ. Ursul a scăpat pe urmă din cuşcă şi a luat-o la fugă spre pădure.

Maiorul a zăcut apoi cîtva timp şi a murit din cauza acelei răni, imediat înainte de Crăciun. Dacă maioreasa ar fi aflat că zăcea bolnav, ar fi ajuns iarăşi stăpînă la Ekeby. Cavalerii ştiau însă că ea nu va veni acolo pînă ce n-avea să se împlinească anul lor de domnie.

Capitolul XXXI • **Amor vincit omnia** [1]

În biserica din Svartsjö, sub scara care urcă la orgă, se află un spaţiu în care se văd îngrămădite sape de gropari scoase din uz, bănci dărăpănate, tinichele aruncate şi alte vechituri. În partea din fund a acelui spaţiu, unde stratul de praf e mai gros şi unde privirea omului răzbate mai greu, se află o casetă încrustată cu sidef în cel mai bogat mozaic. Dacă scutură cineva praful de pe ea, străluceşte ca un perete de stîncă din poveşti. Caseta e încuiată cu lacăt, iar cheia se află în bună păstrare, neputîndu-se folosi nimeni de ea. Nici un muritor n-are voie să se uite înăuntrul acelei casete şi nimeni nu ştie ce se află în ea. Numai la sfîrşitul veacului al nouăsprezecelea va putea fi descuiată şi capacul ei va putea fi ridicat, ca să poată vedea lumea comoara ascunsă în ea.

Aşa a hotărît cel care a stăpînit caseta. Pe tăblia de alamă a capacului se află o inscripţie: *Labor vincit omnia* [2]. I s-ar potrivi însă mai bine altă inscripţie:

[1] Dragostea învinge totul (l. latină).
[2] Munca învinge totul (l. latină).

Amor vincit omnia. Acea casetă veche din spațiul de vechituri de sub scara care urcă la orgă e o mărturie a atotputerniciei dragostei.

O, Eros, zeu atotputernic!

Tu, dragoste, ești de bună seamă veșnică. Omenirea trăiește de multă vreme pe pămînt, însă tu ai urmat-o de-a lungul veacurilor.

Unde-s zeii de la răsărit, eroii cei puternici, a căror armă era fulgerul și care primeau jertfe de miere și de lapte pe țărmurile rîurilor sfinte? Sînt morți de multă vreme. Mort e Bel, războinicul viteaz. Mort e și Thot, luptătorul cu cap de vultur. Morți sînt zeii măreți care se odihneau pe paturile de nori din Olimp, ca și zeii glorioși care locuiau în Walhalla cea înconjurată de ziduri. Toți zeii din vechime sînt morți, afară de Eros, de Eros cel atotputernic.

Tot ce vezi e opera lui. El susține neamurile. Îl găsești oriunde. Oriunde îți îndrepți pașii, dai de urma piciorului său gol. În tot ce auzi cu urechea, tonul e dat de freamătul aripilor sale. Eros sălășluiește în inima omului și în orice sămînță care doarme. Îi simți cu teamă prezența în orice lucru neînsuflețit.

E ceva care să nu dorească și să nu fie ispitit? E ceva care să scape de puterea lui? Toți zeii răzbunării vor fi răpuși. Toți își vor pierde puterea și stăpînirea. Tu însă, dragoste, vei trăi de-a pururi.

Bătrînul unchi Eberhard șade la pupitrul său, o mobilă superbă cu sertare nenumărate, cu placă de marmură și cu garnituri de alamă înnegrită. Lucrează cu rîvnă și cu zel, singur, sus în aripa cavalerilor.

O, Eberhard! De ce nu te aventurezi ca ceilalți cavaleri prin păduri și pe cîmpii în aceste ultime zile de vară? Tu știi bine că nimeni n-o adoră nepedepsit pe zeița înțelepciunii. La șaizeci de ani și ceva spinarea îți este încovoiată. Părul pe care-l ai pe creștet nu-i al tău. Cutele se înmulțesc pe fruntea-ți boltită deasupra ochilor, cu orbitele duse în fundul capului, iar prăpădul bătrîneții e desenat cu miile de zbîrcituri din jurul gurii tale știrbe.

O, Eberhard, de ce nu te aventurezi prin păduri şi pe cîmpii ? Moartea s-a oprit la pupitrul tău, pentru că n-ai lăsat viaţa să te despartă de el.

Unchiul Eberhard aşterne cu cerneală o trăsătură groasă de pană sub ultimul său rînd. Din numeroasele sertare ale pupitrului scoate nişte hîrţoage îngălbenite cu diferitele părţi ale marii sale opere, ale operii care va perpetua peste veacuri numele lui Eberhard Berggren. Însă chiar în clipa în care şi-a aşezat acele hîrţoage unele peste altele, ca să le admire în tăcere, uşa s-a deschis, iar pe ea a intrat tînăra contesă.

Este ea, tînăra suverană a bătrînilor cavaleri. Suverana pe care ei o slujesc şi o adoră mai mult decît slujesc şi adoră bunicii pe primul lor nepot. E fiinţa pe care au găsit-o în sărăcie şi suferinţă, dăruindu-i acum toată splendoarea lumii cum a făcut şi craiul din poveste cu mîndra cea sărmană pe care a găsit-o în pădure. Pentru ea răsună acum cornul de vînătoare şi cîntă vioara la Ekeby. Pentru ea se mişcă, respiră şi lucrează toţi în marele conac.

E sănătoasă acum. deşi încă foarte slabă. Singurătatea acelei clădiri imense o plictiseşte. Ştiind însă că toţi cavalerii sînt plecaţi. a dorit să vadă cum arată vestita aripă în care locuiesc ei.

A intrat deci tiptil să-i vadă pereţii spoiţi cu var şi perdelele cu pătrăţele galbene de la paturi. A prins-o însă mirarea cînd a băgat de seamă că se mai afla cineva în acea încăpere.

Unchiul Eberhard a întîmpinat-o solemn şi a condus-o la mormanul cel mare de hîrţoage.

— Priviţi, contesă, zise el. Opera mea e gata acum. Tot ce am scris va fi dat în vileag. Se vor întîmpla lucruri mari.

— Ce lucruri se vor întîmpla, unchiule Eberhard ?

— Va fi, contesă, un fel de fulger care luminează şi ucide. De cînd l-a scos Moise din norul de pe muntele Sinai şi l-a înscăunat pe tronul din templu. bătrînul Iehova a stat liniştit şi în deplină siguranţă. Acum însă lumea se va convinge că el n-a fost decît o închipuire, o iluzie, o deşertăciune, fătul născut mort al minţii omeneşti. Se va cufunda acuma în neant, zise

bătrînul, punîndu-şi mîna zbîrcită pe vraful cu hîrţoage. Am scris aici tot şi lumea va trebui să creadă ce stă scris în hîrtiile astea. Îşi va da seama atunci de prostia ei şi va zvîrli crucile în foc, făcînd din biserici hambare, iar preoţii se vor duce la coarnele plugului, să are pămîntul.

— Vai, unchiule Eberhard! exclamă contesa scuturată de fiori. Eşti în adevăr un om atît de îngrozitor? Ai scris lucruri atît de înfricoşătoare?

— Înfricoşătoare! repetă bătrînul. E adevărul adevărat. Noi semănăm însă cu copiii cei mici care-şi ascund faţa în pulpana mamei, cînd dau cu ochii de-un străin. Ne-am deprins să ne ferim de adevăr, de ceea ce e veşnic străin. Adevărul va coborî însă acum în mijlocul nostru şi va fi cunoscut de toată lumea.

— De toată lumea?

— Nu numai de către filozofi, ci de noi toţi, contesă. Vă rog să mă înţelegeţi: de noi toţi!

— Şi, va să zică, Iehova va muri?

— El şi toţi îngerii, toţi sfinţii, toţi demonii, toate minciunile.

— Şi cine va cîrmui lumea atunci?

— Credeţi oare, contesă, că a cîrmuit-o cineva pînă acum? Credeţi oare în pronia cerească, în pronia care are grijă de tot şi de toate? Nimeni n-a cîrmuit lumea pînă astăzi şi nici n-o va cîrmui de azi înainte.

— Şi noi, oamenii, ce vom deveni?

— Lut, cum am fost întotdeauna. Cine a ars nu mai poate arde şi e mort. Nu sîntem decît nişte lemne de foc în jurul cărora ard flăcările vieţii. Scînteia vieţii zboară de la unul la altul. Eşti aprins, arzi şi te stingi. Asta-i viaţa.

— Vai, unchiule Eberhard! Nu există oare nici o viaţă spirituală?

— Nici una.

— Nici dincolo de mormînt?

— Nici acolo.

— Nu există nimic bun, nimic rău, nici o ţintă, nici o nădejde?

— Nimic, absolut nimic.

Tînăra femeie se duse la fereastră. Văzu afară frunzele îngălbenite de toamnă, gherghinele şi ruşii-de-toamnă, ale căror capete grele atîrnau pe tulpinele rupte de vînt. Văzu undele negre ale lacului Löv, cerul întunecat de toamnă şi rămase cîteva clipe stăpînită de sentimentul renegării.

— Unchiule Eberhard, zise ea, cît de urîtă e lumea şi cît de inutile sînt toate cele cuprinse în ea! Aş fi bucuroasă să scap de viaţă.

Auzi atunci un fel de plîngere în sufletul ei. Puterile vieţii şi sentimentele clocotitoare îndemnau fericirea să trăiască.

— Nu există atunci, izbucni ea, nimic care să dea frumuseţe vieţii, după ce mi l-ai luat pe Dumnezeu şi m-ai lipsit de nemurire?

— Există munca, răspunse bătrînul.

Contesa se uită iarăşi afară şi o cuprinse un sentiment de dispreţ pentru această înţelepciune sărmană. În faţa ei se ridica insondabilul. Simţea că spiritul stăpîneşte tot. Simţea puterea legată de materia în aparenţă moartă, dar care se dezvoltă într-o viaţă cu mii de variaţii. Ameţită, căută să afle cum se cheamă suflarea divină din natură.

— Ce este munca, unchiule Eberhard? întrebă ea. E o zeiţă? E prin ea însăşi un scop? Spune-mi altceva în locul ei.

— Altceva nu ştiu, răspunse bătrînul.

Atunci ea găsi altceva. Găsi ceva care are un nume sărac, adeseori prihănit.

— De ce nu-mi vorbeşti despre dragoste, unchiule Eberhard?

Un zîmbet se furişă atunci pe buzele gurii ştirbe, în jurul căreia se încrucişau mii de zbîrcituri.

— În hîrţoagele astea, zise filozoful, bătînd în ele cu pumnul încleştat, sînt ucişi toţi zeii şi nu l-am uitat nici pe Eros. Dragostea nu-i decît pofta cărnii. De ce să fie mai presus decît celelalte cerinţe ale trupului? Zeiţa poate fi şi foamea sau osteneala. Ele au merite deopotrivă. Să se isprăvească însă o dată cu nebuniile! Trăiască adevărul!

Tînăra contesă îşi plecă atunci capul. Tot ce spunea bătrînul nu putea să fie adevărat, însă ea nu se putea lupta.

— Cuvintele dumitale mi-au rănit sufletul, zise ea, dar tot nu cred în ele. Vei putea ucide pe zeii răzbunării şi-ai puterii, nu însă şi pe alţii.

Bătrînul luă atunci mîna contesei, o aşeză pe manuscrisul său şi-i răspunse cu fanatismul necredinţei:

— După ce vei citi ce stă scris aici, vei fi nevoită să crezi.

— Mai degrabă să piară din faţa mea! exclamă ea. Dacă aş crede în cele ce ai scris dumneata, n-aş putea trăi.

Stăpînită de amărăciune, se despărţi de filozof, însă pe urmă căzu pe gînduri.

Acele hîrţoage vechi, mîzgălite cu un scris păgîn, nu şi-au dovedit încă puterea în lume. Numele unchiului Eberhard n-a atins pînă acum culmile gloriei.

Marea lui operă e tăinuită într-o ladă din colţul cu vechituri de sub scara bisericii din Svartsjö care urcă la orgă. Va vedea lumina zilei abia la sfîrşitul celui de-al nouăsprezecelea veac.

De ce o fi ascuns-o el totuşi acolo? I-a fost oare teamă că nu dovedise tot ce susţinea? I-a fost teamă să nu fie prigonit? Îl cunoaşteţi prea puţin pe unchiul Eberhard.

Daţi-vă seama acum! El a ţinut la adevăr, nu la gloria lui. A jertfit-o pe aceasta din urmă, pentru ca o copilă iubită de el părinteşte să moară în credinţa care îi era dragă.

O, dragoste, tu eşti în adevăr eternă!

Capitolul XXXII • Fata de la Nygård

Nimeni nu cunoaşte locul ascuns de sub munte, unde poate că zace nenorocita. Brazii cresc acolo deşi şi tufoşi, iar pămîntul e acoperit cu un strat gros de

muşchi. Cum să-l cunoască ? Niciodată nu l-a călcat picior de om şi nimeni nu ştie cum îl cheamă. Nici o potecă nu duce spre el. E un loc tainic, împresurat de stînci înalte, păzit de tufe încîlcite de ienupăr şi ferit de bătaia vîntului. Păstorul nu nimereşte acolo. E locul cel mai pustiu de la marginea pădurii, pe care şi vulpea îl dispreţuise, dar iată că acum a pornit sodom de lume în căutarea lui !

E un convoi nesfîrşit. Ar umple nu numai biserica din Bro, dar şi pe cele din Lövvik şi Svartsjö. Omenire cîtă frunză şi iarbă ! Copiii care se jucau pe marginea drumului ori se cocoţau pe gardurile gospodăriilor, nu-şi mai luau ochii de la acel alai. N-ar fi crezut niciodată că-n lumea asta trăiesc atîţia oameni. Cînd aveau să fie mari, aveau să-şi aducă aminte cu lacrimi în ochi de puhoiul acela de pelerini. Pe drumurile pe care se scurgea el, rar se întîmpla să umble un om sau un cerşetor ori să treacă o căruţă.

Toţi din partea locului dădeau buzna şi întrebau :

— Ce nenorocire s-o fi abătut asupra ţării ? Dau năvală duşmanii ? Încotro vă e calea, oameni buni ?

— Sîntem în căutare, răspundeau ei. De două zile tot căutăm. Mai căutăm şi azi, dar pe urmă n-o să mai avem răbdare. Vom scotoci pădurea Björne şi toate dealurile cu păduri de molizi la apus de Ekeby.

Convoiul a pornit de la Nygård, un cătun sărăcăcios dintre munţii de la răsărit. Fata cea frumoasă, cu părul mare şi negru şi cu obrajii rumeni, a dispărut de o săptămînă. Vînzătoarea de mături cu care voia să se logodească Gösta Berling s-a rătăcit în codri. De o săptămînă n-a mai văzut-o nimeni.

Şi lumea de la Nygård a pornit s-o caute prin toate pădurile. Toţi cei întîlniţi în cale i se alăturau şi o urmau. Din fiecare bordei ieşeau oameni să îngroaşe rîndurile acelui alai.

De multe ori cîte un nou-venit întreba :

— Ce-i cu voi, oameni buni de la Nygård ? De ce o lăsaţi pe fata aceea frumoasă să umble singură pe drumuri străine ? Pădurea e mare şi Dumnezeu i-a luat minţile.

— Nimeni n-o tulbură, răspundeau căutătorii, şi nici ea nu tulbură pe nimeni. E liniştită ca un copil. Cine poate să fie mai sigur decît cel pe care chiar Dumnezeu îl păzeşte ? Pînă acuma s-a întors totdeauna acasă.

Convoiul a ajuns astfel la pădurile din partea răsăriteană care despart cătunul Nygård de şes. În ziua asta, cea de-a treia, trece pe lîngă biserica din Bro şi urcă spre pădurile de la apus de Ekeby. În înaintarea lui stîrneşte însă valuri de uimire. Cîte un om din alai e nevoit să se oprească mereu ca să răspundă la întrebări.

— Ce vreţi, oameni buni ? Ce căutaţi ?

— Căutăm pe fata cu ochi albaştri şi cu părul negru. A înghiţit-o pădurea şi vrea să moară. A plecat de-acasă acum o săptămînă.

— De ce a vrut să moară în pădure ? Era flămîndă ? Era nenorocită ?

— De foame n-a răbdat, dar astă-primăvară a dat peste ea o mare nenorocire. L-a văzut pe Gösta Berling, pastorul cel zvăpăiat, şi s-a îndrăgostit de el acum cîţiva ani. Era slabă din fire şi Dumnezeu i-a luat minţile.

— Da, da, i-a luat Dumnezeu minţile, oameni buni de la Nygård !

— Nenorocirea s-a întîmplat astă-primăvară. Înainte nici n-o lua în seamă, dar atunci i-a spus că vrea să fie logodnica lui. Asta a fost însă numai o glumă. A lăsat-o pe urmă să plece. Fata nu se consola totuşi. Mereu se întorcea la Ekeby. Oriunde se ducea Gösta, se ţinea scai după el. Omul se plictisise de ea. Ultima dată cînd fusese la Ekeby, cavalerii asmuţiseră cîinii asupra ei. După aceea n-a mai văzut-o nimeni.

Porniţi la drum ! E vorba de viaţa unei fiinţe omeneşti. A unei fiinţe care-şi caută moartea în mijlocul codrilor. Poate că pribegeşte încă, neputînd să nimerească drumul. Pădurea e mare şi nenorocita şi-a pierdut minţile.

Luaţi-vă după ceilalţi. Lăsaţi ovăzul pe cîmp pînă i-or cădea grăunţele din spice. Lăsaţi cartofii să

putrezească în pămînt. Daţi drumul cailor să nu moară de sete în grajduri. Lăsaţi deschise porţile de la ţarcuri, ca vacile să-şi poată găsi adăpost în ele noaptea. Luaţi şi copiii cu voi, căci ei sînt ai lui Dumnezeu. Dumnezeu e cu cei mici şi le călăuzeşte paşii pe drum. Vor fi şi ei de ajutor cînd mintea voastră nu va fi de ajuns.

Veniţi cu toţii, bărbaţi, femei şi copii! Cine mai poate sta acasă? Dumnezeu are nevoie poate chiar de unul din voi. Veniţi toţi cei care veţi avea nevoie şi voi odată de mila altora. Şi sufletele voastre s-ar putea rătăci cîndva pe meleaguri pustii, căutînd odihnă şi neputînd-o afla. Veniţi cu noi, căci fata şi-a pierdut mînţile, iar codrul e mare.

Cine poate nimeri locul unde brazii sînt deşi, iar muşchiul e moale? Ce se vede negru colo, sub munte? Sînt muşuroaiele cu ace de brad ale furnicilor. Slavă celui care va descoperi cărările pe unde pribegeşte nebuna!

Ce convoi lung! Nu convoi de oameni care se duc să preamărească pe un învingător, presărîndu-i calea cu flori şi asurzindu-l cu osanale. Nu convoi de pelerini care cîntă psalmi în drum spre sfintele morminte. Nu convoi de băjenari în căruţe cu roţi scîrţîitoare, porniţi să-şi caute aiurea cămine noi în deznădejdea lor. Nu o oaste de luptători cu tobe şi arme. Ci o gloată mare de ţărani în haine de lucru făcute din dimie, şi cu şorţuri jerpelite de piele. În urma lor vin femeile. În mîini poartă lucruri de împletit, iar pe unii copii îi duc în cîrcă, în timp ce alţii se agaţă de pulpana lor.

.Ce minunată e priveliştea unor oameni uniţi în vederea unui scop mare! Unii vor să-şi întîmpine binefăcătorii ori să-l slăvească pe Dumnezeu. Alţii se duc să-şi caute pămînt ori să-şi apere ţara. Pe cei din convoiul de acum nu-i mînă însă nici foamea, nici frica de Dumnezeu, nici vreun zbucium cumplit. Ei au pornit la drum numai şi numai ca să caute o fiinţă ieşită din minţi, care a plecat în lumea largă. Osteneala lor e însă fără folos şi strădania fără răsplată. Oricîte sudori i-ar

trece, oricît ocol ar da, oricîte rugi ar înălța, singura lor recompensă va fi descoperirea unei sărmane pribege căreia Dumnezeu i-a luat mințile.

Cum să nu-ți fie dragi astfel de oameni ? Cum să nu le curgă lacrimi din ochi celor care stau pe marginea drumului și-i văd înaintînd, pe bărbați cu trăsăturile aspre și cu mîinile bătătorite, pe femei cu frunțile brăzdate de cute prea de timpuriu, pe copii obosiți, dar îndreptați de Dumnezeu pe calea cea bună ?

Convoiul umple tot drumul. Căutătorii măsoară pădurea cu priviri grave și trec mohorîți mai departe. Știu bine că vor găsi mai curînd un trup neînsuflețit decît o ființă vie.

Colo sub munte se vede ceva negru. O fi un furnicar ? O fi un copac răsturnat ? Din fericire, e un copac trîntit la pămînt. Brazii sînt deși și bieții oameni văd anevoie în depărtare.

Convoiul e fără sfîrșit. Bărbații în putere din fruntea lui sînt în fața pădurii, la apus de Björne. Cei de la urmă, infirmi, moșnegi deșelați și femei cu odrasle în cîrcă, abia au ajuns în dreptul bisericii din Broby.

Alaiul se înfundă apoi în pădure. Cît e încă ziuă, razele soarelui îl vor lumina printre brazi. Abia într-amurg va ieși din codru.

Oamenii caută de trei zile și s-au obișnuit cu munca asta. Caută pe povîrnișul muntelui, în bătaia vîntului. Riscă să-și frîngă mîinile și picioarele, făcîndu-și loc printre brazii deși, ale căror cetini aplecate deasupra mușchiului moale îi îndeamnă parcă la odihnă.

Au dat peste bîrlogul ursului, peste vizuina vulpii și a bursucului, peste groapa de mangal, peste dealul cu afine roșii, peste brazii cu ace albe, peste culmea pîrjolită de foc cu o lună în urmă și peste bolovanul cel mare, prăvălit cîndva de un uriaș. Peste locul de sub munte, unde e ceva negru, n-au dat însă. Nimeni n-a putut ajunge pînă la el ca să vadă dacă-i vorba de un mușuroi de furnici, de un trunchi de copac sau de o ființă omenească. Desigur că-i ființă omenească, dar vai ! nimeni n-a ajuns acolo s-o vadă.

Asfinţitul soarelui îi apucă pe drumeţi în partea cealaltă a pădurii, fără s-o fi găsit pe fata care şi-a ieşit din minţi. Ce puteau să mai facă acum ? Să răscolească pădurea din nou ? Pădurea e însă primejdioasă pe întuneric. E plină de văgăuni prăpăstioase şi de bălţi fără fund. Şi ce puteau să găsească ei noaptea după ce nu găsiseră nimic la lumina zilei ?

— Haidem la Ekeby ! strigă unul din mulţime.

— Da, să mergem la Ekeby ! strigară apoi toţi laolaltă. Hai la Ekeby !

— Să-i întrebăm pe cavaleri de ce au asmuţit cîinii asupra unei fete care şi-a pierdut minţile şi de ce au împins-o la desperare ! Bieţii noştri copilaşi plîng lihniţi de foame, hainele de pe noi sînt rupte, snopii de bucate zac pe cîmp şi cad grăunţele din spice, cartofii putrezesc în pămînt, caii noştri umblă de pripas, vacile noastre nu le poartă nimeni de grijă, iar noi sîntem istoviţi de oboseală. Şi toate astea numai din pricina cavalerilor. Haidem la Ekeby să-i luăm la răfuială ! Haidem la Ekeby !

În anul ăsta blestemat s-au abătut numai nenorociri asupra noastră, a ţăranilor. Dumnezeu ne încearcă greu şi la iarnă ne aşteaptă foametea. Cine-i vinovatul pe care-l caută Dumnezeu ? Pastorul din Broby nu poate să fie, căci rugăciunile lui au ajuns de bună seamă în cer. Murim de foame numai din pricina cavalerilor. Foametea e opera lor. Haidem la Ekeby !

Bărbaţii amărîţi şi mohorîţi coboară devale, spre curtea cea mare de la Ekeby. În urma lor vin femeile, ducînd în braţe copiii care plîng. Vin apoi infirmii şi bătrînii. Înverşunarea trece ca un puhoi de la bătrîni la femei, de la femei la bărbaţii din fruntea convoiului.

Vine puhoiul de toamnă. Vă aduceţi aminte, cavalerilor, de puhoiul de astă-primăvară ? Curg acum de la munte alte valuri. Gloria şi puterea moşiei Ekeby vor fi luate cu asalt.

Un plugar care ară un islaz de la marginea pădurii aude strigătele deznădăjduite ale gloatei. Deshamă

calul, se urcă pe el şi porneşte în goana mare spre Ekeby.

— Vine prăpădul! strigă el. Vin urşii şi lupii, vin strigoii să pună mîna pe Ekeby!

Omul înconjoară călare curtea, strigînd în gura mare:

— Vin strigoii din pădure! Vin strigoii la Ekeby. Fugiţi cu toţii unde veţi vedea cu ochii. Vin strigoii să dea foc curţii şi să-i ucidă pe cavaleri!

În urma lui se aud tunetele şi strigătele gloatei care înaintează. Asupra moşiei Ekeby se revarsă potopul de toamnă.

Ştie oare ce vrea şuvoiul acela de oameni înverşunaţi? Vor ei să dea foc, să ucidă, să jefuiască?

Cei care vin nu sînt oameni, ci strigoii pădurii, fiarele pustiului. Noi, puteri ale beznei, care-am stat ascunse sub pămînt, sîntem libere o clipă. Ne-a slobozit răzbunarea.

Sînt spiritele muntelui care-au scos minereu din sînul lui, sînt spiritele pădurii care-au tăiat copacii şi-au păzit cărbunăriile, sînt spiritele cîmpului care-au ajutat grînele să crească. Libere acum, se duc să facă prăpăd. Moarte moşiei Ekeby! Moarte cavalerilor!

Rachiul curge gîrlă aici. Pivniţele sînt doldora de aur. În hambare e belşug de bucate şi de pastramă. De ce noi, obijduiţii, să murim de foame, iar ticăloşii să trăiască în huzur?

Paharul e acuma plin. Aflaţi, cavalerilor, care niciodată nu v-aţi gîndit că veţi ajunge şi zile negre, că v-aţi trăit traiul.

Puterea care v-a osîndit e în pădure, iar noi sîntem solii ei. Sentinţa n-au rostit-o nişte judecători, ci o fiinţă care se află acum în pădure.

Cavalerii din clădirea cea mare văd şuvoiul de oameni înaintînd spre ei. Ştiu bine de ce-s acuzaţi, dar îşi zic că vina nu-i a lor. Dacă acea fată sărmană s-a dus în codru să-şi caute moartea, n-a făcut-o din pricină că ei ar fi asmuţit cîinii s-o alunge, ci din

alt motiv. Motivul era că Gösta Berling se cununase cu o săptămînă în urmă cu contesa Elisabet.

La ce le-ar folosi însă să stea de vorbă cu norodul acela furios ? Sînt oameni sleiți de puteri și flămînzi. Sînt îmboldiți de gîndul răzbunării și porniți pe jaf. Uite-i cum vin cu strigăte sălbatice ! Plugarul care merge călare înaintea lor pare înnebunit de zarva pe care o fac.

— Vin urșii, lupii și strigoii din pădure să pună stăpînire pe Ekeby !

Cavalerii au ascuns-o pe tînăra contesă în încăperea cea mai dosnică a curții. Löwenborg și unchiul Eberhard au rămas acolo de pază, iar ceilalți ies afară să întîmpine gloata năvălitoare. Stau pe treptele din fața clădirii principale, neînarmați și zîmbitori. Liota gălăgioasă nu mai e departe.

Norodul se oprește în fața acelei mici cete de oameni liniștiți. Cei care aveau de gînd, în înverșunarea lor, să-i trîntească la pămînt și să-i calce în picioare cu călcîiele lor ferecate, așa cum făcuseră muncitorii uzinei de la Sund cu cincizeci de ani în urmă cu administratorul și intendentul ei, au încremenit acum locului. Se așteptaseră doar să găsească ușile baricadate, să fie atacați cu armele, să întîmpine rezistență și luptă.

— Dragi prieteni, le spun cavalerii, sînteți obosiți și flămînzi. Vă dăm ceva de mîncare, dar mai întîi vă cinstim cu un păhărel din rachiul făcut de noi aici, la Ekeby.

Norodul nu se potrivește însă la vorbele cavalerilor. El strigă și amenință. Cavalerii nu se intimidează totuși.

— Stați o clipă, zic ei. Vedeți bine că ușile noastre sînt deschise. Pivnița e de asemenea deschisă, ca și hambarul și lăptăria. Soțiile voastre sînt frînte de oboseală, iar copiii voștri plîng. Așteptați să le dăm întîi ceva de mîncare. Pe urmă n-aveți decît să ne ucideți. Noi nu fugim. Podul casei e plin însă de mere. Ne ducem să aducem copiilor mere.

Un ceas mai tîrziu, la Ekeby e în toi o petrecere mare. Cea mai mare pe care a pomenit-o cîndva. E o noapte de toamnă, iar pe cer lună plină.

Au fost aprinse stive de lemne şi arde în curte rug lîngă rug. Norodul e strîns în pîlcuri şi se odihneşte la căldură, copleşit de toate bunătăţile. Cîţiva bărbaţi hotărîţi s-au dus la grajd şi-au luat tot ce le-a trebuit. Au tăiat viţei, berbeci şi cîteva vite, frigînd carnea cît ai bate în palme. Cele cîteva sute de flămînzi înfulecă pe săturate. Vită după vită e scoasă apoi din grajd şi tăiată. Tot grajdul avea să fie golit parcă într-o singură noapte.

În zilele acelea se copseseră pesmeţi la Ekeby. De cînd venise acolo contesa Elisabet, gospodăria mergea strună. Tînăra contesă parcă nici nu-şi aducea aminte că era acum soţia lui Gösta Berling. Nici el, nici ea nu se gîndeau la asta. În schimb, contesa se ocupa de zor cu treburile casei. Ca o bună gospodină, căuta să pună capăt risipei şi neglijenţei. Toată lumea îi dădea ascultare, mulţumită oarecum că avea iarăşi o stăpînă.

Degeaba umpluse ea însă cămara cu pîine toată luna lui septembrie cît fusese acolo. Degeaba făcuse brînză şi unt. Degeaba umpluse butoaiele cu bere. Norodul fusese lăsat să dea iama în toate, ca să nu dea foc casei şi să nu-i omoare pe cavaleri. Pîinea, brînza şi untul parcă intraseră în pămînt. Balercile cu rachiu şi cu bere se goliseră. Şuncile şi merele se topiseră.

Era însă de-ajuns toată bogăţia de la Ekeby ca să potolească furia norodului ? Trebuiau să fie toţi bucuroşi că se prădase fără să săvîrşească vreo nelegiuire. Tot ce se întîmpla însă acolo era numai din cauza noii stăpîne. Cavalerii erau oameni curajoşi, în stare să mînuiască armele. Dacă ar fi dat curs pornirii lor, ar fi ştiut să se apere. Cu cîteva împuşcături ar fi împrăştiat acea gloată prădalnică. N-au făcut-o însă de dragul acelei fiinţe blînde şi duioase care-i ruga să cruţe norodul.

Gloata era tot mai blîndă cu cît trecea vremea în acea noapte. Căldura, odihna, mîncarea şi rachiul îi domolise înverşunarea. A început să glumească şi să rîdă. Ospăta comîndul fetei din Nygård. „Ruşine să-i fie celui ce se îmbată şi face haz la un comînd ! Avea doar la îndemînă tot ce-i trebuia..."

Copiii tăbărîseră cu lăcomie asupra fructelor ce li se aduceau. Odrasle de plugari săraci, pentru care boabele

de răchiţele şi afinele erau delicatese, dădeau iama în merele ionatane care se topeau în gură, în merele paradis, lunguieţe şi dulci la gust, în perele rumene şi în prunele de tot soiul, galbene, roşii şi brumării. Pentru norod nimic nu-i destul de bun cînd vrea să-şi arate puterea.

Spre miezul nopţii, gloata păru gata de plecare. Cavalerii încetară să mai aducă mîncare şi vin, să destupe sticlele şi să scoată bere. Ei scoaseră un suspin de uşurare, simţind că scăpaseră de primejdia cea mare.

Chiar în acea clipă se ivi o lumînare aprinsă la una dintre ferestrele marii clădiri. Toţi cei care o văzură începură să strige. Lumînarea era ţinută în mînă de o femeie tînără.

Totul a durat numai o clipă. Lumînarea a dispărut, dar norodului i s-a părut că o recunoscuse pe acea femeie.

— Avea părul lung şi negru şi era rumenă la faţă. Ea este ! Au ascuns-o aici !

— Aha, cavalerilor ! E-aici, va să zică ! Copila noastră, căreia Dumnezeu i-a luat minţile, e ascunsă aici, la Ekeby. Ce-aveţi de gînd cu ea, nelegiuiţilor ? De-o săptămînă ne zbuciumăm din cauza ei şi trei zile de-a rîndul am căutat-o în toate părţile. N-avem nevoie de băutură şi de mîncare. Mare păcat am făcut că am primit ceva din mîinile voastre. Scoateţi mai întîi fata afară. Pe urmă om vedea noi ce facem cu voi.

Fiarele îmblînzite urlă şi zbiară. Pe urmă dau buzna spre clădire. Iuţi de picioare erau ele, dar cavalerii erau şi mai sprinteni. Aceştia se reped la uşa de la intrare şi o zăvorăsc. Ce puteau totuşi să facă împotriva acelui puhoi de oameni ? Uşile fură sparte una după alta. Cavalerii fură daţi la o parte. N-aveau arme la ei. Înghesuiţi de gloată, nu puteau să facă nici o mişcare. Norodul pătrunse în casă şi o găsi pe fata de la Nygård. A descoperit-o într-o cameră din fundul clădirii. Nimeni n-avea timp să vadă dacă era bălaie sau oacheşă. Au luat-o pe sus şi au scos-o afară. I-au spus să nu se teamă de nimic. Numai cu cavalerii aveau ei ce aveau. Veniseră acolo s-o salveze.

Cei care ies din clădire se întîlnesc însă cu altă gloată. În locul cel mai pustiu din pădure nu mai zace cadavrul unei femei care s-a prăbuşit de pe culmea unei prăpăstii şi a căzut moartă în fundul ei. A descoperit-o un copil. Călătorii care au rămas în pădure au ridicat-o pe umeri şi iată-i că vin acum.

Moartă, fata e mai frumoasă decît atunci cînd era vie. Cît e de frumoasă cu părul ei lung şi negru ! Ce minunat e chipul ei acum, cînd se bucură de odihna de veci !

Purtată pe umerii celor care au adus-o, străbate gloata care tăbărîse în clădire. În jurul ei se lasă o tăcere adîncă. Toţi îşi pleacă frunţile şi se închină în faţa moartei.

— A murit de puţină vreme. A pribegit pînă azi prin pădure, şoptesc oamenii care au adus-o. Credem că a vrut să fugă de noi care o căutam şi s-a prăbuşit în prăpastie.

Dacă moarta e fata de la Nygård, cine e atunci femeia pe care gloata a scos-o afară din casă ?

Această gloată se întîlneşte acum cu cea venită mai adineauri de la pădure. Rugurile îşi înalţă flăcările de jur împrejurul clădirii. Norodul poate să vadă acum chipurile ambelor femei şi să le recunoască. Cea vie este tînăra contesă de la Borg.

— Ce înseamnă asta ? Ne este dat să vedem acum o nouă nelegiuire ? Ce caută contesa aici, la Ekeby ? De ce ni s-a spus că-i plecată undeva departe, ba chiar că e moartă ? În numele sfintei dreptăţi, sîntem datori să ne năpustim asupra cavalerilor şi să-i călcăm în picioare.

Se auzi atunci un glas răsunător. Gösta Berling s-a urcat pe balustrada scării şi vorbeşte de acolo.

— Ascultaţi vorbele mele, lighioanelor şi demonilor ! Credeţi voi, smintiţilor, că aici, la Ekeby, nu avem arme şi praf de puşcă ? Credeţi că n-am avut poftă să vă împuşc ca pe nişte cîini turbaţi ? Femeia asta m-a rugat însă să vă cruţ. Dacă aş fi ştiut că aveaţi de gînd să vă atingeţi de ea, n-ar mai fi rămas în viaţă nici unul din voi. De ce faceţi atîta gălăgie şi aţi tăbărît

asupra noastră ca niște tîlhari, amenințîndu-ne cu moarte și cu foc? Ce mă interesează pe mine zvăpăiatele voastre de fete? Știu eu pe unde pribegesc ele? M-am purtat bine cu tînăra asta. Aș fi putut să asmut cîinii asupra ei și atunci ar fi fost mai bine pentru noi amîndoi, dar n-am făcut asta. Și nici nu i-am făgăduit s-o iau de soție. Asta nu-i adevărat, băgați de seamă!

Acuma însă vă spun să dați drumul femeii pe care ați scos-o afară din casă. Dați-i drumul, iar mîinile care-au atins-o să ardă în focul cel veșnic! Nu înțelegeți că între voi și ea e o distanță ca de la cer la pămînt, că gingășia ei e tot atît de mare ca și grosolănia voastră, că bunătatea ei e la fel de mare ca și răutatea din sufletele voastre?

Să vă spun acum cine-i ea. În primul rînd, e un înger din cer, iar în al doilea, e fosta soție a contelui de la Borg. Soacra ei a chinuit-o însă zi și noapte mereu. A fost nevoită să spele rufe pe malul lacului ca o slujnică de rînd. A fost bătută și căznită cum n-a fost poate nici una dintre soțiile voastre. Era cît pe ce să se arunce în valurile rîului Klar din cauza vieții chinuite pe care o ducea. Care dintre voi, ticăloșilor, a alergat atunci să-i salveze viața? I-am salvat-o însă noi, cavalerii. Da, noi!

Iar după ce a născut un copil în casa unui țăran, contele i-a trimis un răvaș cu vorbele următoare: „Ne-am căsătorit într-o țară străină, în chip nelegal. Nu ești soția mea și nu-s soțul tău. Nici nu vreau să știu de copilul tău." Mama însă n-a voit să-i fie dus copilul la biserică fără să i se treacă numele tatălui în actul de botez. Ați fi fost mîndri, desigur, dacă ea ar fi spus unuia dintre voi: „Însoară-te cu mine, vreau ca fiul meu să aibă un tată." Ea însă n-a ales pe nimeni din rîndurile voastre. L-a luat pe Gösta Berling, pe sărmanul pastor care nu mai are dreptul să predice cuvîntul lui Dumnezeu. Vă spun, țăranilor, ca să știți, că niciodată în viața mea nu mi-a fost dat să fac un lucru mai greu, căci nu eram demn de această femeie și nici nu-mi era îngăduit să mă uit în ochii ei. N-am avut

însă curajul s-o refuz, atît de grozavă era restriştea şi deznădejdea ei!

Puteţi crede acum ce vreţi despre noi, cavalerii. Noi însă i-am făcut tot binele de care ne-am învrednicit. Ei să-i mulţumiţi că nu v-am împuşcat în noaptea asta pe toţi, pînă la unul. Acuma însă vă spun: daţi-i drumul şi duceţi-vă cu Dumnezeu. De unde nu, se deschide pămîntul în faţa voastră şi vă înghite pe toţi.

Iar după ce veţi pleca, rugaţi-vă la Dumnezeu să vă ierte că aţi speriat şi aţi făcut să sufere o fiinţă atît de bună şi de nevinovată. Şi-acum, căraţi-vă! Ne-am săturat de voi!

Cu mult înainte de a-şi fi terminat Gösta Berling acest logos, cei care o scoseseră afară pe contesă o aşezaseră pe una din treptele scării de piatră, iar unul dintre ei, un ţăran înalt de stat, se apropiase de ea şi-i întinsese mîna.

— Vă mulţumim şi vă dorim noapte bună, a zis el. N-am avut nici un gînd rău faţă de dumneavoastră, contesă.

După el a venit altul şi i-a strîns mîna contesei cu tot respectul.

— Vă mulţumim şi vă dorim noapte bună. Vă rugăm să nu fiţi supărată pe noi.

Gösta a sărit jos de pe balustradă şi s-a aşezat lîngă ea. Ţăranii i-au strîns şi lui mîna.

Încet şi tacticos au venit apoi şi ceilalţi, unul după altul, să-şi ia rămas bun de la Gösta şi de la contesă înainte de plecare. Erau iarăşi blînzi şi omenoşi cum fuseseră în dimineaţa în care plecaseră de la căminele lor, înainte ca foamea şi răzbunarea să-i fi transformat în nişte fiare sălbatice.

Au privit-o pe contesă drept în ochi, iar Gösta a băgat de seamă că din ochii multora dintre ei curgeau lacrimi după ce văzuseră în privirea ei nevinovăţia şi bunătatea sufletească. Era pentru toţi adorarea în tăcere a celei mai nobile icoane pe care o văzuseră. Erau fiinţe omeneşti care se bucurau că una dintre ele nutrea o dragoste atît de mare pentru tot ce este bun în lume.

Bineînţeles că nu toţi au strîns mîna contesei. Erau puzderie, iar contesa era obosită şi slabă. Toţi s-au urcat însă, ca s-o poată vedea, strîngîndu-i în schimb mîna lui Gösta, ale cărui braţe suportau uşor acest efort.

Lui Gösta i se părea că totul fusese un vis. În inima lui a început să clocotească în acea noapte o dragoste nouă.

„Cît îmi eşti de drag, norodule!" îşi zicea el. Îşi dădea seama cît de dragă îi era toată acea gloată care se împrăştia într-un lung convoi cu trupul fetei moarte în frunte, toată acea gloată alcătuită din oameni cu haine grosolane şi cu încălţăminte care răspîndea un miros urît, din oameni care locuiau în bordeie sărăcăcioase la marginea pădurii, din oameni fără ştiinţă de carte, care nu cunoşteau bucuria şi bogăţia vieţii, ci numai lupta pentru pîinea cea de toate zilele.

Simţea pentru acea gloată o dragoste dureroasă, care-i storcea lacrimi din ochi. Nu ştia ce voia să facă pentru acele fiinţe, dar le iubea cu toate metehnele, viciile şi beteşugurile lor. Şi se ruga lui Dumnezeu să vină ziua aceea în care şi el avea să le fie drag lor.

Se trezi din visul său. Soţia lui îl luă de braţ. Norodul plecase. Erau singuri pe scară.

— Vai, Gösta! Cum ai putut face asta? întrebă tînăra contesă, acoperindu-şi faţa cu mîinile şi începînd să plîngă.

— E adevărat tot ce am spus, exclamă el. Niciodată nu i-am făgăduit fetei de la Nygård că voi lua-o de soţie. „Vino vinerea viitoare şi te vei distra!" Asta-i tot ce i-am spus. Nu-i vina mea că m-a iubit.

— Nu de asta e vorba. Cum le-ai putut spune însă acelor oameni că eu am fost o fiinţă bună şi nevinovată? Tu ştii bine, Gösta, că te-am iubit cînd acest sentiment încă nu-mi era îngăduit. Mi-a fost ruşine de acei oameni. Mi-a plesnit obrazul de ruşine.

O podidi apoi un plîns nervos.

Gösta se uită lung la ea.

— Draga mea! Scumpa mea! îi zise el liniştit. Cît de fericită eşti în bunătatea ta! Cît de fericită eşti că ai un suflet atît de nobil!

Pe la 1770 s-a născut în Germania cel care avea să fie mai tîrziu învăţatul Kevenhüller. Era fiul unui burgrav [1] şi, dacă ar fi voit, şi-ar fi trăit viaţa în castele şi ar fi călărit în suita împăratului. Alta i-a fost însă voia.

Ar fi dorit să aşeze aripi de moară pe turnul cel mare al castelului părintesc, să transforme sala cavalerilor într-o lăcătuşerie, iar din iatacul doamnelor să facă un atelier de ceasornicar. Ar fi dorit să umple castelul cu roţi huruitoare şi cu pîrghii mişcătoare. Deoarece nu-i era îngăduit însă a face asta, a renunţat la orice fast şi s-a băgat ucenic la un ceasornicar. Acolo a putut să înveţe tot ce se putea învăţa despre roţi dinţate, resorturi şi pendule. A învăţat a face cadrane solare şi ceasornice stelare, pendule cu cocoşi sau cu ciobani cu fluier care spun cît e ceasul, orologii care umplu turla întreagă a unei biserici cu mecanismul lor minunat, cum şi ceasornice mici de tot, care încap într-un medalion.

După ce şi-a căpătat cărţulia de meşter, şi-a pus raniţa în spinare, şi-a luat toiagul în mînă şi a început să colinde ţara, ca să studieze tot ce era pus în mişcare cu osii şi cu roţi. Kevenhüller nu voia să fie un simplu ceasornicar, ci să ajungă un mare inventator şi reformator universal.

După ce a cutreierat astfel o seamă de ţări, s-a dus şi în provincia Värmland să studieze roţile de moară şi arta mineritului. În dimineaţa unei zile frumoase de vară, trecea din întîmplare prin piaţa oraşului Karlstad. S-a brodit însă ca tot pe acea vreme frumoasă pe zîna pădurii s-o pălească cheful să-şi prelungească plimbarea pînă la oraş. Falnica doamnă străbătea astfel şi ea piaţa, venind însă din direcţie opusă, şi se întîlni faţă în faţă cu Kevenhüller.

[1] Demnitar feudal.

Minunată i s-a părut ceasornicarului acea întîlnire! Femeia avea ochi verzi, strălucitori. Părul des şi bălai îi ajungea pînă aproape de pămînt. Purta o rochie de mătase verde, sclipitoare de ape. Vrăjitoarea şi păgîna i se păru lui Kevenhüller mai frumoasă decît toate femeile creştine pe care le văzuse în viaţa lui. Văzînd-o venind spre el, rămase extaziat.

Zîna pădurii venea de-a dreptul din desişul codrilor, unde feriga creşte cît copacul, unde pinii uriaşi nu lasă să răzbată lumina soarelui, făcînd-o să presare muşchiul cu stropi aurii, şi unde lineea boreală se caţără pe bolovani îmbrăcaţi cu licheni.

Ce n-aş fi dat să fiu în locul lui Kevenhüller, s-o văd pe acea fiinţă cu frunze de ferigă şi ace de brad înfipte în părul ei des şi cu o viperă mică, neagră, în jurul gîtului! Închipuiţi-v-o sprintenă la umblet ca o fiară sălbatică şi răspîndind o mireasmă proaspătă de răşină, de fragi, de linee şi de muşchi.

Ce s-o fi uitat lumea la ea, cînd trecea prin piaţa oraşului Karlstad! Văzîndu-i părul lung, care fîlfîia în boarea de vară, caii se speriau şi o luau la goană. Ştrengarii de pe străzi alergau în urma ei. Bărbaţii scăpau jos cîntarele şi satîrele, să caşte gura la ea. Femeile fugeau spre catedrală, să-l roage pe episcop să alunge dihania din oraş.

Zîna pădurii înainta, calmă şi maiestoasă. Senzaţia pe care o stîrnise o făcu să zîmbească doar, ceea ce îi dădu prilej lui Kevenhüller să-i vadă dinţii ascuţiţi de fiară printre buzele ei roşii.

Se învelise cu o mantie, ca să n-o recunoască nimeni. Din nefericire, uitase totuşi să-şi acopere coada, care se tîra pe caldarîm.

Observîndu-i-o şi el, Kevenhüller încercă un sentiment de regret că o doamnă de viţă atît de nobilă era expusă batjocurii tîrgoveţilor. Îi făcu deci o plecăciune adîncă şi-i spuse curtenitor:

— Ar fi bine ca Luminăţia-voastră să-şi ridice trena.

Zîna pădurii fu mişcată, nu atît de bunăvoinţa cît de politeţea lui. Se opri în faţa lui şi-l privi ţintă, de i se păru omului că nişte scîntei luminoase din ochii ei îl răzbăteau pînă la inimă.

— Ţine minte, Kevenhüller, îi zise ea. De azi înainte vei putea săvîrşi cu mîinile tale orice operă măiastră, însă numai cîte una din fiecare fel.

Spunîndu-i aceste vorbe, ştia bine că se putea ţine de cuvînt. Cine nu ştie că zîna pădurii poate să dăruiască geniu şi puteri miraculoase celor ce se bucură de graţia ei ?

Kevenhüller a rămas la Karlstad, unde şi-a luat cu chirie un atelier. A ciocănit şi a lucrat zi şi noapte. După o săptămînă, prima lui minune fu isprăvită : o trăsură care mergea singură. Urca şi cobora dealurile, umbla şi repede şi încet, putea să fie cîrmuită şi întoarsă, oprită sau pusă în mişcare după voia celui care o conducea. O trăsură minunată, în adevăr !

Kevenhüller ajunse vestit şi-şi făcu mulţi prieteni în tot oraşul. Era atît de mîndru de trăsura lui, încît plecă la Stockholm s-o arate şi craiului ţării. Nu avea nevoie să aştepte cai de poştă şi să se certe cu surugiii, nici să fie hurducat în diligenţă şi să doarmă pe laviţe de hanuri. Porni mîndru cu trăsura lui şi ajunse la destinaţie în cîteva ceasuri.

Trase de-a dreptul la palat. Regele veni cu toată suita de la curte să-l vadă conducîndu-şi trăsura automată. Kevenhüller fu copleşit de laude.

Regele îi zise atunci :

— Vrei să-mi vinzi mie trăsura asta, Kevenhüller ?

Omul răspunse că nu. Regele stărui totuşi să i se dea trăsura.

Kevenhüller băgă atunci de seamă că în suita crăiască se afla şi o doamnă bălaie, cu straie verzi. O recunoscu imediat şi înţelese că ea îl sfătuise pe rege să-i ceară trăsura. Îl cuprinse atunci o mare deznădejde. Nu-l lăsa inima să dea altuia trăsura minunată pe care-o făcuse el, însă nici n-avea curajul să-l refuze categoric pe rege. Porni atunci cu toată iuţeala spre zidurile palatului şi trăsura se izbi de ele, făcîndu-se mii de ţăndări.

Înapoindu-se la Karlstad, încercă să facă alta, dar nu izbuti. Se îngrozi atunci de harul cu care-l înzestrase zîna pădurii. Renunţase la viaţa comodă din castelul părintesc, ca să ajungă binefăcătorul celor

mulţi, iar nu ca să facă minuni de care nu se putea folosi decît un singur om. Ce folos că era un meşter mare, meşter între meşteri, de vreme ce nu-şi putea multiplica operele ca să se bucure toată lumea de ele ?

Marele învăţat prefera acum o muncă liniştită şi chibzuită. De aceea se făcu pietrar şi zidar. El construi pe urmă turnul cel mare de piatră de lîngă podul Västrabro, după modelul celui de la castelul părintesc. Gîndul lui era să mai dureze clădiri, portaluri, curţi de onoare, terase şi donjoane, ca să înalţe pe ţărmul rîului Klar un castel în toată puterea cuvîntului.

În acel castel avea să-şi vadă împlinit visul din copilărie. În sălile lui aveau să fie instalate ateliere pentru tot felul de meşteşuguri. În ele aveau să lucreze morari şi fauri, ceasornicari cu cozoroace verzi la ochi, vopsitori cu mîinile înnegrite de boiele, ţesători, strungari, lăcătuşi şi aşa mai departe.

Treaba mergea strună. Cu pietrele cioplite de el, zidise singur turnul. Deasupra lui aşezase nişte aripi, căci turnul urma să fie moară. Voia acum să înceapă a lucra la fierărie.

Într-o zi se uita la aripile sprintene şi solide pe care le învîrtea vîntul. Simţi atunci cuprinzîndu-l vechea manie.

I se păru că zîna cea verde se uitase iarăşi la el cu ochii ei luminoşi, şi creierii lui se aprinseră din nou. Se închise în atelierul său, nu mai luă nimic în gură, nu mai ştiu de odihnă şi munci cu înverşunare. După o săptămînă izbuti să facă o nouă minune.

Într-o zi se sui în vîrful turnului şi începu să-şi pună aripi pe umeri.

Doi ştrengari şi un licean, care stăteau pe marginea podului şi pescuiau obleţi cu undiţa, îl văzură şi scoaseră un strigăt care se auzi în tot oraşul. Ei o luară apoi la fugă într-un suflet pe uliţe şi începură să bată în uşi pe la casele oamenilor, strigînd cît îi ţinea gura :

— Zboară Kevenhüller ! Zboară Kevenhüller !

Acesta stătea liniştit în vîrful turnului şi-şi potrivea aripile. Lumea din vechiul oraş Karlstad dădea în vremea asta năvală pe uliţele strîmte.

Slujnicele părăsiră oalele care fierbeau pe plite şi aluatul care dospea. Bătrînele aruncară cît colo ciorapii pe care-i împleteau, îşi puseră ochelarii şi o luară la picior pe străzi. Pîrgarii şi primarul se ridicară de la masa de chibzuire. Dascălii aruncară cărţile din mînă, iar şcolarii părăsiră clasele fără să-şi mai ceară voie. Tot oraşul alerga spre podul Västrabro.

Acesta era ticsit de oameni. Piaţa, la fel. Tot ţărmul pînă la episcopie era un furnicar de lume. Îmbulzeala era mai mare decît la bîlciul de la Sîn Petru. Numărul spectatorilor îl întrecea pe cel din ziua în care regele Gustav al III-lea străbătuse oraşul într-o caleaşcă trasă de opt cai, într-o goană de parcă umbla numai pe două roţi.

Kevenhüller îşi fixase acum aripile şi porni în zbor. După ce dădu de cîteva ori din aripi, se şi află în văzduh, plutind sus de tot deasupra pămîntului.

Respira din plin aerul tare şi curat. Pieptul i se umfla şi sîngele de cavaler de pe vremuri începu să clocotească în vinele lui. Zbura ca un porumbel şi plana ca un vultur. Aripile lui aveau iuţeala rîndunelei. Înainta prin văzduh cu siguranţa unui şoim. Se uita în jos spre gloata legată de pămînt, care îl privea plutind în aer. O ! Cît ar fi dorit Kevenhüller să facă aripi la fel pentru fiecare dintre cei care se minunau de isprava lui, dîndu-le puterea să zboare în aerul proaspăt al înălţimilor ! Gîndul la neputinţa lui nu-l părăsi nici în acea clipă de triumf. Acesta nu-i putea folosi decît lui. Mult ar fi dat s-o întîlnească atunci pe zîna pădurii !

Cu ochii orbiţi de lumina soarelui, văzu atunci ceva zburînd în linie dreaptă spre el. Se mişcau nişte aripi întocmai ca ale lui, iar între ele zări un trup omenesc. Părul galben îi fîlfîia în văzduh. Era îmbrăcat cu o rochie verde de mătase unduioasă şi avea ochi strălucitori. Era ea ! Ea era !

Kevenhüller nu stătu la gînduri. Se năpusti aprig asupra acelei arătări, ca s-o sărute sau poate ca s-o lovească, în orice caz ca s-o silească să-l scape de blestemul de care era legată viaţa lui. În avîntul acela îşi pierdu cumpătul. Nu mai ştia încotro mergea.

Vedea numai părul fîlfîitor şi ochii sălbatici ai fiinţei din faţa lui. Apropiindu-se de ea, întinse braţele s-o cuprindă. Aripile lui se prinseră atunci de ale ei, care erau mai puternice. Se rupseră într-o clipă, iar el se prăbuşi în jos fără să-şi dea seama încotro.

Cînd îşi veni în fire, se pomeni în vîrful turnului. Lîngă el se afla zdrobită maşina de zburat. Căzuse chiar pe moara lui. Aripile îl rostogoliseră de cîteva ori, iar pe urmă îl prăvăliseră pe acoperişul turnului.

Jocul luase astfel sfîrşit. Kevenhüller era iarăşi un om deznădăjduit. Munca cinstită îl dezgustă. Nu mai avea curajul să se îndeletnicească cu săvîrşirea de minuni. Dacă ar mai fi făcut una şi ar fi distrus-o, i s-ar fi sfîşiat inima de durere ; iar dacă n-ar fi distrus-o, l-ar fi înnebunit gîndul că ea nu putea să fie de folos şi altora.

Îşi căută raniţa şi toiagul, lăsă moara în plata Domnului şi se hotărî să plece în căutarea zînei pădurii. Îşi făcu rost de un cal şi de o trăsură, căci nu mai era atît de tînăr şi de sprinten. Se zice că, ajungînd la o pădure, s-a dat jos din trăsură şi a intrat în desiş, începînd s-o cheme pe zîna pădurii.

— Zînă a pădurii ! Sînt eu, Kevenhüller. Vino, te rog.

Ea însă n-a venit.

Cutreierînd astfel ţara, Kevenhüller ajunse la Ekeby cîţiva ani înainte de izgonirea maioresei. Acolo a fost primit bine şi a şi rămas. Ceata din aripa cavalerilor s-a mărit cu încă un tovarăş înalt şi voinic, în stare să înfrunte stacanul cu bere şi să nu rămînă de ruşine la vînătoare. Îi reveniră atunci amintirile din copilărie. Îngădui să i se spună conte şi, pe zi ce trecea, se bucura tot mai mult de reputaţia unui nobil german de pe vremuri, cu nasul său mare, coroiat, cu sprîncenele lui încruntate, cu barba lui plină, ascuţită sub bărbie, şi cu mustaţa lui răsucită semeţ deasupra gurii.

Kevenhüller rămase deci în tagma cavalerilor, nefiind mai bun decît oricare dintre ceilalţi, pe care lumea avea credinţa că maioreasa îi destina necuratului.

El încărunţi treptat, în timp ce creierii lui dormitau. Îmbătrînise atît de mult încît nu mai credea în isprăvile sale din tinereţe. Nu mai era un făcător de minuni. Nu fusese el cel care construise trăsură automată şi maşina de zburat. O, nu! Toate astea erau poveşti, simple născociri!

S-a întîmplat însă pe urmă ca maioreasa să fie izgonită de la Ekeby, cavalerii ajungînd stăpînii acelui mare domeniu. A început atunci acolo o viaţă mai rea ca oricînd. Asupra ţării se abătu o vijelie. Tot ce era tînăr fu cuprins de nebunie. Tot ce era rău se puse în mişcare şi tot ce era bun începu să se teamă. Oamenii se luptau pe pămînt, iar spiritele în cer. Lupii de la Dovre dădeau năvală cu vrăjitoare în spinare. Stihiile naturii se dezlănţuiră. Veni atunci la Ekeby şi zîna pădurii.

Cavalerii nu o cunoşteau. Credeau că era o femeie sărmană şi nevoiaşă, căreia îi făcuse zile fripte o soacră nemiloasă. Au luat-o deci sub ocrotirea lor, respectînd-o ca pe o regină şi iubind-o ca pe un copil.

Numai Kevenhüller vedea cine era. La început fusese orbit şi el, la fel cu ceilalţi. Într-o zi însă, ea s-a îmbrăcat cu o rochie verde de mătase cu ape şi atunci Kevenhüller a recunoscut-o numaidecît.

Zîna pădurii stătea tolănită pe un divan de mătase şi toţi bătrînii cavaleri se întreceau, în prostia lor, s-o servească. Unul îi era bucătar, altul camerier. Unul citea cărţi ori făcea muzică s-o distreze, altul îi meşterea sau îi dregea încălţămintea. Fiecare îşi găsise o ocupaţie în favoarea ei.

Zîna pădurii făcea pe bolnava, însă Kevenhüller ştia bine ce gînduri avea prefăcuta. Îşi bătea joc pur şi simplu de toţi cavalerii.

El îi preveni pe tovarăşii săi:

— Nu vedeţi ce dinţi ascuţiţi şi ochi sclipitori are? E zîna pădurii în carne şi oase. Tot răul s-a pus în mişcare în vremurile astea îngrozitoare. E zîna pădurii care s-a pripăşit aici să ne distrugă. O cunosc de multă vreme.

E drept însă că Kevenhüller recăpătase pofta de lucru de cînd o recunoscuse pe zîna pădurii. Creierii

lui începuseră să se aprindă şi să clocotească. Degetele lui mînuiau cu rîvnă ciocanul şi pila. Nu se putea lupta cu el însuşi. Plin de amărăciune, se îmbrăcase cu hainele de lucru şi se închisese într-o veche lăcătuşerie care avea să-i fie atelier.

Se răspîndise zvonul de la Ekeby în tot ţinutul:

— Kevenhüller a început să lucreze!

Toţi ascultau cu răsuflarea tăiată loviturile de ciocan, răşpăluitul pilei şi pufăitul foalelor din atelierul închis.

O nouă minune avea să iasă la iveală. În ce o fi constînd oare? O să ne înveţe Kevenhüller cumva să umblăm pe apă? O să înalţe o scară pînă la cloşca-cu-pui?

Orice e cu putinţă pentru un astfel de om. Nu l-am văzut noi oare cu ochii noştri zburînd prin văzduh? Nu l-am văzut umblînd pe străzi cu o trăsură fără cal? Are un dar de la zîna pădurii şi poate să facă orice.

Într-o noapte, în prima sau a doua zi a lunii octombrie, minunea lui Kevenhüller fu gata. Acesta ieşi din atelier cu ea în mînă. Era o roată care se învîrtea încontinuu. Cînd se învîrtea, spiţele străluceau ca focul, răspîndind lumină şi căldură. Kevenhüller făcuse un soare. Cînd l-a scos din atelier, întunericul nopţii s-a luminat atît de puternic, încît vrăbiile au început a ciripi, iar norii s-au rumenit ca aurora.

A fost una dintre cele mai strălucite invenţii. Pe pămînt n-avea să mai fie nici întuneric, nici frig. Gîndul acesta îl buimăcise pe Kevenhüller. Soarele avea să răsară şi să apună şi mai departe, însă după asfinţit pămîntul avea să fie luminat de roţile sale de foc în număr de sute şi de mii, iar văzduhul avea să vibreze de căldură ca în cea mai dogorîtoare zi de vară. Sub cerul înstelat din toiul iernii, aveau să fie strînse pe lanuri grîne coapte. Fragile şi afinele aveau să acopere dealurile tot anul, iar apele n-aveau să mai îngheţe niciodată.

Invenţia lui urma să creeze o lume nouă. Roata lui de foc avea să fie blana săracilor şi făclia minerilor. Ea urma să dea forţă motrice uzinelor şi viaţă naturii,

iar omenirii să-i ofere o viaţă bogată şi fericită. Kevenhüller ştia însă bine că toate astea nu erau decît vise şi că zîna pădurii n-avea să-i îngăduie niciodată să mai facă şi alte roţi de foc. În mînia şi dorinţa lui de răzbunare, îi venea s-o ucidă şi nu-şi mai dădu seama ce făcu pe urmă.

Se duse la clădirea principală a curţii şi puse roata de foc în vestibul sub scară. Scopul lui era să dea foc casei, astfel ca vrăjitoarea să-şi găsească moartea în flăcări.

Se duse apoi îndărăt la atelierul său şi rămase acolo liniştit, să vadă ce avea să se întîmple.

Auzi apoi strigăte în curte. Lumea începuse a-şi da seama de isprava cea mare pe care o făcuse el.

Da, da, săriţi, strigaţi, daţi alarma ! Zîna pădurii, înfofolită în mătăsuri, arde acum.

S-o fi zvîrcolind oare în chinuri ? Nu fuge cumva de flăcări dintr-o încăpere în alta ? Mătasea cea verde se va face scrum, iar vîlvătaia va încinge părul des al vrăjitoarei. Curaj, flăcări ! Curaj ! Prindeţi-o şi daţi-i foc ! Să ardă vrăjitoarea ! Nu vă fie teamă, flăcări, de cuvintele ei fermecate ! Lăsaţi-o să ardă ! Alţii, din pricina ei, au trebuit să ardă toată viaţa.

Clopotele sunau, trăsurile duruiau, pompele erau scoase din şoproane, apa era adusă în găleţi de la lac, lumea din toate satele dimprejur dădea năvală ca la urs. În toate părţile se auzeau numai strigăte, vaiete şi porunci. Prăbuşirea acoperişului fu înspăimîntătoare, cu trosnetul şi bubuitul ei. Nimic nu-l tulbura însă pe Kevenhüller. El şedea liniştit pe buturuga sa.

Auzi apoi o detunătură puternică, parcă s-ar fi năruit cerul, şi sări în sus de bucurie.

— S-a isprăvit acum cu ea ! exclamă. Nu mai poate scăpa. Au zdrobit-o bîrnele aprinse. S-a isprăvit cu ea !

Se gîndea acum la gloria şi la puterea moşiei Ekeby, pe care fusese nevoit să le jertfească pentru a izbăvi lumea de acea vrăjitoare. Sălile somptuoase în care domnise atîta bucurie, încăperile în care avuseseră răsunet atîtea amintiri frumoase, mesele care fuseseră ticsite de bunătăţi, mobilierul vechi şi preţios, vasele

de argint şi de porţelan, toate acestea căzuseră pradă flăcărilor în mod ireparabil.

Kevenhüller tresări atunci şi scoase un strigăt. Roata lui de foc, soarele, modelul de care atîrna tot, fusese pus sub scară, ca să provoace incendiul. Înmărmurit de groază, exclamă :

— Sînt nebun ? Cum am putut face asta ?

Uşa zăvorîtă a atelierului se deschise atunci şi apăru femeia în verde. Zîna pădurii se opri în prag, frumoasă şi zîmbitoare. Îmbrăcămintea ei verde era intactă. În părul ei des nu se vedea nici urmă de fum sau de funingine. Era aşa cum o văzuse în tinereţea lui, în piaţa oraşului Karlstad. Coada de fiară îi atîrna între picioare. Avea toată sălbăticia şi mireasma pădurii.

— Arde curtea Ekeby, zise ea rîzînd.

Kevenhüller ridicase ciocanul şi avea de gînd să-i dea în cap cu el, dar băgă de seamă că zîna pădurii avea în mînă roata lui de foc.

— Uite ! Ţi-am salvat-o ! zise ea.

Kevenhüller căzu în genunchi înaintea ei.

— Mi-ai sfărîmat trăsura, mi-ai zdrobit aripile şi mi-ai distrus viaţa. Îndură-te de mine !

Zîna pădurii se căţără pe tejgheaua atelierului şi se aşează pe ea, tot aşa de tînără şi cu aceeaşi privire şireată cum o văzuse prima oară în piaţa oraşului Karlstad.

— Mi se pare că ştii cine sînt, zise ea.

— Te cunosc şi te-am cunoscut totdeauna, zise bietul om. Eşti geniul. Redă-mi însă libertatea. Ia-mi înapoi darul pe care mi l-ai făcut. Ia-mi înapoi darul de a face minuni. Lasă-mă să fiu un om ca toţi oamenii. De ce mă urmăreşti ? De ce ?

— Nebunule ! îi răspunse zîna pădurii. Niciodată nu ţi-am voit răul. Te-am înzestrat cu un dar mare, însă ţi-l pot lua înapoi dacă nu eşti bucuros de el. Gîndeşte-te bine, însă ! Te vei căi.

— Nu, nu ! exclamă el. Ia-mi puterea de a face minuni.

— Mai întîi de toate, trebuie să distrugi roata asta de foc, zise ea, aruncîndu-i-o în faţă, pe podea.

Kevenhüller nu pregetă. Lovi cu ciocanul roata arzătoare de foc, care nu era decît un simplu obiect magic, atîta vreme cît nu putea fi întrebuinţat spre folosul semenilor săi. Scînteile se împrăştiară în atelier, fărîmele şi flăcările începură să sară în jurul inventatorului şi astfel ultima lui minune se făcu şi ea ţăndări.

— Da, acum îţi iau înapoi darul pe care nu l-ai dorit, zise zîna pădurii.

Cînd ajunse în pragul uşii şi lumina pojarului de afară se revărsa asupra ei, Kevenhüller o văzu pentru ultima oară.

I se păruse acum mai frumoasă ca oricînd. Nu mai avea nici un fel de răutate, însă era severă şi mîndră.

— Nebunule! zise ea din nou. Ţi-am interzis eu vreodată să-i laşi pe alţii să reproducă operele tale? N-am voit decît să-l apăr pe omul genial de munca de meşteşugar.

Zîna pădurii se făcu apoi nevăzută. Cîteva zile în şir, Kevenhüller n-a fost în toate minţile. Pe urmă a redevenit un om ca toţi oamenii.

În timpul nebuniei arsese însă pînă în temelii curtea de la Ekeby. Victime omeneşti n-au fost. Cavalerii erau totuşi foarte mîhniţi că acel cămin ospitalier, în care trăiseră atît de fericiţi, fusese distrus în vremea stăpînirii lor.

Capitolul XXXIV • Bîlciul de la Broby

În prima vineri din luna octombrie începe bîlciul cel mare de la Broby, care ţine o săptămînă. E cea mai mare sărbătoare a toamnei. Înainte de începerea lui, la fiecare gospodărie se taie vite şi păsări, se coace pîine şi sînt gata hainele de iarnă care vor fi purtate prima oară. Plăcintele de zile mari, ca brînzoaicele şi altele, stau toată ziua pe masă, porţiile de rachiu se îndoiesc, iar lumea se odihneşte. În fiecare

casă e sărbătoare. Slugile şi muncitorii îşi capătă simbria şi chibzuiesc îndelung ce să-şi cumpere la bîlci. Oameni veniţi de departe se scurg pe drumuri în pîlcuri mici, cu traista în spinare şi cu bătul în mînă. Mulţi îşi duc vitele la bîlci. Juncani şi capre îndărătnice care stau pe loc, înfigîndu-şi în pămînt picioarele din faţă, îi necăjesc mult pe stăpînii lor, distrîndu-i în schimb pe spectatori. Camerele de musafiri de la conace sînt pline de oaspeţi dragi. Îşi spun unii altora tot felul de noutăţi, discutînd despre preţurile vitelor şi ale atîtor altor lucruri. Copiii visează ce daruri vor căpăta şi cîţi bani li se vor da, ca să plece şi ei la bîlci.

În prima zi de bîlci e un adevărat furnicar de lume pe dealurile de la Broby şi pe vastul maidan de bîlci. Se văd acolo barăci în care negustorii tîrgoveţi şi-au expus mărfurile, iar dalecarlienii şi locuitorii din Vestrogoţia şi-au îngrămădit produsele în şiruri nesfîrşite de tarabe, deasupra cărora fîlfîie prelate albe. În toate părţile se văd dansatori pe frînghie, flaşnetari, lăutari, ghicitori în cărţi, vînzători de caramele şi cîrciumari. Dincolo de barăci sînt înşirate oale, hîrdaie şi alte vase de lemn. Grădinarii de la fermele mari oferă ceapă, hrean, mere şi pere. Suprafeţe întinse sînt acoperite cu căldări spoite de aramă.

După mişcarea de la bîlci se vede însă bine cît de mare e sărăcia la Svartsjö, la Bro, la Lövvik şi în celelalte comune din districtul Lövsjö. La barăci şi la tarabe nu prea se fac afaceri. Cel mai mare dever e în oborul de vite, căci multă lume e nevoită să-şi vîndă vaca şi viţelul, ca să poată trăi peste iarnă. Tot acolo îşi fac meseria ticăloasă şi nemiloşii geambaşi.

La bîlciul de la Broby se petrece însă bine. Cine are bani de băutură îşi poate ţine curajul. Bucuria n-o dă oamenilor numai rachiul. Cînd ţăranii din satele izolate de la munte coboară la bîlci şi se pomenesc deodată în forfota lui gălăgioasă, auzind numai strigăte şi rîsete în jurul lor, animaţia bîlciului îi molipseşte, înveselindu-i şi pe ei.

Unde se adună atîta lume, saltă desigur şi negoţul oarecum. Acest negoţ e însă departe de a fi obiectul principal al bîlciului. Grija cea mai de seamă a vizitatorilor e să aducă în căruţe cu ei cît mai multe rude şi cît mai mulţi prieteni, spre a-i cinsti cu plăcinte şi rachiu, să convingă fetele să primească o carte de rugăciuni sau o rochie de mătase, cum şi să vadă ce daruri vor putea să cumpere pentru cei mici de acasă.

Toţi cei care n-au fost nevoiţi să rămînă la casele lor, ca să vadă de gospodărie şi de vite, au venit la Broby la bîlci. Au venit acolo şi cavalerii de la Ekeby, muntenii de la Nygård, negustorii de cai din Norvegia, finezii din pădurile de la miazănoapte, pînă şi tîlharii la drumul mare.

Uneori, mulţimea zgomotoasă se adună într-un vîrtej care se mişcă în cercuri mici în jurul unui punct central. Nimeni nu ştie ce se petrece acolo la mijloc pînă ce nu vine un poliţist să rupă rîndurile, ca să pună capăt unei încăierări ori să ridice o căruţă răsturnată. În clipa următoare se strînge alt roi în jurul unui negustor care s-a luat la ceartă cu o fată arţăgoasă.

Încăierarea cea mare începe spre amiază. Ţăranii au prins de veste că negustorii din Vestrogoţia se folosesc de coţi prea scurţi. Se iscă atunci gîlceavă şi larmă la tarabele lor, iar pe urmă se trece la acte de violenţă. Cine e deprins cu mizeria şi sărăcia e bucuros cînd i se oferă prilejul să ia parte la o bătaie, sinchisindu-se prea puţin pe cine sau ce loveşte. Oamenii bătăuşi şi cîrcotaşi dau buzna din toate părţile cînd văd pe alţii că sînt gata să se încaiere. Cavalerii vin atunci să-i împace pe adversari în felul lor, iar dalecarlienii se grăbesc să vină în ajutorul celor din Vestrogoţia.

Voinicul Måns de la Fors e zurbagiul cel mai aprig. E beat şi furios. A trîntit acum la pămînt pe un vestrogot şi a început să-l ciomăgească. Auzindu-i strigătele, consătenii lui dau fuga şi caută să-l silească pe vînjosul Måns să-l lase în pace pe tovarăşul lor. Måns atunci dă jos baloturile de stofă de pe una din tarabe ; lată de un cot şi lungă de opt coţi, alcătuită din scînduri groase, umflă taraba pe sus şi începe s-o agite ca pe o armă.

Primejdios om e Måns ăsta. El, care era în stare să ridice o barcă de pe lac şi s-o ducă pe umeri, este cel ce a spart zidul arestului din Filipstad. Îşi dă seama oricine că, văzîndu-l agitînd în dreapta şi în stînga taraba cea grea, norodul dimprejur, cu vestrogoţi cu tot, a rupt-o la fugă. Måns s-a luat însă după ei, lovind cu taraba tot ce întîlnea în cale. Pentru el nu mai era vorba de prieteni ori de duşmani. Întrucît avea acum o armă în mînă, singurul lui gînd era să lovească orice ar fi nimerit.

Lumea fugea de el, desperată. Bărbaţi şi femei strigau şi alergau. Femeile însă cum aveau să fugă, cînd multe îşi duceau copilaşii de mînă ? În drumul lor erau bărăci şi căruţe, boi şi vaci. Sălbăticite de zarvă, sărmanele vite le împiedicau să se ferească de primejdie.

Un grup de femei a rămas izolat într-un ungher dintre bărăci. Uriaşul s-a năpustit asupra lor. I se păruse că a zărit acolo un vestrogot. A ridicat taraba şi a început să lovească. Femeile au întîmpinat atacul pline de groază, ghemuindu-se sub loviturile ucigătoare. Cînd însă taraba a fost aruncată asupra lor, puterea ei a fost amortizată de braţele întinse ale unui bărbat. Bărbatul acela nu s-a pitulat, ci s-a ridicat deasupra fiinţelor dimprejur, înfruntînd lovitura de bunăvoie, spre a le salva. Femeile şi copiii au scăpat cu viaţă. Bărbatul s-a împotrivit violenţei loviturii, dar acum zace în nesimţire, lungit la pămînt.

Puternicul Måns nu mai ridică taraba spre a lovi mai departe. L-a văzut la faţă pe omul acela chiar în clipa în care taraba l-a lovit de moarte în creştet. El s-a lăsat legat fără să opună nici o rezistenţă şi a fost dus apoi să dea seama de fapta lui.

La bîlci se răspîndi cu iuţeala fulgerului vestea că puternicul Måns îl omorîse pe căpitanul Lennart. Lumea vorbea că acela care fusese prietenul poporului murise spre a salva nişte femei şi nişte copii lipsiţi de apărare.

Pe cîmpul cel mare, pe care pulsase pînă mai atunci o viaţă zgomotoasă, se aşternu o tăcere adîncă. Negoţul s-a oprit, bătăile au încetat, petrecerile de la căruţe au

luat sfîrşit. Zadarnic încearcă saltimbancii să-i ademenească pe spectatori.

A murit prietenul poporului şi poporul e acum în doliu. Toţi dau năvală în tăcere spre locul unde a căzut eroul. El zace în nesimţire, lungit la pămînt. Nu se vede nici o rană, însă ţeasta lui pare a fi strivită.

Cîţiva oameni îl aşază cu multă băgare de seamă pe taraba pe care uriaşul a trîntit-o jos. Li se pare că mai dă semne de viaţă.

— Unde să-l ducem ? se întrebară unii pe alţii.

— Acasă la el, răspunse un glas sălbatic din mulţime.

Da, oameni buni, duceţi-l acasă ! Ridicaţi-l pe umeri şi duceţi-l acasă ! A fost jucăria lui Dumnezeu, dusă ca un fulg de suflarea lui. Duceţi-l acum acasă !

Capul său rănit s-a odihnit pe patul de scînduri al închisorii şi pe snopii de paie din hambar. Duceţi-l acum acasă la el să se odihnească pe o pernă moale. A îndurat fără nici o vină ruşinea şi chinul, fiind izgonit din căminul său. A fost un fugar pribeag. A umblat pe cărările Domnului, oriunde le-a găsit, însă locul căruia i-a dus dorul a fost acel cămin de unde a fost alungat. Uşa acelui cămin se va deschide poate acum, ca să poată intra pe ea cel care şi-a dat viaţa spre a salva nişte femei şi nişte copii.

Nu va veni acum ca un criminal, condus de nişte beţivi care umblă pe două cărări. E condus acum de nişte ţărani cu inima cernită, pe care i-a ajutat în restrişte, trăind în bordeiele lor. Duceţi-l acasă !

Aşa s-a şi făcut. Şase bărbaţi au ridicat pe umeri taraba pe care zăcea nefericitul şi au plecat de pe cîmpul unde se ţinea bîlciul. Pe unde treceau, lumea se dădea la o parte şi păstra o linişte adîncă. Bărbaţii îşi descopereau capetele, iar femeile se închinau ca la biserică. Mulţi plîngeau şi-şi ştergeau lacrimile, iar alţii începură a povesti ce fel de om fusese căpitanul Lennart : om bun, vesel, sfătos şi cu frica lui Dumnezeu. Îndată ce unul dintre purtători obosea, altul îi lua locul încetişor, punîndu-şi umărul sub tarabă.

Căpitanul Lennart trecu astfel şi pe la locul unde se aflau cavalerii.

— N-ar fi rău să mergem şi noi, ca să avem grijă să fie dus la casa lui, zise Beerencreutz, părăsindu-şi locul de la marginea drumului, ca să-i urmeze pe ceilalţi pînă la Helgesäter. Pilda lui fu urmată de mulţi alţii.

Cîmpul de bîlci ajunsese aproape pustiu. Tot norodul plecase cu căpitanul Lennart spre Helgesäter. Grija tuturor era să fie dus la casa lui. Tot ce avuseseră oamenii de gînd să cumpere putea să rămînă necumpărat. Darurile pentru cei mici de acasă fură date uitării. Nu fură cumpărate nici cărţile de rugăciuni. Cumaşele de mătase jinduite de fete rămaseseră pe tarabe. Toţi plecaseră să-l conducă pînă acasă pe căpitanul Lennart.

Cînd convoiul ajunse la Helgesäter, acolo era pustiu şi liniştе deplină. Pumnii colonelului bătură din nou la uşa închisă de la intrare. Slugile erau plecate la bîlci. Rămăsese numai căpităneasa să păzească locuinţa. Tot ea a venit să deschidă, întrebînd ca şi altădată :

— Ce vreţi ?

Colonelul îi răspunse ca şi în trecut :

— L-am adus pe soţul tău.

Căpităneasa se uită la el. Îl văzu grav şi liniştit ca întotdeauna. În urma lui îi văzu pe purtători care plîngeau. Văzu apoi mai departe tot norodul care venise acolo. De pe treptele scării văzu sute de ochi înlăcrimaţi, care se uitau cu neliniştе la ea. În cele din urmă, îl văzu pe soţul ei întins pe targă şi duse mîna la piept.

— E chipul lui adevărat, bombăni ea.

Fără să mai întrebe ceva, se aplecă, trase un zăvor, deschise larg uşile şi intră înaintea celorlalţi în dormitor.

Colonelul şi căpităneasa fură ajutaţi să aşeze salteaua pe patul cel mare, după care căpitanul Lennart fu instalat pe puf moale şi pe cearşafuri albe.

— Trăieşte ? întrebă căpităneasa.

— Da, răspunse colonelul.

— E vreo nădejde ?

— Nu. Nu-i nimic de făcut.

După ce tăcu o clipă, căpităneasei îi veni deodată un gînd.

— Pe el îl plînge toată lumea asta ?

— Da.

— Dar ce-a făcut ?

— Ultima lui faptă e că l-a lăsat pe Måns de la Fors să-l ucidă, ca să poată salva viaţa unor femei şi a unor copii.

Căpitănească tăcu iarăşi, dusă pe gînduri.

— Cum era la faţă, domnule colonel, cînd a venit acasă acum două luni ?

Colonelul tresări, dar înţelese apoi rostul acelei întrebări.

— I-o vopsise Gösta, răspunse el.

— Va să zică, din pricina unei glume de prost gust a unui cavaler am fost silită să nu-l primesc în casă pe soţul meu. Cum veţi răspunde de fapta pe care aţi făcut-o, domnule colonel ?

Beerencreutz dădu din umeri.

— Sînt multe lucruri de care trebuie să răspund.

— Cel mai rău e însă cel pe care l-aţi făcut cu soţul meu, zise căpitănească.

— După cum cel mai greu drum pe care am mers în viaţa mea e cel pe care am venit acum la Helgesäter. De altfel mai sînt doi vinovaţi.

— Cine anume ?

— Unul din ei e Sintram. Pe urmă, vinovată eşti chiar dumneata. Eşti o femeie aspră. Ştiu bine că multă lume a căutat să vorbească despre căpitanul Lennart cu dumneata.

— Adevărat, răspunse căpitănească.

Il rugă apoi pe colonel să-i povestească despre cheful de la Broby. Beerencreutz povesti tot, pe cît îşi putea aduce aminte. Femeia l-a ascultat în tăcere.

Căpitanul zăcea încă în pat în nesimţire. Încăperea era ticsită de lume care plîngea. Nimeni nu se gîndea să oprească acea gloată îndurerată să intre în casă. Toate uşile erau deschise. Toate odăile, scările şi vestibulele erau pline de lume tăcută şi mîhnită, în timp ce altă lume se afla afară în curte, în pîlcuri dese.

După ce colonelul isprăvi de povestit, căpitănească ridică glasul şi zise:

— Dacă se găsesc aici în casă niscaiva cavaleri, îi rog să iasă afară. Îmi vine greu să-i văd în faţă lîngă patul în care zace de moarte soţul meu.

Fără să mai spună vreun cuvînt, colonelul se ridică şi plecă. La fel făcură şi Gösta Berling cu alţi cîţiva cavaleri care îl însoţiseră pe căpitanul Lennart. Norodul se dădu sfios la o parte, lăsîndu-i să iasă afară pe acei oameni umiliţi.

După ce-i văzu plecaţi, căpităneasa întrebă :

— Vrea să-mi spună şi mie unul dintre voi, l-aţi văzut pe soţul meu în ultima vreme, unde a stat şi cu ce s-a ocupat ?

Cei din casă începură a da mărturie despre căpitanul Lennart înaintea soţiei sale care nu-l cunoscuse bine şi care, în asprimea ei, îşi întărise inima faţă de el. Era parcă graiul unor imnuri vechi. Vorbeau oameni care nu citiseră în viaţa lor altă carte decît Biblia. În parabole din cartea lui Iov, cu fraze din vremea patriarhilor, vorbeau despre trimisul lui Dumnezeu care colinda satele şi ajuta norodul.

Povestiră îndelung multe şi de toate. Amurgise şi se înserase de-a binelea, dar veneau mereu alţii şi alţii să spună tot ce ştiau despre căpitanul Lennart, ca să afle soţia lui care nu voise să audă pe nimeni pomenindu-i numele.

Unii spuneau cum fuseseră găsiţi de către căpitan zăcînd bolnavi în pat şi cum fuseseră lecuiţi de el. Alţii erau bătăuşi pe care el îi îmblînzise. Alţii fuseseră dezolaţi şi consolaţi. Alţii fuseseră beţivi şi căpitanul îi silise să fie cumpătaţi. Toţi cei care fuseseră în mare restrişte apelaseră la trimisul lui Dumnezeu şi el îi putuse ajuta sau cel puţin le inspirase nădejde şi credinţă.

Toată seara a glăsuit în camera bolnavului limba imnurilor. Lumea de afară aştepta sfîrşitul, ştiind bine ce se petrecea înăuntru. Tot ce se spunea cu glas tare la căpătîiul muribundului era transmis în şoapte din om în om celor de afară. Oricine avea de spus ceva, îşi făcea loc să intre în casă.

— E unul care are de spus şi el ceva, se auzea mereu vorbindu-se şi i se făcea loc să intre.

Cei de afară veneau din întuneric, îşi depuneau mărturia şi se cufundau apoi iarăşi în bezna nopţii.

— Ce zice ea acum ? Ce zice femeia cea aspră de la Helgesäter ? întrebau cei de afară de cîte ori ieşea cineva din casă.

— E radioasă ca o regină. Zîmbeşte ca o mireasă. A tras fotoliul soţului lîngă pat şi a aşezat pe el hainele făcute cu stofa ţesută de ea.

Deodată se făcu o tăcere adîncă. Nu se auzea nici o şoaptă, dar toţi ştiau despre ce era vorba : „Moare".

Căpitanul deschise ochii şi se uită lung.

Văzu căminul, norodul, soţia, copiii, hainele, şi zîmbi uşor. S-a trezit însă numai ca să moară. Răsuflă cu un horcăit şi-şi dădu sufletul.

Povestirile încetară atunci, iar un glas intonă un cîntec funebru. Toată lumea îl însoţi şi sute de glasuri înălţară cîntecul la cer.

Era cîntecul de rămas-bun al pămîntului, care se despărţea de sufletul căpitanului Lennart.

Capitolul XXXV • **Coliba din pădure**

Era cu mulţi ani înainte de vremea cînd moşia Ekeby se afla în stăpînirea cavalerilor.

O fată şi un băiat, păstori amîndoi, se jucau împreună în pădure, clădeau căsuţe din pietricele turtite, culegeau mure şi-şi făceau fluieraşe din crengi de arin. Se născuseră în pădure, care le era cămin şi moşie, şi trăiau în bună pace cu toate vieţuitoarele din cuprinsul ei.

Rîsul şi vulpea erau cîinii lor păzitori. Nevăstuica ţinea locul pisicii. Iepurele şi veveriţa erau vitele lor. Bufniţele şi cocoşii-de-pădure stăteau bucuroase în coliviile micilor păstori. Brazii îi slujeau cu credinţă, iar mestecenii tineri erau musafiri la petrecerile lor. Cu-

noşteau bine găurile în care năpîrcile dormitau încolăcite în timpul iernii ; iar cînd se duceau la scăldătoare vedeau şerpii înotînd prin apa limpede. Nu se temeau nici de ei, nici de spiriduşi căci toţi erau locuitorii pădurii în care amîndoi tinerii se simţeau acasă la ei.

Hăt-departe în pădure, în fundul unei văi, se afla bordeiul în care locuia băiatul. Spre el duceau poteci întortocheate. De jur împrejur se înălţau munţi care umbreau soarele, iar în apropiere se aflau bălţi fără fund din care se ridica tot anul o negură rece. O astfel de locuinţă nu era de bună seamă ispititoare pentru oamenii din vale, de la şes.

Fata şi băiatul urmau să se căsătorească într-o bună zi şi să locuiască împreună în acel bordei, trăind din munca braţelor lor. Cînd ziua aceea fu însă aproape, se abătu asupra ţării pacostea războiului şi flăcăul fu înrolat în oştire. S-a întors pe urmă teafăr acasă, dar cu semne care aveau să-i rămînă în suflet toată viaţa. După ce fusese martor la atîta răutate a lumii şi la atîta cruzime a omului faţă de semenii lui, nu mai era în stare să descopere nimic bun în viaţa asta.

La început n-a observat nimeni vreo schimbare la el. S-a dus cu iubita lui din copilărie la pastor şi s-au cununat. Coliba din pădure, deasupra domeniului Ekeby, a devenit căminul lor, aşa cum se înţeleseseră de multă vreme, însă viaţa lor acolo a fost lipsită de orice farmec.

Femeia se uita la soţul ei ca la un străin. De cînd se întorsese de la război, nu-l mai recunoştea. Rîdea puţin şi era scump la vorbă, inspirînd teamă soţiei. Nu-i făcea nici un neajuns şi nici un rău. Era un muncitor harnic, însă devenise ursuz, căci pe toată lumea o credea rea. El însuşi se considera un străin nesuferit. Fiarele pădurii îi erau acum duşmani. Munţii care întunecau soarele şi bălţile din care se ridica negura îi erau tot duşmani. Pentru un om cu gîndul obsedat de tot ce este rău pădurea e un sălaş sinistru. Cine vrea să trăiască în pustietăţi trebuie să aibă amintiri frumoase. Altfel vede în plante şi animale numai ucigaşi şi asupritori, ca altădată în oameni. Se aşteaptă la rău de la tot ce-i iese înainte.

Ostaşul Jan Hök nu-şi dădea seama ce-i lipsea, însă constatase că toate îi mergeau anapoda. Căminul îi oferea prea puţină linişte. Copiii săi erau zdraveni, dar sălbatici. Erau oameni căliţi şi plini de curaj, dar nu trăiau nici ei în pace cu oricine.

În jalea ei, soţia fusese ispitită să cerceteze tainele pustiului. Ea căuta buruieni de leac prin bălţi şi prin tufişuri. Se gîndea la fiinţele de pe tărîmul celălalt, ştiind ce jertfe le plăcea. Se pricepea să vindece bolile şi să aducă mîngîiere celor dezamăgiţi în dragoste. Căpătă faimă de vrăjitoare şi lumea se temea de ea, deşi îi făcea mult bine.

Într-o zi, femeia se hotărî să stea de vorbă cu soţul ei despre păsurile pe care le avea pe inimă.

— De cînd ai plecat la război, zise ea, te-ai schimbat de parcă eşti alt om. Ce s-a întîmplat cu tine pe unde ai umblat?

Omul a sărit ca ars şi era cît pe ce s-o ia la bătaie. La fel se întîmpla ori de cîte ori vorbea ea despre război, făcîndu-l să turbeze de mînie. Nu îngăduia nimănui să pronunţe cuvîntul „război". Toată lumea a aflat astfel repede că Jan Hök nu tolera nimănui să vorbească despre el şi se ferea să atingă în faţa lui acest subiect.

Nici unul dintre camarazii lui de război nu putea să spună că el făcuse mai mult rău decît alţii. Se luptase ca un bun ostaş. Grozăviile pe care le văzuse însă, îl înspăimîntaseră atît de mult încît nu mai vedea decît răul. Din război i se trăgea toată melancolia. I se părea că-l ura toată natura pentru că luase parte la el. Cei care ştiu mai mult se pot consola cu gîndul că au luptat pentru patrie şi glorie. El însă habar n-avea despre astfel de lucruri. Atît ştia, că lumea îl ura ca pe un om care făcuse vărsări de sînge şi căşunase pagube mari.

Pe vremea cînd fusese izgonită maioreasa de la Ekeby, locuia singur în coliba lui. Soţia îi murise, iar feciorii se împrăştiaseră care încotro, pe la rosturile lor. În zilele de bîlci, coliba din pădure se umplea însă de oaspeţi. Se adunau acolo şi ţiganii balaoacheşi de prin împrejurimi. Aceştia se simţeau foarte bine în tovă-

răşia omului de care atîta lume se temea. Căluţii lor păroşi se căţărau atunci pe drumurile prăpăstioase ale pădurii, trăgînd căruţe încărcate cu scule de spoit vase, cu danci şi cu tot felul de boarfe. In urma căruţelor mergeau femei îmbătrînite de timpuriu, cu feţele bugede de băutură şi de tutun, cum şi bărbaţi firavi, cu chipurile trase şi cu trupuri vînoase. Odată cu sosirea ţiganilor, coliba din pădure se înveselea. Ei aduceau rachiu şi cărţi de joc, iar gurile le mergeau ca nişte mori stricate. Aveau ce îndruga despre furturi, geambaşlîcuri şi bătăi.

În ziua de vineri începuse bîlciul din Broby şi fusese ucis căpitanul Lennart. Vlăjganul Måns, care-i dăduse lovitura de moarte, era unul dintre feciorii moşneagului care trăia în coliba din pădure. De aceea, cînd s-au adunat ţiganii acolo în după-amiaza duminicii următoare, i-au oferit lui moş Jan Hök plosca de rachiu mai stăruitor ca de obicei, vorbind cu el despre viaţa şi mîncarea din închisori, cum şi despre judecăţi, lucruri bine cunoscute de ei din trista lor experienţă.

Bătrînul şedea pe o buturugă lîngă vatră şi vorbea puţin. Ochii lui mari şi şterşi se uitau cu mirare la liota sălbatică de ţigani care-i năpădise bordeiul. Deşi amurgise, focul din vatră dădea destulă lumină ca să poată fi văzute zdrenţele, mizeria şi sărăcia cuibărite acolo.

Uşa se deschise atunci încetişor şi pe ea intrară două femei. Era tînăra contesă Elisabet, urmată de fiica preotului din Broby. Moşneagului i se păru ciudat cînd o văzu pe contesă, amabilă şi radioasă în frumuseţea ei blajină, apărînd în cercul de lumină al jarului din vatră. Ea le spuse celor din bordei că, după moartea căpitanului Lennart, Gösta Berling nu se mai înapoiase acasă, la Ekeby. Toată după-amiaza îl căutase prin pădure împreună cu însoţitoarea ei.

Contesa observase că în colibă se aflau oameni care umblaseră mult şi cunoşteau toate potecile. Întrebă dacă nu-l văzuse cumva vreunul din ei. Intrase în colibă să se odihnească puţin şi să întrebe despre el.

Întrebarea ei rămase fără nici un rezultat. Nimeni nu-l văzuse pe Gösta Berling.

Oamenii îi oferiră contesei un scaun. Ea se aşeză şi rămase tăcută cîteva clipe. Gălăgia din colibă se potolise. Toţi se uitau la tînăra femeie şi se minunau. Speriată de tăcerea din jurul ei, contesa tresări şi căută un subiect oarecare de vorbă. Se adresă apoi bătrînului de lîngă vatră.

— Am auzit, moşule, că ai fost pe vremuri ostaş. Nu vrei să ne povesteşti ceva despre război?

Se făcu atunci o tăcere şi mai adîncă. Bătrînul parcă nici nu auzise vorbele contesei.

— Mi-ar face multă plăcere să aud povestind întîmplări din război pe cineva care a luat parte la el. zise mai departe contesa Elisabet.

Ea se opri însă brusc, deoarece fiica pastorului din Broby îi făcuse un semn din cap. Contesa rostise, pasămite, nişte vorbe nelalocul lor. Toţi cei din colibă se uitau lung la ea, ca la o fiinţă care se făcuse vinovată de călcarea unei legi stricte. Nevasta unui ţigan ridică deodată glasul şi întrebă:

— Doamna, mi se pare, e fosta contesă de la Borg.

— Da, ea este.

— Păi mai bine îi şedea atunci decît acum, cînd colindă pădurea să-l caute pe pastorul cel nebun. Ptiu! Ce eraţi înainte şi ce sînteţi acum!

Contesa Elisabet se ridică imediat şi îşi luă rămas-bun. Se odihnise destul. Ţiganca se luă pe uşă după ea.

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă contesă. Am fost nevoită să vă spun ce v-am spus, din cauză că bătrînul nu dă voie nimănui să pomenească de război. Nici nu vrea s-audă de el! N-am zis nimic cu gînd rău, păcatele mele!

Contesa era grăbită să plece, dar se opri îndată. Văzu pădurea ameninţătoare, muntele întunecos şi balta învăluită de negură. Ce fioroasă era viaţa în acea pustietate pentru o fiinţă obsedată de amintiri dureroase! I se făcu milă de bătrînul care şedea în colibă în tovărăşia unor haimanale de pe toate drumurile.

— Hai să ne întoarcem, domnişoară Anna Lisa, se adresă contesa însoţitoarei ei. Oamenii din colibă au fost buni cu noi, dar eu nu m-am purtat frumos cu ei.

Vreau să stau de vorbă cu bătrînul despre lucruri care să-i facă plăcere.

Fericită că găsise o fiinţă căreia să-i poată aduce mîngîiere, contesa intră iar în colibă.

— Am credinţa, începu ea, că Gösta Berling se află aici în pădure şi are de gînd să-şi facă seama. Trebuie să-l găsim numaidecît şi să-l împiedicăm să-şi pună planul în aplicare. Eu şi domnişoara Anna Lisa l-am văzut de cîteva ori, însă a dispărut repede din faţa noastră. Gösta Berling umblă prin părţile pădurii unde şi-a găsit moartea fata de la Nygård. N-aş vrea să mai cobor devale, la Ekeby, ca să cer ajutorul cuiva. Sînt aici destui bărbaţi în putere care l-ar putea prinde uşor pe fugar.

— Haideţi, porniţi la drum! strigă aceeaşi ţigancă. Odată ce doamna contesă cheamă oamenii din pădure să-i facă un serviciu, nu mai staţi la gînduri!

Oamenii se ridicară atunci şi ieşiră afară în căutarea celui dispărut.

Bătrînul Jan Hök şedea liniştit lîngă vatră şi privea aiurit înaintea lui. Era întunecat la faţă şi posomorît. Tînăra contesă ar fi voit să-i spună ceva, dar nu găsi nici un cuvînt potrivit. În schimb, zări un copilaş care zăcea bolnav pe un maldăr de paie, iar pe una dintre femei o văzu rănită la mînă. Se grăbi să-i îngrijească pe acei bolnavi. Nu trecu mult şi se împrieteni cu toate cumetrele guralive din colibă, cerînd să-i fie arătaţi şi ceilalţi copilaşi.

După un ceas poterașii se înapoiară la colibă, aducîndu-l legat pe Gösta Berling, pe care îl aşezară jos, lîngă vatră. Îmbrăcămintea lui era jerpelită şi murdară. Tras la faţă, avea o înfăţişare sălbatică. Trecuse prin clipe îngrozitoare în acele zile. Se culcase pe pămîntul jilav. Îşi băgase mîinile şi faţa în ţărîna acoperită cu muşchi, se tîrîse pe lespezi de piatră şi se înfundase în tufişurile cele mai dese. Nu-i urmase de bună voie pe acei oameni. Ei îl biruiseră totuşi şi-l legaseră cobză.

Soţia lui fu adînc mîhnită văzîndu-l în acel hal. Ea nu-l dezlegă, ci îl lăsă aşa cum era, trîntit la pămînt. Îşi întoarse faţa de la el cu dispreţ.

— În ce hal te văd! exclamă ea.

— N-am voit să mai apar înaintea ta, răspunse Gösta Berling.

— Nu-s oare soţia ta ? Dacă aveai un păs pe suflet, nu puteai să mi-l spui şi mie ? Cu cît zbucium te-am aşteptat aceste două zile !

— Sînt vinovat de nenorocirea căpitanului Lennart. Cum puteam cuteza să mai apar în faţa ta ?

— N-ai fost doar un om prea fricos în viaţa ta, Gösta.

— Singurul serviciu pe care ţi-l pot face, dragă Elisabet, e să te scap de mine.

Tînăra contesă îl privi încruntată şi cu un dispreţ nespus.

— Vrei să fiu soţia unui sinucigaş ?

Gösta Berling se posomorî la faţă.

— Haidem în pădure, draga mea, unde nu ne poate auzi nimeni, şi-om sta de vorbă acolo.

— De ce să nu ne audă aceşti oameni ? izbucni contesa cu un ton aspru. Sîntem oare mai buni decît ei ? Care dintre ei a făcut mai mult rău decît noi ? Ei sînt copiii pădurii şi ai drumurilor, urîţi de toată lumea. E bine să audă şi ei cîte păcate are pe suflet magnatul de la Ekeby, răsfăţatul Gösta Berling ! Crezi oare că soţia ta te consideră mai bun decît pe oricare dintre ei ?

Gösta se ridică atunci în coate şi se uită la contesă cu o pornire sfidătoare.

— Nu-s atît de rău cum mă crezi.

Îi povesti apoi tot ce făcuse în acele două zile. În prima zi şi în prima noapte pribegise prin pădure, chinuit de remuşcări. Nu putea să suporte privirea nimănui. La moarte nu se gîndea însă. Avea de gînd să plece undeva, departe. Duminică a coborît totuşi din munţi şi s-a dus la biserica din Bro. Voia să mai vadă o dată norodul, norodul acela sărac şi flămînd din districtul Lövsjö, pe care se hotărîse să-l ajute, cînd stătuse lîngă mormanul infamiei în tovărăşia pastorului din Broby, şi pe care îl îndrăgise cînd îl văzuse pornind noaptea în alai cu trupul neînsufleţit al fetei de la Nygård.

Cînd ajunsese la biserică, slujba începuse. Se urcase pe o estradă să vadă norodul de jos. Încercase atunci

chinuri cumplite. Dorise să stea de vorbă cu acei oameni, să-i mîngîie în jalea şi restriştea lor. Dacă ar fi avut putinţa să vorbească în lăcaşul lui Dumnezeu, aşa, deznădăjduit cum era, ar fi găsit cuvinte de mîngîiere şi de izbăvire pentru toţi.

Ieşise pe urmă din biserică şi se dusese la sacristie, unde scrisese înştiinţarea pe care soţia lui o cunoştea. Făgăduise prin acea înştiinţare că lucrul avea să reînceapă la Ekeby şi că oamenii mai nevoiaşi aveau să primească grîu. În acelaşi timp îşi exprimase nădejdea că soţia sa şi cavalerii vor aduce la îndeplinire cele făgăduite de el după ce avea să plece.

Ieşind din sacristie, văzuse în faţa bisericii un sicriu. Era grosolan, cioplit în pripă, dar împodobit cu crep negru de doliu şi cu coroane din crenguţe de afin. Îşi dăduse seama că era al căpitanului Lennart. Oamenii o rugaseră pe căpităneasă să grăbească înmormîntarea, ca să poată lua parte la ea toată lumea venită la bîlci.

Pe cînd privea sicriul, simţise bătîndu-l pe umăr o mînă grea. Era a lui Sintram.

— Ascultă, Gösta, i-a zis el. Dacă vrei să-ţi baţi joc de lume, urmează sfatul pe care ţi-l dau : fă-ţi seama, să mori ca acela din coşciug !

Gösta rămăsese îngrozit auzind astfel de vorbe din gura acelui om rău. Sintram se plînsese că-i dăduseră greş o sumedenie de planuri bine chibzuite. Pe ţărmurile lacului Löv dorise să vadă un ţinut pustiu. Asta îl şi îndemnase să dea atîta pămînt în stăpînirea cavalerilor şi să-l lase pe pastorul din Broby să sărăcească poporul. În acelaşi scop provocase seceta şi foametea.

Lovitura decisivă avea să fie dată la bîlciul din Broby. Îndîrjit de obidă, norodul urma să se dedea la jafuri şi omoruri. Judecăţile l-ar fi adus pe urmă la sapă de lemn. În toate părţile ar fi bîntuit foametea, răzmeriţa şi tot felul de calamităţi. Ţinutul ar fi ajuns în cele din urmă într-o stare atît de jalnică, încît nimeni n-ar mai fi putut trăi în cuprinsul lui. Toate astea ar fi fost opera lui Sintram. Ea l-ar fi bucurat şi ticălosul s-ar fi mîndrit cu isprava lui, căci era om rău. Îi plăceau locurile pustii şi pămînturile părăginite.

Atîta numai că cel din sicriu, care găsise de cuviinţă să moară, îi stricase toate planurile.

Gösta îl întrebase atunci ce foloase ar fi tras din toate acele nenorociri.

— Mi-ar fi făcut plăcere, Gösta, pentru că sînt rău. Sînt ursul feroce de la munte şi viforul de la şes. Îmi place să ucid şi să prigonesc. Vreau să piară toată lumea, căci o urăsc. Aş putea să-i joc pe oameni pe degete, lucru care m-ar distra puţin, însă m-am plictisit de un astfel de joc. Ceea ce vreau acum e să dau cu barda, să ucid, să distrug.

Era nebun. Nebun în toată puterea cuvîntului. Se îndeletnicea de multă vreme cu astfel de distracţii infernale. Răutatea îl copleşise însă acum şi se considera un duh al iadului. Răutatea îi sminteşte pe oameni, ca şi dragostea sau himerele.

În cruzimea şi sălbăticia lui, Sintram începuse a smuci crepul şi coroanele de pe sicriu, însă Gösta se răsti la el :

— Nu te atinge de coşciug !

— Să nu mă ating ? Auzi vorbă ! Ba-mi vine să-l trîntesc jos pe Lennart şi să-i calc toate coroanele în picioare ! Nu vezi ce pocinog mi-a făcut ? Uite colo, în ce cupeu elegant am fost adus aici !

Gösta Berling observase atunci că în faţa bisericii aşteptau nişte dube şi nişte jandarmi.

— Nu eşti de părere că s-ar cuveni să-i trimit căpitănesei la Helgesäter o scrisoare de mulţumire ? Pesemne că ieri n-a avut altă treabă. S-a apucat să scotocească nişte hîrţoage vechi, ca să scoată dovezi împotriva mea în pricina pe care o ştii, aia cu praful de puşcă. În loc să-şi vadă de gospodăria ei, a trimis jandarmii să mă ridice pe sus. Numai eu ştiu cîte lacrimi am vărsat, ca să-l pot înduplecа pe idiotul de Scharling să-mi dea voie să vin aici, să spun o rugăciune lîngă sicriul bunului meu prieten !

Sintram începuse apoi să tragă iar de crepul de pe sicriu, însă Gösta l-a apucat de mîini.

— Sînt în stare să fac orice ca să te opresc să profanezi acest sicriu.

— Fă ce vrei, a zis nebunul. Zbiară, dacă asta ţi-e voia. Pînă să vină jandarmii, tot izbutesc să fac ceva. Mă bat cu tine la nevoie. Frumos spectacol am da aici, în cimitir! Hai să ne batem aici, între coroane şi giulgiuri!

— Sînt gata să plătesc oricît pentru liniştea mortului. Ia-mi viaţa! Ia-mi tot!

— Prea mult făgăduieşti, băiete!

— Fă o încercare.

— Ei bine, atunci omoară-te!

— Şi asta o fac, dar numai după ce mortul va fi îngropat.

Aşa a rămas. Sintram l-a pus pe Gösta să declare cu jurămînt că-şi va lua viaţa în termen de douăsprezece ore după înmormîntarea lui Lennart.

— Voi şti astfel, spusese Sintram, că nu vei ajunge niciodată un om bun.

Lui Gösta nu-i venise greu să facă o astfel de promisiune. Era bucuros să poată reda libertatea soţiei sale. Mustrările de cuget îl istoviseră. Singurul lucru care-l îngrozea era că făgăduise maioresei să nu moară cîtă vreme fiica pastorului din Broby va fi slujnică la Ekeby. Sintram îi spusese totuşi că fata nu mai putea fi considerată slujnică după ce moştenise averea tatălui ei. Gösta obiectase că pastorul din Broby îşi ascunsese banii atît de bine încît nimeni n-ar fi fost în stare să-i descopere. Sintram însă îi răspunsese zîmbind că banii fuseseră pitiţi în turla bisericii din Broby, printre cuiburile de porumbei.

El a plecat pe urmă unde o fi plecat, iar Gösta s-a întors în pădure. Cel mai bun loc unde şi-ar fi putut lua rămas-bun de la viaţă i se păruse cel unde-şi găsise moartea fata de la Nygård. Acolo şi rătăcise toată după-amiaza. Nu se omorîse încă numai fiindcă o zărise pe soţia lui umblînd prin pădure.

Toate acestea le-a povestit tinerei contese, stînd legat jos, lîngă vatra din coliba lui Jan Hök.

După ce a spus tot ce avea de spus, soţia lui îi zise cu amărăciune:

— Cunosc prea bine toate ifosele astea de aşa-zis eroism. Totdeauna eşti gata, Gösta, să-ţi bagi mîinile

în foc şi să te jertfeşti. Astfel de gesturi mi se păreau înainte sublime, dar azi nu mai preţuiesc decît liniştea şi înţelepciunea. Ai putea să-mi spui cu ce l-ai ajutat pe mort, făgăduindu-i lui Sintram viaţa ta ? Ce mare pagubă ar fi fost dacă ar fi trîntit jos sicriul şi i-ar fi sfîşiat crepul ? Sicriul ar fi fost ridicat iar. Cît despre crep şi coroane, ar fi fost înlocuite cu altele noi. Dacă însă ai fi pus mîna pe sicriul acelui om bun, acolo, în faţa lui Sintram, şi i-ai fi jurat că vei trăi ca să-i ajuţi pe oamenii sărmani pe care el a vrut să-i ruineze, aş fi avut numai cuvinte de laudă pentru gestul tău. Dacă ţi-ai fi zis, cînd ai văzut norodul în biserică : „Îl voi ajuta, mă voi lupta din răsputeri să-l ajut" şi n-ai fi lăsat sarcina asta pe seama soţiei tale slabe şi a unor oameni bătrîni, sleiţi de puteri, tot spre lauda ta ar fi fost.

Gösta Berling tăcu cîteva clipe.

— Noi, cavalerii, nu sîntem oameni liberi, zise el în cele din urmă. Ne-am făgăduit unii altora că vom duce o viaţă de plăceri şi numai de plăceri. Vai de noi toţi dacă unul singur ar cuteza să-şi calce cuvîntul !

— Ba vai de tine, zise contesa, dacă vei fi cel mai laş dintre toţi cavalerii şi cel din urmă din rîndurile lor care va putea fi îndreptat ! Ieri după-amiază se adunaseră toţi, în număr de unsprezece, sus, în aripa cavalerilor, întunecaţi la faţă. Tu erai plecat, căpitanul Lennart murise, gloria şi puterea moşiei Ekeby erau distruse. Tava cu pahare de punci a rămas neatinsă. Nici un cavaler n-a voit să apară în faţa mea. Domnişoara Anna Lisa, pe care o vezi aici, lîngă mine, s-a urcat atunci sus, la ei. Ştii cît de zeloasă e fata asta, care ani de zile în şir a luptat cu deznădejde împotriva neglijenţei şi a risipei.

„Azi m-am dus iarăşi acasă, să caut banii tatălui meu, le-a spus ea cavalerilor, dar n-am găsit nimic. Toate sineturile sînt anulate, iar lăzile şi dulapurile goale."

„Păcat de tine, Anna Lisa !" i-a răspuns Beerencreutz.

„Cînd a plecat doamna maioreasă de la Ekeby, a zis fata mai departe, m-a rugat să am grijă de casa ei.

Dacă aş fi găsit banii părintelui meu, aş fi reclădit curtea de la Ekeby. Negăsindu-i însă, am adus cu mine mormanul de vreascuri cu care lumea l-a stigmatizat pe tatăl meu, căci mare ruşine mă aşteaptă cînd se va întoarce stăpîna mea şi o să mă-ntrebe ce-am făcut din Ekeby !"

„Nu eşti tu de vină, Anna Lisa", a zis atunci Beerencreutz.

„N-am adus mormanul acela numai pentru mine, a răspuns fata, ci şi pentru voi, domnilor cavaleri. Trebuie să ştiţi un lucru : Tatăl meu nu-i singurul om care a făcut rău în lumea asta."

Pe urmă Anna Lisa a trecut de la un cavaler la altul şi a pus jos în faţa fiecăruia cîteva vreascuri. Unii au început să înjure, dar cei mai mulţi au tăcut din gură. În cele din urmă, Beerencreutz a zis cu trufie :

„Bine. Îţi mulţumim, domnişoară. Poţi să te retragi acum."

După plecarea Annei Lisa, a trîntit pumnul în masă cu toată puterea de-au sărit paharele în sus.

„Începînd din clipa asta, a zis el, abstinenţă totală ! N-o să mi se mai întîmple niciodată aşa ceva din pricina băuturii."

Pe urmă s-a ridicat şi a ieşit afară.

Toţi ceilalţi cavaleri s-au luat după el. Ştii unde s-au dus, Gösta ? S-au dus întins devale, la rîu, unde erau înainte moara şi forja, şi s-au pus pe treabă. Au tîrît întîi buştenii şi pietrele să cureţe locul. Bătrînii au apucat şi vremuri grele. Mulţi au înfruntat în viaţă dureri mari. Acum însă nu mai pot suporta ruşinea că au distrus moşia Ekeby. Ştiu bine că vouă, cavalerilor, vă e ruşine de muncă, dar iată că ceilalţi au luat ruşinea asta asupra lor. Ceva mai mult, Gösta. Au de gînd s-o trimită pe domnişoara Anna Lisa la doamna maioreasă, ca s-o aducă înapoi acasă. Tu însă, ce faci ?

Gösta găsi de cuviinţă să răspundă :

— Ce-aş putea să fac eu, un biet preot caterisit ? Sînt osîndit de oameni, iar Dumnezeu mă urăşte.

— Şi eu am fost azi la biserica din Broby, zise contesa. Îţi transmit salutări de la două femei. „Spune-i

lui Gösta, a zis Marianne Sinclaire, că unei femei nu-i este ruşine de cel pe care l-a iubit." Iar Anna Stjärnhök m-a rugat să-ţi comunic vorbele astea : „Spune-i lui Gösta că o duc bine acum. Îmi administrez singură averea. Lumea vorbeşte despre mine că voi fi a doua maioreasă. Nu mă gîndesc la dragoste, ci numai la muncă. Şi cei de la Berga au biruit amărăciunea restriştei. Toţi îl plîngem însă pe Gösta. Credem în el şi ne rugăm la Dumnezeu pentru el. Ne întrebăm însă cînd va ajunge el să fie un om ? Cînd oare ?"

Zici că eşti osîndit de oameni ? urmă contesa Elisabet. Nenorocirea ta e că te-ai bucurat de prea multă dragoste. Te-au iubit şi femeile, şi bărbaţii. Era de ajuns să faci o glumă, să zîmbeşti, să fredonezi un cîntec ori să cînţi dintr-un instrument, ca să ţi se ierte orice greşeală. Toţi au încuviinţat ce-ai găsit cu cale să faci. Cum mai ai atunci curajul să spui că lumea te-a osîndit sau că Dumnezeu te urăşte ? De ce n-ai rămas să fii de faţă la înmormîntarea căpitanului Lennart ? A murit într-o zi de bîlci şi vestea morţii lui s-a răspîndit repede în toate părţile. După slujba religioasă, au venit la biserică mii de oameni. Nu mai încăpeau în cimitir. Zidurile lui şi cîmpia dimprejur erau ticsite de lume. Cortegiul s-a format în faţa bisericii. Mai era aşteptat doar bătrînul prim-pastor. Fiind bolnav, nu venise să-şi ţină predica. Făgăduise totuşi că va veni negreşit la înmormîntarea căpitanului Lennart. Şi a venit bietul om, cu capul plecat, visător cum e acum, la bătrîneţe. A venit şi a mers în fruntea alaiului de îngropăciune. Nu i s-a părut nimic neobişnuit. Luase doar parte la atîtea altele în viaţa lui. A mers pe drumuri cunoscute şi nu s-a uitat în sus. A spus rugăciunile, a aruncat cîţiva bulgări de ţărînă peste sicriu şi tot n-a observat nimic. Dascălul a cîntat însă pe urmă un psalm. N-aş fi crezut niciodată că glasul acela aspru, care de altfel nu era niciodată acompaniat, ar fi putut să-l trezească pe bătrînul prim-pastor din visarea lui.

De astă dată însă, dascălul n-a cîntat singur. Sute de alte glasuri i-au ţinut isonul.

Cîntau bărbaţi, femei şi copii. Prim-pastorul s-a trezit atunci din visarea lui. Şi-a şters ochii de lacrimi şi s-a urcat pe movila de ţărînă deasupra mormîntului să privească de jur împrejur. Niciodată în zilele lui nu văzuse atîta lume jelind un mort. Bărbaţii purtau pălării ponosite de doliu, iar femeile şorţuri albe cu chenare late. Toată lumea cînta cu lacrimi în ochi şi jelea.

Pe bătrînul prim-pastor l-au cuprins atunci fiori de nelinişte. Ce trebuia el să grăiască acelui norod cernit ? Se simţea dator să-i adreseze un cuvînt de mîngîiere.

După ce cîntecul a luat sfîrşit, şi-a ridicat braţele şi a zis :

„Văd că norodul e cuprins de jale, dar jalea e mult mai mare pentru cei care mai au de umblat multă vreme pe cărările vieţii, decît pentru mine, smerit rob al lui Dumnezeu, care mă voi despărţi de ea în curînd."

A tăcut apoi îngrozit. Glasul lui era prea slab şi pregeta în alegerea cuvintelor.

După cîteva clipe a început însă iar. Glasul lui îşi recăpătase vigoarea din tinereţe, iar ochii îi luceau.

Şi a ţinut pe urmă, Gösta, în faţa turmei de credincioşi, o cuvîntare minunată. A povestit mai întîi tot ce ştia despre trimisul lui Dumnezeu. Pe urmă a spus adunării că cinstea de care se bucurase defunctul nu se datora vreunei străluciri exterioare sau vreunei capacităţi deosebite, ci numai faptului că mersese totdeauna pe căile Domnului. Ne-a rugat apoi în numele Tatălui ceresc şi al Fiului să facem şi noi la fel : să ne iubim unii pe alţii şi să ne ajutăm între noi ; să credem numai lucruri bune unul despre altul ; să urmăm cu toţii pilda bunului căpitan Lennart, căci pentru asta nu-i nevoie de daruri alese, ci numai de credinţă şi de evlavie. Ne-a explicat apoi tot ce s-a petrecut în cursul anului. A spus că ne putem aştepta la vremuri de dragoste şi de fericire. De multe ori în cursul acelui an a avut prilejul să vadă bunătatea omenească revărsîndu-şi razele, şi era convins că ea va ajunge în scurtă vreme un soare mare şi luminos.

Tuturor ni se părea că auzisem glasul unui profet. Toţi voiam să ne iubim unii pe alţii şi să fim buni.

Ridicîndu-şi privirea şi braţele, bătrînul prim-pastor vesti pace pe pămînt. „În numele lui Dumnezeu sfîntul" a zis el, „înceteze neliniştea. În cugetul fiecăruia dintre voi şi în toată firea, domnească pacea! Cele neînsufleţite, animalele şi plantele cunoască liniştea şi nu mai facă rău!"

Pe pămînt parcă se aşternuse o linişte sfîntă. Munţii parcă străluceau şi văile zîmbeau, iar negura de toamnă căpătase culori trandafirii.

Prim-pastorul l-a invocat apoi pe cel care avea să ajute poporul. „Va veni cineva, a zis el. Dumnezeu nu vrea să vă dea uitării. El va trimite pe cineva care să-i sature pe cei flămînzi şi să vă îndrumeze pe căile Lui."

Toţi ne-am gîndit atunci la tine, Gösta. Eram convinşi că bătrînul prim-pastor pe tine te avusese în vedere. Poporul care aflase despre înştiinţarea ta s-a răspîndit în toate părţile, vorbind în drum spre casă despre tine. Iar tu ai fugit aici, în pădure, să-ţi cauţi moartea. Poporul te aşteaptă, Gösta. Lumea din colibe spune că toate se vor îndrepta dacă va veni s-o ajute pastorul cel zvăpăiat de la Ekeby. Eşti eroul acelei lumi, Gösta. Eşti eroul întregului norod.

Bătrînul s-a gîndit la tine de bună seamă şi asta îţi ajunge ca să fii ispitit să trăieşti. Iar eu, soţia ta, te îndemn să pleci, să-ţi îndeplineşti datoria. Nu-i nevoie să-ţi închipui că te-a trimis Dumnezeu. Oricine poate să fie trimis de El. Munceşte fără să faci isprăvi eroice. Nu trebuie să străluceşti şi să provoci uimire. Fă aşa fel ca numele tău să nu fie rostit prea des de gura poporului. Gîndeşte-te bine înainte de a-ţi lua înapoi cuvîntul pe care l-ai dat lui Sintram. Ţi-ai asumat un fel de drept de a muri, iar viaţa nu-ţi mai poate oferi plăceri prea mari. Dorinţa mea a fost într-o vreme, Gösta, să mă înapoiez în ţara mea de la miazăzi. Ştiindu-mă plină de păcate, mi se părea o fericire prea mare să fiu soţia ta şi să te urmez în viaţă. Acum însă sînt hotărîtă să rămîn aici. Dacă ai curajul să

trăieşti, nu mai plec. Lucrul acesta să nu te bucure însă. Te voi sili să mergi pe calea unor mari datorii. Niciodată n-ai aşteptat de la mine cuvîntul bucuriei şi al nădejdii. Voi pune să stea de strajă în căminul nostru toate durerile şi nenorocirile pe care le-am pricinuit amîndoi. O inimă ca a mea, care a pătimit atîta, ar mai putea oare să iubească ? Voi merge alături de tine fără lacrimi şi fără veselie. Gîndeşte-te bine înainte de a te hotărî să trăieşti ! Drumul pe care urmează să mergem împreună este cel al ispăşirii.

Fără să mai aştepte vreun răspuns, contesa i-a făcut semn Annei Lisa şi a plecat. Pe drum, în pădure, a început să plîngă şi a plîns aşa mereu pînă la Ekeby. Ajungînd acolo, şi-a adus aminte că uitase să stea de vorbă cu ostaşul Jan Hök despre lucruri mai plăcute decît războiul.

În colibă, la plecarea ei, era linişte şi tăcere.

— Domnul fie lăudat ! a zis deodată veteranul.

Ceilalţi se uitau la el. Moşneagul se ridicase de pe buturugă şi privea cu neliniște în jurul său.

— Numai răutate am văzut în viaţa mea, a zis el. Răutate la bărbaţi, ca şi la femei. Mînie şi ură peste tot. Ea însă e o făptură bună. În căsuţa mea a hălăduit adineauri un suflet bun. După ce voi rămîne singur aici, o să-mi aduc aminte mereu de doamna contesă. Ea va fi lîngă mine pe drumurile din pădure.

S-a aplecat pe urmă deasupra lui Gösta Berling, l-a dezlegat, l-a ajutat să se ridice şi l-a luat solemn de mînă.

— Dumnezeu te-a urît, a zis el. Acum însă nu te mai urăşte nici pe tine, nici pe mine, de cînd a intrat în bordeiul meu sufletul acela bun.

A doua zi, bătrînul Jan Hök s-a dus la pretorul Scharling.

— Vreau să-mi duc crucea pe umeri, i-a spus el. Am fost un om rău şi din pricina asta am avut copii răi.

L-a rugat apoi pe pretor să-l trimită la închisoare în locul fiului său, ceea ce, firește, nu era cu putinţă.

Dintre toate poveştile vechi, cea mai mişcătoare e aceea despre Jan Hök urmîndu-l pe fiul său după duba închisorii, dormind la poarta acesteia şi nedezlipindu-se de ea decît în ziua în care vinovatul îşi ispăşise pedeapsa. Se va găsi poate într-o zi cineva care să spună această poveste în toate amănuntele ei.

Capitolul XXXVI • Margareta Celsing

Cu cîteva zile înainte de Crăciun, maioreasa a sosit în districtul Lövsjö. La Ekeby n-a venit însă decît în ajunul Crăciunului. Pe drum fusese tot timpul bolnavă. Contractase o pneumonie şi avea febră. Cu toate astea, nimeni n-a văzut-o vreodată mai veselă şi mai prietenoasă ca acum, la înapoiere.

Fiica pastorului din Broby, care, încă din luna octombrie, se dusese la ea la uzina din pădurile din valea rîului Elv, şedea în sanie alături de maioreasă. Deşi ar fi fost bucuroasă să ajungă la Ekeby cît mai degrabă, n-o putea împiedica pe bătrînă să oprească mereu caii, ca să-i cheme pe drumeţi şi să le ceară tot felul de veşti.

— Ce mai este nou aici, în districtul Lövsjö ? întrebă ea pe unul şi pe altul.

— Toate bune, îi răspunse un om. Ducem o viaţă mai ca lumea. Pastorul cel zvăpăiat de la Ekeby şi soţia lui ne ajută pe toţi.

— S-au întors vremurile bune de altădată, o lămuri alt drumeţ. De Sintram am scăpat. Cavalerii de la Ekeby s-au dat pe brazdă şi muncesc pe capete. Banii pastorului din Broby au fost găsiţi în turla bisericii din Bro. Sînt destul de mulţi, pentru ca Ekeby să poată ajunge iarăşi ce-a fost înainte şi ca cei flămînzi să poată căpăta o pîine.

— Prim-pastorul cel bătrîn parcă trăieşte altă viaţă. A prins puteri noi, îi dădu de veste al treilea drumeţ întrebat. În fiecare duminică ne ţine o predică şi ne

spune că o să vină împărăţia cerurilor. Oamenii nu mai păcătuiesc. Binele a biruit, doamnă maioreasă.

Aceasta îşi urma încet calea şi întreba pe orice om pe care îl întîlnea :

— Cum o duceţi ? Aţi scăpat de nevoi ?

I se potolea şi febra şi junghiul din piept, cînd auzea răspunzîndu-i-se :

— Sînt aici la noi două doamne bogate şi cu inimă bună, Marianne Sinclaire şi Anna Stjärnhök. Merg împreună cu Gösta Berling din casă în casă şi au grijă să nu moară nimeni de foame. Unde se mai pomeneşte la noi să-şi strice omul grăunţele, să facă din ele rachiu ?

În timpul acestor convorbiri, maioresei i se părea că asista la o slujbă religioasă. Ajunsese la nişte locuri sfinte. De cîte ori drumeţii îi vorbeau despre vremurile noi, chipurile lor brăzdate de griji se luminau. Bolnavii uitau de durerile lor şi preamăreau prezentul fericit.

— Vrem să fim cum a fost căpitanul Lennart, ziceau ei. Vrem să fim oameni buni şi să nu ne pizmuim unii pe alţii, nici să ne facem rău. Vom grăbi astfel venirea împărăţiei cerurilor.

Maioreasa se putu convinge că toată lumea era însufleţită de aceleaşi gînduri bune. La curţile fermierilor se gătea mîncare gratuită pentru cei nevoiaşi. Cine avea o treabă de făcut îşi vedea de ea, iar în uzinele maioresei munca era în toi.

Niciodată nu se simţise bătrîna mai zdravănă ca acum, cînd intra aerul rece în pieptul îndurerat. Nu trecea pe lîngă vreo gospodărie fără să se oprească şi să întrebe.

— Toate merg bine acum, răspundeau ţăranii. E drept că înainte o duceam greu de tot, însă domnii cei milostivi de la Ekeby ne vin în ajutor. O să vă minunaţi, doamnă maioreasă, cînd o să vedeţi ce ispravă bună au făcut ei acolo. Moara e gata să pornească iar. La forjă se lucrează de zor, iar curtea arsă de pîrjol a fost clădită din nou pînă la coama acoperişului.

Lipsurile şi multe alte întîmplări dureroase îi transformaseră pe cavaleri. Maioreasa se simţea fericită că se

înapoiase într-un ţinut în care oamenii se ajutau acum unii pe alţii şi nu se gîndeau decît la lucruri bune. Se hotărî să-i ierte pe cavaleri şi-i mulţumi lui Dumnezeu.

— Dragă Anna Lisa, zise ea, am îmbătrînit, dar am credinţa că mă găsesc în împărăţia cerului.

Cînd sosi în sfîrşit la Ekeby, cavalerii o ajutară să coboare din sanie. Abia o recunoscură, văzînd-o amabilă şi blajină ca şi tînăra lor contesă. Cei mai în vîrstă, care o apucaseră în tinereţea ei, îşi spuneau în şoapte :

— Nu mai e maioreasa. E Margareta Celsing.

Mare a fost bucuria cavalerilor cînd şi-au dat seama din toată atitudinea ei că nu se întorsese cu nici un gînd de răzbunare ! S-au întristat însă cînd au văzut cît era de bolnavă. Au dus-o în casă şi au aşezat-o în pat. În pragul uşii, maioreasa s-a întors totuşi spre ei să le spună :

— A fost o vijelie cumplită din voia Celui de Sus. Mă bucur însă că a luat sfîrşit.

Uşa de la camera bolnavei a fost pe urmă închisă, iar cavalerii n-au mai văzut-o.

Toţi aveau însă multe de povestit despre acea fiinţă al cărei sfîrşit se apropia. Fiecare avea ceva de spus despre femeia care zăcea bolnavă în imediata lor apropiere, aşteptînd să închidă ochii pentru vecie.

„Prietenă bună", voia fiecare să spună, „te rog să mă ierţi. Orice s-ar fi întîmplat, mi-ai fost dragă. Mă întreb singur cum am fost în stare să-ţi căşunez atîta durere, cînd eram aici toţi împreună. Îţi mulţumesc, prietenă scumpă, pentru toată bucuria pe care mi-ai dăruit-o !"

Astea şi multe alte lucruri ar fi spus cavalerii.

Maioreasa era însă încinsă de friguri, iar glasul lor nu putea să ajungă la urechile ei. N-avea să afle ea oare niciodată cum munciseră ei, cum îi continuaseră opera, cum salvaseră prestigiul şi gloria moşiei Ekeby ?

Cavalerii se grăbiră să plece devale, la forjă. Activitatea de acolo încetase. Ei aruncară însă din nou cărbuni şi minereu în cuptor. Nici prin gînd nu le trecură

să-i cheme pe lucrători, care plecaseră pe la casele lor să serbeze Crăciunul, ci se apucară singuri de treabă. Se rugau la Dumnezeu s-o țină în viață pe maioreasă pînă ce vor izbuti să pună în mișcare ciocanul cel mare, care avea să-i vestească isprava lor.

Noaptea îi apucă tot la lucru. Multora le părea bine că aveau prilejul să petreacă iarăși noaptea de Crăciun la forjă.

Iscusitul Kevenhüller, care fusese constructorul morii și al forjei, stătea lîngă cuptor, alături de căpitanul Kristian Bergh, avînd grijă să scoată o fontă cît mai bună, în timp ce Gösta și patronul Julius erau ocupați cu transportul cărbunilor. Unii cavaleri se așezaseră pe nicovală, sub ciocanul ridicat. Alții ședeau pe cărucioarele de cărbuni și pe mormanele de fontă. Löwenborg, bătrînul mistic, stătea de vorbă cu unchiul Eberhard, filozoful, instalați și ei tot pe nicovală.

— În noaptea asta moare Sintram, zise el.

— De ce tocmai în noaptea asta ? întrebă Eberhard.

— Știi doar bine că noi am făcut o prinsoare anul trecut. De atunci și pînă acum nu am săvîrșit nici o faptă necavalerească. Asta înseamnă că el a pierdut.

— Crede ce vrei, dar nu uita că am făcut multe lucruri necavalerești. În primul rînd, n-am ajutat-o pe maioreasă. În al doilea, am început să muncim ; iar în al treilea rînd, Gösta Berling e vinovat că nu s-a ținut de cuvînt să-și facă seama.

— Să nu-ți închipui că nu m-am gîndit și eu la toate astea, zise Löwenborg. Mi se pare totuși că te înșeli. E drept că mi s-a interzis să urmărim foloase proprii și meschine. Dar nimeni nu ne putea opri să facem așa cum cere dragostea, onoarea și fericirea noastră veșnică. Eu, unul, cred că Sintram a pierdut prinsoarea.

— De ! Poate că ai dreptate.

— Eu știu una și bună. Toată noaptea asta am auzit răsunînd zurgălăii lui Sintram, deși nu erau zurgălăi adevărați. Parcă-l văd că se ivește dintr-o clipă în alta !

Bătrînul se uita spre ușa deschisă a forjei, prin care se putea vedea afară un crîmpei de cer presărat cu stele. După cîteva clipe tresări.

— Îl vezi ? şopti el. Încearcă să se strecoare tiptil. E la uşă.

— Nu văd nimic, răspunse unchiul Eberhard. Ţi se năzare, dragă Löwenborg, din pricina somnului.

— Ba nu mi se năzare de loc. L-am văzut cu căciula în cap şi cu şuba cea lungă de blană de lup. A şi intrat. S-a băgat la întuneric, colo după cuptor, şi nu-l mai pot vedea. Ba nu ! Uite-l ! E lîngă Kristian Bergh, care habar n-are. În clipa asta se apleacă şi aruncă ceva în foc. Ce căutătură fioroasă are ! Fiţi cu băgare de seamă, prieteni !

N-apucă bine să spună vorbele din urmă şi din cuptor ţîşni o limbă de foc care-i împroşcă pe cavaleri cu zgură şi cu scîntei. Nu fu însă nimeni rănit.

— Vrea să se răzbune pe noi, şopti Löwenborg.

— Ţi se pare, dragul meu, cum ţi s-a mai părut şi altă dată.

— Ei, aş ! Nu-l vezi cum stă rezemat de stîlp şi rînjeşte la noi ? Tare mă tem că are de gînd să sloboadă ciocanul !

Sări în sus şi-l trase pe Eberhard după el. În clipa următoare, ciocanul desprins dintr-un cîrlig căzu pe nicovală cu o bubuitură puternică. Eberhard şi Löwenborg scăpaseră ca prin urechile acului de la o moarte sigură.

— După cum vezi, nu are nici o putere asupra noastră, zise Löwenborg triumfător. Se pare totuşi că-i pus pe răzbunare.

Îl chemă apoi pe Gösta Berling.

— Du-te sus, la curte, Gösta. L-o fi bătînd gîndul să se arate şi-acolo, iar doamnele noastre nu-s deprinse cu lucruri de-astea. Le-o fi teamă. Bagă de seamă că Sintram îţi poartă sîmbetele că nu te-ai ţinut de cuvînt !

S-a aflat mai tîrziu că Löwenborg avusese dreptate. Sintram murise în adevăr în noaptea de Crăciun. Unii spuneau că se spînzurase la închisoare. Alţii credeau că temnicerul îi provocase moartea în taină, căci procesul luase o întorsătură în favoarea lui şi ar fi fost o mare pacoste pentru locuitorii din Lövsjö dacă el s-ar fi în-

tors în mijlocul lor. Unii afirmau, în sfîrşit, că venise la închisoare o persoană şi-l luase de acolo cu o trăsură la care erau înhămaţi nişte cai negri. De altfel, Löwenborg nu fusese singurul care-l văzuse pe Sintram în noaptea de Crăciun. El mai apăruse şi la Fors, cum şi în visele Ulrikăi Dillner. Multă lume spunea că i se arătase şi ei înainte ca Ulrika să-i fi transportat cadavrul la cimitirul din Bro.

Slugile rele de la Fors au fost îndepărtate şi Ulrika Dillner a introdus acolo regimul bunătăţii. Duhurile rele n-au mai bîntuit acolo după aceea.

Se mai spunea că, pînă să ajungă Gösta Berling la curte, venise acolo un străin care lăsase o scrisoare pentru maioreasă. Nimeni nu-l cunoştea pe acel străin, dar scrisoarea fusese dusă în casă şi pusă pe masă la căpătîiul bolnavei. Pe urmă, maioreasa s-a simţit pe neaşteptate mai bine, febra i s-a potolit, durerile au mai lăsat-o, aşa că a fost în stare să citească scrisoarea primită.

Bătrînii aveau credinţa că întremarea ei trecătoare se datorise influenţei unor forţe obscure. Sintram şi acoliţii lui nu puteau să tragă decît foloase din faptul că bolnava ar fi luat cunoştinţă de cuprinsul acelei scrisori.

Era un act scris cu sînge pe hîrtie neagră. Cavalerii l-ar fi recunoscut cu uşurinţă. Fusese doar scris cu un an în urmă la forja din Ekeby, în noaptea de Crăciun.

Maioreasa citi că, deoarece fusese vrăjitoare şi trimisese sufletele cavalerilor în iad, era osîndită să piardă moşia Ekeby. Citi asta, cum şi alte bazaconii la fel. Uitîndu-se bine la dată şi la iscălituri, găsi lîngă numele lui Gösta Berling următoarea însemnare : „Semnez acest act pentru că maioreasa a profitat de slăbiciunea mea, silindu-mă să renunţ la munca cinstită şi să rămîn cavaler la Ekeby. Afară de asta, m-a făcut ucigaşul Ebbei Dohna, trădîndu-mă faţă de ea că sînt un preot caterisit."

După ce a păturit hîrtia cu multă grijă, maioreasa a băgat-o la loc, în plic. Pe urmă a stat liniştită, medi-

tînd la ceea ce aflase. Se gîndi cu adîncă durere la credinţa pe care o avea lumea despre ea. Pentru toţi cei pe care-i ajutase, dîndu-le de lucru şi pîine, nu era decît o vrăjitoare. Aceasta îi era răsplata şi astfel de renume căpătase. Putea oare lumea să aibă o părere mai bună despre o femeie adulteră ca ea ?

Puţin îi păsa ce credeau despre dînsa nişte ignoranţi care se ţinuseră departe de ea. Acei cavaleri săraci însă, care trăiseră din graţia maioresei şi o cunoşteau bine, aveau aceeaşi credinţă ori se prefăceau că o aveau, ca să aibă un pretext să pună stăpînire pe moşia Ekeby. Gîndul acesta nu-i dădea pace. În creierul ei aprins de febră clocotea o mînie sălbatică şi o dorinţă nebună de răzbunare. O rugă pe Anna Lisa, care veghea la căpătîiul bolnavei împreună cu contesa Elisabet, să cheme pe administratorul şi pe intendentul ei de la Högfors. Voia să-şi facă testamentul.

Pe urmă căzu iar pe gînduri. Încrunta din sprîncene, iar faţa i se crispa de durere.

— Sînteţi greu bolnavă, doamnă maioreasă, îi zise contesa încet.

— Da, mai bolnavă ca oricînd.

Pe urmă se făcu iar tăcere. Nu trecură însă decît vreo două clipe şi maioreasa o curmă, zicînd cu glas aspru :

— Mi se pare foarte ciudat, contesă, cînd mă gîndesc că şi dumneata, pe care toată lumea te adoră, eşti o femeie adulteră.

Tînăra femeie tresări. Bolnava zise apoi mai departe :

— Dacă nu cu fapta, numai cu gîndul şi cu dorinţa, dar în fond e acelaşi lucru. Da, da, e acelaşi lucru.

— Asta o ştiu prea bine şi eu, doamnă maioreasă.

— Şi totuşi, eşti o femeie fericită. Îl ai pe cel drag fără păcat. Stafia neagră nu se poate amesteca în legăturile voastre. În faţa lumii sînteţi uniţi şi aveţi dreptul să vă iubiţi la lumina zilei, trăind laolaltă.

— O, doamnă maioreasă !

— Cum ai curajul, contesă, să stai alături de el ? exclamă bătrîna cu toată pornirea. De ce nu vrei să

te pocăieşti la vreme ? Du-te înapoi la părinţi şi nu-i aştepta să vină ei aici, să te blesteme ! Cum îndrăzneşti să-l consideri soţ pe Gösta Berling ? Desparte-te de el ! Vreau să-i dăruiesc moşia Ekeby, cu alte cuvinte să-i dăruiesc putere şi măreţie. Ai curajul să le împarţi cu el ? Vrei să accepţi această onoare şi fericire ? Eu, una, am avut acest curaj. Ştii bine cît de fericită eram. Nu-ţi aduci aminte de ospăţul acela de Crăciun de la Ekeby ? Ai uitat că pe urmă am fost ţinută prizonieră acasă, la pretor ?

— O, doamnă maioreasă ! Sîntem amîndouă nişte fiinţe nenorocite şi vinovate. Eu stau aici de veghe, ca să nu existe nici un strop de bucurie în căminul nostru. Credeţi că nu mi-e dor de casa părintească ? Vai, cît de mult m-ar bucura ocrotirea şi sprijinul ei ! O astfel de bucurie n-o să am însă niciodată. Voi rămîne aici cu teamă şi groază, ştiind bine că tot ce voi face va fi spre durerea şi păcatul meu, ştiind bine că, ajutînd pe unul, îl nenorocesc pe altul. Sînt prea slabă şi nesocotită pentru viaţa pe care o duc aici şi totuşi sînt nevoită s-o trăiesc, căci această viaţă e legată de o pocăinţă veşnică.

— Ne amăgim singure cu astfel de concepţii ! izbucni maioreasa. E o slăbiciune şi nimic mai mult. De fapt, nu vrei să te desparţi de el. Asta-i buba.

Contesa nu mai avu cînd să răspundă, căci în aceeaşi clipă intră pe uşă Gösta Berling.

— Vino încoace, Gösta ! zise imediat maioreasa cu un glas şi mai aspru. Vino aici, tu, cel slăvit de toată lumea din Lövsjö ! Vino, tu care eşti pe cale să-ţi cîştigi faima de mîntuitor al poporului ! Vino să auzi cît a pătimit bătrîna maioreasă pe care ai lăsat-o să pribegească pe drumuri, dispreţuită şi părăsită de toţi !

Vreau să-ţi povestesc mai întîi ce mi s-a întîmplat astă-primăvară, cînd am ajuns la maică-mea.

În luna martie am sosit la uzina ei, în pădurile din valea rîului Elv. Eram într-un hal fără hal, mai rău ca o cerşetoare. Am întrebat de mama şi mi s-a spus că era la lăptărie. M-am dus întins acolo şi am stat multă

vreme la uşă, fără să scot un cuvînt din gură. Pe pereţii din lăptărie erau de jur împrejur poliţe pline de străchini de aramă cu lapte. Mama, care avea peste nouăzeci de ani, dădea jos o strachină după alta şi scotea smîntînă din ele. Era încă destul de zdravănă, dar am băgat de seamă cîtă opinteală o costa ca să poată ajunge cu mîinile pînă sus, la poliţe. Nu ştiu dacă mă văzuse, dar ţin minte că n-a trecut mult şi am auzit-o spunîndu-mi cu un glas ciudat:

„Ai văzut? S-a împlinit blestemul meu."

Am vrut să-i răspund, rugînd-o să mă ierte. A fost însă zadarnic. Bătrîna n-a auzit nici un cuvînt din tot ce i-am spus eu. Era surdă cu desăvîrşire. Mi-a zis însă pe urmă: „Poţi veni să-mi dai o mînă de ajutor".

Am ascultat-o şi m-am apucat de smîntînit laptele. Am luat străchinile la rînd, una după alta, şi le-am aşezat pe urmă la locul lor, după ce scoteam smîntîna din ele cu o lingură mare. Mama a rămas mulţumită. Nu lăsa pe nici o slugă să facă treaba asta. Eu ştiam însă din copilărie cum înţelegea bătrîna să fie smîntînit laptele.

„De-acum înainte ocupaţia asta rămîne în seama ta", a mai zis ea — şi din vorbele astea am înţeles că mă iertase.

Nu ştiu cum s-a făcut pe urmă, însă mama n-a mai fost în stare să muncească după aceea. Stătea liniştită în fotoliul ei şi moţăia toată ziua. Şi-a dat sfîrşitul acum cîteva săptămîni. M-aş fi întors mai demult la Ekeby, Gösta, dar nu m-am îndurat s-o las pe bătrînă singură, la anii ei.

Maioreasa se opri, răsuflînd iarăşi greu, dar prinse îndată iarăşi putere şi continuă:

— E drept, Gösta, că te-am primit cu dragă inimă aici, la Ekeby. Nu-mi dau seama de ce, însă oricine e bucuros de societatea ta. Dacă ai fi fost un om rînduit, ţi-aş fi dat multă putere. Totdeauna am tras nădejde că-ţi vei găsi o soţie bună. La început am pus ochii pe Marianne Sinclaire. Văzusem că ţinea mult la tine încă din vremea cînd lucrai în pădure la tăiat copacii. Pe urmă m-am gîndit la Ebba Dohna. Într-o zi m-am dus la Borg

şi i-am spus că, dacă se mărită cu tine, te voi face moştenitorul moşiei Ekeby. Dacă am greşit cu asta, te rog să mă ierţi.

Gösta căzu în genunchi, cu fruntea rezemată pe marginea patului în care zăcea bolnava, şi scoase un suspin adînc.

— Vreau să-mi spui acum, Gösta, două lucruri. Cum ai de gînd să-ţi trăieşti viaţa şi cum vei avea grijă de soţia ta ? Fii sincer însă. Ştii doar că totdeauna ţi-am dorit binele.

Gösta îi răspunse zîmbind, dar cu inima frîntă de durere :

— Într-o vreme, cînd am încercat să muncesc aici, la Ekeby, mi-aţi dăruit, doamnă maioreasă, o mică fermă, care e şi astăzi în stăpînirea mea. Astă-toamnă am reparat căsuţa de-acolo, ajutat de Löwenborg. Am spoit tavanele din nou, am tapetat pereţii cu hîrtie şi i-am zugrăvit. Din odăiţa din fund am făcut, după sfatul lui Löwenborg, budoarul contesei, pe care l-am împodobit cu mobilier cumpărat de la fermierii vecini şi provenit din licitaţii la diferite conace. În acea odăiţă se află acum fotolii cu spătare înalte şi scrinuri cu încuietori sclipitoare. În odaia cea mare din faţă am instalat războiul de ţesut al contesei, strungul meu, diferite scule casnice şi alte lucruri. De multe ori, serile, am stat acolo de vorbă cu Löwenborg şi puneam la cale viaţa pe care urma s-o trăiesc în acea căsuţă în tovărăşia tinerei mele soţii. Contesa n-a ştiut nimic. Aveam de gînd să-i spunem ce aranjasem noi la fermă abia în momentul cînd vom pleca de la Ekeby.

— Zi mai departe, Gösta, îl îndemnă maioreasa.

— Löwenborg spunea mereu că ar fi bine să tocmim o slujnică. „Vara e minunat de frumos pe limba asta de pămînt umbrită de mesteceni, zicea el, însă iarna o să-i fie urît contesei. E neapărată nevoie să faci rost de o slujnică."

Am fost de părerea lui, deşi, la drept vorbind, nu prea ştiam de unde aveam să scot bani ca să plătesc simbria unei servitoare. Într-o zi însă, m-am pomenit cu

Löwenborg aducîndu-şi la fermă notele muzicale şi masa lui cu clape de pian, pe care le-a şi instalat în odaia cea mare. „Va să zică, Löwenborg, fată în casă la noi ai de gînd să fii tu, nu-i aşa ?“ l-am întrebat eu atunci. S-a mărginit să-mi răspundă că poate o să fie nevoie de el. E drept că eu n-am înţeles niciodată s-o pun pe contesă să facă bucătăria ori să care lemne şi apă. Nu voiam să facă nimic atîta vreme cît braţele mele m-ar fi ajutat să muncesc. Löwenborg era însă de părere să fim amîndoi acolo, astfel ca tînăra contesă să poată sta toată ziua pe divan şi să brodeze la gherghef. Nimeni nu putea bănui, zicea el, de cîte servicii ar fi avut nevoie o femeie atît de tînără.

— Zi mai departe, Gösta. Vorbele tale îmi alină durerile. Cu alte cuvinte, tu aveai credinţa că tînăra contesă ar fi fost bucuroasă să locuiască într-un bordei ?

Gösta rămase uimit de tonul ironic al maioresei, dar îşi urmă istorisirea.

— N-am cutezat să am credinţa asta, doamnă maioreasă. Ce frumos ar fi fost, totuşi, dacă ea ar fi acceptat propunerea mea ! Pînă la un medic e cale de cinci poşte prin părţile astea. Cu îndemînarea pe care o are şi cu inima ei bună, contesa ar fi avut destul de lucru îngrijind lumea bolnavă din împrejurimi. Mă gîndeam apoi că toţi oropsiţii soartei se vor duce cu drag s-o caute pe femeia milostivă din bordeiul nostru. Lumea nevoiaşă are atîtea păsuri pe care o vorbă bună şi o inimă duioasă le pot alina.

— Dar tu, Gösta Berling, ce vei face acolo ?

— Voi lucra la strung şi cu sculele mele. Îmi voi trăi astfel viaţa aşa cum o înţeleg. Dacă soţia mea n-o vrea să mă urmeze, e liberă să facă ce va hotărî. Oricîte bogăţii mi-ar oferi cineva, ele nu mă pot ispiti. Vreau să-mi trăiesc viaţa după crezul meu. Voi trăi în mijlocul ţăranilor ca un om sărac şi-i voi ajuta după puterile mele. Ei au nevoie de cineva care să le cînte la nunţi şi la petrecerile de Crăciun, cum şi să le scrie răvaşe pentru feciorii plecaţi departe. Omul acela voi fi eu. Vreau să rămîn însă un om sărac.

— Ce viață tristă îți pregătești, Gösta!

— Dimpotrivă, doamnă maioreasă. Nu va fi tristă de loc, dacă între mine și soția mea va exista bună înțelegere. În casa noastră vor fi primiți cu drag bogații veseli, ca și săracii amăriți. În ea nu va lipsi niciodată voia bună. Cui va veni la noi nu va trebui să-i pese dacă va vedea cum e gătită mîncarea pe care i-o vom servi la masă, nici dacă va fi nevoit să ospăteze cu noi din același blid.

— Și la ce-ți vor folosi toate astea, Gösta? Cu ce pricopseală o să te alegi?

— Pricopseala va fi destul de mare, doamnă maioreasă, dacă cei sărmani mă vor pomeni cîțiva ani după ce voi închide ochii pe veci. Cît despre foloase, vor fi și ele destul de mari pentru mine, dacă voi sădi cîțiva meri în jurul casei, dacă-i voi învăța pe lăutari cîteva melodii și dacă-i voi auzi pe ciobănași înveselind potecile pădurii cu niște cîntece frumoase. Vă rog să mă credeți, doamnă maioreasă. Am rămas Gösta Berling cel zurliu, de altădată. Îmi ajunge să fiu un simplu lăutar la țară. Păcate de ispășit am destule pe sufletul meu, dar nu înțeleg să plîng și să mă pocăiesc. Vreau să-mi ispășesc păcatele bucurîndu-i pe cei sărmani.

— Ascultă, Gösta! zise maioreasa. Viața la care te gîndești n-are nici un rost pentru puterile tale. Eu am de gînd să-ți dăruiesc moșia Ekeby.

— Vai, doamnă maioreasă! exclamă Gösta Berling cu groază. N-am nevoie de bogăție. Nu-mi încărcați umerii cu povara unor îndatoriri atît de mari! Nu mă despărțiți de cei nevoiași!

— Ba vreau să vă las moștenire domeniul Ekeby, ție și celorlalți cavaleri. Ești un om vrednic, Gösta, și binecuvîntat de popor. Îți spun deci, cum mi-a spus și mie mătușă-mea: „De-acum înainte, ocupația asta rămîne în seama ta."

— Nu putem accepta un astfel de dar, noi, care-am fost ingrați cu dumneavoastră și v-am pricinuit atîtea suferințe.

— Sînt totuși fermă în hotărîrea mea.

Maioreasa vorbea aspru şi apăsat. Pe Gösta îl cuprinse o mare neliniște.

— Nu puneți, vă rog, pe niște bieți oameni bătrîni în fața unei atare ispite. Ea ar avea darul să-i facă iarăşi trîntori şi beţivi. Ce s-ar alege, Dumnezeule, din niște cavaleri bogați ?

— Vei primi în dar moşia Ekeby, Gösta. Dă-mi însă cuvîntul că vei reda libertatea soției tale. O femeie delicată ca ea nu-i de tine, dragul meu. A suferit prea mult, sărmana, aici, în țara urşilor. I-e dor de patria ei însorită. Dă-i voie să plece. Îți rămîne în schimb toată averea mea.

Intră atunci contesa Elisabet, care ieşise afară mai de mult, şi căzu în genunchi lîngă patul bolnavei.

— Nu-mi mai este dor de țara mea, doamnă maioreasă. Soțul meu a dezlegat enigma şi a descoperit viața pe care o pot trăi. Nu voi mai sta lîngă el severă şi rece, aducîndu-i aminte mereu de pocăință şi de ispăşire. Sărăcia, lipsurile şi truda vor îndeplini cu prisosință sarcina asta. Voi merge fără păcat pe drumurile care duc spre cei sărmani şi bolnavi. Viața aici, în nord, nu mă mai înspăimîntă. Nu-l înavuțiți însă pe Gösta, doamnă maioreasă ! N-aş mai avea atunci curajul să rămîn aici.

Maioreasa se ridică atunci în capul oaselor.

— Toată fericirea o cereți pentru voi ! strigă ea, amenințînd cu pumnii încleştați. Toată fericirea şi tot ce poate bucura pe om ! Ei bine, moşia Ekeby va fi a cavalerilor cu prețul pierzării lor. Iar tu, Gösta, te vei despărți de soția ta spre nenorocirea voastră ! Sînt o vrăjitoare şi nu vă pot îndemna decît la rele. Nu vreau să-mi dezmint renumele.

Maioreasa luă apoi actul şi-l aruncă în fața lui Gösta. Hîrtia neagră zbură şi căzu pe duşumea. Gösta Berling o cunoştea prea bine.

— Ai păcătuit față de mine, Gösta. Ai fost ingrat cu femeia care ți-a fost ca o mamă. Ai tu curajul să refuzi pedeapsa pe care vreau să ți-o dau ? Vei primi moşia Ekeby şi vei fi distrus, căci eşti un om slab din fire. Pe

soţia ta o vei trimite înapoi, la părinţii ei, ca să nu te poată nimeni salva. Vei muri cu un nume la fel de odios ca şi al meu. Margareta Celsing se bucură de reputaţia unei vrăjitoare. A ta va fi aceea a unui fiu risipitor şi a unui om care i-a chinuit pe ţărani.

Maioreasa căzu iarăşi cu capul pe pernă. Apoi tăcerea fu curmată de un zgomot surd. Pe urmă de altul şi încă de unul. Ciocanul de la forjă intrase în funcţiune.

— Auziţi ? zise Gösta Berling. Acest zgomot vesteşte renumele Margaretei Celsing. Nu-i cîtuşi de puţin farsa unor cavaleri beţi. E imnul de victorie a muncii, intonat în cinstea unei muncitoare bătrîne şi harnice. Ştiţi ce spune ciocanul pe care-l auziţi duduind ? Spune aşa : „Îţi mulţumesc pentru munca ta, pentru pîinea pe care-ai dat-o săracilor, pentru drumurile pe care le-ai croit, pentru pămîntul pe care l-ai arat ! Îţi mulţumesc pentru bucuria pe care-ai revărsat-o în căminul tău. Îţi mulţumesc, spune el, odihneşte-te în pace. Opera ta va trăi şi va dăinui. Moşia ta va fi de-a pururi o oază a muncii dătătoare de fericire. Îţi mulţumesc, spune el, şi nu ne osîndi pe noi, cei rătăciţi. Tu, care pleci în lumea dreptţilor, gîndeşte-te cu duhul blîndeţii la cei care rămîneau în viaţă !"

Gösta tăcu apoi, dar ciocanul nu contenea. Toate glasurile care vorbiseră cîndva prietenos cu maioreasa se contopeau în armonia acelei unelte. Crisparea de pe chipul bolnavei se destinse încetul cu încetul, ca şi cum s-ar fi lăsat deasupra ei umbra morţii.

În acea clipă intră pe uşă Anna Lisa să dea de veste că sosiseră domnii de la Högfors. Maioreasa le trimise vorbă să plece înapoi. Nu mai avea de gînd să-şi facă testamentul.

— Gösta Berling ! exclamă ea. Iată că ai ieşit iarăşi biruitor, tu, erou al atîtor isprăvi. Apleacă-te să te binecuvîntez !

Febra bolnavei crescu apoi. Începură horcăielile morţii. Trupul i se sleia de chinuri grozave, dar sufletul nu mai ştiu nimic despre el după cîteva clipe.

Se uita la cerul care se deschide pentru cei care pleacă din lumea celor vii.

După un ceas lupta cu moartea luă sfîrşit. Maioreasa era acum liniştită şi frumoasă, iar cei dimprejurul ei o priveau adînc mişcaţi.

— Scumpă doamnă maioreasă! exclamă atunci Gösta Berling. Eşti aşa cum erai odinioară. Margareta Celsing a reînviat. N-o să-i mai dea locul maioresei de la Ekeby.

Venind de la forjă, cavalerii aflară despre moartea maioresei.

— A auzit ciocanul? întrebară ei.

Li se spuse că defuncta avusese de gînd să le facă danie moşia Ekeby, dar că în cele din urmă renunţase la testament. Cavalerii au considerat acest lucru ca o mare cinste pentru ei şi s-au lăudat toată viaţa cu el. Nimeni totuşi nu i-a auzit vreodată plîngîndu-se că pierduseră atîta bogăţie.

Povestea mai spune că în noaptea aceea de Crăciun, Gösta Berling nu s-a despărţit nici o clipă de tînăra-i soţie şi că a ţinut cavalerilor ultima lui cuvîntare de despărţire. Îl durea inima de soarta acelor tovarăşi, care trebuiau să plece acum de la Ekeby. Ştia că-i aşteptau beteşugurile bătrîneţii. Prietenii la care urmau să se ducă aveau să-i întîmpine cu răceală. Un cavaler sărman, nevoit să se oploşească în casele ţăranilor, nu putea să mai aibă parte de zile fericite. Despărţit de prieteni şi de aventuri, era osîndit să lîncezească mereu în singurătate.

Astfel de vorbe le spuse Gösta acelor oameni nepăsători, căliţi să îndure toate vicisitudinile sorţii. Le spuse încă o dată că fuseseră nişte zei bătrîni şi nişte cavaleri care înviaseră ca să împrăştie bucuria în ţara şi în epoca fierului. Se plînse totuşi că grădina în care se desfătase veselia înaripată urma să fie cotropită de larve ce aveau să-i nimicească toată roada.

El ştia bine că bucuria e un bun de care au nevoie toţi copiii pămîntului. Totul e însă să ştii să fii vesel, fără să simţi că trebuie să fii bun şi folositor. Gösta îi încredinţă pe cavaleri că această problemă e cea mai uşoară, dar în acelaşi timp şi cea mai grea. Îşi exprimă totodată nădejdea că se învăţaseră s-o dezlege în răstimpul acelui an de veselie, de mizerie, de fericire şi de durere.

O, dragi cavaleri! Simt şi eu în clipa asta amărăciunea despărţirii de voi. E ultima noapte albă pe care am petrecut-o în mijlocul vostru. N-o să mai aud rîsul vostru sonor, nici cîntecele voastre. Mă despart acum de voi şi de toată lumea cea veselă de pe ţărmurile lacului Löv.

Dragi şi vechi prieteni! Multe daruri de preţ am primit în zilele mele din partea voastră. În singurătatea în care trăiam, voi aţi fost cei dintîi care m-aţi făcut să-mi dau seama de capriciile vieţii. V-am urmărit în aventurile voastre eroice din preajma lacului viselor mele din copilărie. Eu însă, ce v-am dat în schimb?

Vă veţi bucura poate că numele voastre sînt pomenite iarăşi în legătură cu atîtea locuri dragi. Fie ca strălucirea vieţii voastre să se reverse din nou peste meleagurile în care aţi trăit! Borg şi Björne sînt tot acolo unde au fost. Ekeby e şi acum pe malul lacului Löv, încadrat cu căderi de apă, cu parcuri şi cu lunci zîmbitoare; iar cei care stau pe terasele încăpătoare aud legendele roind în jurul lor ca albinele în timpul verii.

Şi pentru că veni vorba despre albine, dragi cititori, daţi-mi voie să vă mai spun o poveste. Micul Ruster, cel care a mers ca toboşar în fruntea oştirii suedeze cînd a pătruns în Germania în anul 1813, avea obiceiul să istorisească tot felul de minunăţii pe care le văzuse cu ochii în acea ţară de la miazăzi. Oamenii de acolo cică erau înalţi cît nişte turle de biserici, rîndunelele mai mari ca vulturii, iar albinele cît gîştele de mari.

— Dar stupii cum erau ? l-ar fi întrebat cineva.
— Ca stupii noştri, a răspuns Ruster.
— Păi cum intrau atunci albinele în ei ?
— Treaba lor ! ar fi răspuns micul toboşar.

Acelaşi lucru vi-l pot spune şi eu, dragii mei cititori.

Albinele uriaşe ale fanteziei au roit în jurul nostru ani întregi de-a rîndul. Cum vor intra ele însă în stupul realităţii ? Asta le priveşte !

CUPRINS

		Pag.
Prefață	. . . . .	5
Introducere:		
	I. Pastorul	19
	II. Cerșetorul	27
Cap.	I. Peisajul	40
„	II. Noaptea de Crăciun	43
„	III. Ospățul de Crăciun	55
„	IV. Gösta Berling, poetul	66
„	V. Cachucha	78
„	VI. Balul de la Ekeby	81
„	VII. Hodoroage	98
„	VIII. Ursul cel mare de pe piscul Gurlita .	112
„	IX. Licitația de la Björne	124
„	X. Tînăra contesă	149
„	XI. Povești fantastice	172
„	XII. Povestea Ebbei Dohna	184
„	XIII. Domnișoara Marie	202
„	XIV. Vărul Kristofer	212
„	XV. Cărările vieții	217
„	XVI. Pocăința	229
„	XVII. Fierul de la Ekeby	239

Pag.

Cap. XVIII. Casa lui Liljecrona 250
„ XIX. Vrăjitoarea de la Dovre 255
„ XX. Sînzienele 260
„ XXI. Zeiţa Muzica 264
„ XXII. Pastorul din Broby 270
„ XXIII. Patronul Julius 276
„ XXIV. Sfinţii de lut 282
„ XXV. Trimisul lui Dumnezeu 289
„ XXVI. Cimitirul 301
„ XXVII. Cîntece vechi 304
„ XXVIII. Moartea izbăvitoare 314
„ XXIX. Seceta 323
„ XXX. Mama copilului 335
„ XXXI. *Amor vincit omnia* 342
„ XXXII. Fata de la Nygard 347
„ XXXIII. Kevenhüller 361
„ XXXIV. Bîlciul de la Broby 371
„ XXXV. Coliba din pădure 379
„ XXXVI. Margareta Celsing 395

Redactor : G. MARCUSON
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Dat la cules 25.10.1968. Bun de tipar 20.11.1968. Apărut 1968. Tiraj 35.140 ex. broşate. Hîrtie tipar înalt tip B rotativ de 50 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 21,48. Coli tipar 26. A. nr. 22.182. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 839.7—31=59.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 899 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

Lei 13

Povestea lui Gösta Berling, această capodoperă a literaturii suedeze, a consacrat numele Selmei Lagerlöf printre valorile permanente ale literaturii universale

Lei 13

Editura pentru
Literatură
Universală